

Szkolenia dla organów sądowniczych

Materiały szkoleniowe z zakresu
ochrony przyrody

GENERALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA

MASZ PRAWO
DO OCHRONY PRZYRODY

Szkolenia dla organów sądowniczych

Materiały szkoleniowe z zakresu
ochrony przyrody

GENERALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA

Projekt LIFE15 GIE/PL/000758 pn. Masz prawo do skutecznej ochrony przyrody, finansowany ze środków Programu LIFE oraz ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Spis treści

1. Ogólne informacje o projekcie	3
2. Źródła prawa międzynarodowego z zakresu ochrony przyrody	4
3. Analiza przepisów dotyczących form ochrony przyrody	12
4. Analiza aktów prawnych dotyczących ochrony gatunkowej.....	36
5. Ochrona gatunkowa a wycinka drzew i krzewów	53
5.1. Analiza przepisów w zakresie zakazów obowiązujących w stosunku do gatunków chronionych..	53
5.2. Zezwolenie na wycinkę drzew oraz sytuacje, w których nie jest wymagane zezwolenie.....	54
5.3. Postępowanie w sytuacji, gdy drzewo jest siedliskiem gatunków chronionych	55
5.4. Instytucje do kontaktu w sprawie konsultacji przyrodniczych, dotyczących wycinki drzew.....	59
6. Skala zjawiska przestępczości przeciwko przyrodzie.....	60
7. Ocena oddziaływania na środowisko.....	70
8. Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda.....	77
9. Odebranie zwierzęcia właścicielowi.....	100
10. Przepęstwa przeciwko środowisku naturalnemu	112
11. Postępowanie dowodowe.....	123
12. Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności do 2030 r.....	130
13. Konwencja CITES.....	140
14. Kompetencje Straży Leśnej.....	157
15. Gospodarka odpadami.....	175
16. Egzekwowanie przepisów o ochronie przyrody w WPN	190
17. Cele i zadania parku narodowego na przykładzie RPN.....	209
18. Parki Narodowe	226
18.1. Babiogórski Park Narodowy	226
18.2. Białowiecki Park Narodowy.....	227
18.3. Biebrzański Park Narodowy	228
18.4. Bieszczadzki Park Narodowy.....	229
18.5. Drawieński Park Narodowy.....	231
18.6. Gorczański Park Narodowy	233
18.7. Kampinoski Park Narodowy	235
18.8. Karkonoski Park Narodowy.....	237
18.9. Magurski Park Narodowy.....	239

18.10. Narwiański Park Narodowy	241
18.11. Ojcowski Park Narodowy	243
18.12. Park Narodowy Bory Tucholskie	245
18.13. Park Narodowy Gór Stołowych	247
18.14. Park Narodowy Ujścia Warty	249
18.15. Pieniński Park Narodowy	251
18.16. Poleski Park Narodowy	253
18.17. Roztoczański Park Narodowy	255
18.18. Słowiński Park Narodowy	257
18.19. Świętokrzyski Park Narodowy	259
18.20. Tatrzański Park Narodowy	260
18.21. Wielkopolski Park Narodowy	263
18.22. Wigierski Park Narodowy	265
18.23. Woliński Park Narodowy	267
Bibliografia	269

1. Ogólne informacje o projekcie

Celem projektu LIFE15 GIE/PL/000758 pn. *Masz prawo do skutecznej ochrony przyrody* jest podwyższenie poziomu świadomości i wiedzy organów zaangażowanych w prawne aspekty ochrony przyrody, poprawa koordynacji ich działań oraz ułatwienie egzekwowania prawa w zakresie ochrony przyrody.

Jednym z zadań projektu jest przeprowadzenie cyklu dwudniowych szkoleń dla sędziów. W szkoleniach w 2020 r. wzięło udział 92 sędziów z całego kraju. Szkolenia będą kontynuowane w kolejnym roku.

Program szkoleń obejmował: przepisy dotyczące form ochrony przyrody i ochrony gatunkowej z omówieniem najczęściej łamanych zakazów obowiązujących w stosunku do danej formy, kompetencje Straży Leśnej w kontekście przestępstw i wykroczeń przeciwko przyrodzie na obszarach Lasów Państwowych w danym województwie, przepisy dotyczące Konwencji o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem (Konwencja CITES), prawidłowe przeprowadzenie postępowania dowodowego i jego wpływ na skuteczność karania sprawców przestępstw przeciw przyrodzie, obrót nielegalnymi odpadami. Problemy związane z transportem i składowaniem odpadów w kontekście art. 183 k.k. oraz unijną strategię na rzecz bioróżnorodności.

Dodatkowo uczestnicy szkoleń wzięli udział w wizytach terenowej do pobliskich parków narodowych. Przedmiotem wizyty było zapoznanie uczestników z wybranymi miejscami, w których dochodziło lub może dochodzić do łamania zakazów wymienionych w ustawie o ochronie przyrody. Podczas wszystkich szkoleń obecni byli przedstawiciele pobliskich parków narodowych, aby opowiedzieć o występujących na ich terenie chronionych gatunkach zwierząt i roślin oraz cennych siedliskach przyrodniczych i problemach związanych z ich ochroną.

Materiały szkoleniowe z zakresu ochrony przyrody, stanowiące treść niniejszej publikacji zostały opracowane na podstawie prezentacji wygłoszonych podczas szkoleń realizowanych dla prokuratorów oraz sędziów w latach 2019-2020.

Źródła prawa międzynarodowego z zakresu ochrony przyrody

2. Źródła prawa międzynarodowego z zakresu ochrony przyrody

Wspólna ochrona przyrody prowadzona przez wiele państw może być o wiele bardziej skuteczna niż samodzielne działania poszczególnych krajów.

Źródła prawa międzynarodowego z zakresu ochrony przyrody, zawierające regulacje mogące mieć zastosowanie na terenie województwa podlaskiego

1. Konwencja Ramsarska
2. Konwencja Waszyngtońska (CITES)
3. Konwencja Berneńska
4. Konwencja o różnorodności biologicznej
5. Konwencja Bońska
6. Konwencja z Aarhus

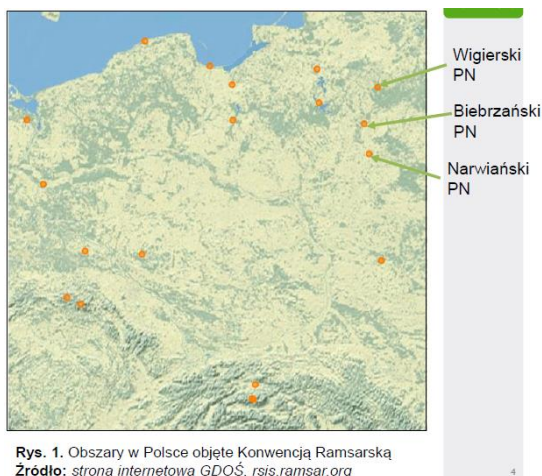
1. Konwencja Ramsarska

Konwencja o obszarach wodno błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego (Konwencja Ramsarska) z dnia 2 lutego 1971 r.

W Polsce weszła w życie w dniu 22 marca 1978 r. (Dz.U. z 1978 r. nr 7, poz. 24 i 26)

Przedmiot i cele Konwencji:

Ochrona i utrzymanie tych obszarów łącznie z populacjami ptactwa wodnego zamieszkującymi te tereny lub choćby okresowo na nich przebywającymi.

Obszary Ramsar na Podlasiu Dlaczego akurat te?

- **chronią tereny podmokłe**

Wigierski Park Narodowy - chroni kompleks 42 jezior

Biebrzański Park Narodowy - chroni torfowiska wzdłuż Biebrzy

Źródła prawa międzynarodowego z zakresu ochrony przyrody

Narwiański Park Narodowy - chroni bagienną Dolinę Górnej Narwi

- **północno wschodnia Polska najwięcej gatunków ptaków**

Wigierski Park Narodowy - 180 gatunków ptaków

Biebrzański Park Narodowy - 270 gatunków ptaków, 180 gatunków ptaków gniazduje nad Biebrzą

Narwiański Park Narodowy - 203 gatunki ptaków, 23 gatunki ptaków zagrożone w skali światowej lub europejskiej

2. Konwencja Waszyngtońska (CITES)

Konwencja o międzynarodowym handlu dzikimi roślinozwierzętami gatunków zagrożonych wyginięciem - Konwencja Waszyngtońska z dnia 3 marca 1973 r. (CITES). Ratyfikowana w dniu 12 grudnia 1989 r. (Dz.U. z 1991 r nr 27, poz. 112)

Przedmiot Konwencji:

zagrożone wyginięciem dzikie gatunki roślin i zwierząt

Cele Konwencji:

ochrona poprzez reglamentację i kontrolę międzynarodowego handlu tymi gatunkami, a także ich rozpoznawalnymi częściami i produktami pochodzącymi z roślin bądź zwierząt

Źródła prawa międzynarodowego z zakresu ochrony przyrody

Sygn. akt: [redacted]

ODPIS

**WYROK NAKAZOWY
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia [redacted]

Sąd Rejonowy w [redacted]
w składzie:

Przewodniczący: sędzia [redacted]
Protokolant: [redacted]

po rozpoznaniu na posiedzeniu w dniu [redacted] sprawy [redacted] syna [redacted] z domu [redacted] urodzonego w dniu [redacted] r. w miejscowości [redacted]

oskarżonego o to, że:

w dniu [redacted] r. na drogowym przejściu granicznym w [redacted] podróżując pojazdem [redacted] przewoził przez granicę Unii Europejskiej 3 okazy gatunku *Parnassius apollo* podlegającego ochronie na podstawie rozporządzenia Rady WE nr 338/97 z dnia 9.12.1996 r. w sprawie ochrony gatunków fauny i flory w drodze regulacji handlu nimi bez wymaganego dokumentu na podstawie przepisów wskazanego rozporządzenia, to jest o czyn z art. 128 pkt 1 ustawy z dnia 16.04.2004 r. o ochronie przyrody

orzeka:

- oskarżonego [redacted] uznać za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu i za to na podstawie art. 128 pkt 1 ustawy z dnia 16.04.2004 r. o ochronie przyrody w zw. z art. 37a k.k. wymierzyć mu karę grzywny w wysokości 60 (sześćdziesiąt) stawek dziennych, przyjmując, że jedna stawka dzienna grzywny jest równoznaczna kwocie 20 (dwadzieścia) złotych,
- na podstawie art. 129 pkt 1 ustawy z dnia 16.04.2004 r. o ochronie przyrody orzeka przepadek dowodów rzeczowych w postaci 3 sztuk motyli (*Parnassius apollo*), szczegółowo opisanych w wykazie dowodów nr 2 pod pozycją nr 1, a przechowywanych w OC w [redacted],
- zasądza od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 120,00 (stu dwadzieścia) złotych tytułem opłaty i obciąża go pozostałymi kosztami sądowymi w kwocie 712,08 (siedemset dwadzieścia złotych ośmioro groszy) złotych.

Wyrokiem uznano się
Dnia [redacted] [redacted]
i podlega wykonaniu. Sędzia: [redacted]
Na wygnanie właściwe podpis
Za zgodność z oryginałem
[redacted]
[redacted]

przewóz przez granicę UE trzech okazów gatunku motyli z gatunku niepyłak apollo *Parnassius apollo*

uznanie sprawcy za winnego

wymierzenie kary grzywny w wysokości 60 stawek dziennych – stawka dzienna 20 zł

Sygn. akt: [redacted]

ODPIS

**WYROK NAKAZOWY
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia [redacted]

Sąd Rejonowy w [redacted] VII Zamiejscowy Wydział Kurry w [redacted]
w składzie:

Przewodnicząca: sędzina [redacted]
Protokolant: [redacted]

po rozpoznaniu w postępowaniu nakazowym w dniu [redacted] sprawy o wniosek Naczelnika Podlaskiego Urzędu Celno-Skarbowego w Białymstoku przeciwko [redacted]

obwinionemu o to, że

w dniu [redacted] na drogowym przejściu granicznym w [redacted] podróżując pojazdem marki [redacted] przewoził przez granicę Unii Europejskiej łącznie 13 sztuk okazów chrząszczy w tym: *carabus intricatus* (biegacz pomarszczony), *carabus costaeus* (biegacz skórzasty), *calosoma sycophanta* (pęcznik liśkarski), *carabus auroniensis* (biegacz zielonołoty) – gąbłota oznaczona [redacted] napisanych w wykazie dowodów rzeczowych Nr 1 pod poz. 1 na karcie 45 akt, a przechowywanych w OC w [redacted]

orzeka:

- Obwinionego [redacted] uznać za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu i za to na podstawie art. 131 pkt 14 ustawy z dnia 16.04.2004 r. o ochronie przyrody wymierzyć mu karę grzywny w wysokości 500,00 (pieciuset) złotych.

II. Na mocy art. 129 ust. 1 ustawy z dnia 16.04.2004 r. o ochronie przyrody orzeka przepadek 13 sztuk chrząszczy w tym: *carabus intricatus* (biegacz pomarszczony), *carabus costaeus* (biegacz skórzasty), *calosoma sycophanta* (pęcznik liśkarski), *carabus auroniensis* (biegacz zielonołoty) – gąbłota oznaczona [redacted] napisanych w wykazie dowodów rzeczowych Nr 1 pod poz. 1 na karcie 45 akt, a przechowywanych w OC w [redacted]

III. Zwalnia obwinionego od poniesienia opłat i kosztów sądowych, przenosząc je na rachunek Skarbu Państwa.

przewóz przez granicę UE trzynastu sztuk okazów chrząszczy

uznanie sprawcy za winnego

wymierzenie kary grzywny w wysokości 500 zł

Źródła prawa międzynarodowego z zakresu ochrony przyrody

3. Konwencja Berneńska

Konwencja o ochronie dzikiej fauny i flory europejskiej oraz ich siedlisk naturalnych (Konwencja Berneńska) z dnia 19 września 1979 r. Podpisana w dniu 24 marca 1995 r.; weszła w życie dla Polski w dniu 1 stycznia 1996 r. (Dz.U. z 1996 r. nr 58, poz. 263)

Przedmiot i cel Konwencji:

ochrona gatunków dzikich zwierząt i roślin oraz ich siedlisk naturalnych, których ochrona wymaga współdziałania kilku państw oraz wspieranie współdziałania w tym zakresie

Natura 2000 - program sieci obszarów objętych ochroną przyrody na terytorium Unii Europejskiej. Celem programu jest zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków, które uważane są za cenne i zagrożone w skali całej Europy.

**12 obszarów specjalnej
ochrony ptaków (OSO)
Natura 2000**

**24 projektowanych
specjalnych obszarów
ochrony siedlisk (SOO)
Natura 2000**

Konwencja Berneńska - ochrona gatunków zagrożonych i ginących, również wędrownych

- **Załącznik I** gatunki roślin, które powinny być ściśle chronione i względem, których Konwencja wymaga wprowadzenia przez Strony całkowitego zakazu umyślnego zbierania, zrywania, ścinania i wrywania,

Źródła prawa międzynarodowego z zakresu ochrony przyrody

- **Załącznik II** gatunki zwierząt, które powinny być ściśle chronione Przepisy Konwencji wymieniają również zakazy jakie powinny być wprowadzone względem wymienionych gatunków,
- **Załącznik III** wykaz gatunków zwierząt, których eksploatacja powinna być regulowana tak, aby populacje tych gatunków były utrzymane na odpowiednim poziomie
- **Załącznik IV** zabronione środki i metody zabijania, chwytania i innej eksploatacji zwierząt

4. Konwencja o różnorodności biologicznej

Przyjęta w dniu 22 maja 1992 roku, podpisana w Rio de Janeiro w dniu 5 czerwca 1992 r., ratyfikowana w 1996 r.

Przedmiot i cel Konwencji

Zachowanie i ochrona pełnej różnorodności form życia w biosferze poprzez ich ochronę, rozsądne użytkowanie jej elementów oraz sprawiedliwy podział korzyści wynikających z wykorzystania zasobów genetycznych

Różnorodność biologiczna w teorii...

Różnorodność biologiczna - zróżnicowanie wszystkich organizmów żyjących na Ziemi, będących nieodłączną częścią zamieszkiwanych przez siebie ekosystemów (lądowych, morskich lub słodkowodnych) oraz zespołów ekologicznych.

Różnorodność biologiczna obejmuje:

- różnorodność w obrębie danego gatunku
- różnorodność gatunków w określonym siedlisku
- różnorodność na poziomie ekosystemów

Inwazyjne gatunki obce = Zagrożenie dla bioróżnorodności!!!

Inwazyjne Gatunki Obce a Konwencje

Źródła prawa międzynarodowego z zakresu ochrony przyrody

Źródło: zdjęcia ze sprawy RDOŚ w Białymstoku

5. Konwencja Bońska

Konwencja o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt z dnia 23 czerwca 1979 roku. w Polsce weszła w życie w dniu 1 maja 1996 r.

Przedmiot i cel Konwencji

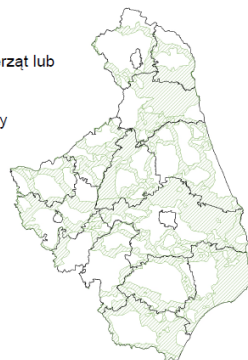
Rozszerzenie ochrony zagrożonych wyginięciem wędrownych gatunków dzikich zwierząt. Gatunki te (ptaki, gady i ryby) zostały wymienione w załącznikach I i II do Konwencji

Konwencja Bońska - korytarze ekologiczne

Korytarz ekologiczny – obszar umożliwiający migrację roślin, zwierząt lub grzybów.

Korytarze ekologiczne jako ważny element sieci Natura 2000

możliwość przemieszczania się organizmów pomiędzy siedliskami.

Korytarze ekologiczne **nie stanowią** Form Ochrony Przyrody

Źródła prawa międzynarodowego z zakresu ochrony przyrody

6. Konwencja z Aarhus

Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska. Podpisana w dniu 25 czerwca 1998 r. Ratyfikacja w dniu 31 grudnia 2001 r.

Przedmiot Konwencji:

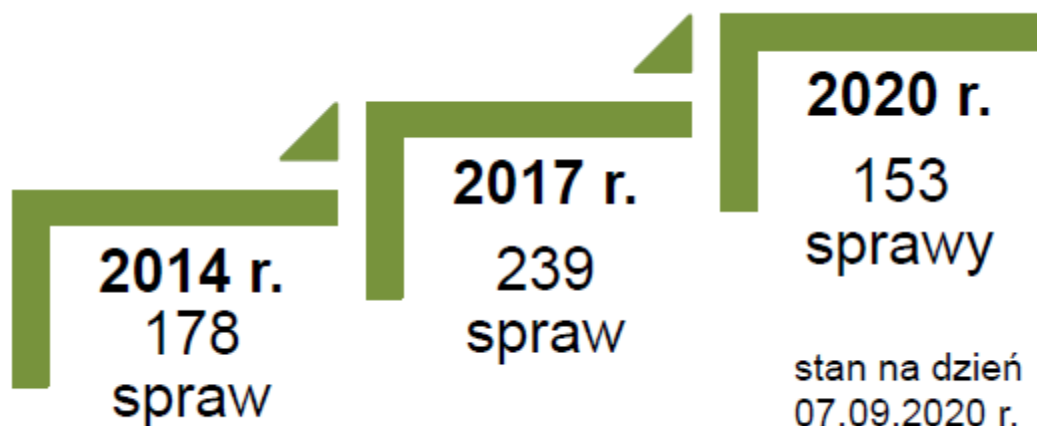
Dostęp do informacji dotyczących środowiska i udziału społeczeństwa w procesach decyzyjnych dotyczących środowiska

Cel Konwencji:

Zapewnienie powszechnego dostępu dla obywateli do tych informacji i zapewnienie aktywnego udziału społeczeństwa w procesach decyzyjnych

Konwencja z Aarhus , a prawo w Polsce

Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2020 r. poz. 283)

Źródła prawa międzynarodowego z zakresu ochrony przyrody, zawierające regulacje mogące mieć zastosowanie na terenie województwa podlaskiego

<https://www.gdos.gov.pl/przyroda-i-roznorodnosc-biologiczna>

<http://biodiv.gdos.gov.pl/law-regulations/directives-and-regulations-european-union>

<http://biodiv.gdos.gov.pl/law-regulations/international-conventions>

<https://www.gandalf.com.pl/files/products/texts/324858.pdf>

<https://www.gdos.gov.pl/konwencje-i-porozumienia>

Źródła prawa międzynarodowego z zakresu ochrony przyrody

+ dyrektywa szkodowa DYREKTYWA 2004/35/WE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY z dnia 21 kwietnia 2004 r w sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania szkodom wyrządzonym środowisku naturalnemu

Podsumowując...

- Wspólna **ochrona przyrody** prowadzona przez wiele państw może być o wiele bardziej skuteczna niż samodzielne działania poszczególnych krajów,
- **Ministerstwo Środowiska** resort wiodący w sprawie Konwencji i Porozumień ratyfikowanych przez Polskę,
- **Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska** wdrażanie postanowień Konwencji Ramsarskiej w Polsce,
- **Konwencja Waszyngtońska (CITES)** najpowszechniejszy dokument, mający zastosowanie w Polsce i województwie podlaskim,
- **IGO** porozumienia pomiędzy Konwencjami i innymi dokumentami,
- **Konwencje 1 - 5** dotyczą środowiska przyrodniczego,
- **Konwencja z Aarhus** - dotyczy prawa człowieka do czystego środowiska.

3. Analiza przepisów dotyczących form ochrony przyrody

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody formami ochrony przyrody są (art. 6):

- parki narodowe;
- rezerваты przyrody;
- parki krajobrazowe;
- obszary chronionego krajobrazu;
- obszary Natura 2000;
- pomniki przyrody;
- stanowiska dokumentacyjne;
- użytki ekologiczne;
- zespoły przyrodniczo krajobrazowe;
- ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Formy Ochrony Przyrody

- * 4 parki narodowe,
- * 3 parki krajobrazowe,
- * 93 rezerваты przyrody,
- * 13 obszarów chronionego krajobrazu,
- * 251 użytków ekologicznych,
- * 3 zespoły przyrodniczo-krajobrazowe
- * 2 stanowiska dokumentacyjne,
- * ok. 2062 pomników przyrody,
- * 36 obszarów sieci Natura 2000

Organy tworzące formy ochrony oraz forma aktu prawnego:

- 1) Parki narodowe - Rada Ministrów (rozporządzenie)
- 2) Rezerваты przyrody - RDOŚ (zarządzenie)

Analiza przepisów dotyczących form ochrony przyrody

- 3) Parki krajobrazowe - Sejmik Województwa (uchwała)
- 4) Obszary chronionego krajobrazu - Sejmik Województwa (uchwała)
- 5) Obszary Natura 2000 - Minister Środowiska (rozporządzenie) lub KE (decyzja)
- 6) Pomniki przyrody - Rada Gminy (uchwała)
- 7) Stanowiska dokumentacyjne - Rada Gminy (uchwała)
- 8) Użytki ekologiczne - Rada Gminy (uchwała)
- 9) Zespoły przyrodniczo -krajobrazowe Rada Gminy (uchwała)
- 10) Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów - Minister Środowiska (rozporządzenie)

Centralny rejestr form ochrony przyrody (CRFOP)

- Prowadzony przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska
- Zawiera dane tekstowe oraz interaktywny serwis mapowy
- Pozwala zlokalizować każdą formę ochrony na terenie kraju

Formy ochrony przyrody - Źródło zakazów/ograniczeń

- 1) parki narodowe Art. 15 ustawy o ochronie przyrody
- 2) rezerваты przyrody Art. 15 ustawy o ochronie przyrody
- 3) ochrona gatunkowa roślin, grzybów, zwierząt Art 51 i 52 uop, rozporządzenia Ministra Środowiska, zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska
- 4) parki krajobrazowe Art. 17 uop, uchwała sejmiku województwa,
- 5) obszary chronionego krajobrazu) Art. 24 uop, uchwała sejmiku województwa,
- 6) obszary Natura 2000 Art. 33 uop, plany zadań ochronnych
- 7) pomniki przyrody Art 45 uop, uchwała rady gminy
- 8) stanowiska dokumentacyjne Art 45 uop, uchwała rady gminy
- 9) użytki ekologiczne Art 45 uop, uchwała rady gminy
- 10) zespoły przyrodniczo krajobrazowe Art.45 uop, uchwała rady gminy

Rozdział 11 - Przepisy karne

Art. 127 uop:

Kto umyślnie:

- 1) narusza zakazy obowiązujące w:
  - a. parkach narodowych,
  - b. rezerwatach przyrody,
  - c. parkach krajobrazowych
  - d. obszarach chronionego krajobrazu
  - e. obszarach Natura 2000
- 2) narusza zakazy obowiązujące w stosunku do:
  - a. pomników przyrody
  - b. stanowisk dokumentacyjnych,
  - c. użytków ekologicznych,
  - d. zespołów przyrodniczo krajobrazowych

Analiza przepisów dotyczących form ochrony przyrody

podlega karze aresztu lub grzywny.

Art. 131 uop:

Kto:

- 14) bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom narusza zakazy w stosunku do roślin, zwierząt lub grzybów objętych ochroną gatunkową

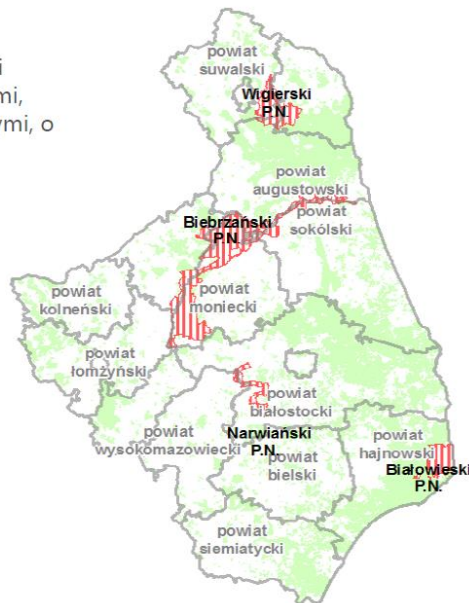
podlega karze aresztu albo grzywny

Art. 132 uop.

Orzekanie w sprawach, o których mowa w **art. 127 i 131**, następuje na podstawie przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

Parki narodowe (4)

Obszary wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha.

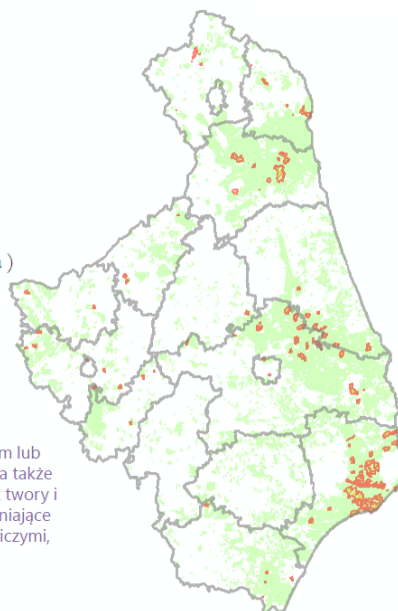
Analiza przepisów dotyczących form ochrony przyrody

Formy ochrony przyrody woj.
 podlaskiego:

rezerваты przyrody (93)

Rodzaje rezerwatów:

- ✓ leśne (np. rez. Las Zwierzyniecki)
- ✓ florystyczne (np. rez. Ruda)
- ✓ torfowiskowe (np. rez. Bagno Wizna I)
- ✓ faunistyczne (np. rez. Ostoja Bobrów Marycha)
- ✓ krajobrazowe (np. rez. Jezioro Kalejty)
- ✓ przyrody nieożywionej (np. rez. Rutka)
- ✓ stepowe (np. rez. Góra Uszeście)
- ✓ wodne (np. rez. Tobolinka)

Obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje, a także siedliska roślin, zwierząt i grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Zgodnie z art. 15 uop w parkach narodowych i rezerwach przyrody zabrania się

- **budowy lub przebudowy obiektów bud. i urządzeń techn.**, z wyjątkiem obiektów i urządzeń służących celom parku narodowego albo rezerwatu przyrody;
- **chwytania lub zabijania** dziko występujących zwierząt, zbierania lub niszczenia jaj, postaci młodocianych i form rozwojowych zwierząt, **umyślnego ploszenia** zwierząt kręgowych, **zbierania poroży, niszczenia nor, gniazd, legowisk** i innych schronień zwierząt oraz ich miejsc rozrodu;
- **polowania**, z wyjątkiem obszarów wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych ustanowionych dla rezerwatu przyrody;
- **pozyskiwania, niszczenia lub umyślnego uszkodzenia roślin oraz grzybów;**
- **użytkowania, niszczenia, umyślnego uszkodzenia, zanieczyszczenia i dokonywania zmian** obiektów przyrodniczych, obszarów oraz zasobów, tworów i składników przyrody;
- zmiany stosunków wodnych, regulacji **rzek i potoków, jeżeli zmiany te nie służą ochronie**
- **pozyskiwania skał, w tym torfu, oraz skamieniałości**, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, minerałów i bursztynu;
- **niszczenia gleby lub zmiany przeznaczenia i użytkowania gruntów;**
- **palenia ognisk i wyrobów tytoniowych** oraz **używania źródeł światła o otwartym płomieniu**, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- **prowadzenia działalności wytwórczej, handlowej i rolniczej**, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony;
- stosowania chemicznych i biologicznych środków ochrony roślin i nawozów;
- **zbioru dziko występujących roślin i grzybów oraz ich części**, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;

Analiza przepisów dotyczących form ochrony przyrody

- **połowu ryb i innych organizmów wodnych**, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych;
- **ruchu pieszego, rowerowego, narciarskiego i jazdy konnej wierzchem**, z wyjątkiem szlaków i tras narciarskich wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- **wprowadzania psów** na obszary objęte ochroną ścisłą i czynną, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony, psów **pasterskich wprowadzanych na obszary objęte ochroną czynną, na których plan ochrony albo zadania ochronne dopuszczają wypas oraz psów asystujących w rozumieniu innych przepisów**;
- **wspinaczki, eksploracji jaskiń lub zbiorników wodnych**, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- **ruchu pojazdów** poza drogami publicznymi oraz poza drogami położonymi na nieruchomościach stanowiących własność parków narodowych lub będących w użytkowaniu wieczystym parków narodowych, wskazanymi przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- **umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków** niezwiązanych z ochroną przyrody, udostępnianiem parku albo rezerwatu przyrody, edukacją ekologiczną, z wyjątkiem znaków drogowych i innych znaków związanych z ochroną bezpieczeństwa i porządku powszechnego;
- **zakłócania ciszy**
- **używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego, uprawiania sportów wodnych i motorowych, pływania i żeglowania**, z wyjątkiem akwenów lub szlaków wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- **wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu**
- **biwakowania**, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- **prowadzenia badań naukowych** w parku narodowym bez zgody dyrektora parku, a w rezerwacie przyrody bez zgody regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- **wprowadzania gatunków roślin, zwierząt lub grzybów**, bez zgody **ministra właściwego** do spraw środowiska;
- **wprowadzania organizmów genetycznie zmodyfikowanych**
- **organizacji imprez rekreacyjno sportowych** w parku narodowym bez zgody dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody bez zgody regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

Art. 8e ust 2 i 3 uoop

2. Dyrektor parku narodowego ma prawo prowadzenia postępowań w sprawach o wykroczenia z zakresu ochrony przyrody oraz udziału w postępowaniach przed sądami powszechnymi w charakterze oskarżyciela publicznego i wnoszenia odwołań od postanowień i orzeczeń tych sądów w sprawach o wykroczenia zakresu ochrony przyrody
3. Do wykonywania czynności, o których mowa w ust. 2, dyrektor parku narodowego może upoważnić funkcjonariusza Straży Parku.

Analiza przepisów dotyczących form ochrony przyrody

Art. 103 uop – Służba Parku Narodowego

Przykłady najczęściej łamanych zakazów w parkach narodowych i rezerwach przyrody

- Zakaz ruchu pieszego i rowerowego (**art. 15 ust. 1 pkt 15 uop**) - ruch pieszcy i rowerowy poza wyznaczonymi szlakami;
- Zakaz ruchu pojazdów (**art. 15 ust. 1 pkt 18 uop**) - wjazd samochodów na teren rezerwatu;
- Zakaz wprowadzania psów (**art. 15 ust. 1 pkt 16 uop**) - wyprowadzanie psów;
- Połowu ryb (**art. 15 ust. 1 pkt 14 uop**) - amatorski połów ryb na terenach rezerwatów w miejscach do tego nieudostępnionych;
- Zakaz pływania i uprawiania sportów wodnych (**art. 15 ust. 1 pkt 21 uop**), w tym w szczególności pływanie kajakami;
- Pozyskania i umyślnego niszczenia roślin (**art. 15 ust. 1 pkt 5 uop**), w szczególności nielegalna wycinka drzew;
- Zanieczyszczania (**art. 15 ust. 1 pkt 6 uop**), w szczególności pozostawianie śmieci

Zakazy obowiązujące w parkach narodowych i rezerwach przyrody nie dotyczą:

- wykonywania zadań wynikających z **planu ochrony** lub **zadań ochronnych**
- **prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z** bezpieczeństwem powszechnym;
- wykonywania zadań z zakresu obronności kraju w przypadku **zagrożenia bezpieczeństwa państwa**;
- obszarów objętych ochroną krajobrazową w trakcie ich gospodarczego wykorzystywania przez jednostki organizacyjne, osoby prawne lub fizyczne oraz wykonywania prawa własności, zgodnie z przepisami kodeksu cywilnego

- 1) Odstępstwa generalne (usankcjonowane ustawowo np. PN i RP art. 15 ust. 2 uop);
- 2) W formie indywidualnych derogacji: art 15 ust 3 i 4 uop (MŚ, Dyrektor PN, GDOŚ, RDOŚ decyzje administracyjne)

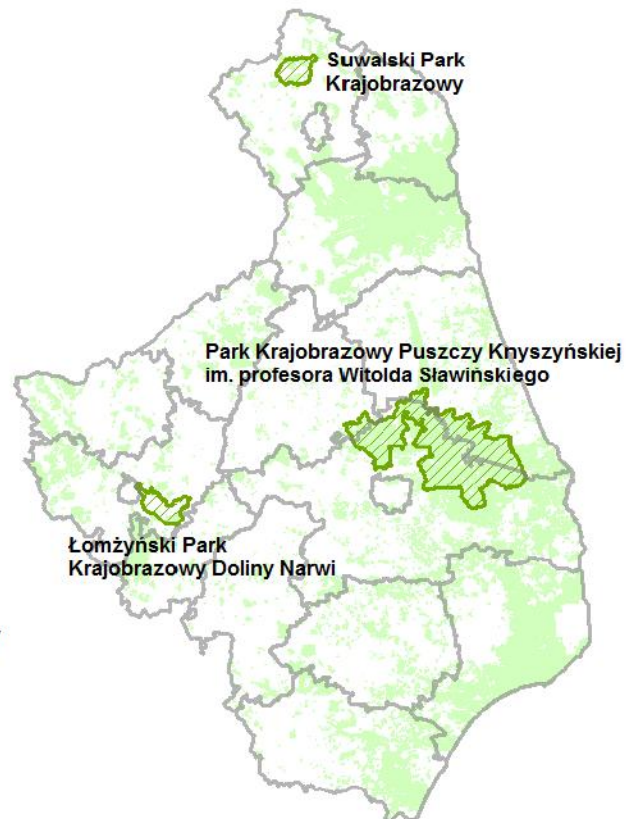
Przepisy legitymujące uprawnione służby do zwalczania przestępstw i wykroczeń oraz ochrony mienia mają PIERWSZEŃSTWO ZASTOSOWANIA wobec zakazów wynikających z ustawy o ochronie przyrody

Formy ochrony przyrody woj.
podlaskiego:

parki krajobrazowe (3)

Obszary chronione ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe. Powoływane są w drodze uchwały sejmiku województwa

Parkiem krajobrazowym kieruje dyrektor parku krajobrazowego (art 105 uop)

Zadania z zakresu ochrony przyrody, walorów krajobrazowych, wartości historycznych i kulturowych oraz działalności edukacyjnej na terenie parku krajobrazowego wykonuje **Służba Parku Krajobrazowego (art.107 uop)**

Pracownik Służby Parku Krajobrazowego ma prawo do legitymowania osób naruszających przepisy o ochronie przyrody, a w razie odmowy okazania dokumentu pozwalającego na ustalenie tożsamości zwracania się do Policji lub innych właściwych organów o ustalenie tożsamości (art 107 uop ust 4)

Zgodnie z art. 17 ust.1 uop na terenie parków krajobrazowych mogą być wprowadzone zakazy:

- **realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko** w rozumieniu przepisów o udostępnianiu informacji o środowisku
- **umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt** niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarłisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej

Analiza przepisów dotyczących form ochrony przyrody

- **likwidowania i niszczenia zadrzewień** śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych
- **pozyskiwania do celów gospodarczych skał** w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu
- **wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu** z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych
- **dokonywania zmian stosunków wodnych** jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej
- **budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m** od:
  - linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych,
  - zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym, o którym mowa w art. 389 pkt 1 Prawa wodnego; z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej;
- **likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno błotnych;**
- **wylewania gnojowicy**, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów
- prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową;
- utrzymywania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych;
- **organizowania rajdów motorowych i samochodowych**
- używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego na otwartych zbiornikach wodnych

Lista obowiązujących zakazów w stosunku do konkretnego parku krajobrazowego zostaje określona w uchwale sejmiku województwa. Uchwała ta może określać również inne odległości od linii brzegów w sposób prowadzący do zwiększenia swobody w zakresie zagospodarowania i użytkowania terenu

Zakazy obowiązujące w parkach krajobrazowych nie dotyczą:

{art. 17 ust 2}

- **wykonywania zadań wynikających z planu ochrony, zadań ochronnych lub planu zadań ochronnych;**
- **wykonywania zadań na rzecz obronności kraju i bezpieczeństwa państwa;**
- **prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym;**
- **realizacji inwestycji celu publicznego**

oraz nie dotyczy realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których sporządzenie raportu o oddziaływaniu na środowisko nie jest obowiązkowe lub gdy **przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak negatywnego wpływu na przyrodę i krajobraz parku**

Zakaz likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych nie dotyczy usunięcia drzew lub krzewów należących do **gatunków obcych**

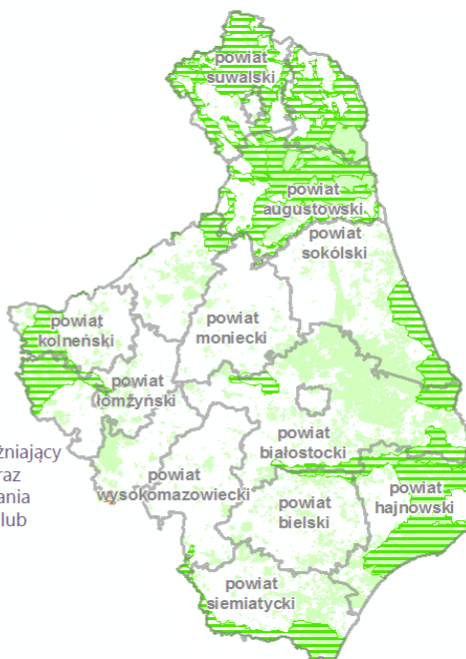
Analiza przepisów dotyczących form ochrony przyrody

Zakaz używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego nie dotyczy jednostek ratowniczych i organizacyjnych właściciela wód lub urządzeń wodnych, inspektorów żeglugi śródlądowej, Państwowej oraz Społecznej Straży Rybackiej, promów, prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej oraz wykonywania zadań z zakresu ochrony przyrody przez Służbę Parku Krajobrazowego

obszary chronionego krajobrazu (13)

- Puszcza Białowieża
- Dolina Narwi
- Wzgórza Sokólskie
- Dolina Bugu
- Dolina Bugu i Nurca
- Dolina Biebrzy
- Pojezierze Sejneńskie
- Pojezierze Północnej Suwalszczyzny
- Puszcza i Jeziora Augustowskie
- Pojezierze Rajgrodzkie
- Dolina Rospudy
- Dolina Błędzianki
- Równiny Kurpiowskiej i Doliny Dolnej Narwi

Obejmują tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach oraz wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych.

**Uchwała nr XXIII/203/16 Sejmiku Województwa Podlaskiego
z dnia 21 marca 2016r.
w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu "Puszcza Białowieńska"**

Metryka

Tekst pierwotny

Na podstawie art. 18 pkt 1 i pkt 20 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2015 r. poz. 1392 z późn. zm.^[1]) oraz art. 23 ust. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651 z późn. zm.^[2]) uchwała się, co następuje:

§ 1. Obszar Chronionego Krajobrazu "Puszcza Białowieńska" (zwany dalej Obszarem), utworzony uchwałą Nr XII/84/86 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku z dnia 29 kwietnia 1986 r. (Dz. Urz. Woj. Biał. nr 12, poz. 128), o powierzchni 76 303,14 ha, położony jest w województwie podlaskim, w powiecie hajnowskim na terenie gmin: Białowieża (14 202,56 ha), Czeremcha (403,01 ha), Dubicze Cerkiewne (10 384,59 ha), Hajnówka (19 517,65 ha), Kleszczele (3 042,42 ha), Narew (3 954,96 ha) i Narewka (24 797,95 ha).

§ 2. 1. Zasięg Obszaru wyznaczają współrzędne geograficzne punktów załamania granic w układzie współrzędnych płaskich prostokątnych "PL-1992", których wykaz stanowi załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

2. Poglądowa mapa Obszaru stanowi załącznik nr 2 do niniejszej uchwały.

Zgodnie z art. 24 ust.1 uop na obszarze chronionego krajobrazu mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku (...);
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu; wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsurowym, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem,

Analiza przepisów dotyczących form ochrony przyrody

- budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno błotnych;
- budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od:
  - linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych,
  - zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej;
- lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 200 m od linii brzegów klifowych oraz w pasie technicznym brzegu morskiego.

Zakazy obowiązujące w obszarze chronionego krajobrazu nie dotyczą:

Art. 24 ust. 2 3a uop

- wykonywania zadań na rzecz obronności kraju i bezpieczeństwa państwa;
- prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym;
- realizacji inwestycji celu publicznego;
- wykonywania zadań wynikających z planu ochrony, zadań ochronnych lub planu zadań ochronnych
- Zakaz realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko nie dotyczy realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak negatywnego wpływu na ochronę przyrody i ochronę krajobrazu obszaru chronionego Krajobrazu
- Zakaz likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych nie dotyczy usunięcia drzewa lub krzewu należących do gatunków obcych

Przykłady najczęściej łamanych zakazów w parkach krajobrazowych oraz obszarach chronionego krajobrazu

- Wykonywanie prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- Dokonywanie zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej.

Analiza przepisów dotyczących form ochrony przyrody

Zawiadomienie o podejrzeniu naruszenia prawa w parku krajobrazowym lub obszarze chronionego krajobrazu, należy przekazać do organu właściwego tj. do Marszałka Województwa Podlaskiego

Pozostałe formy ochrony przyrody:

- 251 użytków ekologicznych
- 3 zespoły przyrodniczo krajobrazowe
- 2 stanowiska dokumentacyjne
- ok. 2062 pomników przyrody

Art. 45 ust. 1. ustawy o ochronie przyrody

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) **niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu** lub obszaru;
- 2) **wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu**, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 3) **uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby**;
- 4) **dokonywania zmian stosunków wodnych**, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;

Analiza przepisów dotyczących form ochrony przyrody

- 5) **likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych**, starorzeczy oraz obszarów wodno błotnych;
- 6) **wylewania gnojowicy**, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
- 7) **zmiany sposobu użytkowania ziemi**;
- 8) **wydobywania do celów gospodarczych skał**, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 9) **umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt**, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 10) **zbioru, niszczenia, uszkodzenia roślin i grzybów** na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych;
- 11) **umieszczania tablic reklamowych**.

Przykład 1

Sygn. akt II K 387/18

ODPIŚ

**WYROK NAKAZOWY
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 16 sierpnia 2018r.

Sąd Rejonowy w Sokółce II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: SSR
Protokolant:

bez udziału stron

po rozpoznaniu w postępowaniu nakazowym w dniu 16 sierpnia 2018r. sprawy z oskarżenia publicznego przeciwko

urodzonemu w dniu
synowi

oskarżonemu o to, że:

w dniu 08.06.2018 r. około godz. 6.40 w pobliżu wsi Domuraty gmina Suchowola, na terenie Biebrzańskiego Parku Narodowego na rzece Biebrza, nie będąc uprawnionym do rybactwa, używając czterech sieci rybackich typu drgawica oraz sprzętu pływającego — łódki bez numeru rejestracyjnego, dokonał nielegalnego połowu ryb w ilości: czterech sztuk gatunku lin, dwóch sztuk gatunku mały lin, trzech sztuk gatunku szczupak, dwóch sztuk gatunku okoń, dziewięciu sztuk gatunku płoć, dwóch sztuk gatunku jaź, pięciu sztuk gatunku karp, o łącznej wartości 228,65 zł działając tym na szkodę Biebrzańskiego Parku Narodowego,

to jest o czyn z art. 27c ust. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym

o r z e k a

- I. Na podstawie art. 500 § 1 i 3 kpk oskarżonego a uznaje za winnego popełnienia zarzuconego mu czynu i za to, na mocy art. 27c ust. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 roku o rybactwie śródlądowym skazuje go i wymierza mu **karę grzywny w wysokości 80 (osiemdziesięciu) stawek dziennych** ustalając wysokość jednej stawki dziennej na kwotę 20 (dwudziestu) złotych.
- II. Na mocy art. 27c ust. 3 lit. 1a Ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 roku o rybactwie śródlądowym orzeka od oskarżonego na rzecz pokrzywdzonego Biebrzańskiego Parku Narodowego kwotę 228,65 (dwieście dwadzieścia osiem 65/100) złotych tytułem obowiązku naprawienia szkody.
- III. Na mocy art. 27c ust. 2 Ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 roku o rybactwie śródlądowym orzeka podanie wyroku do publicznej wiadomości, na koszt oskarżonego, poprzez wywieszenie treści wyroku na tablicy ogłoszeń Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Białostockiej na okres 14 (czternastu) dni.

Analiza przepisów dotyczących form ochrony przyrody

Przykład 2: Zawiadomienie sprawującego nadzór

**REGIONALNA DYREKCJA OCHRONY
ŚRODOWISKA
w BIAŁYMSTOKU
15-554 Białystok, ul. Dojlidy Fabryczne 23**

Białystok, dnia 24 października 2018 roku

WPN....

Zarząd Województwa Podlaskiego

**ul. Wyszyńskiego 1
15-888 Białystok**

W trakcie wizji terenowej na działce oznaczonej numerem geod.....we wsi .....gmina ....., w związku z uzgadnianiem projektu decyzji o warunkach zabudowy, w dniu 18 października 2018 r. stwierdzono na obszarze terasy rzecznej oraz w starorzeczu nawieziony wywrotkami gruz betonowy, gruz z remontu łazienki (glazura, miska sedesowa), etemit. Sterty gruzu porośnięte są roślinnością ruderalną. Obszar działki leży w Obszarze Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi”, dla którego obowiązuje Rozporządzenie Nr 9/05 Wojewody Podlaskiego z dnia 25 lutego 2005 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi” (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2005 r., Nr 54, poz. 722 ze zm.). Zdaniem Organu zostały naruszone następujące zakazy wymienione w § 5 ust. 1 Rozporządzenia (pkt 4, 5, 6):

- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym, przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych.

Powyższą informację przekazuję Zarządowi Województwa Podlaskiego jako sprawującemu nadzór nad Obszarem Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi”, zgodnie z brzmieniem znowelizowanej ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r., poz. 142 – t. j. ze zm.).

Z up. Regionalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska w Białymstoku

Grzegorz Piekarski
Naczelnik Wydziału
Ochrony Przyrody i Obszarów Natura 2000

Przykład 3

Białystok, dnia 11 stycznia 2017 r.

WPN.....

Posterunek Policji w Narewce
ul. Białowieska 3
17-220 Narewka

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku zawiadamia o możliwości popełnienia przestępstwa polegającego na :

- naruszeniu zakazu likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych - obowiązującego w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu „Puszcza Białowieska” (§ 4 ust. 1 pkt 2 Uchwały Nr XXIII/203/16 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 21 marca 2016 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Puszcza Białowieska” (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2016 r., poz. 1504)

Wójt Gminy.....wnioskiem z dnia 16 czerwca 2016 r. wystąpił do tut. Organu o uzgodnienie, w zakresie obszarów objętych ochroną na podstawie przepisów o ochronie przyrody innych niż wymienione w art. 53 ust 4 pkt 7 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (innych niż parki narodowe i ich otuliny), projektu decyzji o ustaleniu warunków zabudowy dla inwestycji polegającej na budowie budynku mieszkalnego jednorodzinnego wraz z niezbędną infrastrukturą zlokalizowanego na działce oznaczonej nr geod.....położonej w jednostce ewid....., obręb.....

W ramach analizy projektu decyzji pracownicy Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku w obecności Pana.....dnia 06 lipca 2016 r. przeprowadzili oględziny obszaru inwestycji. W oparciu o posiadane dokumenty oraz dane zgromadzone podczas wizji terenowej, postanowieniem z dnia 11 lipca 2016 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku odmówił uzgodnienia przedmiotowego projektu decyzji, z uwagi na podejrzenie wystąpienia znacząco negatywnych oddziaływań planowanej inwestycji na przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 - orlika krzykliwego *Aquila pomarina*. Na ww. postanowienie Inwestorzy złożyli zażalenie i sprawa dnia 27 lipca 2016 r. została przekazana do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.

Postanowieniem z dnia 22 września 2016 r. znak: .....Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska uchylił postanowienie tut. Organu w całości i przekazał sprawę do ponownego rozpatrzenia wskazując na brak udowodnienia, że projekt decyzji nie będzie naruszał zakazu dotyczącego niszczenia i likwidacji zadrzewień śródpolnych, obowiązującego w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu „Puszcza Białowieska” oraz niewskazanie dowodów na których się oparto stwierdzając brak naruszenia ww. przepisu. Zalecił ustalenie, czy realizacja inwestycji na warunkach określonych w projekcie decyzji nie spowoduje likwidacji lub zniszczenia występujących w granicach obszaru inwestycji zadrzewień śródpolnych. |

Analiza przepisów dotyczących form ochrony przyrody

Mając na uwadze okoliczności wskazane w rozstrzygnięciu Organu II instancji niezbędne było ponowne przeprowadzenie oględzin terenowych. Termin oględzin został ustalony na dzień 20 grudnia 2016 r., o czym zawiadomiono Inwestorów. Podczas przeprowadzonych oględzin w granicach obszaru inwestycji stwierdzono brak zadrzewień, które występowały w czasie wcześniejszej wizji tj. dnia 06 lipca 2016 r. Wycinki drzew dokonano pomimo stwierdzenia przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w ramach prowadzonego postępowania wyjaśniającego, iż drzewa te są zadrzewieniem śródpolnym i podlegają ochronie prawnej.

Wskazane naruszenie przepisów prawa.

Materiał zgromadzony w trakcie niniejszego postępowania jednoznacznie wskazuje, że zostały naruszone przepisy obowiązujące w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu „Puszcza Białowieska”, dla którego obowiązuje Uchwała Nr XXIII/203/16 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 21 marca 2016 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Puszcza Białowieska” (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2016 r., poz. 1504). W § 4 ust. 1 pkt. 2 ww. Uchwały wskazano, że na obszarze tym zakazuje się likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych.

Art. 127 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody wskazuje, że kto umyślnie narusza zakazy obowiązujące w obszarach chronionego krajobrazu (pkt. 1 lit d), podlega karze aresztu albo grzywny.

Kodeks karny (Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r., Dz.U. z 2016 r., poz. 1137 t.j. ze zm.) w art. 181 § 2 mówi, iż kto wbrew przepisom obowiązującym na terenie objętym ochroną, niszczy albo uszkadza rośliny lub zwierzęta powodując istotną szkodę, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Załączniki:

1. Kopia wniosku Wójta Gminy ..... z dnia 16 czerwca 2016 r.
2. Kopia protokołu z wizji terenowej dnia 06 lipca 2016 r. + dokumentacja zdjęciowa.
3. Kopia postanowienia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 11 lipca 2016 r., znak WPN..... o odmowie uzgodnienia projektu decyzji o warunkach zabudowy.
4. Kopia postanowienia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 22 września 2016 r., znak..... uchylającego w całości zaskarżone postanowienie i przekazującego sprawę do ponownego rozpatrzenia.
5. Kopia protokołu z wizji terenowej dnia 20 grudnia 2016 r. + dokumentacja zdjęciowa.
6. Kopia postanowienia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 02 stycznia 2017 r., znak ..... o odmowie uzgodnienia projektu decyzji o warunkach zabudowy.
7. Płyta CD ze zdjęciami z wizji terenowych przeprowadzonych 06.07.2016 r. i 20.12.2016 r.

Analiza przepisów dotyczących form ochrony przyrody

Rozstrzygnięcie:

<p>PROKURATURA REJONOWA w Hajnówce ul. Warszawska 87, 17-200 Hajnówka tel. (851) 656200 do 20 fax. (85) 6822151</p>	<p>ODPIS</p>	<p>RSD - 8/2017 .....</p> <p>KPP w Hajnówce .....</p> <p><small>(nazwa jednostki Policji, w której wydano postanowienie)</small></p>
<p>Regionalna Dywizja Ochrony Środowiska w Białymstoku SEKRETARIAT VIPLYNEŁO</p>		
<p>2017-07-11 Nr z rejestru ..... Posp.</p>		
<p><i>P. Zwickert</i> 11.07.17</p>		
<p>POSTANOWIENIE O</p> <p>☒ UMORZENIU ŚLEDZTWA</p> <p>☐ UMORZENIU DOCHODZENIA</p>		
<p>na podstawie art. 17 § 1 pkt 1 *, 322* k.p.k., art. 151 § ..... k.k.s.*, art. 305 § 3 k.p.k.*</p>		
<p>2 9 0 6 2 0 1 7 d d m m r r r r</p>		
<p>podkom. Krzysztof Łyżwa <small>(stopień, imię i nazwisko)</small></p>		
<p>☒ w sprawie zaistniałego w okresie od dnia 06.07.2016r. do dnia 20.12.2016r. na działce oznaczonej numerem geodezyjnym ..... położonej w obrębie miejscowości ..... gm. .... wbrew przepisom obowiązującym na terenie objętym ochroną na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12.01.2011r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków - w zakresie terenu Puszczy Białowieskiej, kod obszaru PLC200004 (Dz.U. z 2011r., nr 25, poz. 133 z późn. zm.) oraz na podstawie Uchwały nr XXII/203/16 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 21.03.2016r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Puszczy Białowieskiej” (Dz.Urz. Woj. Podl. z 2016r., poz. 1504) oraz na podstawie zniszczenia roślin poprzez usunięcie zadrzewień śródpolnych co spowodowało istotną szkodę tj. o czyn z art. 181§2kk <small>(dokładne określenie i kwalifikacja prawna czynu (ów) będącego przedmiotem postępowania)</small></p> <p>.....</p> <p>przeciwno podejrzanemu(cj) ..... <small>(wypełnić, jeżeli w sprawie występuje - imię, nazwisko, opis i kwalifikacja prawna zarzucanego czynu)</small></p> <p>.....</p>		
<p>postanowił</p>		
<p>☒ umorzyć śledztwo w sprawie I. zaistniałego w okresie od dnia 06.07.2016r. do dnia 20.12.2016r. na działce oznaczonej numerem geodezyjnym ..... położonej w obrębie miejscowości ..... gm. .... wbrew przepisom obowiązującym na terenie objętym ochroną na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12.01.2011r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków - w zakresie terenu Puszczy Białowieskiej, kod obszaru PLC200004 (Dz.U. z 2011r., nr 25, poz. 133 z późn. zm.) oraz na podstawie Uchwały nr XXII/203/16 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 21.03.2016r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Puszczy Białowieskiej” (Dz.Urz. Woj. Podl. z 2016r., poz. 1504) oraz na podstawie zniszczenia roślin poprzez usunięcie zadrzewień śródpolnych co spowodowało istotną szkodę tj. o czyn z art. 181§2kk - wobec braku danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu zabronionego na podstawie art. 17§1 pkt 1kpk.</p>		
<p>☐ umorzyć dochodzenie</p>		
<p> RPL/8548/2017 P Data: 2017-07-11</p>		

Art. 5 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia

Nie wszczyną się postępowania, a wszczęte umarza, gdy:

Analiza przepisów dotyczących form ochrony przyrody

- 1) czynu nie popełniono albo brak jest danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie jego popełnienia;

Obszary NATURA 2000

Sieć obszarów Natura 2000 obejmuje:

- -obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO);
- -specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO);
- -obszary mające znaczenie dla Wspólnoty (OZW)

Dla każdego obszaru Natura 2000 opracowany został Standardowy Formularz Danych (SDF), który zawiera podstawowe informacje o danym obszarze.

Podstawowe dane o poszczególnych obszarach Natura 2000 dostępne są na stronie internetowej: <http://natura2000.gdos.gov.pl/wyszukiwarka> n2k

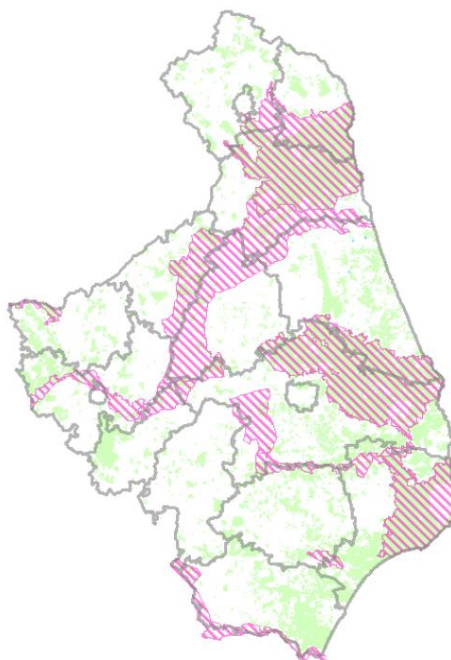
Funkcjonowanie sieci obszarów Natura 2000 nadzoruje Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska, natomiast regionalni dyrektorzy ochrony środowiska koordynują działanie obszarów Natura 2000 na obszarze swojego działania

W przypadku podejrzenia naruszenia prawa w stosunku do obszaru Natura 2000 należy skontaktować się z odpowiednim regionalnym dyrektorem ochrony środowiska, w którego kompetencjach jest ocena czy dane przedsięwzięcie może negatywnie oddziaływać na ten obszar chroniony.

Formy ochrony przyrody woj. podlaskiego:

12 obszarów specjalnej ochrony ptaków (OSO) Natura 2000

Puszcza Białowiecka	PLC200004	PZO
Dolina Dolnego Bugu	PLB140001	PZO
Dolina Dolnej Narwi	PLB140014	PZO
Bagienna Dolina Narwi	PLB200001	
Puszcza Augustowska	PLB200002	
Puszcza Knyszyńska	PLB200003	PZO
Dolina Górnego Nurca	PLB200004	PZO
Bagno Wizna	PLB200005	PZO
Ostoja Biebrzańska	PLB200006	
Dolina Górnej Narwi	PLB200007	
Przełomowa Dolina Narwi	PLB200008	
Puszcza Piska	PLB280008	

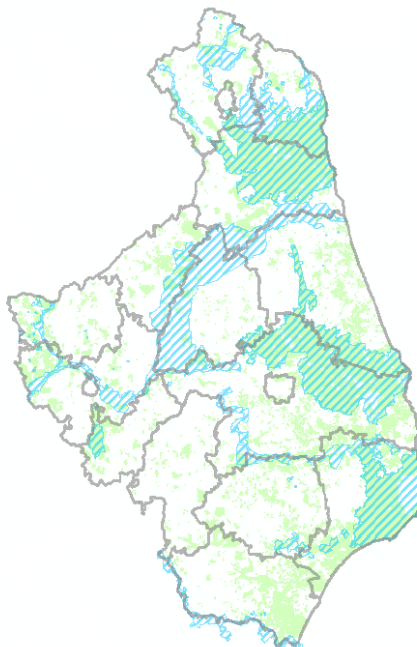

Analiza przepisów dotyczących form ochrony przyrody

24 projektowanych specjalnych obszarów ochrony siedlisk (SOO) Natura 2000

Puszcza Białowieńska	PLC200004	PZO
Ostoja Nadbużańska	PLH140011	PZO
Jeleniewo	PLH200001	PZO
Narwiańskie Bagna	PLH200002	
Ostoja Suwalska	PLH200003	PZO
Ostoja Wigierska	PLH200004	
Ostoja Augustowska	PLH200005	PZO
Ostoja Knyszyńska	PLH200006	PZO
Pojezierze Sejneńskie	PLH200007	PZO
Dolina Biebrzy	PLH200008	
Ostoja w Dolinie Górnej Narwi	PLH200010	PZO
Schrony Brzeskiego Rejonu Umocnionego	PLH200014	PZO
Murawy w Haćkach	PLH200015	PZO
Dolina Szeszupy	PLH200016	PZO
Torowiska Gór Sudawskich	PLH200017	PZO
Czerwony Bór	PLH200018	PZO
Jelonka	PLH200019	
Mokradła Kolneńskiej Kurpiowskie	PLH200020	PZO
Ostoja w Dolinie Górnej Nurca	PLH200021	PZO
Dolina Górnej Rospudy	PLH200022	PZO
Dolina Pisy	PLH200023	
Ostoja Narwiańska	PLH200024	PZO
Sasanki w Kolmagach	PLH200025	PZO
Źródłiska Wzgórz Sokólskich	PLH200026	PZO

Nadzór nad obszarem Natura 2000 sprawuje właściwy regionalny dyrektor ochrony środowiska lub na obszarach morskich dyrektor urzędu morskigo

Głównym celem funkcjonowania Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 jest zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych i gatunków roślin i zwierząt, które uważa się za cenne (znaczące dla zachowania dziedzictwa przyrodniczego Europy) i zagrożone wyginięciem w skali całej Europy.

Obszary NATURA 2000 jedyna forma ochrony przyrody, która nie posiada zakazów!

Ale

Odmienne podejście wynikające z założeń europejskich: art. 33 ust.1 bardzo ogólny zakaz

plany zadań ochronnych
Natura 2000

Analiza przepisów dotyczących form ochrony przyrody

Art. 33 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody:

zabrania się, z zastrzeżeniem art. 34, podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności:

- 1) pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 lub
- 2) wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, lub
- 3) pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami

Przykłady najczęściej łamanych zakazów

- Nawożenie materiału, w tym odpadów takich jak odpady paleniskowe, czy ziemia pochodząca z wykopów budowlanych;
- Prace ingerujące w system melioracyjny;
- Zmiana stosunków wodnych;
- Przekształcenia terenów np. poprzez wydobywanie kruszywa;
- Przeznaczanie obszarów pod zabudowę i związane z tym prace ziemne.

Jeśli znaczące negatywne oddziaływanie dotyczy siedlisk i gatunków priorytetowych, zezwolenie może zostać udzielone wyłącznie w celu

- ochrony zdrowia i życia ludzi;
- zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego;

Analiza przepisów dotyczących form ochrony przyrody

- uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędnym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego;
- wynikającym z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, po uzyskaniu opinii Komisji Europejskiej

Decyzję taką wydaje przy braku rozwiązań alternatywnych oraz zapewniając wykonanie kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zapewnienia spójności właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000.

zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia wykroczenia z art. 127 pkt 1 lit. e ustawy z 16 kwietnia 2004 r.

W przypadku **podejrzenia naruszenia prawa w stosunku do obszaru Natura 2000** należy skontaktować się z odpowiednim regionalnym dyrektorem ochrony środowiska, w którego kompetencjach jest ocena czy dane przedsięwzięcie może negatywnie oddziaływać na ten obszar chroniony.

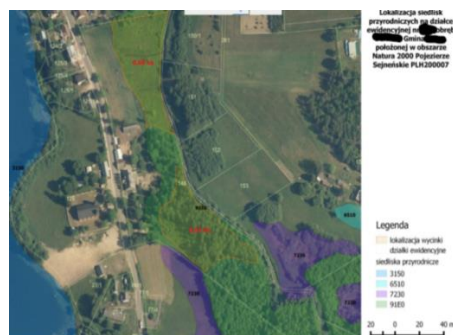
Co jeśli mamy zgłoszenie ?

np. o wykonaniu prac ziemnych, w wyniku których zasypano fragment rzeki ..... na obszarach Natura 2000 i podejrzeniu popełnienia wykroczenia z **art. 127 pkt 1 lit. e** ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, zgodnie z którym, kto **umyślnie narusza zakazy obowiązujące w obszarach Natura 2000 podlega karze aresztu albo grzywny.**

Art. 37. 1.

Jeżeli działania mogące znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000 zostały podjęte **bez uzyskania zezwolenia** o którym mowa w art 34 lub uzgodnienia lub decyzji, o których mowa w art 35 a, **regionalny dyrektor ochrony środowiska** a na obszarach morskich dyrektor właściwego urzędu morskiego, wydaje decyzję, w której nakazuje, w zależności od potrzeb, ich **natychmiastowe wstrzymanie** lub podjęcie niezbędnych działań zapobiegawczych lub działań naprawczych

Przykład:

Sygn. akt [REDAKTOWANE]

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 czerwca 2018r.

Sąd Rejonowy w [REDAKTOWANE] w II Wydziale Karnym w składzie:

Przewodnicząca: SSR [REDAKTOWANE]

Protokolant: [REDAKTOWANE]

po rozpoznaniu w dn. 10.08.2017r., 28.09.2017r., 18.12.2017r., 18.01.2018r., 07.06.2018r., 14.06.2018r. sprawy

[REDAKTOWANE] syna [REDAKTOWANE] urodz. [REDAKTOWANE] [REDAKTOWANE]

oskarżonego o to, że:

w nieustalonym okresie czasu, jednak nie wcześniej niż 9 listopada 2015r. i nie później niż 22 lipca 2016r. w miejscowości [REDAKTOWANE] na terenie działki oznaczonej numerem geodezyjnym [REDAKTOWANE] położonej na obszarze prawnie chronionym programem specjalnej ochrony przyrody Natura 2000 „Puszcza Augustowska” i „Ostoja Augustowska” oraz Obszarze Chronionego Krajobrazu „Puszcza i Jeziora Augustowskie” umiejscowionej w obrębie kompleksu torfowiskowego [REDAKTOWANE] jako inwestor wbrew przepisom o ochronie przyrody dokonał istotnego zmniejszenia jej wartości przyrodniczej i uszkodzenia brzegu śródlądowej wody powierzchniowej jeziora [REDAKTOWANE] w ten sposób, że poprzez zasypianie i utwardzenie występującego w tym miejscu torfowiska alkalicznego z rosnącymi na nim roślinami, brzegu jeziora i częściowo strefy jego litoralu obcym na tym terenie gruntem mineralnym i organicznym zniszczył fragmenty rzadkich i cennych siedlisk przyrodniczych będących miejscem występowania chronionych gatunków roślin, tym samym dokonał zaburzenia warunków hydrologicznych na tym obiekcie i zniszczenia fragmentu tzw. linii traw w strefie przybrzeżnej, czym spowodował istotną szkodę wartości przyrodniczej na wymienionej działce.

tj. o czyn z art. 187 § 1 kk w zb. z art. 191 ustawy z dn. 18.07.2001r. Prawo wodne w zw. z art. 11 § 2 kk

1. Oskarżonego [REDAKTOWANE] uznaje za winnego popełnienia czynu zarzucanego mu aktem oskarżenia określonego w art. 187 § 1 kk w zb. z art. 475 ustawy z dn. 20.07.2017r. Prawo wodne (Dz.U.2017.1566 z późn. zm.) w zw. z art. 11 § 2 kk i na podstawie tych przepisów oskarżonego skazuje, natomiast na podstawie art. 187 § 1 kk w zw. z art. 11 § 3 kk w zw. z art. 33 § 1 i 3 kk wymierza mu karę 150 (stu pięćdziesięciu) stawek dziennych przewidzianych w art. 33 § 1 i 3 kk

Białystok, dnia 15 września 2017 r.

**REGIONALNA DYREKCJA OCHRONY
ŚRODOWISKA
w BIAŁYMSTOKU
15-554 Białystok, ul. Dojlidy Fabryczne 23**

WPN.....

DECYZJA

Na podstawie art. 104 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. *Kodeks postępowania administracyjnego* (Dz. U. z 2017 r. poz. 1257 t.j.) oraz art. 37 ust. 2 i art. 37a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2016 r. poz. 2134 t.j.), w związku z wycinką drzew oraz pracami związanymi ze zmianą stosunków wodnych w obrębie działki o nr ewid. .... obręb....., gm....., w płacie siedliska o kodzie 91E0 - łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródłiskowe, stanowiącego przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 Pojezierze Sejneńskie PLH200007, podjętymi sprzecznie z ustaleniami planu zadań ochronnych (PZO) ustanowionego zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 13 maja 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Pojezierze Sejneńskie PLH200007 (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2014 r. poz. 1947).

nakazuję

....., natychmiast wstrzymać wycinkę drzew oraz prace związane ze zmianą stosunków wodnych w obrębie działki o nr ewid.....obrzeb ....., gm. ...., w płacie siedliska o kodzie 91E0 - łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródłiskowe oraz podjąć niezbędne działania naprawcze na następujących warunkach:

I. stan, do jakiego ma zostać przywrócone środowisko

Działania naprawcze (...) powinny spowodować przywrócenie stanu siedliska o kodzie 91E0 (...) przybliżonego do stanu początkowego. W miejscu dokonanej wycinki drzew (2 strefy o powierzchni 0,60 ha i 0,63 ha) należy przywrócić właściwe stosunki wodne (likwidacja 2 rowów melioracyjnych) oraz odtworzyć w drodze naturalnej regeneracji siedlisko 91E0.

II. zakres i sposób przeprowadzenia działań naprawczych, w tym czynności zmierzających do ograniczenia oddziaływania na obszar Natura 2000

w obrębie działki o nr ewid. .... obręb ....., gm.....należy:

1. zlikwidować 2 rowy melioracyjne zlokalizowane w zniszczonej na skutek wycinki drzew strefie siedliska 91E0 o powierzchni 0,60 ha.
2. zniszczone na skutek wycinki drzew strefy siedliska 91E0 pozostawić do naturalnej regeneracji. W obrębie przedmiotowych stref nie należy prowadzić prac mogących utrudniać zajście procesu naturalnej regeneracji siedliska, zwłaszcza: nie należy prowadzić wycinki drzew i krzewów, czyszczeń, robót ziemnych, nie należy usuwać martwego drewna.

Mapa przedstawiająca miejsca prowadzenia działań naprawczych stanowi załącznik nr 1 do niniejszej decyzji.

III.termin rozpoczęcia i zakończenia działań naprawczych

4. Analiza aktów prawnych dotyczących ochrony gatunkowej

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U.2020.55 t.j)

Art. 46. [Ochrona gatunkowa]

- 1) **Ochrona gatunkowa obejmuje okazy gatunków oraz siedliska i ostoje roślin, zwierząt i grzybów.**
- 2) Ochrona gatunkowa ma na celu **zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących** na terenie kraju lub innych państw członkowskich Unii Europejskiej rzadkich, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie przepisów umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, **gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk i ostoi, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej**
- 3) W celu ochrony ostoi i stanowisk roślin lub grzybów objętych ochroną gatunkową lub ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową mogą być ustalane **strefy ochrony**

Gatunki objęte ochroną (oraz obowiązujące wobec nich zakazy, odstępowstwa od zakazów i sposoby ochrony gatunków, w tym wielkość stref ochrony) określają

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz.U. z 2014 r., poz. 1408)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz.U. z 2014 r., poz.1409)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. z 2016 r., poz.2183)

Ochrona ścisła w przypadku gatunków oznacza całoroczną ochronę należących do nich osobników i stadiów ich rozwoju (**np wilk, ryś, żubr, nietoperze**)

Ochrona częściowa oznacza ochronę gatunków roślin, zwierząt i grzybów dopuszczającą możliwość redukcji liczebności populacji oraz pozyskiwania osobników tych gatunków lub ich części (np **wydra, jeź wschodni, bóbr europejski, gołąb miejski, wrona siwa, kruk**)

Przykład gatunków objętych ochroną częściową, które mogą być pozyskiwane do celów gospodarczych np. **czosnek niedźwiedzi, turówka wonna, rokitnik zwyczajny, smardz jadalny, ślimak winniczek.**

W strefach ochrony, bez zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabrania się **Art. 60 uop**:

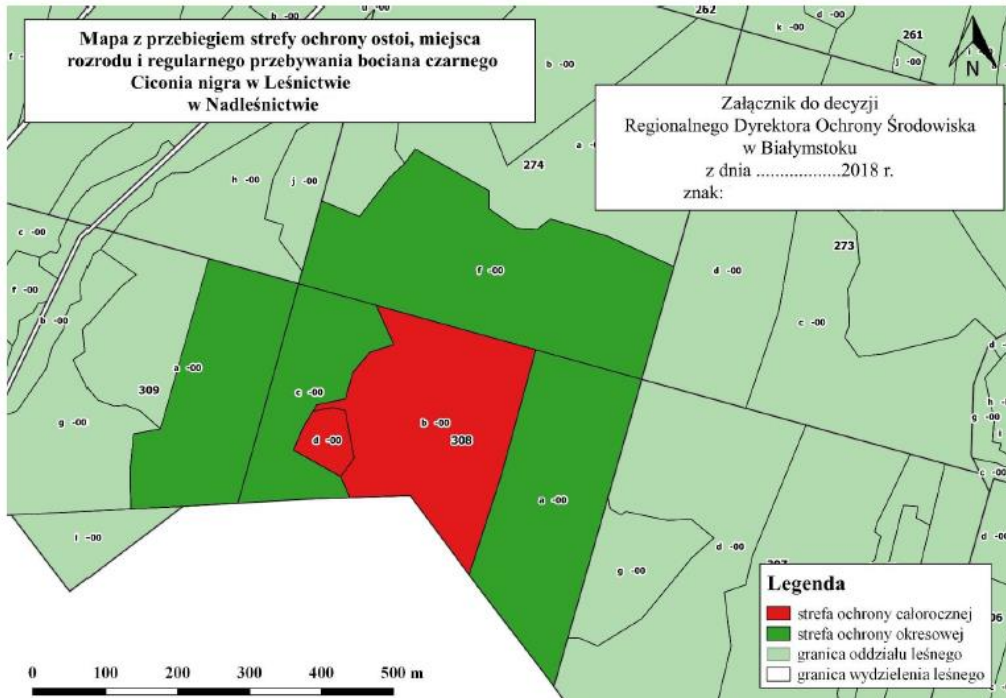
- przebywania osób, z wyjątkiem właściciela nieruchomości objętej strefą ochrony oraz osób sprawujących zarząd i nadzór nad obszarami objętymi strefą ochrony, oraz osób wykonujących prace na podstawie umowy zawartej z właścicielem lub zarządcą;
- wycinania drzew lub krzewów
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków
- wznoszenia obiektów, urządzeń i instalacji

Analiza aktów prawnych dotyczących ochrony gatunkowej

Granice stref ochrony, oznacza się tablicami z napisem, odpowiednio: "ostoja roślin", "ostoja zwierząt" albo "ostoja grzybów" i informacją: "osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony"

Strefa ochrony bociana czarnego

Analiza aktów prawnych dotyczących ochrony gatunkowej

Gatunki ptaków najczęściej obejmowane ochroną strefową w woj. Podlaskim:

- Bocian czarny,
- Orlik krzykliwy

Ochrona strefowa zwierząt i grzybów

Zmiana stosunków wodnych w strefie ochrony

 Nadleśnictwo

Zn. spr.

**Regionalna Dyrekcja
Ochrony Środowiska
w Białymstoku**
ul. Dojlidy Fabryczne 23
15-554 Białystok

Nadleśnictwo w nawiązaniu do pisma znak _____ z dnia 2018 r. dotyczącego prawdopodobnego naruszenia strefy ochrony orlika krzykliwego (działka nr _____, ob. _____, działka nr _____, ob. _____, adres leśny: _____) informuje.

W wyniku podjętych czynności ustalono, że rów wykopany przez Pana _____ znajduje się w strefie ochrony orlika krzykliwego powołanej decyzją znak WPN. _____ 2017.MT z dnia _____ 2017 r. Pan _____ podczas oględzin terenowych dnia _____ 2018 r. stwierdził, że to on samowolnie, bez żadnych pozwoleń, zgody nadleśnictwa i innych urzędów wykopał rów w celu odprowadzenia wody.

Pan _____ podczas budowy urządzeń wodnych – rowu odprowadzającego wodę dokonał zmiany stosunków wodnych przez co dopuścił się naruszenia art. 60, ust. 6, pkt 3 i 4 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r.

Nadleśnictwo zwraca się z prośbą o podjęcie działań wg posiadanych kompetencji lub przekierowanie sprawy do instytucji odpowiednich do podjęcia stosownych działań.

Zawiadomienie RDOŚ

W związku z art. 131 pkt 14 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 142 t.j.), art. 478 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. prawo wodne (Dz. U. z 2017 r., poz. 1566 ze zm.) oraz art. 181 § 2 oraz art. 187 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 2017 r. poz. 2204 t.j.) zawiadamiam o możliwości popełnienia przestępstwa polegającego na naruszeniu zakazów w stosunku do stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania orlika krzykliwego *Clanga pomarina* (działka ewid. nr , obręb , gmina oraz działka ewid. , obręb , gmina), gdzie Pan

dokonał zmiany stosunków wodnych podczas budowy urządzeń wodnych – rowu odprowadzającego wodę, bez stosownych zezwoleń wynikających z litery prawa oraz zgody Nadleśnictwa , co skutkowało odprowadzeniem wód na grunt sąsiedni.

Zakończenie sprawy

PR Ds.

**POSTANOWIENIE
O UMORZENIU DOCHODZENIA**

ODPIS

Regionale Dyrekcje Ochrony Środowiska
w Białymstoku
SEKRETARIAT
WPLYNĘŁO

Data 2018
Nr z rejestru ..... Podpis .....

dnia-

– prokurator Prokuratury Rejonowej w sprawie
PR Ds. dot. istotnego zmniejszenia wartości przyrodniczej prawnie chronionego
terenu powodujące istotną szkodę, tj. o czyn z art.187§1kk
- działając na podstawie art. 17§1 pkt 1 kpk

postanowiła:

umorzyć dochodzenie w sprawie:

zaistniałego w bliżej nieustalonym dniu w okresie od 2018r. do dnia 2018r. istotnego zmniejszenia wartości przyrodniczej prawnie chronionego terenu poprzez wykopanie koparką rowu ziemnego – odwadniającego na działce leśnej oznaczonej nr geod. ob. , na której to działce decyzją RDOŚ w Białymstoku znak WPN. z dnia .2017r. została powołana strefa ochrony orlika krzykliwego, co skutkowało odprowadzeniem wód na grunt sąsiedni, powodujące istotną szkodę

- tj. o czyn z art.187§1kk - wobec braku danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu zabronionego (art.17§1 pkt 1 kpk).

Zakazy wprowadzone w stosunku do dziko występujących grzybów i roślin należących do gatunków objętych ochroną art 51 uop

- umyślnego niszczenia
- umyślnego zrywania lub uszkodzenia
- niszczenia ich siedlisk

Analiza aktów prawnych dotyczących ochrony gatunkowej

- pozyskiwania lub zbioru
- przetrzymywania lub posiadania okazów gatunków
- zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany, darowizny lub transportu okazów gatunków w stosunku do roślin
- zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany lub darowizny okazów gatunków w stosunku do grzybów
- wwożenia z zagranicy lub wywożenia poza granicę państwa okazów gatunków
- umyślnego przemieszczania w środowisku przyrodniczym
- umyślnego wprowadzania do środowiska przyrodniczego

Wycinka drzew

Możliwość złamania zakazów dotyczących chronionych grzybów:

- umyślnego niszczenia
- niszczenia ich siedlisk

odnożyca jesionowa

Analiza aktów prawnych dotyczących ochrony gatunkowej

Odwadnianie terenu

Możliwość złamania zakazów dotyczących chronionych roślin:

- umyślnego niszczenia
- niszczenia ich siedlisk

podkolan biały

torfowisko przejściowe (siedlisko 7140)
 - stwierdzono 23 gatunki objęte ochroną ścisłą

Prace odwadniające polegały na wykopaniu głębokiego głównego rowu o szerokości ponad 1 m wzdłuż południowej granicy torfowiska 7140 przekopaniu trzech mniejszych rowów przez chronione siedlisko przyrodnicze, położeniu drenu oraz przekopaniu połączenia z istniejącym rowem położonym na wschód od torfowiska

Analiza aktów prawnych dotyczących ochrony gatunkowej

Gatunki roślin objętych ochroną występujących na odwadnianym torfowisku 7140

bagnica torfowa

kruszczyk błotny

kukułka bałtycka

rosiczka okrągłolistna

wełnianeczka alpejska

Zakazy wprowadzone w stosunku do dziko występujących zwierząt należących do gatunków objętych ochroną **art 52 uop**

- umyślnego zabijania
- umyślnego okaleczania lub chwytania
- umyślnego niszczenia ich jaj lub form rozwojowych

Analiza aktów prawnych dotyczących ochrony gatunkowej

- transportu
- chowu
- zbierania, pozyskiwania, przetrzymywania lub posiadania **okazów gatunków**
- niszczenia siedlisk lub ostoi, będących ich obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania
- niszczenia, usuwania lub uszkodzenia gniazd, mrowisk, nor, legowisk, żeremi, tam, tarlisk, zimowisk lub innych schronień
- umyślnego uniemożliwiania dostępu do schronień
- zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany lub darowizny **okazów gatunków**
- wwożenia z zagranicy lub wywożenia poza granicę państwa okazów gatunków
- umyślnego przemieszczania z miejsc regularnego przebywania na inne miejsca
- umyślnego wprowadzania do środowiska przyrodniczego

Niszczenie tam bobrowych i żeremi

Przetrzymywanie, posiadanie, darowizna okazów gatunków

Art. 127a. [Naruszenie zasad pozyskiwania roślin, grzybów i zwierząt objętych ochroną gatunkową]

1. Kto, wbrew przepisom ustawy, wchodzi w posiadanie okazów roślin, zwierząt, grzybów objętych ochroną gatunkową w liczbie większej niż nieznaczna, w takich warunkach lub w taki sposób, że ma to wpływ na zachowanie właściwego stanu ochrony gatunku, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Analiza aktów prawnych dotyczących ochrony gatunkowej

2. Jeśli sprawca czynu określonego w ust.1 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

1.

KOMENDA POWIATOWA POLICJI
w Sokółce
ul. Białostocka 69b
16-100 Sokółka, woj. podlaskie
L.dz. RSD.49.19

RPW/4882/2019 P
Data: 2019-03-01

Sokółka dnia 26.02.2019r

**Regionalna Dyrekcja
Ochrony Środowiska
w Białymstoku**
Dojlidy Fabryczne 23
15-551 Białystok

P. A. Prokop
2019-03-19
01-03-19

**SEKRETARIAT
WPŁYNEŁO**
Data ... 2019-03-01
Nr z rejestru ..... Podpis *Kowalski*

W Komendzie Powiatowej Policji w Sokółce za nr RSD.49.19 pod nadzorem prokuratury rejonowej w Sokółce, prowadzone jest postępowanie przygotowawcze w sprawie zabicia w nieustalonym miejscu i czasie rysia ujawnionego w dniu 25 stycznia 2019 roku w m. Wierzchlesie, gm. Szudziałowo, tj. o czyn z art. 35 pkt. 1 Ustawy o ochronie zwierząt

W toku przeprowadzonych czynności ustalono, na posesji [redacted] Wierzchlesie, w wyniku przeszukania zostały ujawnione, a następnie zabezpieczone cztery sztuki tylnych części skóry żubra wraz z ogonami, spreparowaną dolną część łapy ze skórą przerobioną na butelkę o pojemności 0,7 l (zrobione coś na wzór termosu na butelkę), jedna piszczał nogi żubra oraz dwie dolne kości nogi żubra. Osoba u której ujawniono powyższe przedmioty oświadczyła, iż jedną skórę żubra zakupiła w lipcu 2018 roku w nadleśnictwie Krynki, na potwierdzenie czego przedstawiła stosowną fakturę, natomiast pozostałe trzy skóry żubra otrzymała w charakterze darowizny od myśliwych, łapę żubra osoba nabyła wraz z zakupioną skórą z nadleśnictwa Krynki, piszczał żubra otrzymała z zakładu skupującego dziczyznę w Białymstoku na Dojlidach, który dokonywał skupu tusz legalnie odstrzelonych żubrów, dwie kości dolne nogi posiada ponieważ pochodzą one od ostatnio odstrzelonego w 2018 roku żubra, wybrane kości po oskórowaniu odstrzelonego żubra przekazuje do właściwego Instytutu w Białowieży.

W związku z powyższym proszę o udzielenie odpowiedzi na poniższe kwestie:

- jakie warunki trzeba spełnić oraz jakie pozwolenia trzeba uzyskać, z jakich instytucji aby powyższe elementy żubra posiadać zgodnie z obowiązującymi przepisami
- jakie sankcje są przewidziane prawem za posiadanie powyższych elementów żubra nie posiadając stosownych pozwoleń

Materiały z wykonanych czynności proszę przesać faksem na numer 7123 215, a oryginały przesać do Komenda Powiatowa Policji w Sokółce, 16-100 Sokółka, ul. Białostocka 69B, powołując się na L.dz. RSD.49.19, w razie jakichkolwiek pytań proszę kontaktować się z prowadzącym asp. Jackiem Szomko na nr tel. 7123 203, 85 670 47 03

Z góry dziękuję za okazaną pomoc.

Wyk. JSz.

**NACZELNIK
WYDZIAŁU KRIMINALNEGO**
Komendy Powiatowej Policji
w Sokółce
podinsp. Krzysztof Zielenkiewicz

Analiza aktów prawnych dotyczących ochrony gatunkowej

Podlaski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska

15-264 Białystok, ul. Ciołkowskiego 2/3
tel. 85 742-53-78, fax: 85 742-21-04

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
w Białymstoku
SEKRETARIAT
WPŁYNĘŁO

Data ..2020..05..18.....
Nr rejestracji ..Ppplp Kaminiko

Białystok, 2020.05.13

WI.7021.3.72.2020.AGe

Sz. P. Beata Bezubik
Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska
w Białymstoku
ul. Dojlidy Fabryczne 23
15-554 Białystok

W związku z otrzymanymi w dniach 11.05.2020 r. i 12.05.2020 r., zgłoszeniami dotyczącymi zabicia czterech sztuk bobra europejskiego w gminie Bielsk Podlaski przekazuję w załączeniu korespondencję celem wykorzystania zgodnie z posiadanymi kompetencjami.

Po rozpoznaniu sprawy Podlaski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska uznał, iż organem właściwym do załatwienia przedmiotowej kwestii jest Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r., zał. nr 2 bóbr europejski jest gatunkiem objęty ochroną częściową. W myśl art. 56 ust. 2 pkt. 1 Ustawy o ochronie przyrody (Dz. U. z 2020 r. poz. 55) Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska może zezwolić, w stosunku do gatunków objętych ochroną częściową, na czynności podlegające zakazom w postaci umyślnego zabijania.

W.Z. PODLASKIEGO WOJEWÓDZKIEGO
INSPEKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA
Miroslaw Michalczyk
Zastępca Wojewódzkiego
Inspektora Ochrony Środowiska

Otrzymują:

1. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku

Do wiadomości:

1. Koło Łowieckie „Rys”
2. [REDACTED]
3. [REDACTED]

W załączeniu:

korespondencja z dnia 11.05.2020 r. i 12.05.2020 r.

Analiza aktów prawnych dotyczących ochrony gatunkowej

Białystok, dnia 20 maja 2020 r.

**REGIONALNA DYREKCJA
OCHRONY ŚRODOWISKA
w BIAŁYMSTOKU
ul. Dojlidy Fabryczne 23
15-554 Białystok**

WPN.677.8.2020.AP

**Komenda Powiatowa Policji
w Bielsku Podlaskim
ul. Mikołaja Kopernika 7
17-100 Bielsk Podlaski**

Stosownie do art. 131 pkt 14 i art. 132 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2020 r. poz. 55 t.j.), w związku z wiadomością e-mail [redacted] r. dotyczącą zabicia 4 osobników bobra europejskiego, zawiadamiam o naruszeniu zakazów dotyczących zwierząt objętych ochroną gatunkową celem przeprowadzenia stosownego postępowania.

Bóbr europejski (*Corvus monedula*), zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. z 2016 r. poz. 2183) jest gatunkiem objętym ochroną częściową. W stosunku do dziko występujących zwierząt, objętych ochroną gatunkową zgodnie z art. 52 ust. 1 pkt 1 ustawy o ochronie przyrody (Dz.U. z 2020 r. poz. 55 t. j.) oraz § 6 ust. 1 pkt 1 ww. rozporządzenia zabrania się między innymi umyślnego zabijania.

Z treści wiadomości e- mail [redacted] przesłanej wynika, iż na rzece Bronka, przy moście na drodze ze wsi Stryki do wsi Lubin Rudolty w gminie Bielsk Podlaski doszło do naruszenia powyższego zakazu.

Zwracam się z uprzejmą prośbą o poinformowanie tut. organu o ustaleniach i wynikach postępowania prowadzonego przez Komendę w ww. sprawie.

Z up. Regionalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska w Białymstoku
Ewira Chołńska
p.o. Zastępcy Regionalnego Dyrektora
- Regionalnego Konserwatora Przyrody

Załącznik:
- wiadomość e-mail [redacted]

Do wiadomości:
[redacted]
[redacted]
[redacted]

W związku z Ogólnym Rozporządzeniem o Ochronie Danych (RODO) proszę o zapoznanie się z komunikatem dotyczącym przetwarzania Państwa danych: <http://bip.bialystok.rdos.gov.pl/jak-zalatwie-sprawie>

Analiza aktów prawnych dotyczących ochrony gatunkowej

Białystok, dnia 20 maja 2020 r.

**REGIONALNA DYREKCJA
OCHRONY ŚRODOWISKA
w BIAŁYMSTOKU
ul. Dojlidy Fabryczne 23
15-554 Białystok**

WPN.677.8.2020.AP

Urząd Gminy Bielsk Podlaski

W związku z wiadomością e-mail Pana [redacted] 00 – 739 Warszawa z dnia 11.05.2020 r. dotyczącą zabicia 4 osobników bobra europejskiego, przekazuję w załączeniu korespondencję celem wykorzystania zgodnie z posiadanymi kompetencjami.

Po rozpoznaniu sprawy tut. organ, iż organem zarządzającym przedmiotowym terenem jest Urząd Gminy Bielsk Podlaski.

Zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu porządku i czystości w gminach (t.j. z 2019 r. poz. 2010 z późn. zm.), to właśnie gmina zapewnia porządek i czystość na swoim terenie. Jednocześnie Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 713), zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w szczególności utrzymanie porządku, należy do zadań własnych gminy.

W związku z powyższym uprzejmie proszę o zajęcie się sprawą w kwestii uprzątnięcia zwłok zwierząt.

Z up. Regionalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska w Białymstoku

Ełwira Chońska
p.o. Zastępcy Regionalnego Dyrektora
- Regionalnego Konserwatora Przyrody

Załącznik:

- wiadomość e-mail Pana [redacted]

Do wiadomości:

[redacted]
[redacted]

W związku z Ogólnym Rozporządzeniem o Ochronie Danych (RODO) proszę o zapoznanie się z komunikatem dotyczącym przetwarzania Państwa danych: <http://bip.bialystok.rdos.gov.pl/jak-zalatwic-sprawe>

Analiza aktów prawnych dotyczących ochrony gatunkowej

WOJTA GMINY
BIELSK PODLASKI
ul. Mickiewicza 46
7-103 Bielsk Podlaski

RGP.6122.7.2020

RPA/5559/2020 P
Data: 2020-06-01

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
w Białymstoku
SEKRETARIAT

Data .....
Nr z rejestru ..... Podpis *Hojak*

Bielsk Podlaski, dn. 28.05.2020r.

**Regionalny Dyrektor
Ochrony Środowiska
ul. Dojłidy Fabryczne 23
15-554 Białystok**

W nawiązaniu do pisma WPN.677.8.2020.AP z dnia 20 maja 2020 roku informuję, że sprawa wyłowienia i przekazania do utylizacji zwłok 4 osobników bobra europejskiego znajdujących się na rzece Bronka przy moście na drodze ze wsi Stryki do wsi Łubin Rudolty, gm. Bielsk Podlaski została skierowana do zarządcy cieku, tj. Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie Zarząd Zlewni w Sokołowie Podlaskim, ul. Repkowska 49, 08-300 Sokołów Podlaski.

Ponadto w załączeniu przesyłam do wiadomości postanowienie o odmowie wszczęcia dochodzenia w powyższej sprawie z Prokuratury Rejonowej w Bielsku Podlaskim.

--Z up. WÓJTA

maria Filipiuk
ZASTĘPCA WÓJTY

Analiza aktów prawnych dotyczących ochrony gatunkowej

Komenda Powiatowa Policji w Bielsku Podlaskim
ul. Kopernika 7, 17-100 Bielsk Podlaski, tel.: +48 85831 0317, fax.: +48 85831 0315
kpp@bielsk-podl.bk.policja.gov.pl, www.bielsk-podlaski.policja.gov.pl

**KOMENDA POWIATOWA
POLICJI**
w Bielsku Podlaskim woj. podlaskie

RPS-227.2020

Bielsk Podlaski, dnia 12 czerwca 2020 roku

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
w Białymstoku
SEKRETARIAT
W PŁYNNIE
Data: 2020-06-18
Nr z rejestru ..... Podpisał:

**Regionalna Dyrekcja
Ochrony Środowiska
w Białymstoku
ul. Dojlidy Fabryczne 23
15-554 Białystok**

W nawiązaniu do pisma nr WPN.677.8.2020.AP z dnia 20 maja 2020 r. uprzejmie informuję, że w sprawie zabicia w nieustalony sposób czterech bobrów, dokonanego w okresie od 24 kwietnia 2020 r. do 6 maja 2020 r. w okolicy wsi Stryki Gmina Bielsk Podlaski to jest o czyn z art. 35 ust. 1 Ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt, Komenda Powiatowa Policji w Bielsku Podlaskim przeprowadziła na zasadzie art.307 kpk postępowanie sprawdzające nr RPS-227.2020. Na podstawie zebranego materiału ustalono, iż truchła zwierząt znajdowały się w stanie daleko posuniętego rozkładu. Jednocześnie sprawdzono lecz nie potwierdzono informacji o uśmierceniu tych zwierząt przez człowieka. W dniu 15 maja 2020 r. na zasadzie art.17§1 pkt 1 kpk wydano w tej sprawie postanowienie o odmowie wszczęcia dochodzenia. W dniu 18 maja 2020 postanowienie zostało zatwierdzone przez prokuratora.

I ZASTĘPCA
KOMENDANTA POWIATOWEGO POLICJI
w Bielsku Podlaskim
kom. Wojciech Gabrel

Wyk. w 2 egz.
egz. nr 1- adresat
egz. nr 2- a/a

Analiza aktów prawnych dotyczących ochrony gatunkowej

**SZKODY WYRZĄDZANE PRZEZ ZWIERZĘTA
 OBJĘTE OCHRONĄ GATUNKOWĄ ZA
 KTÓRE ODPOWIADA SKARB PAŃSTWA**

*żubr, który żyje;
 w stadzie wolnym - 986 sztuk
 ośrodku hodowli - 55 sztuk
 ogród zoologiczny - 2 sztuki*

Ryś – ok. 30 sztuk.

Bóbr europejski

*największy przedstawiciel
 gryzoni - bóbr.
 Populacja szacowana jest na
 ok. 15000 szt.*

*Niedźwiedź- w woj.
 Podlaskim nie występuje*

*populacja Wilka szacowana
 jest na ok. 167 szt.*

RDOŚ wypłaca odszkodowania ?

Zgodnie z **art 126 ust 1 pkt 5** ustawy z dnia 16 kwietnia 2014 r o ochronie przyrody (tj Dz U z 2020 r poz 55) Skarb Państwa odpowiada za szkody wyrządzone przez bobry, wilki, żubry, rysie oraz niedźwiedzie.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 lutego 2018 r w sprawie szacowania szkód wyrządzonych przez niektóre gatunki zwierząt objęte ochroną gatunkową (Dz U z 2018 r poz 645).

Zatykanie otworów w elewacji budynków mieszkalnych w czasie okresu lęgowego ptaków

Takie działania wykonane w okresie marzec-lipiec powoduje:

- uniemożliwienie ptakom dostępu do schronień
- niszczenie jaj i zabijanie piskląt
- niszczenie ich siedlisk lęgowych,
- miejsc rozrodu i wychowu młodych
- zabijanie dorosłych osobników

Analiza aktów prawnych dotyczących ochrony gatunkowej

Usuwanie gniazd ptaków w okresie lęgowym

Białystok, 18 kwietnia 2018 r.

Komenda Powiatowa Policji

Na podstawie z art. 131 pkt 14 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2018 r. poz. 142 t.j.) oraz art. 181 § 2 i art. 187 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U. z 2017 r. poz. 2204 t.j.), w związku z pismem [redacted] z dnia 09.04.2018 r. (data wpływu: 11.04.2018 r.) Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku zawiadamia o możliwości popełnienia przestępstwa polegającego na naruszeniu zakazów w stosunku do miejsca gniazdowania i rozrodu bociana białego *Ciconia ciconia* znajdującego się naprzeciwko posesji przy ul. [redacted] gdzie jak donosi anonimowy rozmówca dokonano zniszczenia gniazda bocianiego na słupie energetycznym przy ww. adresie.

W myśl art. 52 ust. 1 pkt 8 ww. ustawy o ochronie przyrody w stosunku do dziko występujących gatunków zwierząt objętych ochroną gatunkową, bez zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabrania się niszczenia, usuwania lub uszkodzenia gniazd. Zezwolenie na odstępstwa od ww. zakazów może wydać właściwy miejscowo regionalny dyrektor ochrony środowiska kierując się wymogami ochrony ostoi zwierząt objętych ochroną gatunkową.

W myśl art. 131 pkt 14 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 142 t.j.) kto bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom narusza zakazy w stosunku do roślin, zwierząt lub grzybów objętych ochroną gatunkową podlega karze aresztu albo grzywny.

Rozstrzygnięcie:

**ZAWIADOMIENIE
O NIEWNIESIENIU WNIOSKU O UKARANIE DO SĄDU**

Na podstawie art. 54 § 2 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia zawiadamiam Pana/Panią*, że przeprowadzone czynności wyjaśniające nie dostarczyły podstaw do skierowania wniosku o ukaranie w sprawie:

Zniszczenia gniazda bocianiego na słupie energetycznym w bliżej nieokreślonym czasie, lecz nie później niż w dniu 09 kwietnia 2018 roku, godz. 10:00

tj. o czyn z art. 131 pkt 14 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

w której Państwo złożyli zawiadomienie z powodu:

Brak jest danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu - art. 5 § 1 pkt 1 k.p.w.

5. Ochrona gatunkowa a wycinka drzew i krzewów

5.1. Analiza przepisów w zakresie zakazów obowiązujących w stosunku do gatunków chronionych

Podstawy prawne dotyczące wycinki drzew i krzewów:

- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 55 z późn.zm) – zwana dalej uoop - przepisy dotyczące wycinki drzew i krzewów zawarte są w art. 83-90.

W przypadkach, kiedy drzewo/krzew stanowi siedlisko gatunku chronionego lub samo jest gatunkiem chronionym, zastosowanie mają przepisy dotyczące ochrony gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów:

- Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt z dnia 16 grudnia 2016 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 26)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie ochrony gatunkowej roślin z dnia 9 października 2014 r. (Dz.U. z 2014 r. poz. 1409)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie ochrony gatunkowej grzybów z dnia 9 października 2014 r. (Dz.U. z 2014 r. poz. 1408)

W obowiązującym stanie prawnym ochrona drzew, krzewów i zieleni mieści się w ochronie przyrody. Mówi o tym art. 2. 1. uoop - Ochrona przyrody, w rozumieniu ustawy, polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody:

1. dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów,
2. roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową,
3. zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia,
4. siedlisk przyrodniczych,
5. siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów,
6. tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalnych szczątków roślin i zwierząt,
7. krajobrazu,
8. zieleni w miastach i wsiach,
9. zadrzewień.

W obowiązującej ustawie o ochronie przyrody znajdziemy cały rozdział poświęcony ochronie terenów zieleni i zadrzewień (Rozdział 4 „Ochrona terenów zieleni i zadrzewień” uoop). Jednakże z uwagi na to, że drzewa i krzewy stanowią elementy krajobrazu mogą być one także objęte ochroną jak pozostałe elementy krajobrazu (art. 2 ust. 1 pkt 7 oraz ust. 2 pkt 5), a także mogą podlegać ochronie gatunkowej (art. 2 ust. 1 pkt 2).

Jeśli chodzi o ochronę gatunkową roślin, która bezpośrednio może dotyczyć wycinki drzew lub krzewów obowiązują następujące zakazy:

1. umyślnego niszczenia,
2. umyślnego zrywania lub uszkodzenia,

Ochrona gatunkowa a wycinka drzew i krzewów

3. niszczenia ich siedlisk,
4. pozyskiwania lub zbioru,
5. przetrzymywania lub posiadania okazów gatunków,
6. zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany, darowizny lub transportu okazów gatunków, z tym że zakaz transportu dotyczy gatunków oznaczonych w załączniku nr 1 do rozporządzenia symbolem (2),
7. wwożenia z zagranicy lub wywożenia poza granicę państwa okazów gatunków,
8. umyślnego przemieszczania w środowisku przyrodniczym,
9. umyślnego wprowadzania do środowiska przyrodniczego.

Z racji tego, że drzewa i krzewy mogą być siedliskiem dla chronionych gatunków zwierząt lub grzybów przy wycince obowiązują także niektóre punkty dotyczące zakazów związanych z ochroną gatunkową zwierząt i grzybów. Są to m. in. zakazy:

- niszczenia siedlisk lub ostoi, będących obszarem rozrodu zwierząt, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania,
- niszczenia, usuwania lub uszkodzenia gniazd, mrowisk, nor, legowisk, żeremi, tam, tarlisk, zimowisk lub innych schronień,
- umyślnego uniemożliwiania dostępu do schronień,
- niszczenia siedlisk chronionych gatunków grzybów.

Od wyżej wymienionych zakazów w uzasadnionych przypadkach obowiązują odstępstwa, które mogą być regulowane rozporządzeniem lub wydane przez GDOŚ lub rdoś na wniosek zainteresowanego. Na przykład w przypadku gatunkowej ochrony zwierząt obowiązuje odstępstwo od zakazu usuwania gniazd od 16 października do końca lutego w przypadku usuwania gniazd z budek dla ptaków lub usuwania gniazd z terenów zieleni lub obiektów budowlanych jeśli wymagają tego względy bezpieczeństwa lub sanitarne. Jednakże pomimo odstępstwa od zakazu usuwania gniazd ptaków podmiot planujący wycinkę drzewa jest zobowiązany do uzyskania zezwolenia na niszczenie siedlisk.

5.2. Zezwolenie na wycinkę drzew oraz sytuacje, w których nie jest wymagane zezwolenie

Zgodnie z obowiązującym prawem usunięcie drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości lub jej części może nastąpić po uzyskaniu zezwolenia wydanego na wniosek:

- posiadacza nieruchomości – za zgodą właściciela tej nieruchomości (zgoda właściciela nie jest wymagana, gdy wniosek składa spółdzielnia mieszkaniowa, wspólnota mieszkaniowa, zarządca nieruchomości będącej własnością Skarbu Państwa),
- właściciela urządzeń, służących do doprowadzania lub odprowadzania płynów, pary, gazu, energii elektrycznej oraz innych podobnych – jeżeli drzewo lub krzew zagrażają funkcjonowaniu tych urządzeń (art. 49 §1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. 2020 poz. 875)).

W zależności od terenu na jakim znajduje się wnioskowane drzewo lub krzew zgodę mogą wydawać następujące organy:

Ochrona gatunkowa a wycinka drzew i krzewów

- zezwolenie na usunięcie drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości wydaje wójt, burmistrz albo prezydent miasta, a w przypadku gdy zezwolenie dotyczy usunięcia drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków – wojewódzki konserwator zabytków,
- zezwolenie na usunięcie drzewa w pasie drogowym drogi publicznej, z wyłączeniem obcych gatunków topoli, wydaje się po uzgodnieniu z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska,
- zezwolenie na usunięcie drzewa lub krzewu na obszarach objętych ochroną krajobrazową, w granicach parku narodowego albo rezerwatu przyrody wydaje się po uzgodnieniu odpowiednio z dyrektorem parku narodowego albo regionalnym dyrektorem ochrony środowiska.

Organ właściwy do wydania zezwolenia na usunięcie drzewa lub krzewu przed jego wydaniem dokonuje oględzin w zakresie występowania w ich obrębie gatunków chronionych. Postępowanie w sytuacji gdy drzewo lub krzew jest siedliskiem gatunków chronionych opisano w kolejnym punkcie.

Istnieją przypadki, kiedy zezwolenie na wycinkę nie jest konieczne. Określa je art. 83 uoop i dotyczą one m. in.:

- drzew, których obwód pnia na wysokości 5 cm nie przekracza:
  - 80 cm – w przypadku topoli, wierzb, klonu jesionolistnego oraz klonu srebrzystego,
  - 65 cm – w przypadku kasztanowca zwyczajnego, robinii akacjowej oraz płatanu klonolistnego,
  - 50 cm – w przypadku pozostałych gatunków drzew
- drzew, które rosną na nieruchomościach stanowiących własność osób fizycznych i są usuwane na cele niezwiązane z prowadzeniem działalności gospodarczej (konieczne jest jednak zgłoszenie do organu wydającego zezwolenie, organ w terminie 21 dni od dnia doręczenia ogłoszenia dokonuje oględzin, po oględzinach organ może wnieść sprzeciw - usunięcie drzewa jest możliwe gdy nie będzie sprzeciwu),
- krzewu lub krzewów rosnących w skupisku do 25 m²,
- drzew lub krzewów usuwanych w celu przywrócenia gruntów nieużytkowanych do użytkowania rolniczego,
- drzew lub krzewów owocowych, z wyłączeniem rosnących na terenie nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków lub na terenach zieleni,
- prowadzenia akcji ratowniczej przez jednostki ochrony przeciwpożarowej lub inne właściwe służby ustawowo powołane do niesienia pomocy osobom w stanie nagłego zagrożenia życia lub zdrowia,
- drzew lub krzewów stanowiących złomy lub wywroty usuwanych przez jednostki ochrony przeciwpożarowej, jednostki Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, zarządców dróg, zarządców infrastruktury kolejowej, gminne lub powiatowe jednostki oczyszczania lub inne podmioty działające w tym zakresie na zlecenie gminy lub powiatu,
- zabiegów pielęgnacyjno-sanitarnych, jednak zakres ich wykonywania został ściśle określony.

Za usunięcie drzew lub krzewów bez wymaganego zezwolenia organ wydający te zezwolenia wymierza administracyjną karę pieniężną.

5.3. Postępowanie w sytuacji, gdy drzewo jest siedliskiem gatunków chronionych

Usunięcie drzewa, skutkujące naruszeniem zakazów obowiązujących wobec gatunków chronionych bez zezwolenia to:

Ochrona gatunkowa a wycinka drzew i krzewów

- wykroczenie z art. 131 pkt 14 uop „kto bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom narusza zakazy w stosunku do roślin, zwierząt lub grzybów objętych ochroną gatunkową podlega karze aresztu albo grzywny” lub
- przestępstwo z art. 181 k.k. 3 w przypadku istotnej szkody „kto niezależnie od miejsca czynu niszczy albo uszkadza rośliny lub zwierzęta pozostające pod ochroną gatunkową powodując istotną szkodę podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2”.

Dlatego też konieczne jest uzyskanie zezwolenia na jakiegokolwiek działania. W celu uzyskania zezwolenia na odstępstwo od zakazów obowiązujących w stosunku do danego gatunku należy zwrócić się odpowiednio do regionalnego dyrektora ochrony środowiska lub Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (w zależności od gatunku i rodzaju planowanych czynności). Najpierw jednak należy złożyć wniosek do organu właściwego do wydania zezwolenia na wycinkę drzew lub krzewów. Organ ten przed wydaniem zgody dokonuje oględzin w zakresie występowania w obrębie drzew i krzewów gatunków chronionych (art. 83c. 1. uop).

Oględziny powinny być dokonane zgodnie z art. 7 KPA czyli:

- uwzględniać „wszelkie kroki niezbędne do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego”, w okresie, w którym możliwe jest zauważenie i rozpoznanie występujących gatunków chronionych.

Drzewa lub krzewy mogą być siedliskiem chronionych gatunków zwierząt lub grzybów.

Ochrona gatunkowa a wycinka drzew i krzewów

Pachnica dębowa
Osmoderma spp.

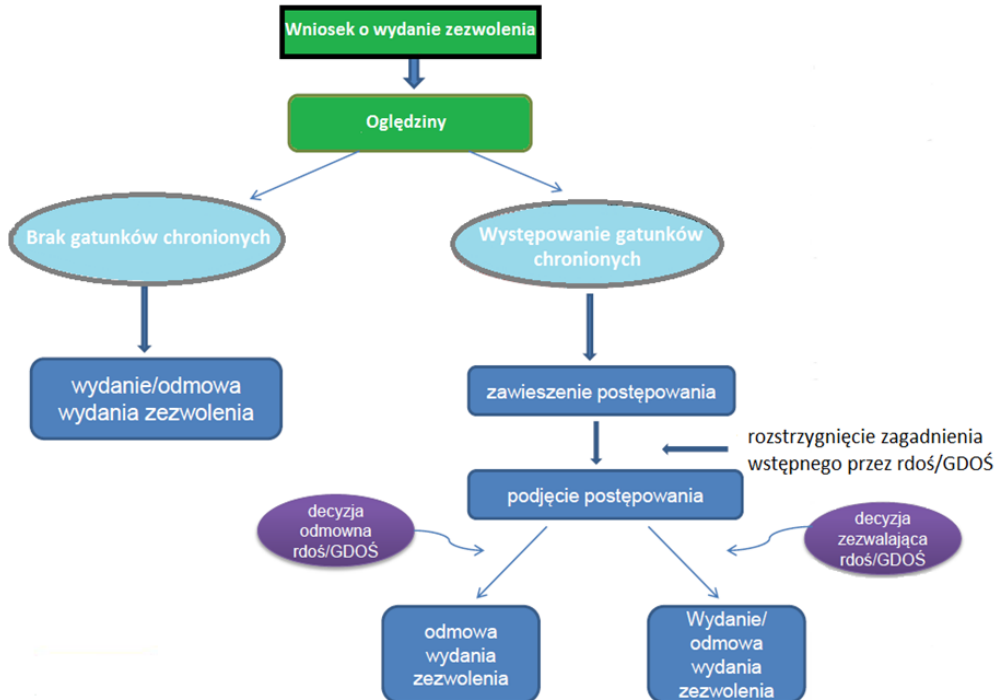
Ochrona gatunkowa a wycinka drzew i krzewów

Kiedy w czasie oględzin organ wydający pozwolenie nie stwierdza gatunków chronionych rodś weryfikuje sytuację (dokumentacja zdjęciowa, oględziny). Gdy rzeczywiście brak gatunków chronionych i brak innych przeciwwskazań zezwolenie jest wydawane. Jednakże w przypadku stwierdzenia gatunków chronionych RDOŚ odmawia uzgodnienia.

W przypadku zaś gdy organ wydający zezwolenie na usunięcie drzew podczas oględzin stwierdza występowanie gatunków chronionych i nie istnieje możliwość usunięcia drzew bez złamania zakazów z zakresu ochrony gatunkowej wójt, burmistrz, prezydent, starosta, konserwator zabytków zawiesza postępowanie do czasu rozstrzygnięcia zagadnienia wstępnego, wzywa jednocześnie wnioskodawcę o wystąpienie do rdoś/GDOŚ w celu uzyskania zezwoleń z zakresu ochrony gatunkowej. Rdoś lub GDOŚ wydaje decyzję zezwalającą lub nie zezwalającą na odstępstwa od zakazów w stosunku do gatunków chronionych, którą wnioskodawca przedstawia właściwemu organowi. Właściwy urząd po zapoznaniu się z decyzją wydaje lub nie wydaje zgody na wycinkę.

Ochrona gatunkowa a wycinka drzew i krzewów

W sytuacji gdy stwierdzenie gatunku chronionego nastąpiło już w trakcie realizacji prac obowiązują następujący schemat postępowania:

- wstrzymanie prac,
- zabezpieczenie gatunku chronionego,
- kontrola dokumentacji (decyzja derogacyjna),
- kontrola realizacji warunków decyzji zezwalającej,
- wszczęcie postępowania szkodowego, karnego.

5.4. Instytucje do kontaktu w sprawie konsultacji przyrodniczych, dotyczących wycinki drzew

W sprawie konsultacji przyrodniczych dotyczących siedlisk oraz występowania gatunków chronionych można zwracać się do następujących instytucji:

- RDOŚ, GDOŚ inne organy ochrony przyrody,
- ośrodki uniwersyteckie - w tym Wydziały Biologii, Zoologii,
- naukowcy zajmujący się herpetologią, fitosocjologią, entomologią, ornitologią, dendrologią,
- organizacje pozarządowe takie jak np. Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, WWF Polska, Ekopatrol - w ramach straży miejskiej, Polskie Towarzystwo Entomologiczne, Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Nietoperzy itd.
- ogrody botaniczne, zoologiczne, ośrodki rehabilitacji zwierząt.

Skala zjawiska przestępczości przeciwko przyrodzie

6. Skala zjawiska przestępczości przeciwko przyrodzie

Szkoda w środowisku. **Kto powoduje szkody?**

Kwalifikacja czynu przez RDOŚ

RDOŚ

art. 127 ustawy o
ochronie przyrody
(Dz.U. z 2020 r.,
poz. 55 t.j.)

art. 131 ustawy o
ochronie przyrody
(Dz.U. z 2020 r.,
poz. 55 t.j.)

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U.2018.1600)

Rozdział XXII Przystępstwa przeciwko środowisku

Skala zjawiska przestępczości przeciwko przyrodzie

Art. 181 ..[Powodowanie zniszczeń w przyrodzie]

§1 Kto powoduje zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5

§ 2 Kto, wbrew przepisom obowiązującym na terenie objętym ochroną, niszczy albo uszkadza rośliny lub zwierzęta powodując istotną szkodę podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2

§ 3 Karze określonej w § 2 podlega także ten, kto niezależnie od miejsca czynu niszczy albo uszkadza rośliny lub zwierzęta pozostające pod ochroną gatunkową powodując istotną szkodę

§ 4 Jeżeli sprawca czynu określonego w §1 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2

§ 5 Jeżeli sprawca czynu określonego w § 2 lub 3 działa nieumyślnie, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności

Art. 182. [Zanieczyszczenie środowiska w znacznych]

§1 Kto zanieczyszcza wodę, powietrze lub powierzchnię ziemi substancją albo promieniowaniem jonizującym w takiej ilości lub w takiej postaci, że może to zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka lub spowodować istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi lub zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5

§ 2 Jeżeli sprawca czynu określonego w §1 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2

§ 3 Jeżeli czyn określony w §1 został popełniony w związku z eksploatacją instalacji działającej w ramach zakładu, w zakresie korzystania ze środowiska, na które wymagane jest pozwolenie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8

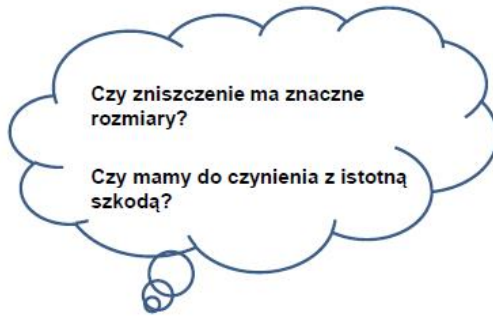
§ 4 Jeżeli sprawca czynu określonego w § 3 działa nieumyślnie, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3

Art. 187 ..[Niszczenie lub uszkadzanie chronionych terenów lub obiektów]

§1 Kto niszczy, poważnie uszkadza lub istotnie zmniejsza wartość przyrodniczą prawnie chronionego terenu lub obiektu, powodując istotną szkodę podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2

§ 2 Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności

Skala zjawiska przestępczości przeciwko przyrodzie

Źródło: archiwum RDOŚ w Białymstoku

Źródło: archiwum RDOŚ w Białymstoku

Wyrok Sądu Najwyższego z 24 czerwca 1993 r., III KRN 98/93, LexPolonica nr 302836, OSNKW 1993, nr 9 10, poz. 64

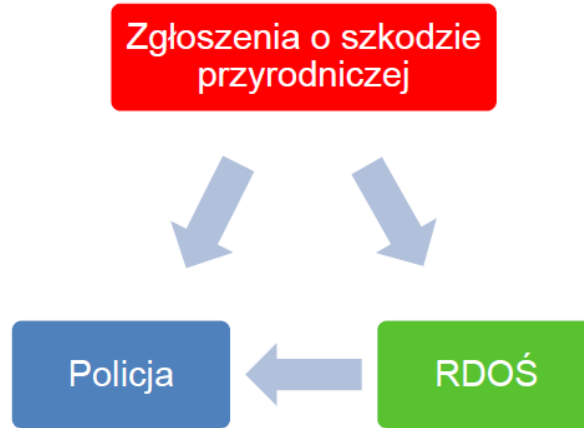
... zniszczenie polega na takim uszkodzeniu, przy którym przywrócenie stanu poprzedniego nie jest w ogóle możliwe ().

Zniszczenia w świecie roślinnym mogą polegać np. na wycięciu kilku hektarów lasu, doprowadzenie roślin do uschnięcia. Z kolei zniszczenia w świecie zwierząt może polegać np. na wytruciu ryb w jeziorze lub stawie hodowlanym. Zniszczenie musi być jednak znacznych rozmiarów.

Określenie „znaczne rozmiary” jest typowym znamieniem o charakterze ocennym, nieprecyzowanym przez kodeks karny.

Skala zjawiska przestępczości przeciwko przyrodzie

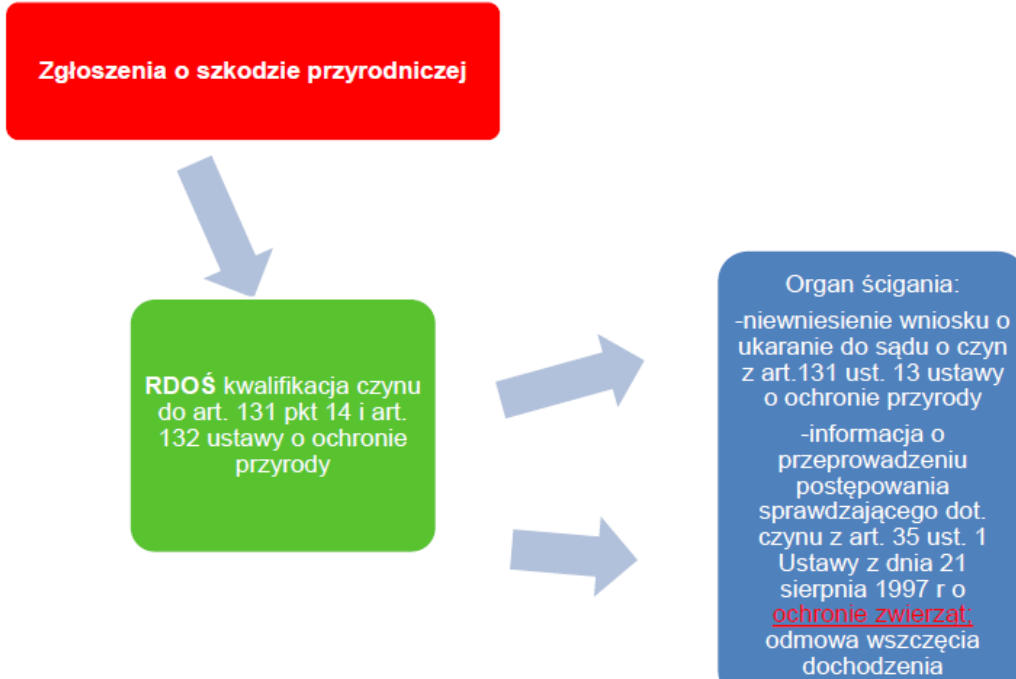

Przedstawienie skali zjawiska przestępczości przeciwko przyrodzie oraz szkód wywołanych tymi przestępstwami w skali województwa

Rok	Ilość spraw zgłoszonych do organów ścigania	Sposób zakończenia sprawy
2015	7	4 - brak informacji zwrotnej 1 - czynu nie popełniono, umorzono postępowanie 1 - umorzenie sprawy ze względu na brak danych 1 - brak wszczęcia postępowania
2016	5	1 - odmowa wszczęcia postępowania o wykroczenie ze względu na przedawnienie 1 - umorzenie dochodzenia 2 - umorzono postępowanie 1 - orzeczenie winy (art. 187 § 1 kk)
2017	3	1 - brak informacji zwrotnej 1 - umorzenie śledztwa 1 - odmowa wszczęcia dochodzenia, niewniesienie wniosku o ukaranie do sądu
2018	5	1 - umorzenie dochodzenia 1 - brak podstaw do skierowania wniosku do sądu 1 - odmowa wszczęcia śledztwa 1 - niewniesienie wniosku o ukaranie do sądu 1 - brak zasadności wszczęcia i prowadzenia czynności wyjaśniających w sprawie o wykroczenie
2019	3	2 - brak informacji zwrotnej 1 - brak podstaw do skierowania wniosku do sądu, brak danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu
2020	2	2 - odmowa wszczęcia dochodzenia, niewniesienie wniosku o ukaranie do sądu (inna kwalifikacja czynu)
RAZEM w ciągu 6 lat:	25	7 - brak informacji zwrotnej 15 - odmowa wszczęcia / niewniesienie wniosku o ukaranie / umorzenie 1 - orzeczenie winy

Skala zjawiska przestępczości przeciwko przyrodzie

Zmiana kwalifikacja czynu (informacja zwrotna)

RDOŚ otrzymuje zgłoszenie

Nadleśnictwo [ ]

[ ], 07.02.2018 r.

Zn. spr.: [ ]

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
w Białymstoku
SEKRETARIAT
WPLYNĘŁO
Data 2018-02-12
Nr z rejestru ..... Podpis [ ]

Regionalna Dyrekcja
Ochrony Środowiska
w Białymstoku
ul. Dojlidy Fabryczne 23
15-554 Białystok

[Handwritten signature]
11.02.18

Nadleśnictwo [ ] w nawiązaniu do pisma znak ZG.222.01.29.2016.ZGIII z dnia 30.01.2018 r. dotyczącego prawdopodobnego naruszenia strefy ochrony orlika krzykliwego (działka nr [ ], ob. [ ], działka nr [ ] ob. [ ], adres leśny: [ ], informuje.

W wyniku podjętych czynności ustalono, że rów wykopany przez Pana [ ] znajduje się w strefie ochrony orlika krzykliwego powołanej decyzją znak WPN.6442.5.2017.MT z dnia 17.05.2017 r. Pan [ ], zam. [ ], podczas oględzin terenowych dnia 24.01.2018 r. stwierdził, że to on samowolnie, bez żadnych pozwoleń, zgody nadleśnictwa i innych urzędów wykopał rów w celu odprowadzenia wody.

Pan [ ] podczas budowy urządzeń wodnych – rowu odprowadzającego wodę dokonał zmiany stosunków wodnych przez co dopuścił się naruszenia art. 60, ust. 6, pkt 3 i 4 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r.

Nadleśnictwo zwraca się z prośbą o podjęcie działań wg posiadanych kompetencji lub przekierowanie sprawy do instytucji odpowiednich do podjęcia stosownych działań.

RDOŚ przekazuje zgłoszenie

W związku z art. 131 pkt 14 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 142 t.j.), art. 478 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. prawo wodne (Dz. U. z 2017 r., poz. 1566 ze zm.) oraz art. 181 § 2 oraz art. 187 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 2017 r. poz. 2204 t.j.) zawiadamiam o możliwości popełnienia przestępstwa polegającego na naruszeniu zakazów w stosunku do stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania orlika krzykliwego *Clanga pomarina* (działka ewid. nr [redacted] [redacted] gdzie Pan [redacted] [redacted] dokonał zmiany stosunków wodnych podczas budowy urządzeń wodnych – rowu odprowadzającego wodę, bez stosownych zezwoleń wynikających z litery prawa oraz zgody Nadleśnictwa [redacted] co skutkowało odprowadzeniem wód na grunt sąsiedni.

W załączeniu przesyłam kopię pisma Nadleśnictwa [redacted] [redacted] oraz oryginał pisma ww. nadleśnictwa z [redacted] [redacted] zawierające informacje wskazujące na możliwość popełnienia przestępstwa. Jednocześnie zwracam się z uprzejmą prośbą o poinformowanie tut. organu o jego wynikach.

Nadleśnictwo [redacted] pismem [redacted] [redacted] poinformowało tut. Organ, iż w dniu 24.01.2018 r. przeprowadziło oględziny gruntów przyległych do stawów Pana [redacted] na wysokości działki [redacted] [redacted] i stwierdziło wykopanie rowu na granicy pomiędzy drogą powiatową nr [redacted] [redacted] a działką będącą w zarządzie Nadleśnictwa [redacted] [redacted] na której decyzją RDOŚ w Białymstoku z dnia [redacted] [redacted] została powołana strefa ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania orlika krzykliwego *Clanga pomarina*. [redacted]

Skala zjawiska przestępczości przeciwko przyrodzie

Jednostka Policji wszczyna dochodzenie

Na podstawie art. 305 § 4 kpk, zawiadamiam, że w sprawie:

w sprawie: zmniejszenia wartości przyrodniczej prawnie chronionego terenu, gdzie w okresie bliżej nieustalonym, a 24.01.2018r sprawca na wysokości działki [redacted], ob. [redacted], gm. [redacted] woj. podlaskie wykopał rów w celu odprowadzenia wody na granicy pomiędzy drogą powiatową nr [redacted] a działką będącą w zarządzie Nadleśnictwie [redacted], na której to decyzją RDOŚ w Białymstoku w dniu 17.05.2017r WPN.6442.5.2017.MT została powołana strefa ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania orlika krzykliwego przez co m.in. zakazane jest zmienianie stosunków wodnych bez uzyskanej zgody RDOŚ

21032018

wszczęto śledztwo/dochodzenie *o przestępstwo określone w art. 187 § 1 kk w zw. z art. 131 pkt 14 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r o ochronie przyrody

Postępowanie prowadzi ...asp. szt. [redacted] ... tel. (085) 718 80 97

(stopień, imię i nazwisko)

Równocześnie informuję, że pokrzywdzonemu (ej) przysługują uprawnienia wynikające z przepisów kodeksu postępowania karnego, wymienione w pouczeniu, którego egzemplarz przekazano w dniu

12032018

~~/zostanie przekazany przy pierwszym przesłuchaniu* w załączeniu~~
d d m m r r r r

O wynikach śledztwa / dochodzenia poinformuję po jego zakończeniu.

Jednostka Policji dopuszczenie biegłego sądowego

W odpowiedzi na Państwa Pismo l.dz. WPN.677.1.2018.MC z dnia 18.09.18r. informujemy, że w dalszym ciągu przedmiotowe postępowanie nie zostało zakończone. Po jego zakończeniu zostaną Państwo powiadomieni pisemnie.

W załączeniu przesyłamy ponownie odpis postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego z dnia 10.06.2018r.

Rozstrzygnięcie sprawy

PROKURATURA REJONOWA
[REDAKTOR]
[REDAKTOR]

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
w Białymstoku
SEKRETARIAT
WPLYNĘŁO

Data 2018-11-06 .....
Nr z rejestru ..... Podpis .....

[REDAKTOR] dnia- 30.10.2018r.

[Podpis]
06.11.18
ODPIS

**POSTANOWIENIE
O UMORZENIU DOCHODZENIA**

[REDAKTOR] – prokurator Prokuratury Rejonowej [REDAKTOR] w sprawie
[REDAKTOR] dot. istotnego zmniejszenia wartości przyrodniczej prawnie chronionego
terenu powodujące istotną szkodę, tj. o czyn z art.187§1kk
- działając na podstawie art. 17§1 pkt 1 kpk

postanowiła:

umorzyć dochodzenie w sprawie:

zaistniałego w bliżej nieustalonym dniu w okresie od początków stycznia 2018r. do dnia
24.01.2018r. istotnego zmniejszenia wartości przyrodniczej prawnie chronionego terenu
poprzez wykopanie koparką rowu ziemnego – odwadniającego na działce leśnej oznaczonej
[REDAKTOR] na której to działce decyzją RDOŚ w Białymstoku znak
[REDAKTOR] została powołana strefa ochrony orlika
krzykliwego, co skutkowało odprowadzeniem wód na grunt sąsiedni, powodujące istotną
szkodę
- tj. o czyn z art.187§1kk - wobec braku danych dostatecznie uzasadniających
podezranie popełnienia czynu zabronionego (art.17§1 pkt 1 kpk).

Skala zjawiska przestępczości przeciwko przyrodzie

Istotne problemy:

- Sposób kwalifikacji wykroczenie czy przestępstwo
- Brak definicji „istotnej szkody” i „zniszczenia w znacznych rozmiarach” powodujący konieczność uzyskania opinii specjalisty w danej dziedzinie
- Brak informacji o krokach podjętych w trakcie postępowania jak i o jego zakończeniu
- zmiana kwalifikacja czynu

7. Ocena oddziaływania na środowisko

Głównym celem funkcjonowania Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 jest zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych i gatunków roślin i zwierząt, które uważa się za cenne (znaczące dla zachowania dziedzictwa przyrodniczego Europy) i zagrożone wyginięciem w skali całej Europy. Cel ten ma być realizowany poprzez wyznaczenie i objęcie ochroną obszarów, na których te gatunki i siedliska występują. Działania w zakresie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej flory i fauny mają służyć zachowaniu lub odtworzeniu różnorodności biologicznej Europy, co jest jednym z priorytetów działalności Unii Europejskiej. Dodatkowo państwa członkowskie zobowiązane są do podejmowania w razie potrzeby starań w celu zachowania ekologicznej spójności sieci Natura 2000, w celu utrzymania migracji, rozprzestrzeniania i wymiany genetycznej gatunków.

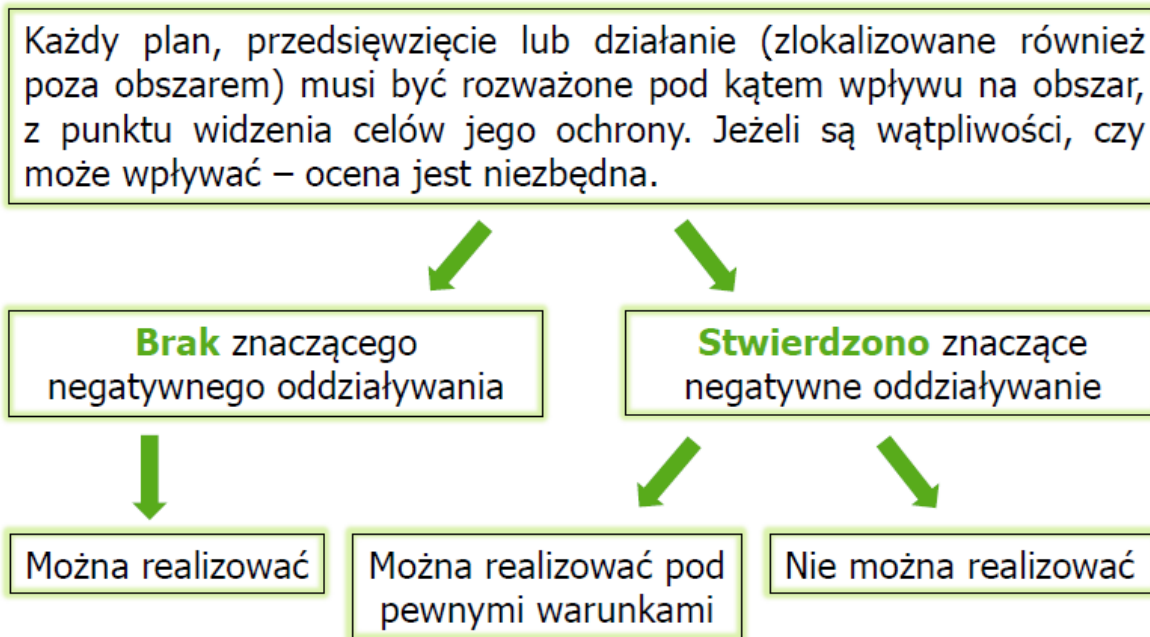
Logo Natura 2000.

Natura 2000 tym różni się od pozostałych form ochrony przyrody, że ochronie na jego terenie podlega nie cały obszar, ale konkretnie siedliska i gatunki znajdujące się na nim. Obszary Natura 2000 nie są de facto obszarami chronionymi, ale obszarami ochrony. Na każdym z takich obszarów należy zastosować środki (np. regulacje planistyczne, działania ochronne) aby osiągnąć cel ochrony. Można także podejmować różne przedsięwzięcia, nie mające związku z ochroną przyrody, jednakże przed przystąpieniem do takich działań należy zawsze przeanalizować wpływ inwestycji na cel i przedmiot ochrony danego obszaru.

Na obszarach Natura 2000 istnieje obowiązek analizowania planowanego przedsięwzięcia.

Na obszarach Natura 2000 zabrania się podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności:

- pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000,
- wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000,
- pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami.

Zasadnicze znaczenie w procesie oceny oddziaływania na obszar Natura 2000 ma uznanie konkretnego oddziaływania za „znaczące” lub „nieznaczące”. Nie ma i nie może być sztywnych progów, na przykład procentowych, które określałyby, gdzie leży granica między nimi. Jednak za nieznaczące można uznać m.in. takie zmiany, które:

- potencjalnie nie dadzą się wyróżnić z tła naturalnych fluktuacji,
- same naprawią się w krótkim czasie (orientacyjnie: nie dłuższym niż 5 lat) w wyniku działania spontanicznych procesów ekologicznych.

Za znacząco negatywne oddziaływania zaś można uznać działania:

- powodujące długotrwały spadek liczebności populacji,
- powodujące zmniejszenie zasięgu występowania gatunku,
- powodujące zmniejszenie powierzchni siedliska,

Ocena oddziaływania na środowisko

- zmieniające strukturę zbiorowiska (skład gatunku),
- powodujące bezpośrednio lub pośrednio zmiany fizycznej jakości środowiska (np. warunków hydrologicznych lub siedliska przyrodniczego wewnątrz obszaru),
- powodujące zmiany w spójności sieci (np. tworzenie bariery ekologicznej pomiędzy obszarami, siedliskami).

Obowiązuje zasada przezorności: jeżeli nie można wiarygodnie uzasadnić, że oddziaływanie jest nieznaczące, to należy przyjąć, że jest ono znaczące.

W przypadku gdy znaczące negatywne oddziaływanie dotyczy siedlisk i gatunków priorytetowych, zezwolenie, na realizację inwestycji znacząco negatywnie oddziałującej na obszar Natura 2000, może zostać udzielone wyłącznie w celu:

- 1) ochrony zdrowia i życia ludzi,
- 2) zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego,
- 3) uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego,
- 4) wynikającym z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, po uzyskaniu opinii Komisji Europejskiej.

W takich przypadkach i wobec braku rozwiązań alternatywnych, właściwy miejscowo regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarach morskich – dyrektor właściwego urzędu morskiego, może zezwolić na realizację planu lub działań, mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, zapewniając wykonanie kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000.

Kiedy zatem możemy mówić o „nadrzędnym interesie publicznym”? Musi chodzić o plan (program) lub przedsięwzięcie, których waga i znaczenie dla państwa, regionu, ogółu społeczeństwa jest ponadprzeciętna, szczególnie istotna. „Nadrzędność” bada się w relacji do celów ochrony obszaru Natura 2000 – interes publiczny związany z realizacją planu (programu) lub przedsięwzięcia musi być w danym przypadku ważniejszy, niż interes publiczny związany z ochroną obszaru Natura 2000. Przyjmuje się, że „interes publiczny” może być nadrzędny tylko wtedy, kiedy ma charakter długofalowy (korzyści doraźne, tymczasowe nigdy nie mogą uzasadniać działań mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000).

Działania łagodzące a środki kompensujące

Środki łagodzące mają za zadanie zapobieganie znaczącemu negatywnemu oddziaływaniu przedsięwzięcia na gatunki i siedliska chronione w ramach danego obszaru lub przynajmniej zmniejszenie tego oddziaływania do poziomu nieistotnego z punktu widzenia celu ochrony obszaru Natura 2000. Planujemy zatem je po analizie oddziaływań i stwierdzeniu wystąpienia oddziaływań znaczących. Ze środkami kompensującymi mamy do czynienia w sytuacjach wyjątkowych, gdy pomimo zastosowania środków łagodzących negatywne oddziaływania się utrzymują, a przedsięwzięcie musi być realizowane.

Ocena oddziaływania na środowisko

Przykłady środków łagodzących:

- zmiany technologiczne, konstrukcyjne (ekrany akustyczne, antyolśnieniowe),
- zmiana terminu realizacji inwestycji (wykluczenie okresu lęgowego ptaków),
- przepławki dla ryb, przejścia dla zwierząt.

Dopiero w przypadku gdy przewiduje się, że szkody w środowisku nie da się uniknąć, a nie ma możliwości zastosowania działań łagodzących, bądź działania te są niewystarczające, stosuje się działania kompensujące.

Kompensacja przyrodnicza to zespół działań obejmujących w szczególności roboty budowlane, roboty ziemne, rekultywację gleby, zalesianie, zadrzewianie lub tworzenie skupień roślinności, prowadzących do przywrócenia równowagi przyrodniczej lub tworzenie skupień roślinności, prowadzących do przywrócenia równowagi przyrodniczej na danym terenie, wyrównania szkód dokonanych w środowisku przez realizację przedsięwzięcia i zachowanie walorów krajobrazowych.

Wydając zezwolenie, regionalny dyrektor ochrony środowiska, w porozumieniu z zarządcą terenu, stosownie do skali i rodzaju negatywnego oddziaływania na cele ochrony obszaru Natura 2000, ustala zakres, miejsce, termin i sposób wykonania kompensacji przyrodniczej, zobowiązując do jej wykonania nie później niż w terminie rozpoczęcia działań powodujących negatywne oddziaływanie. Koszty kompensacji przyrodniczej ponosi podmiot realizujący plan lub przedsięwzięcie.

Środki kompensujące, jakie mogą być wdrożone dla zrównoważenia negatywnego oddziaływania na obszar sieci Natura 2000:

- odtworzenie lub poprawę stanu istniejących obszarów: odtworzenie siedliska, poprawa stanu pozostałego siedliska w stopniu proporcjonalnym do szkód wyrządzonych na danym obszarze Natura 2000,
- odtworzenie siedliska na nowym lub powiększonym obszarze, który będzie włączony do sieci Natura 2000,
- tworzenie siedlisk zastępczych gatunku w obszarze Natura 2000 i przenoszenie gatunku na takie siedliska,
- reintrodukcja gatunku lub restytucję i wzmacnianie populacji gatunku,
- ograniczanie zagrożeń dla gatunku (np. usuwanie gatunków inwazyjnych).

Państwo członkowskie Unii Europejskiej winno poinformować Komisję Europejską o ustalonym zakresie kompensacji przyrodniczej przed jej wdrożeniem oraz przed realizacją przedsięwzięcia (formularz komunikacyjny).

Procedura oceny oddziaływania na środowisko (w tym oceny na obszary Natura 2000) została szczegółowo określona w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (oos).

Ocena oddziaływania na obszar Natura 2000 może być wymagana przed realizacją trzech rodzajów przedsięwzięć:

Ocena oddziaływania na środowisko

- przedsięwzięcia zawsze mogące oddziaływać na środowisko wymagające obligatoryjnie przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko i wykonanie raportu – **grupa I**,
- przedsięwzięcia mogące potencjalnie oddziaływać na środowisko, dla których obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko i wykonanie raportu może być stwierdzony na podstawie art. 63 ust. 1 ustawy OOS - **grupa II**;
- przedsięwzięcia, które nie mieszczą się w katalogu przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, ale ich realizacja może negatywnie wpłynąć na cele lub przedmioty ochrony danego obszaru Natura 2000 – **grupa III**.

Katalog przedsięwzięć z tzw. I i II grupy określony został w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 roku w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2019, poz. 1839).

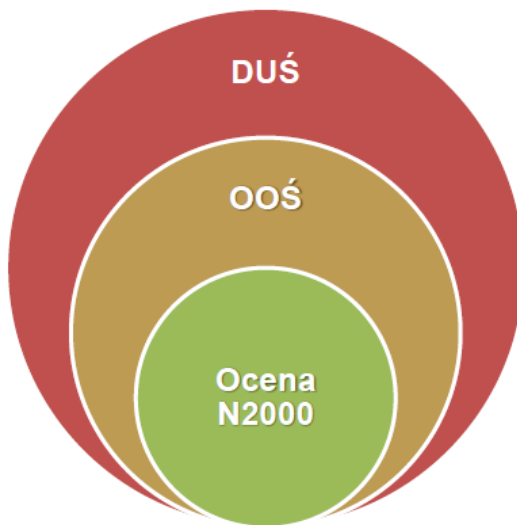
Dla przedsięwzięć z I i II grupy niezbędne jest uzyskanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (zwana dalej DUŚ), którą wydaje się zawsze (!), nawet gdy nie została przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko (możliwe w przypadku II grupy).

Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach (DUŚ) to rozstrzygnięcie organu administracji publicznej określające środowiskowe uwarunkowania realizacji przedsięwzięcia; jej uzyskanie jest wymagane przed realizacją przedsięwzięć z I i II grupy i następuje przed wystąpieniem o uzyskanie decyzji "zezwalającej na realizację przedsięwzięcia", np. ustalenia lokalizacji inwestycji celu publicznego, pozwolenie na budowę itp.

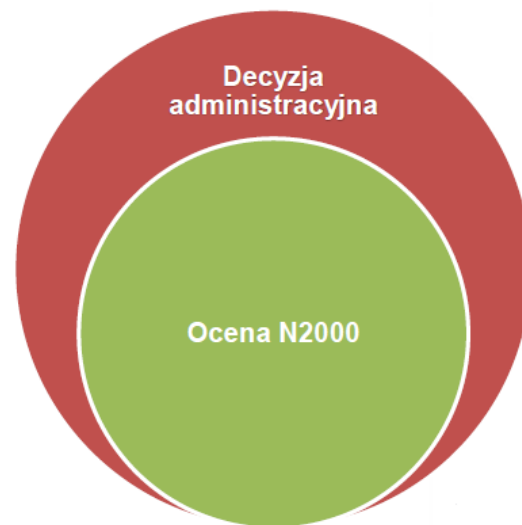
Ocena oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko to postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko planowanego przedsięwzięcia, obejmujące w szczególności:

- weryfikację raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko,
- uzyskanie wymaganych ustawą opinii i uzgodnień,
- zapewnienie możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu (art. 3 ust. 1 pkt. 8 uooś).

I i II grupa przedsięwzięć

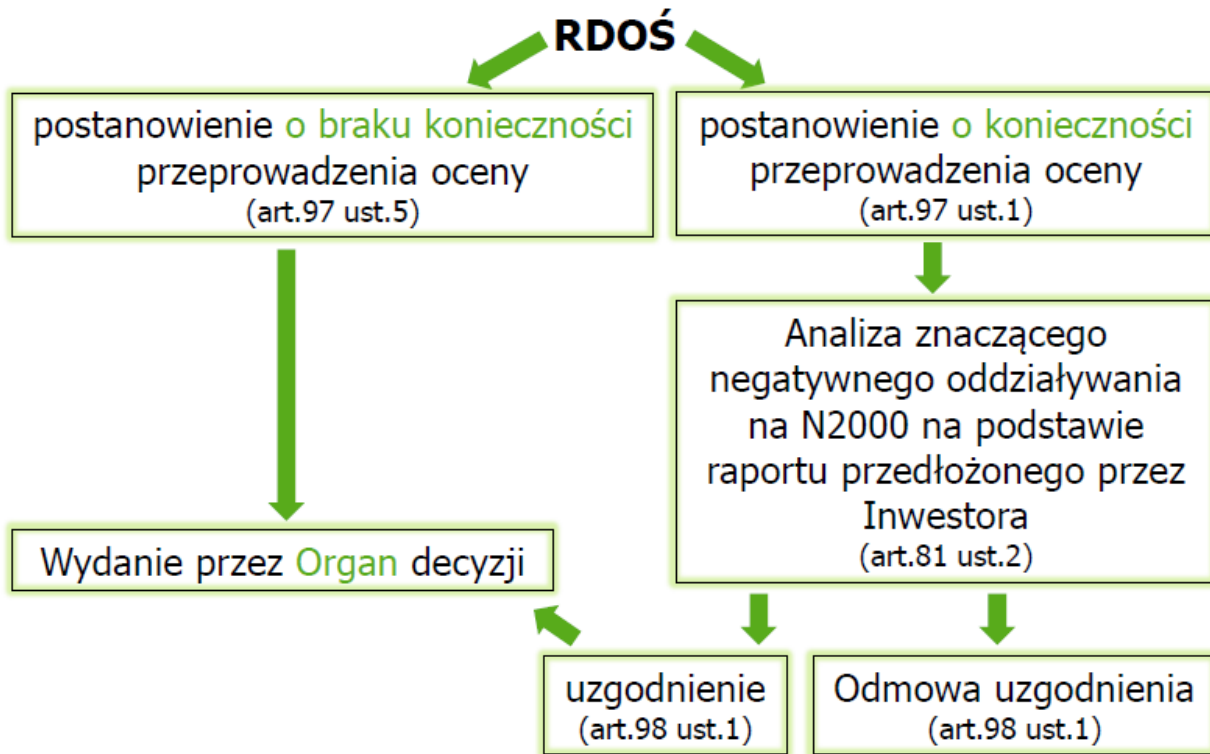
III grupa przedsięwzięć

Ocenę oddziaływania na środowisko przeprowadza się w ramach:

- postępowania w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach;
- postępowania w sprawie wydania decyzji o pozwoleniu na budowę i decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, jeżeli stwierdzono taką konieczność – tzw. ponowna ocena (art. 61 ust. 1 uoos).

Schemat postępowania w przy ocenie oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000.

Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda

8. Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda

Szkody w środowisku w gatunkach chronionych lub chronionych siedliskach przyrodniczych w rozumieniu ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie

Wydaje się, że przepisy prawa karnego w sposób kompleksowy regulują ochronę szeroko rozumianego środowiska przyrodniczego. Powszechnie podkreśla się, że **problemy związane z ochroną środowiska nie wynikają z nieadekwatnej czy niepełnej regulacji prawnej, ale z braku skutecznej egzekucji tych przepisów oraz lekceważącego podejścia obywateli do problemu ochrony środowiska przyrodniczego.** Izabela Pruszyńska - prawnik Prawowity.pl

Problemy

1. Brak zatrzymywania prac, skutkujących zniszczeniami w środowisku, przez organy ścigania.
2. Brak znajomości przepisów karnych ustawy o ochronie przyrody i ich zastosowania w kontekście kodeksu wykroczeń i kk.
3. Brak podejmowania postępowań.
4. Umarzanie spraw z powodu niskiej szkodliwości społecznej.
5. Umarzanie spraw z powodu braku dowodów.
6. Umarzanie spraw z powodu niewykrycia sprawcy.

Ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (TJ.Dz.U. z 2019r. poz.1862)

1. określa zasady odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku i naprawę szkód w środowisku
2. organem ochrony środowiska właściwym w sprawach odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku i naprawę szkód w środowisku jest co do zasady regionalny dyrektor ochrony środowiska
3. ustawa weszła w życie dnia 30 kwietnia 2007 r.

Przepisów ustawy nie stosuje się:

1. do bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku, która zaistniała przed dniem 30 kwietnia 2007r. lub wynika z działalności, która została zakończona przed dniem 30 kwietnia 2007r., a także jeżeli od emisji lub zdarzenia, które spowodowały bezpośrednie zagrożenie szkodą lub szkodę w środowisku, upłynęło więcej niż 30 lat, w tym do historycznego zanieczyszczenia powierzchni ziemi,
2. jeżeli bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku zostały spowodowane przez:
  - a. konflikt zbrojny, działania wojenne, wojnę domową lub powstanie zbrojne
  - b. katastrofę naturalną w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz.U. z 2017r. poz.1897)
  - c. działalność, której głównym celem jest obronność i bezpieczeństwo państwa, bezpieczeństwo międzynarodowe lub której jedynym celem jest ochrona przed klęską żywiołową

Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda

Art. 6 pkt 11 [Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie]

Szkoda w środowisku to negatywna, mierzalna zmiana stanu lub funkcji elementów przyrodniczych, oceniona w stosunku do stanu początkowego, która została spowodowana bezpośrednio lub pośrednio przez działalność prowadzoną przez podmiot korzystający ze środowiska w gatunkach chronionych lub chronionych siedliskach przyrodniczych, mającą znaczący negatywny wpływ na osiągnięcie lub utrzymanie właściwego stanu ochrony tych gatunków lub siedlisk przyrodniczych.

„znaczący negatywny wpływ/oddziaływanie” = „szkoda”

Istotna szkoda to szkoda przyrodnicza a nie materialna, ilościowo mniejsza niż szkoda w znacznych rozmiarach, która nie musi się wiązać z niekorzystnymi zmianami o tak wysokim stopniu natężenia, choć w dalszym ciągu ich niekorzystny wpływ na ekosystem winien być wyraźny. **Ocena istotności** powinna uwzględniać **nie wartość materialną a przyrodniczą** roślin, rzadkość ich występowania, czy wyjątkowość.

- i. *Zniszczenie w świecie roślinnym w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda nie są utożsamiane ze szkodą w znacznych rozmiarach* w rozumieniu art. 115 § 7 kk. Stanowiąca znamię przestępstw z rozdziału XXII Kodeksu karnego **szkoda powstała w świecie roślinnym nie jest wymierna i nie da się wyrazić kwotą pieniężną**.
- ii. **Do znamion** przestępstwa określonego w art. 181 §1 kk należy skutek w postaci **zniszczeń o znacznych rozmiarach**. Należy przez to rozumieć **spowodowanie nieodwracalnych strat**, które dotknęły wielkich obszarów roślinności albo dużej liczby zwierząt. Zgodnie z orzecnictwem Sądu Najwyższego **nie tyle decyduje o tym wielkość pieniężna strat, ile ich rozmiary** (por. wyrok SN z dnia 24 czerwca 1993 r., III KRN 98/93, OSNKW 1993, nr 9-10, poz. 64).

„Narzędzia” do realizacji zapisów ustawy szkodowej

1. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie kryteriów oceny wystąpienia szkody w środowisku (Dz. U. z 2019 r. poz. 1383).
2. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. w sprawie rodzajów działań naprawczych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1396).

Odpowiedź podsekretarza stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości – Krzysztofa Józefowicza – z upoważnienia ministra – na interpelację nr 390, z dnia 19 stycznia 2006 r., **w sprawie nieprecyzyjności art. 181 ustawy Kodeks karny skutkującej niepociąganiem do odpowiedzialności sprawców zanieczyszczenia środowiska**

- Wprawdzie pojęcie „szkody w znacznych rozmiarach” nie jest zdefiniowane w Kodeksie karnym, jednak **w świetle opracowań w literaturze prawniczej oraz w orzecnictwie nie powinno ono nastroczać trudności interpretacyjnych**.
- Kierując się **powszechnie akceptowanymi metodami wykładni prawa**, przyjąć trzeba, że **dla określenia rozmiaru szkody** znaczenie ma przede wszystkim **rozległość przestrzenna szkody, a nie jej wartość kwotowa**.

Nie obejmuje uprzednio zidentyfikowanego negatywnego wpływu, wynikającego z działania podmiotu korzystającego ze środowiska zgodnie z:

Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda

- i. zezwoleniem na zbiór roślin lub grzybów oraz pozyskiwanie zwierząt objętych ochroną gatunkową
- ii. zatwierdzonym planem urządzenia lasu, dla którego przeprowadzono strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko,
- iii. decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach,
- iv. postanowieniem w sprawie uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięcia w zakresie oddziaływania na obszar Natura 2000,
- v. postanowieniem w sprawie uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięcia w toku tzw. ponownej oceny

Szkoda w gatunkach chronionych lub chronionych siedliskach przyrodniczych nie obejmuje uprzednio zidentyfikowanego negatywnego wpływu, wynikającego z działania podmiotu korzystającego ze środowiska zgodnie z:

- a. decyzją, o której mowa w art. 34 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody lub
- b. decyzją, o której mowa w art. 56 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, lub
- c. zatwierdzonym planem urządzenia lasu, dla którego przeprowadzono strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko, o której mowa w art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2018 r. poz. 2081 oraz z 2019 r. poz. 630, 1501 i 1589), lub
- d. decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach, o której mowa w art. 71 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, lub
- e. postanowieniami, o których mowa w art. 90 ust. 1 i art. 98 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Rodzaje szkód w środowisku

1. szkody w powierzchni ziemi
2. szkody w wodach
3. szkody w gatunkach chronionych. Gatunki chronione w rozumieniu ustawy szkodowej to:
  - a. gatunki stanowiące przedmioty ochrony obszarów Natura 2000 (gatunki objęte ochroną na podstawie przepisów wydanych na podstawie art. 26 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody),
  - b. gatunki chronione (gatunki objęte ochroną na podstawie przepisów wydanych na podstawie art. 48 i art. 49 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody).
4. szkody w chronionych siedliskach przyrodniczych. Chronione siedliska przyrodnicze w rozumieniu ustawy szkodowej to
  - a. siedliska przyrodnicze, stanowiące przedmioty ochrony obszarów Natura 2000. Siedliska przyrodnicze należące do typów siedlisk określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 26 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody).
  - b. siedliska oraz miejsca rozrodu, tokowania, lęgu, pierzenia i zimowania ptaków wędrownych gatunków chronionych oraz miejsca ich zatrzymywania się i żerowania wzdłuż tras wędrówek

Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda

Art. 6 pkt 1 [Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie]

Definicja bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku

Wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia szkody w środowisku w dającej się przewidzieć przyszłości

Nie każde zniszczenie w świecie roślinnym i zwierzęcym jest szkodą w środowisku w trybie przepisów ustawy szkodowej

Istotna szkoda przyrodnicza, Andrzej Kepel, Salamandra 2/1998 (9)

„Wydaje się, iż należałoby uznać, że z istotną szkodą mamy np. do czynienia zawsze, gdy:

- a. zostały zniszczone lub zabite osobniki z gatunków znajdujących się na polskich czerwonych listach roślin i zwierząt zagrożonych wyginięciem,
- b. jeśli zwierzę zostało zabite ze szczególnym okrucieństwem,
- c. jeśli czyn spowodował trwałe (np. trwające ponad 3 lata) zmniejszenie walorów przyrodniczych chronionego obiektu,
- d. jeśli pełnoletni dokonali przestępstwa w obecności lub przy współudziale małoletnich,
- e. jeśli czyn został popełniony z chęci zysku,
- f. jeśli w wyniku przestępstwa oprócz przyrody ucierpiały efekty społecznej pracy włożonej w jej zabezpieczenie”.

Istotność szkody – przykład wilka - Stowarzyszenie dla Natury "WILK"

1. Każdy zabity wilk to strata dla lokalnej populacji. Jednak zabicie osobnika z pary rodzicielskiej (tzw. pary alfa), a zwłaszcza **rozmnażającej się samicy, ma znacznie większy wpływ na funkcjonowanie watahy, niż zabicie osobnika młodocianego**, który nie uczestniczy w rozrodzie.
2. (...) z punktu widzenia ochrony gatunku, **inny status mają wilki zamieszkujące Polskę Zachodnią, a inną wilki żyjące w ostojach tego gatunku w Karpatach i Polsce Wschodniej. Zgodnie z „Wytycznymi dla planów zarządzania populacjami dużych drapieżników” (...), populacja wilka w zachodniej Polsce wraz z populacją we wschodnich Niemczech ma status krytycznie zagrożonej (Critically Endangered CE) wg kryteriów Światowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN). Oznacza to, że wilki w zachodniej Polsce stanowią obiekt szczególnej troski ze strony Komisji Europejskiej.**
3. Istotne jest również wskazanie, **czy wilka zabito w parku narodowym lub specjalnym obszarze ochrony siedlisk Natura 2000, którego "przedmiotem ochrony" są wilki**. Zabicie wilka z takiego obszaru jest z całą pewnością szkodą istotną.

Podmioty odpowiedzialne za szkody w środowisku

1. Przepisy ustawy stosuje się do bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub do szkody w środowisku:
  - a. spowodowanych przez działalność podmiotu korzystającego ze środowiska stwarzającą ryzyko szkody w środowisku;
  - b. spowodowanych również przez inną działalność niż ta, o której mowa w pkt1, podmiotu korzystającego ze środowiska, jeżeli dotyczą gatunków chronionych lub chronionych siedlisk przyrodniczych oraz wystąpiły z winy podmiotu korzystającego ze środowiska.

Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda

- Przepisy ustawy stosuje się do bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub do szkody w środowisku, wywołanych emisją rozproszoną, pochodzącą z wielu źródeł, gdy jest możliwe ustalenie związku przyczynowego między bezpośrednim zagrożeniem szkodą w środowisku lub szkodą w środowisku a działalnością podmiotu korzystającego ze środowiska.

Podmiot korzystający ze środowiska w rozumieniu art.3 pkt 20 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. – Prawo ochrony środowiska:

- przedsiębiorca w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2019 r.poz. 1292) oraz przedsiębiorca zagraniczny
- w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2019 r. poz.1079 i 1214), a także osoby prowadzące działalność wytwórczą w rolnictwie w zakresie upraw rolnych, chowu lub hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego,
- jednostka organizacyjna niebędąca przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018r. –Prawo przedsiębiorców,
- osoba fizyczną niebędącą podmiotem korzystającą ze środowiska w zakresie, w jakim korzystanie ze środowiska wymaga pozwolenia.

Obowiązki podmiotów korzystających ze środowiska

- w przypadku wystąpienia bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku niezwłoczne podjęcie działań zapobiegawczych
- w przypadku wystąpienia szkody w środowisku:
  - podjęcie działań w celu ograniczenia szkody w środowisku, zapobieżenia kolejnym szkodom i negatywnym skutkom dla zdrowia ludzi lub dalszemu osłabieniu funkcji elementów przyrodniczych, w tym natychmiastowego opanowania, powstrzymania, usunięcia lub ograniczenia winny sposób zanieczyszczenia lub innych szkodliwych czynników
  - podjęcie działań naprawczych po uzgodnieniu warunków z organem ochrony środowiska
- dokonanie zgłoszenie organowi ochrony środowiska i wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska jeżeli:
  - bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku nie zostało zażegnane, mimo przeprowadzenia działań zapobiegawczych
  - wystąpiła szkoda w środowisku,
  - poinformowania organu ochrony środowiska o zakończeniu prowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych

Działania naprawcze

Wykonywane po uzgodnieniu warunków przeprowadzenia działań z organem ochrony środowiska w drodze decyzji określającej:

- stan, do jakiego ma zostać przywrócone środowisko,
- zakres i sposób przeprowadzenia działań naprawczych,
- termin rozpoczęcia i zakończenia działań naprawczych,
- sposób potwierdzenia osiągnięcia założonego efektu ekologicznego;

Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda

Rodzaje działań naprawczych określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. w sprawie działań naprawczych (Dz. U. z 2016r., poz. 1396):

1. podstawowe
2. uzupełniające
3. kompensacyjne

Działania naprawcze - wszelkie działania, w tym działania ograniczające lub tymczasowe, podejmowane w celu naprawy lub zastąpienia w równoważny sposób elementów przyrodniczych lub ich funkcji, które uległy szkodzie, a także działania kompensacyjne;

Do działań naprawczych zalicza się w szczególności: przeprowadzenie remediacji, przywracanie naturalnego ukształtowania terenu, zalesianie, zadrzewianie lub tworzenie skupień roślinności, reintrodukcję zniszczonych gatunków, prowadzące do usunięcia zagrożenia dla zdrowia ludzi oraz przywracania równowagi przyrodniczej na danym terenie.

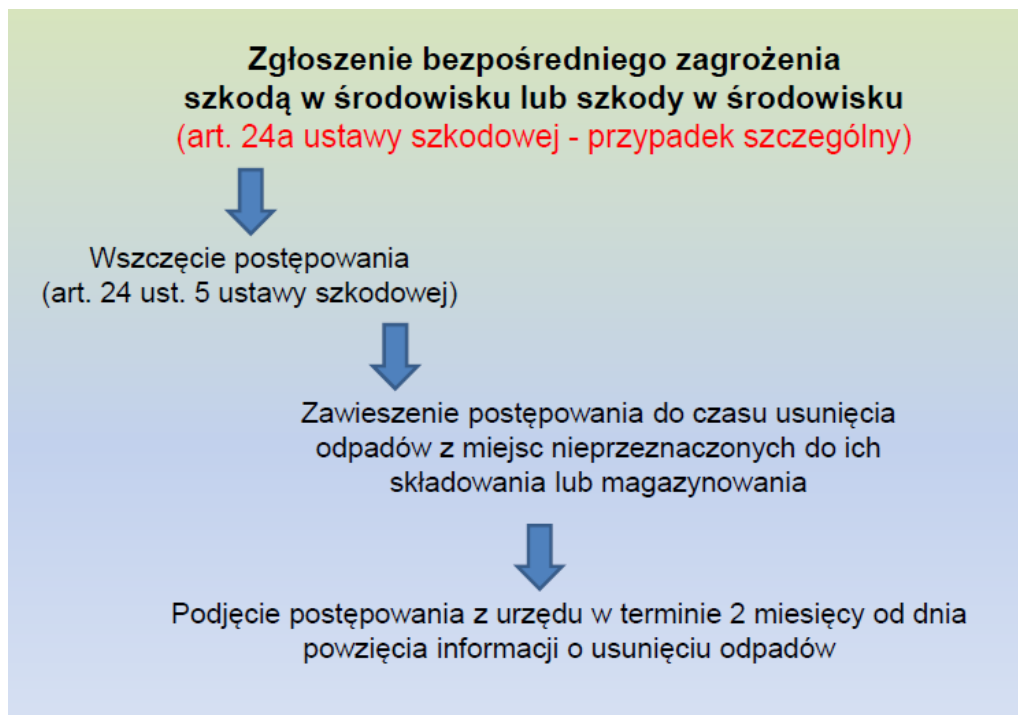
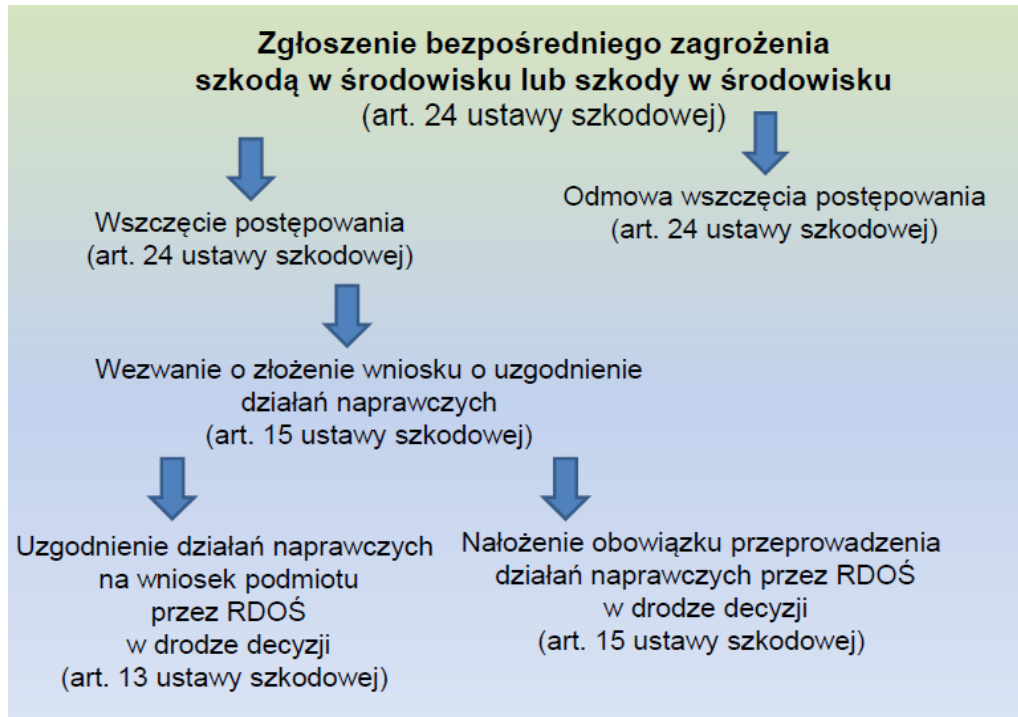
Naprawa elementów przyrodniczych, która obejmuje również naturalną regenerację –rozumie się przez to przywrócenie środowiska, elementów przyrodniczych lub ich funkcji do stanu początkowego oraz usunięcie zagrożenia dla zdrowia ludzi.

Naturalna regeneracja – rozumie się przez to w odniesieniu do:

- i. gatunków chronionych – proces odtwarzania się populacji gatunku na danym terenie do stanu początkowego lub do osiągnięcia właściwego stanu ochrony gatunku,
- ii. chronionych siedlisk przyrodniczych – proces odtwarzania się siedliska przyrodniczego na danym terenie do stanu początkowego lub do osiągnięcia właściwego stanu ochrony siedliska.

Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda

Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda

Ustawa o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie będzie miała zatem zastosowanie tylko wtedy, gdy będą spełnione łącznie wszystkie wymagane przepisami prawa przesłanki:

- i. podmiot korzystający ze środowiska,
- ii. bezpośrednia lub pośrednia działalność podmiotu,
- iii. wina podmiotu korzystającego ze środowiska,
- iv. negatywna, mierzalna zmiana stanu lub funkcji elementu przyrodniczego, oceniona do stanu początkowego, mająca znaczący negatywny wpływ na osiągnięcie lub utrzymanie właściwego stanu ochrony gatunku lub siedliska przyrodniczego.

Jakie działania może podjąć regionalny dyrektor ochrony środowiska w sytuacji gdy ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie nie ma zastosowania?

Podjęcie działań przewidzianych w **art. 37 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r., poz. 1614)**, tj. wydanie decyzji w której nakazuje natychmiastowe wstrzymanie prac lub podjęcie niezbędnych działań zapobiegawczych lub naprawczych.

Kiedy można wydać decyzję na podstawie art. 37 uop?

- i. podjęte działania będą znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000 lub
- ii. podjęte działania są sprzeczne z ustaleniami planu zadań ochronnych albo planu ochrony

W decyzji określa się

- a. stan, do jakiego ma zostać przywrócone środowisko;
- b. zakres i sposób przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub działań naprawczych, w tym czynności zmierzających do ograniczenia oddziaływania na obszar Natura 2000
- c. termin rozpoczęcia i zakończenia działań zapobiegawczych lub działań naprawczych.

W decyzji, regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarach morskich dyrektor właściwego urzędu morskiego, może nałożyć obowiązek prowadzenia badań zanieczyszczenia gleby i ziemi lub pomiarów zawartości substancji w wodzie, w tym pobierania próbek, lub monitoringu przyrodniczego różnorodności biologicznej i krajobrazowej.

Przykład decyzji wydanych na podstawie **art. 37 ustawy o ochronie przyrody**

LOKALIZACJA:

Obszar Natura 2000 Dolna Odra PLH320037

Obszar Natura 2000 Dolina Dolnej Odry PLB320003

Cedyński Park Krajobrazowy

DZIAŁANIE: Zniszczenie płatów siedlisk przyrodniczych:

1. 6210 Murawy kserotermiczne (Festuco-Brometea i ciepłolubne murawy z *Asplenionseptentrionalis* *Festucion pallentis*)

Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda

2. Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) poprzez niwelację terenu ciężkim sprzętem
1. Złamano zakazy obowiązujące na terenie Cedyńskiego Parku Krajobrazowego, tj. likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu
2. Podjęto działania niezgodne z planem zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolna Odra PLH320037, który wskazywał na konieczność utrzymania powierzchni zniszczonych płatów siedlisk oraz jako działania ochronne dla siedliska wskazywał na ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe utrzymujące siedlisko.
3. Sprawa została skierowana do organów ścigania
4. RDOŚ w Szczecinie wydał decyzję na podstawie Art. 37 ustawy o ochronie przyrody

Zniszczone siedliska przyrodnicze	Powierzchnia siedliska, która została zniszczona	Łąca powierzchnia siedliska w obszarze Natura 2000	Procent zniszczenia
6210	0,8 ha	84,19 ha	0,95%
6510	1,26 ha	272,52 ha	0,46%

fot. M. Puchalski

fot. M. Puchalski

Rodzaje działalności stwarzające ryzyko szkody w środowisku

1. z zakresu ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. z 2018 r. poz. 1454 i 1629 oraz z 2019 r. poz. 730, 1403 i 1579) –działalność w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, wymagającą uzyskania wpisu do rejestru działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości;
2. z zakresu ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. –Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2019 r. poz.1396, 1403, 1495, 1501, 1527 i 1579) –eksploatacja instalacji wymagająca uzyskania:
  - a) pozwolenia zintegrowanego,
  - b) pozwolenia na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza
3. z zakresu ustawy z dnia 14 grudnia 2012r. o odpadach (Dz.U. z 2019r. poz.701, 730, 1403 i 1579):

Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda

- a) zbieranie lub przetwarzanie odpadów wymagające uzyskania zezwolenia,
- b) działalność wymagającą uzyskania wpisu do rejestru w zakresie, o którym mowa w art.50ust.1pkt5 lit. a i b tej ustawy;
4. z zakresu ustawy z dnia 20 lipca 2017r. –Prawo wodne (Dz. U. z 2018 r. poz. 2268 oraz z 2019 r. poz. 125, 534 i 1495) –wymagające uzyskania zgody wodnoprawnej:
  - a) wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
  - b) pobór oraz odprowadzanie wód powierzchniowych lub podziemnych,
  - c) retencjonowanie śródlądowych wód powierzchniowych;
5. z zakresu ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o mikroorganizmach i organizmach genetycznie zmodyfikowanych (Dz. U. z 2019 r. poz. 706):
  - a) zamknięte użycie mikroorganizmów genetycznie zmodyfikowanych,
  - b) zamknięte użycie organizmów genetycznie zmodyfikowanych,
  - c) zamierzone uwolnienie organizmów genetycznie zmodyfikowanych do środowiska,
  - d) wprowadzanie do obrotu
6. z zakresu rozporządzenia Rady nr259/93 z dnia 1 lutego 1993r. w sprawie nadzoru i kontroli przesyłania odpadów w obrębie, do Wspólnoty Europejskiej oraz poza jej obszar (Dz.Urz. WE L 30 z06.02.1993, str.1; Dz.Urz. UEPolskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t.2, str.176) – międzynarodowy obrót odpadami;
7. z zakresu ustawy z dnia 10 lipca 2008 r. o odpadach wydobywczych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1849) – gospodarowanie odpadami wydobywczymi na podstawie decyzji zatwierdzającej program gospodarowania odpadami wydobywczymi;
8. z zakresu ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. –Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. z 2019r. poz. 868, 1214 i 1495) –podziemne składowanie dwutlenku węgla oraz działalność polegającą na poszukiwaniu, rozpoznawaniu lub wydobywaniu węglowodorów ze złóż w granicach obszarów morskich Rzeczypospolitej Polskiej;
9. produkcja, wykorzystanie, przechowywanie, przetwarzanie, składowanie, uwalnianie do środowiska oraz transport: substancji niebezpiecznych i mieszanin niebezpiecznych lub substancji stwarzających zagrożenie i mieszanin stwarzających zagrożenie w rozumieniu przepisów o substancjach chemicznych i ich mieszaninach, środków ochrony roślin w rozumieniu ustawy z dnia 8 marca 2013r. ośrodkach ochrony roślin (Dz.U. z 2018r. poz.1310, 1616 i 1629 oraz z 2019 r. poz. 235), produktów biobójczych;
10. transport:
  - a) towarów niebezpiecznych w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011r. o przewozie towarów niebezpiecznych (Dz.U. z2019r. poz.382, 534, 730 i 1123),
  - b) materiałów niebezpiecznych w rozumieniu ustawy z dnia 18 sierpnia 2011r. o bezpieczeństwie morskim (Dz.U. z 2019 r. poz.1452).

Zgłoszenia bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku i szkód w środowisku

Organ ochrony środowiska ma obowiązek przyjąć od każdego zgłoszenie

Zgłoszenie powinno zawierać informacje wskazane w ustawie:

1. imię i nazwisko albo nazwę podmiotu zgłaszającego bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku lub szkodę w środowisku, jego adres zamieszkania albo adres siedziby;

Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda

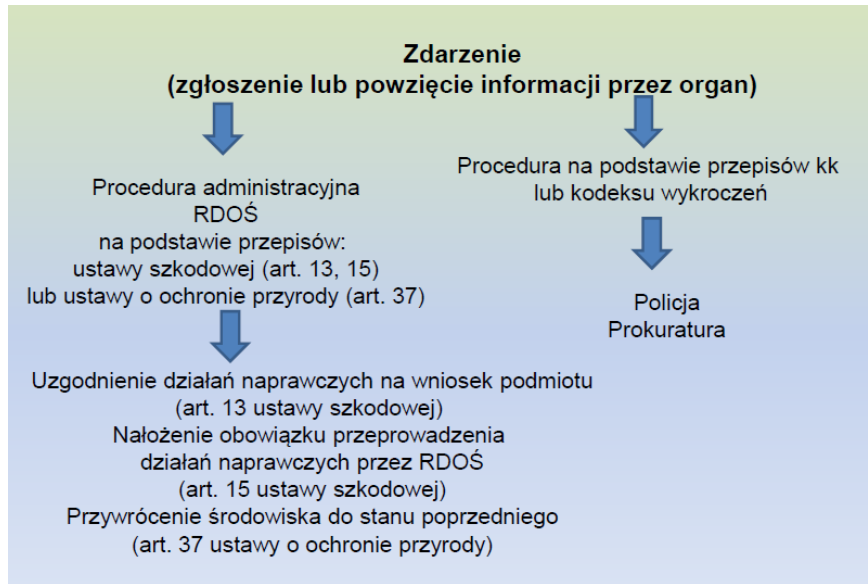
2. wskazanie miejsca bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku, w miarę możliwości poprzez podanie adresu lub numeru działki ewidencyjnej, na której stwierdzono ich wystąpienie;
3. informacje na temat czasu wystąpienia bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku, w miarę możliwości poprzez wskazanie daty ich wystąpienia;
4. opis stwierdzonej sytuacji wskazującej na występowanie bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku, w tym w miarę możliwości, określenie ich rodzaju.
5. w miarę możliwości, dokumentację potwierdzającą wystąpienie bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku i wskazanie odpowiedzialnego podmiotu korzystającego ze środowiska.

W przypadku zasadności zgłoszenia organ:

1. wszczyna postępowanie w sprawie wydania decyzji nakładającej obowiązek przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych
2. podejmuje działania naprawcze w przypadku gdy:
  - a. podmiot korzystający ze środowiska nie może zostać zidentyfikowany lub nie można wsząć wobec niego postępowania egzekucyjnego, lub egzekucja okazała się bezskuteczna;
  - b. z uwagi na zagrożenie dla zdrowia ludzi lub możliwość zaistnienia nieodwracalnych szkód w środowisku, konieczne jest niezwłoczne podjęcie tych działań

Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda

Przepisy karne

Art. 28

1. Kto, będąc obowiązany na podstawie art. 9, nie podejmuje działań zapobiegawczych lub naprawczych, podlega karze grzywny.
2. Tej samej karze podlega, kto, będąc obowiązany na podstawie art. 11, nie zgłasza do organu ochrony środowiska i wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska wystąpienia bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku.

Art. 29

1. Kto, będąc obowiązany do uzgodnienia z organem ochrony środowiska warunków przeprowadzenia działań naprawczych na podstawie art. 13 ust. 1, nie spełnia tego obowiązku albo prowadzi te działania wbrew uzgodnionym warunkom, podlega karze grzywny.
2. Tej samej karze podlega, kto uniemożliwia prowadzenie działań zapobiegawczych lub naprawczych zgodnie z obowiązkami określonymi w art. 17 ust. 1 i 4.
3. Karze, o której mowa w ust. 1, podlega, kto będąc obowiązany na podstawie art. 19, nie informuje o zakończeniu działań zapobiegawczych lub naprawczych.
4. Karze, o której mowa w ust. 1, podlega, kto nie prowadzi badań, pomiarów lub monitoringu, będąc do tego obowiązany decyzją wydaną na podstawie art. 20 ust. 1 lub nie zapewnia wykonania badań i pomiarów zgodnie z art. 20 ust. 4, lub nie przechowuje wyników badań w wymaganym okresie wbrew art. 20 ust. 2.

Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda

Art. 29a

Orzekanie w sprawach o czyny określone w art. 28 i art. 29 następuje na podstawie przepisów ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. –Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2019 r. poz. 1120, 1123 i 1556).

Przepisy karne w USTAWIE (art. 28-29) odnoszą się do naruszeń obowiązków zapobiegania szkodom i naprawy szkód, a nie do wyrządzania szkód!

Art. 181 [Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U.2018.1600) Rozdział XXII Przepęstwa przeciwko środowisku.

Powodowanie zniszczeń w przyrodzie]

§1.Kto powoduje zniszczenie w świecie roślinnym lub zwieręcym **w znacznych rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.**

§ 2.Kto, wbrew przepisom obowiązującym na terenie objętym ochroną, niszczy albo uszkadza rośliny lub zwierzęta powodując **istotną szkodę, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.**

§ 3.Karze określonej w § 2 podlega także ten, kto niezależnie od miejsca czynu niszczy albo uszkadza rośliny lub zwierzęta pozostające pod ochroną gatunkową powodując istotną szkodę.

§ 4.Jeżeli sprawca czynu określonego w §1 działa nieumyślnie, **podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.**

§ 5.Jeżeli sprawca czynu określonego w § 2 lub 3 działa nieumyślnie, **podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.**

Art. 187. [Niszczenie lub uszkadzanie chronionych terenów lub obiektów]

§1. Kto niszczy, poważnie uszkadza lub istotnie zmniejsza wartość przyrodniczą prawnie chronionego terenu lub obiektu, powodując istotną szkodę, **podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.**

§ 2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, **podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności**

Wartość przyrodniczą obiektu lub terenu określają te jego cechy, z powodu których zostały one objęte prawną ochroną na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody

Rozdział XIV Objaśnienie wyrażeń ustawowych

Art. 115. [Słowniczek wyrażeń ustawowych]

§ 7.Przepis § 5 stosuje się odpowiednio do określenia "znaczna szkoda" oraz określenia "wartość lub łączna wartość jest znaczna"

§ 5.Mieniem znacznej wartości jest mienie, którego wartość w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza 200 000 złotych.

Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda

Art. 9. [Strona podmiotowa czynu. Umyślność i nieumyślność]

§1. Czyn zabroniony popełniony jest umyślnie, jeżeli sprawca ma zamiar jego popełnienia, to jest chce go popełnić albo przewidując możliwość jego popełnienia, na to się godzi.

§ 2. Czyn zabroniony popełniony jest nieumyślnie, jeżeli sprawca nie mając zamiaru jego popełnienia, popełnia go jednak na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość popełnienia tego czynu przewidywał albo mógł przewidzieć.

§ 3. Sprawca ponosi surowszą odpowiedzialność, którą ustawa uzależnia od określonego następstwa czynu zabronionego, jeżeli następstwo to przewidywał albo mógł przewidzieć

Znaczne rozmiary w orzecznictwie

1. W orzecznictwie przyjęto, że zniszczenie polega na takim uszkodzeniu, przy którym przywrócenie stanu poprzedniego nie jest w ogóle możliwe (wyrok SN z 24 czerwca 1993 r., III KRN 98/93).
2. Określenie „znaczne rozmiary” jest typowym znamieniem ocennym, nieprecyzowanym przez kodeks karny (wyrok SN z 27.07.1984 r., IV KR 176/84)
3. „zniszczenie w znacznych rozmiarach” jako „zniszczenie znacznej liczby roślin czy zwierząt, na większym obszarze” - Wojciechowski J. 1997. Kodeks karny. Komentarz. Orzecznictwo. Wyd. „LIBRATA”. Warszawa.
4. czy „zabicie większej liczby zwierząt”, Góral R. 2000. Kodeks karny. Praktyczny komentarz z przepisami wprowadzającymi oraz indeksem rzeczowym. Wydanie uaktualnione. Wyd. Zrzeszenia Prawników Polskich. Warszawa.

Z Komentarza do KK Jerzego Lachowskiego

Art. 181 Powodowanie zniszczeń w przyrodzie

2. **Przedmiot ochrony.** Przedmiotem ochrony na gruncie art. 181 §1 k.k. **jest świat roślinny oraz zwierzęcy.**
4. **Świat roślinny lub zwierzęcy.** W Kodeksie karnym pojęcia te nie zostały zdefiniowane. Również Prawo ochrony środowiska oraz ustawa o ochronie przyrody nie zawierają takiej definicji. Wydaje się, że przez to pojęcie należy rozumieć świat organizmów żywych – roślinnych i zwierzęcych – w szerokim tego słowa znaczeniu. Przez pojęcie świata roślinnego należy rozumieć również świat **grzybów**, (...) chodzi tutaj o świat zwierząt żyjących w zasadzie w stanie wolnym (zob. A. Marek, Kodeks, 2010, s. 427, oraz powołani tam autorzy).
5. Zniszczenie w znacznych rozmiarach. Przez pojęcie zniszczenia należy rozumieć unicestwienie, destrukcję. Zniszczenie jest zachowaniem dalej idącym niż uszkodzenie. W przypadku zniszczenia przedmiot zamachu przestaje istnieć, natomiast w przypadku uszkodzenia wciąż istnieje, jakkolwiek z pewnymi defektami. (...) Przepis art. 181 §1 k.k. penalizuje zniszczenia w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach. Nie ma w Kodeksie karnym definicji ustawowej tego pojęcia. Nie można podzielić tych poglądów wyrażanych w literaturze, zgodnie z którymi pojęcia tego nie można utożsamiać z pojęciem szkody w znacznych rozmiarach, do którego na zasadzie art. 115 § 7 k.k. stosuje się kryterium określone w art. 115 § 5 k.k. – przekroczenie kwoty 200 000 złotych

Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda

(...)Trzeba bowiem zwrócić uwagę na to, że zniszczenie w świecie roślinnym oraz zwierzęcym oznacza w istocie nic innego jak szkodę w tych sferach. Jeśli tak będziemy rozumieć to pojęcie, to ograniczenie penalizacji do wielkich rozmiarów w art. 181 §1 k.k. można rozumieć w kategoriach zniszczenia

w znacznych rozmiarach. Wydaje się zatem, że odwoływanie się do kryterium ekonomicznego w tym przypadku jest jednak uzasadnione. Trzeba podkreślić, że nie może być to wyłączne kryterium, należy brać pod uwagę również rozmiar dokonanych zniszczeń (liczbę gatunków, sztuk zwierzyny, powierzchnię terenu, na którym doszło do zniszczeń).

9. **Pojęcie istotnej szkody.** Pojęcie istotnej szkody nie może być utożsamiane z pojęciem **szkody w znacznych** czy **wielkich rozmiarach (art. 115 § 7 k.k.)**. Kryterium istotności szkody jest szersze od samodzielnego kryterium majątkowego. W jego ramach należy wziąć pod uwagę powody, dla których dany gatunek jest chroniony, liczebność danego gatunku na danym terenie, liczbę przedstawicieli danego gatunku zniszczoną przez sprawcę, wpływ wyginięcia części gatunku na środowisko naturalne. Istotna szkoda to taka, która poważnie zaburza ekosystem i prowadzi jednocześnie do realnego zagrożenia chronionego gatunku. Istotność szkody należy oceniać kompleksowo, uwzględniając wszystkie chronione gatunki roślin i zwierząt, którym sprawca swoim zachowaniem zagroził. Istotności szkody nie należy rozważać odrębnie w stosunku do każdego z zagrożonych gatunków.
11. **Rośliny i zwierzęta pod ochroną gatunkową.** Przedmiotem czynności wykonawczej przestępstwa z **art. 181 § 3 k.k.** są zwierzęta oraz rośliny objęte ochroną gatunkową. Nie ma znaczenia, czy ochrona gatunkowa ma charakter stały, czy też czasowy (sezonowy). Ważne jedynie jest to, aby do zniszczenia lub uszkodzenia doszło w czasie, gdy roślinność i zwierzęta były objęte ochroną. Nie odpowiada za dokonanie sprawca, który podjął czynności zmierzające do uszkodzenia lub zniszczenia roślinności lub zwierząt podlegających ochronie gatunkowej, jeśli skutek w postaci zniszczenia nastąpił po ustaniu ochrony gatunkowej. (...)
12. **Typ uprzywilejowany z uwagi na nieumyślność.** Kodeks przewiduje dwie odmiany nieumyślne przestępstw opisanych w art. 181 §1 i 2 k.k. Co do istoty nieumyślności zob. komentarz do art. 9§ 2 k.k.

Z Komentarza do KK Dagmary Gruszeckiej:

Art. 187

1. Artykuł 187 przewiduje karalność zachowań polegających na niszczeniu, uszkodzaniu lub istotnym zmniejszaniu wartości przyrodniczej prawnie chronionego terenu lub obiektu, czego skutkiem jest powstanie istotnej szkody.

Przedmiot ochrony

2. Jako przedmiot ochrony wskazuje się wartość przyrodniczą chronionych terenów lub obiektów [W. Radecki (w:) Kodeks karny..., red. M. Filar, s. 933], przez co należy rozumieć także ich integralność oraz wartości krajobrazowe.

Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda

Podmiot czynu zabronionego

3. Jest to przestępstwo powszechne, może więc je popełnić każda osoba.

Znamiona strony przedmiotowej

5. (...) Ustawa wymaga ponadto, by uszkodzenie prawnie chronionego terenu lub obiektu było poważne, przez co rozumie się tylko takie, które "istotnie zmniejszając wartość przyrodniczą i powodując istotną szkodę będzie charakteryzować się skutkiem poważniejszym niż ten, o jakim mowa w treści art. 127 ustawy o ochronie przyrody, penalizującego naruszenie zakazów obowiązujących w: parkach narodowych, rezerwach przyrody, parkach krajobrazowych, obszarach chronionego krajobrazu, obszarach Natura 2000 oraz w stosunku do pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczkokrajobrazowych, roślin, zwierząt lub grzybów objętych ochroną gatunkową" (...) Jeżeli jednak chodzi o "poważne" (a więc nie każde) uszkodzenie albo o "istotne" (a więc nie każde) zmniejszenie wartości przyrodniczej, to tylko biegły przyrodnik może rozstrzygnąć, czy mamy do czynienia z istotną szkodą przyrodniczą. (...) Zabronione zachowanie może polegać na wycięciu objętych ochroną drzew, przeprowadzeniu przez teren chroniony drogi(...), zasypaniu naturalnego zbiornika wodnego lub znacznej jego części itp. Podobnie jak w przypadku wszystkich przestępstw przeciwko środowisku, ocena istotności szkody dokonywana jest na płaszczyźnie przyrodniczej, ekologicznej, nie zaś w pierwszej kolejności przy uwzględnieniu wskaźników finansowych.
7. Skutkiem czynu zabronionego jest istotna szkoda. Ponieważ jest to przestępstwo materialne, warunkiem karalności pozostaje każdorazowe ustalenie powiązania przyczynowego i normatywnego pomiędzy zachowaniem sprawcy a szkodą.

Znamiona strony podmiotowej

8. W art. 187 §1 została przewidziana postać umyślna przestępstwa, natomiast § 2 zawiera klauzulę nieumyślności.

Sankcja karna

9. Przestępstwo z art. 187 §1 stanowi występki zagrożony karą grzywny, karą ograniczenia wolności lub karą pozbawienia wolności do 2 lat. Paragraf 2 przewiduje odpowiedzialność za typ nieumyślny sankcjonowaną alternatywnie karą grzywny albo karą ograniczenia wolności (...).

Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda

Istotne problemy:

1. Sposób kwalifikacji – wykroczenie czy przestępstwo
2. Brak definicji „istotnej szkody” i „zniszczenia w znacznych rozmiarach” powodujący konieczność uzyskania opinii specjalisty w danej dziedzinie
3. RDOŚ jako poszkodowany czy jako instytucja, która złożyła zawiadomienie?
4. Brak informacji o krokach podjętych w trakcie postępowania jak i o jego zakończeniu

wyrok Sądu Najwyższego z 24 czerwca
1993 r., III KRN 98/93 , LexPolonica nr
302836, OSNKW 1993, nr 9-10, poz. 64

... zniszczenie polega na takim uszkodzeniu, przy którym przywrócenie stanu poprzedniego nie jest w ogóle możliwe ().

Zniszczenia w świecie roślinnym mogą polegać np. na wycięciu kilku hektarów lasu, doprowadzenie roślin do uschnięcia. Z kolei zniszczenia w świecie zwierząt może polegać np. na wytruciu ryb w jeziorze lub stawie hodowlanym. Zniszczenie musi być jednak znacznych rozmiarów.

Określenie „znaczne rozmiary” jest typowym znamieniem ocennym, nieprecyzowanym przez kodeks karny.

Wyłączenia

Szkoda w gatunkach chronionych lub chronionych siedliskach przyrodniczych nieobejmuje uprzednio zidentyfikowanego negatywnego wpływu, wynikającego z działania podmiotu korzystającego ze środowiska zgodnie ze wskazanymi w ustawie decyzjami, postanowieniami i planem urządzania lasu

1. zezwolenie na realizację planu lub działań, mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000 lub obszary znajdujące się na liście proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty
2. zezwolenie na wykonanie czynności zakazanych w stosunku do gatunków roślin i zwierząt objętych ochroną gatunkową
3. zatwierdzony plan urządzenia lasu, dla którego przeprowadzono strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko,
4. decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach
5. postanowienie uzgadniające warunki realizacji przedsięwzięcia
6. postanowienie uzgadniające warunki realizacji przedsięwzięcia
7. w zakresie oddziaływania na obszar Natura 2000

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 lipca 2019 r. (Dz. U. z 2019r., poz.1383) w sprawie kryteriów oceny wystąpienia szkody w środowisku. Kryteria oceny wystąpienia szkody w środowisku określa kryteria oceny wystąpienia szkody w środowisku w:

Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda

1. gatunkach chronionych lub chronionych siedliskach
2. przyrodniczych
3. w wodach
4. w powierzchni ziemi

Kryteria oceny wystąpienia szkody w środowisku w gatunku chronionym

Zmiana albo zmiany powodujące jeden albo więcej z następujących mierzalnych skutków mających znaczący negatywny wpływ na osiągnięcie lub utrzymanie właściwego stanu ochrony tych gatunków:

- 1) zniszczenie siedliska gatunku chronionego w całości lub w części;
- 2) pogorszenie stanu lub funkcji populacji gatunku chronionego, polegające w szczególności na:
  - a) zmniejszeniu liczebności populacji gatunku chronionego, zmniejszeniu jej zagęszczenia lub zmniejszeniu zajmowanej przez nią powierzchni lub
  - b) pogorszeniu możliwości rozmnażania się populacji gatunku chronionego, jej rozprzestrzeniania się lub pogorszeniu innych funkcji życiowych, lub
  - c) zwiększeniu śmiertelności, lub
  - d) ograniczeniu możliwości kontaktu populacji gatunku chronionego z populacjami sąsiednimi.

Kryteria oceny wystąpienia szkody w środowisku w chronionym siedlisku przyrodniczym

Zmiana albo zmiany powodujące jeden albo więcej z następujących mierzalnych skutków mających znaczący negatywny wpływ na osiągnięcie lub utrzymanie właściwego stanu ochrony tych siedlisk:

1. zniszczenie chronionego siedliska przyrodniczego w całości lub w części
2. pogorszenie stanu lub funkcji chronionego siedliska przyrodniczego, polegające
  - 1) w szczególności na:
    - a. utracie części związanej z nim różnorodności biologicznej lub
    - b. utracie lub pogorszeniu specyficznych cech jego struktury, lub
    - c. pogorszeniu lub utracie realizacji jego funkcji ekosystemowych;
3. pogorszenie stanu ochrony gatunków typowych dla chronionego siedliska przyrodniczego.

Kryteria oceny znaczącego wpływu

1. Wartość gatunku/siedliska i jego stan ochrony
2. Stan ochrony gatunku/siedliska
3. Wielkość utraconej lub zmienionej powierzchni siedliska
4. Stan zachowania struktury i funkcji utraconego lub zmienionego siedliska
5. Oddziaływanie na typowe gatunki dla siedliska przyrodniczego
6. Wielkość zasobów gatunku, które zostały utracone lub zmienione
7. Wielkość i znaczenie powierzchni siedliska gatunku, utraconej lub zmienionej
8. Trwałość zmiany w siedliskach przyrodniczych lub siedliskach gatunków
9. Wpływ na łączność między fragmentami przestrzeni wykorzystywanej przez gatunek

Stan początkowy w rozumieniu ustawy szkodowej

Stan i funkcje środowiska oraz poszczególnych elementów przyrodniczych przed wystąpieniem szkody w środowisku, oszacowane na podstawie dostępnych informacji

Kiedy można uznać szkodę w środowisku

Mierzalność (m², szt., itd.)

- stan początkowy, bioróżnorodności obszaru, który został zniszczony.
- podmiot korzystający ze środowiska

Jak to wygląda w praktyce?

- brak stanu początkowego = nie ma mierzalności
- stan początkowy udokumentowany – najczęściej stare, nieaktualne dane

Oddziaływanie na środowisko

Znacząco negatywne oddziaływanie/wpływ

Procedura oceny oddziaływania na środowisko (w tym oceny na obszary Natura 2000) została szczegółowo określona w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (ooś)

Za znacząco negatywne oddziaływania można uznać działania:

- powodujące długotrwały spadek liczebności populacji,
- powodujące zmniejszenie zasięgu występowania gatunku,
- powodujące zmniejszenie powierzchni siedliska,
- zmieniające strukturę zbiorowiska (skład gatunku),
- powodujące bezpośrednio lub pośrednio zmiany fizycznej jakości środowiska (np. warunków hydrologicznych lub siedliska przyrodniczego wewnątrz obszaru),
- powodujące zmiany w spójności sieci (np. tworzenie bariery ekologicznej pomiędzy obszarami, siedliskami).

Kiedy można uznać szkodę w środowisku

Wytyczne do określania znaczącego wpływu przedsięwzięcia na przedmioty ochrony w obszarach Natura 2000, (Instytut Ochrony Przyrody PAN, Ministerstwo Środowiska, kwiecień 2009 r.)

(>1% zniszczenia w obszarze Natura 2000)

Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda

Brak jest liczbowych progów określających jaką maksymalnie stratę czy zmianę w powierzchni siedliska przyrodniczego czy w populacji gatunku można uznać za znaczącą. Należy w każdym przypadku podchodzić indywidualnie, ponieważ oddziaływanie, które może być znaczące w odniesieniu do jednego obszaru, nie musi być znaczące w przypadku innego, a ocena wymaga wzięcia pod uwagę wielu aspektów.

Przykład:

Przy budowie rurociągu wykonując wykop, zniszczono lokalne ziołorośla nadrzeczne (siedlisko 6430) w pasie budowy. Ziołorośla szybko odtworzą się na miejscu po zasypanym rowie, można też przypuszczać, że nie będą miały zaburzonego składu gatunkowego. Oddziaływanie jest nieznaczące.

Art. 96 ust. 1 [ustawa ooś]

Organ właściwy do przyjęcia zgłoszenia oraz do wydania decyzji wymaganej przed rozpoczęciem realizacji przedsięwzięcia, innego niż przedsięwzięcie mogące znacząco oddziaływać na środowisko, które nie jest bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynika z tej ochrony, jest obowiązany do rozważenia, przed wydaniem tej decyzji oraz przed przyjęciem tego zgłoszenia, czy przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000

Art. 35. [Kompensacja przyrodnicza]

1. Wydając zezwolenie, o którym mowa w art. 34 ust. 1, właściwy miejscowo regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarach morskich - dyrektor właściwego urzędu morskigo, w porozumieniu z zarządcą terenu, stosownie do skali i rodzaju negatywnego oddziaływania na cele ochrony obszaru Natura 2000, ustala zakres, miejsce, termin i sposób wykonania kompensacji

Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda

przyrodniczej, zobowiązując do jej wykonania nie później niż w terminie rozpoczęcia działań powodujących negatywne oddziaływanie.

2. Koszty kompensacji przyrodniczej ponosi podmiot realizujący plan lub przedsięwzięcie.
3. Za utrzymanie siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin i zwierząt, utworzonych w ramach kompensacji przyrodniczej, jak również za monitorowanie ich stanu odpowiada:
  - 1) sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000, na terenie którego została wykonana kompensacja;
  - 2) regionalny dyrektor ochrony środowiska na terenie znajdującym się poza obszarem Natura 2000.
2. Regionalny dyrektor ochrony środowiska lub dyrektor urzędu morskiego nadzoruje wykonanie kompensacji przyrodniczej.
3. Regionalny dyrektor ochrony środowiska lub dyrektor urzędu morskiego składa informacje Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska o:
  - 1) ustalonym zakresie kompensacji przyrodniczej, o której mowa w ust. 1, w terminie 30 dni od dnia wydania zezwolenia, o którym mowa w art. 34 ust. 1, na realizację działań mogących znacząco negatywnie oddziaływać na obszar Natura 2000;
  - 2) wykonanej kompensacji przyrodniczej w terminie 30 dni od dnia zakończenia realizacji działań kompensacyjnych.

Przykłady:

Zniszczenie siedlisk przyrodniczych w Zieleńcu

- Właściciele działki prowadzący gospodarstwo rolne przygotowując teren pod produkcję rolną, usunęli pozostałości po parku rowerowym oraz przeprowadzili prace ziemne powodując zniszczenie roślinności i przeoranie gleby, przez co zniszczeniu uległo siedlisko 6230 górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (Nardion – płaty bogate florystycznie)
- Wzdłuż granicy lasu w północnej części działki usypano nadkład ziemny, który utrudnił przepływ wód zasilających siedlisko 7230 górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, co z dużym prawdopodobieństwem mogło doprowadzić do przesuszenia siedliska i wycofania się cennych i rzadkich gatunków roślin

Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda

Przedmiotowe siedliska stanowią przedmioty ochrony w obszarze Natura 2000 Góry Orlickie PLH020060

- płat siedliska 6230 zajmował powierzchnię 2,4 ha, co w odniesieniu do całej powierzchni tego siedliska w obszarze Natura 2000 Góry Orlickie stanowi 13,4%. Obszar objęty pracami ziemnymi stanowił powierzchnię ok. 1,7 ha, wobec czego **zniszczenia obejmują 9,5% w odniesieniu do całej powierzchni siedliska w obszarze. Powyższe straty należało uznać jako znacząco negatywne oddziaływanie na ww. przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 Góry Orlickie PLH020060**
- Na podmiot korzystający ze środowiska został nałożony obowiązek przeprowadzenia: działań zapobiegawczych i naprawczych.
- Za podstawową metodę odtwarzania zniszczonego siedliska przyrodniczego przyjęto wysiew odpowiedniej mieszanki traw oraz wykorzystanie pokosu z działek, na których płaty siedliska 6230 zostały dobrze zachowane
- Działania zapobiegawcze miały na celu przywrócenie prawidłowej gospodarki wodnej siedliska 7230 i zachowanie go w niepogorszonym stanie.

9. Odebranie zwierzęcia właścicielowi

„Przegląd przypadków seryjnych morderców wskazuje, iż większość z nich w dzieciństwie popełniała akty znęcania się nad zwierzętami.”*

* Paweł Izdebski, Ewa Łukaszewska, Natalia Ułaszewska, Okrucieństwo wobec zwierząt, <http://www.vetpol.org.pl/dmdocuments/ZW2014-0402.pdf>

Wg badań przeprowadzonych w Stanach Zjednoczonych większość kobiet ofiar przemocy w rodzinie zgłaszała wcześniej, że sprawca stosuje przemoc wobec zwierzęcia domowego. Pojawiła się nawet kampania społeczna z komunikatem – reaguj na przemoc wobec swojego psa lub kota – ty albo twoje dziecko możecie być następnymi ofiarami. Stwierdzono bowiem, że 76% sprawców przemocy wobec zwierząt znęca się także nad członkami swojej rodziny.*

*M.Anaszewicz, S.Spurek, O wszystkich ofiarach przemocy domowej, s.140, w: B.Błońska (red.), Sprawiedliwość dla zwierząt, Warszawa 2017

Odebranie zwierzęcia właścicielowi

Ustawa o ochronie zwierząt art. 35 ust. 1-2					
	Postępowania wszczęte	Przestępstwa stwierdzone	Przestępstwa wykryte	Wskaźnik wykrycia (w %)	Liczba podejrzanych
2017	2 767	1 869	1 116	59,7	
2016	2 496	1 673	937	55,9	
2015	2 229	1 846	1 191	64,5	
2014	2 214	1 483	860	58,0	806
2013	2 174	1 439	865	60,1	789
2012	2 170	1 503	911	60,4	829
2011	1 956	1 441	896	62,0	786
2010	1 754	1 272	837	65,4	803
2009	1 785	1 386	926	66,5	815
2008	1 940	1 504	987	65,6	870
2007	1 522	1 237	871	70,2	768
2006	1 526	1 132	789	69,5	677

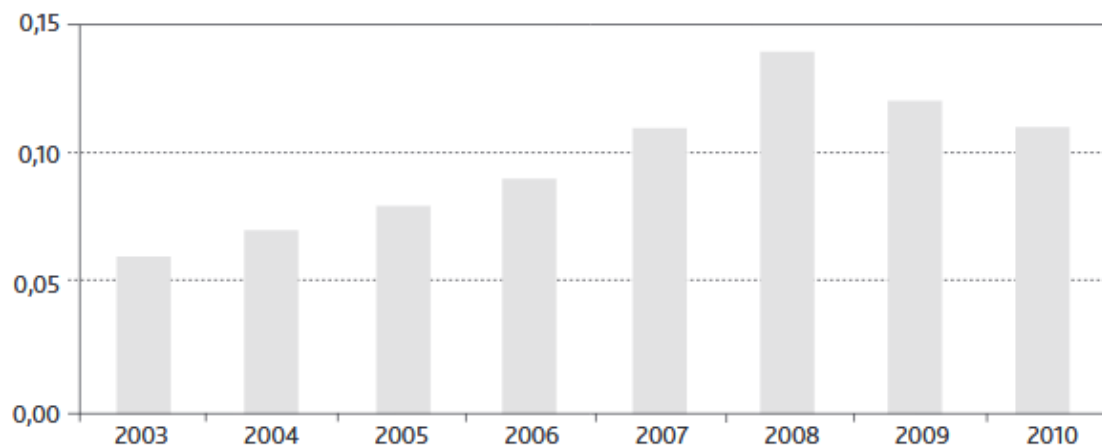
Źródło: <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/wybrane-ustawy-szczegol/ustawa-o-ochronie-zwier/50889,Ustawa-o-ochronie-zwierzat.html>

Odebranie zwierzęcia właścicielowi

Tabela 1 Znęcanie się nad zwierzęciem (liczby bezwzględne)		
Przestępstwa stwierdzone		
Rok	Przestępstwa ogółem	art. 35 u.o.z.
2003	1 466 643	845
2004	1 461 217	991
2005	1 379 962	1 129
2006	1 287 918	1 132
2007	1 152 993	1 237
2008	1 082 057	1 504
2009	1 129 577	1 386
2010	1 151 157	1 272

Źródło: <https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/09/mgr-Pawe%C5%82-Ostaszewski-Statystyczny-obraz-przest%C4%99pstwa-zn%C4%99cania-si%C4%99-nad-zwierz%C4%99tami-101.pdf>

Udział znęcania się nad zwierzęciem wśród ogółu przestępstw (odsetki)

Źródło: <https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/09/mgr-Pawe%C5%82-Ostaszewski-Statystyczny-obraz-przest%C4%99pstwa-zn%C4%99cania-si%C4%99-nad-zwierz%C4%99tami-101.pdf>

Odebranie zwierzęcia właścicielowi

Źródło: <https://tvn24.pl/polska/radysy-sad-uchylil-areszt-dla-wlasciciela-i-kierownika-schroniska-dla-zwierzat-4640716>

„Trzeba koniecznie zniszczyć Radysy.

Błagamy o pomoc...

Psy umierają jak muchy, w strasznych cierpieniach...Pracownicy utrudniają adopcje, kłamią, oszukują...

To jest dramat.

Psy często w stanie agonijnym.

Tak nie może być.

Proszę, bo naprawdę nie wyobrażam sobie większego horroru niż to, co spotyka psy w Radysach...”

źródło: <https://www.ratujemyzwierzaki.pl/ratujemy-psy-ze-schroniska-w-radysach>

Odebranie zwierzęcia właścicielowi

„W schronisku występuje bardzo duża śmiertelność. Tylko z oficjalnych danych wynika, iż w kilku pierwszych miesiącach 2020 roku ze schroniska w Radysach wyjechało prawie 4 tony martwych psów. Szok!”

Źródło: <https://www.ratujemyzwierzaki.pl/ratujemy-psy-ze-schroniska-w-radysach>

Źródło: <https://www.tokfm.pl/Tokfm/7,103085,26100211,w-mordowni-w-radysach-ludzie-odnajduja-zaginione-przed-laty.html>

Odebranie zwierzęcia właścicielowi

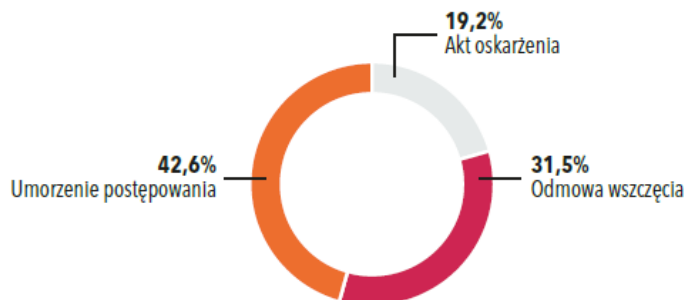
Źródło: <https://www.tokfm.pl/Tokfm/7,103085,26100211,w-mordowni-w-radysach-ludzie-odnajduja-zaginione-przed-laty.html>

Jak Polacy znęcają się nad zwierzętami?

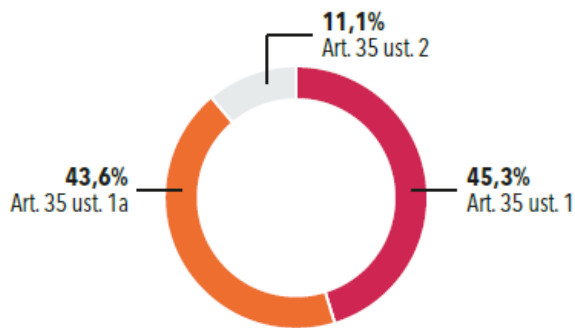
Raport z monitoringu sądów, prokuratur i Policji przygotowany przez Fundację Czarna Owca Pana Kota i Stowarzyszenie Ochrony Zwierząt Ekostaż, Kraków – Wrocław 2016

źródło: <https://czarnaowca.org/wp-content/uploads/2016/03/CzarnaOwca-NMP-RAPORT-1.pdf>

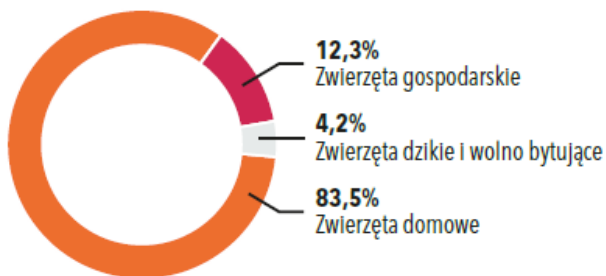
Wykres I: Sposób zakończenia spraw o przestępstwa przeciwko zwierzętom zarejestrowanych przez jednostki prokuratury w latach 2012-2014

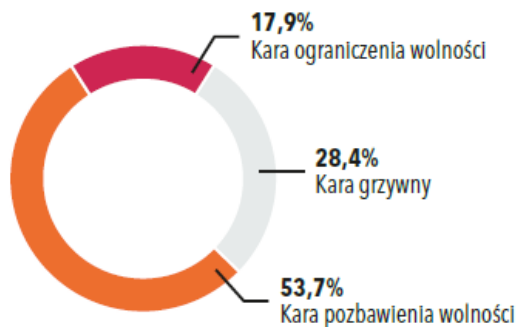
Wykres V: Kwalifikacja prawna spraw rozpatrywanych przez badane sądy w latach 2012–2014

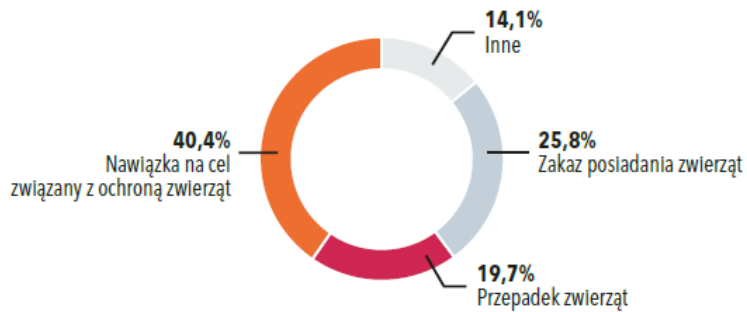
Wykres VI: Ofiary przestępstw z art. 35 *Ustawy o ochronie zwierząt* w sprawach rozpatrywanych przez badane sądy w latach 2012–2014

Wykres VII: Kary orzekane przez badane sądy w latach 2012–2014 za przestępstwa przeciwko zwierzętom

Wykres VIII: Środki karne orzeczone wobec sprawców przestępstw z art. 35 Ustawy o ochronie zwierząt w sprawach rozpatrywanych przez badane sądy w latach 2012–2014

Czasowe odebranie zwierzęcia Tryb zwykły art.7 ust. 1 uoz

Zwierzę traktowane w sposób określony w art.6 ust.2 (znęcanie się nad zwierzętami) może być czasowo odebrane właścicielowi lub opiekunowi na podstawie decyzji wójta (burmistrza, prezydenta miasta) właściwego ze względu na miejsce pobytu.

Decyzja, podejmowana jest z urzędu po uzyskaniu informacji od Policji, straży gminnej, lekarza weterynarii lub upoważnionego przedstawiciela organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt.

Zwierzę może być przekazane :

1. Schronisk dla zwierząt – zwierzę domowe lub laboratoryjne
2. Wskazanemu gospodarstwu rolnemu – zwierzę gospodarskie
3. Ogrodowi zoologicznemu lub schronisku dla zwierząt – zwierzę wykorzystywane do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych lub utrzymywane w ogrodach zoologicznych. –za zgodą podmiotu, któremu zwierzę ma być przekazane
4. Nieodpłatnie innej osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej nie posiadającej osobowości prawnej albo osobie fizycznej, która zapewni mu właściwą opiekę – w przypadku braku zgody w/w podmiotów lub wystąpienia innych okoliczności uniemożliwiających przekazanie zwierzęcia w/w podmiotom

Odbieranie zwierzęcia. Tryb interwencyjny

W przypadkach niecierpiących zwłoki, gdy dalsze pozostawanie zwierzęcia u dotychczasowego właściciela lub opiekuna zagraża jego życiu lub zdrowiu, zwierzę odbiera:

- policjant
- strażnik gminny
- upoważniony przedstawiciel organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt

Zawiadamiając o tym niezwłocznie wójta(burmistrza, prezydenta miasta), celem podjęcia decyzji w przedmiocie odebrania zwierzęcia.

Zwrot odebranego zwierzęcia

- jeżeli sąd nie orzeknie w trybie **art.35 ust.3** przepadku zwierzęcia
- jeżeli postępowanie karne w tej sprawie zostanie umorzone

Odebranie zwierzęcia czy kradzież?

Wyrok Sądu Okręgowego Warszawa-Praga sygn..akt VI Ka 1154/18

Po rozpoznaniu dnia 3 lipca 2019 r. w Warszawie sprawy G.B., syna A.i E., ur.(...) w miejscowości T. oskarżonego o przestępstwa z art. 278 §1 k.k. na skutek apelacji wniesionych przez prokuratora i oskarżyciela posiłkowego od wyroku Sądu Rejonowego w Otwocku z dnia 21 czerwca 2018 r. sygn. Akt II K 326/16 uchyła zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w Otwocku do ponownego rozpoznania.

Źródło:

[http://orzeczenia.warszawapraga.so.gov.pl/content/\\$N/154510000003006_VI_Ka_001154_2018_Uz_201_9-07-08_001](http://orzeczenia.warszawapraga.so.gov.pl/content/$N/154510000003006_VI_Ka_001154_2018_Uz_201_9-07-08_001)

G.B. został oskarżony o to, że:

I. w dniu 20 września 2015 r. w O. woj. (...) dokonał zaboru w celu przywłaszczenia psa – suki rasy mieszaniec ras amstaff i pitbull o wartości 5000 zł na szkodę P.K., tj. o czyn z art. 278 §1 k.k.

II. w dniu 01 grudnia 2015 r. w O. woj. (...) dokonał zaboru w celu przywłaszczenia psa rasy mieszaniec rasy amstaff o wartości 20000 zł na szkodę P.K., tj. o czyn z art. 278 §1k.k.

Uchylony wyrok: Sąd Rejonowy w Otwocku wyrokiem z dnia 21 czerwca 2018r. w sprawie II K 326/16 oskarżonego G. B. uniewinnił od popełnienia zarzucanych mu czynów w pkt I. i II.;

Przepadek zwierzęcia

- obligatoryjny:
  - –W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1, 1a lub 2, jeżeli sprawca jest jego właścicielem.
  - –art. 38a ust. 7 –w razie skazania za przestępstwo polegające na niestosowaniu się do orzeczonego przez sąd zakazu posiadania wszelkich zwierząt albo określonej kategorii zwierząt (art. 244 kk)
- fakultatywny
  - –w razie ukarania za wykroczenia z art. 37 ust. 1 i 37a

Orzeczenie przepadku

- Gdy właściciel zbył zwierzę osobie trzeciej lub obciążył je ograniczonymi prawami rzeczowymi?
- Gdy zwierzę utrzymywała osoba inna niż właściciel, np. użytkownik, najemca, dzierżawca?

Prawomocne orzeczenie przypadku art.38

- Sąd przekazuje zawiadomienie o wydanym prawomocnym orzeczeniu o przypadku zwierzęcia organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, biorącej udział w postępowaniu lub innej organizacji o takim samym statutowym celu działania.
- Organizacja po otrzymaniu zawiadomienia jest obowiązana powiadomić niezwłocznie powiatowego lekarza weterynarii o wejściu w posiadanie zwierzęcia
- Powiatowy lekarz weterynarii niezwłocznie przeprowadza badanie zwierzęcia

Prawomocne orzeczenie przypadku art.38

- organizacja społeczna przekazuje zwierzę nieodpłatnie:
  - schronisku dla zwierząt, jeżeli jest to zwierzę domowe
  - gospodarstwu rolnemu wskazanemu przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta), jeżeli jest to zwierzę gospodarskie
  - ogrodowi zoologicznemu lub schronisku dla zwierząt, jeżeli jest to zwierzę laboratoryjne lub zwierzę wykorzystywane do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych lub utrzymywane w ogrodach zoologicznych.
- przekazanie zwierzęcia następuje za zgodą podmiotu, któremu zwierzę ma być przekazane
- brak zgody lub innych okoliczności uniemożliwiających przekazanie zwierzęcia w/w podmiotom - zwierzę może zostać nieodpłatnie przekazane innej osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej albo osobie fizycznej, która zapewni mu właściwą opiekę.
- koszty wykonania orzeczenia o przypadku zwierzęcia ponosi skazany

Zakaz posiadania zwierząt

wszelkich zwierząt albo określonej kategorii zwierząt (1-15 lat)

- fakultatywny:
  - W razie skazania za zabijanie, uśmiercanie dokonywanie boju
  - Warunkowe umorzenie
- obligatoryjny: gdy sprawca w/w czynów działał ze szczególnym okrucieństwem

Orzeczenie zakazu posiadania zwierząt – odebranie zwierzęcia – art. 38a

- sąd wyznacza sprawcy odpowiedni termin na przekazanie zwierząt w posiadanie innej osobie lub instytucji i poinformowanie o tym sądu
- w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu i stwierdzenia przez sąd, że skazany wbrew zakazowi jest posiadaczem zwierzęcia, sąd wydaje postanowienie o czasowym odebraniu skazanemu tego zwierzęcia
- odpis postanowienia przesyła się właściwemu ze względu na miejsce pobytu zwierzęcia wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) w celu wykonania
- wójt (burmistrz, prezydent miasta) wydaje decyzję, w której określa miejsce przekazania zwierzęcia – przepisy art. 7 ust. 1a - 5 stosuje się odpowiednio.
- dot. również w sytuacji, gdy skazany wejdzie w posiadanie zwierzęcia w okresie trwania zakazu.

Zakaz: (1 - 15 lat)

1. wykonywania wszelkich lub określonych zawodów,
2. prowadzenia wszelkiej lub określonej działalności
3. wykonywania wszelkich lub określonych czynności wymagających zezwolenia – które są związane z wykorzystywaniem zwierząt lub oddziaływaniem na nie.
  - Fakultatywny – zabijanie, uśmiercanie, ubój, znęcanie w związku z wykonywaniem zawodu...
  - Obligatoryjny – gdy sprawca w/w przestępstw działał ze szczególnym okrucieństwem
  - Sąd może orzec przepadek przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa, chociażby nie stanowiły one własności sprawcy, jeżeli ich właściciel lub inna osoba uprawniona do dysponowania nimi na podstawie towarzyszących okoliczności przewidywała albo mogła przewidzieć, że mogą one zostać użyte do popełnienia przestępstwa.
  - W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1, 1a lub 2, sąd orzeka nawiązkę w wysokości od 1000 zł do 10 000 zł na wskazany cel związany z ochroną zwierząt.
    - Można orzec nawiązkę w wysokości do 1000 zł na cel związany z ochroną zwierząt w razie popełnienia wykroczenia z art. 37 ust.1

Zatrzymanie rzeczy -kpk

- Możliwe jest zatrzymanie zwierzęcia na podstawie art. 217 lub 219 k.p.k.

Art.1 ustawy o ochronie zwierząt:

1. Zwierzę, jako istota żyjąca, zdolna do odczuwania cierpienia, nie jest rzeczą. Człowiek jest mu winien poszanowanie, ochronę i opiekę.
2. W sprawach nieuregulowanych w ustawie do zwierząt stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące rzeczy

Przykładowa sprawa

S. O. i M. J., oskarżonych o to, że:

W dniu 18 czerwca 2015 r. w m. E. gm. O., działając wspólnie i w porozumieniu, w tym z osobą nieletnią i ze szczególnym okrucieństwem, w celu zabicia którego to celu nie osiągnęli, znęcali się nad psem, mieszańcem pokroju owczarka niemieckiego, w ten sposób, że uderzyli go pięciokrotnie obuchem siekiery w łeb powodując u niego trzy rany w postaci zmiążdżenia tkanek oraz dwie rany cięte, a następnie po zadaniu ciosów zakopali jeszcze żyjącego psa w wykopanym dole

tj. o czyn z art. 13 §1k.k.w zw. Z art. 35 ust.1 w zb. Z art. 35 ust.1a w zw. Z art. 35 ust. 2 ustawy o ochronie zwierząt w zw. Z art. 11 § 2 k.k.

Wyrok Sądu Rejonowego w Olsztynie z dnia 29 kwietnia 2016 r. VII K 1288/15 skazuje na kary:

- S.O.10 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszenie na okres 4lat
- •M.J. 10 (dziesięciu) miesięcy pozbawienia wolności
- •wobec obu oskarżonych zakaz posiadania zwierząt na okres lat 5 i nawiązki w kwocie po 3000 złotych

Odebranie zwierzęcia właścicielowi

<https://www.fakt.pl/wydarzenia/polska/policjant-z-olsztynka-adoptowal-zakopanego-zywcem-psy/z73f6ez#slajd-2>

10. Przestępstwa przeciwko środowisku naturalnemu

Literatura:

- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (rozdział XXII)
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo Budowlane
- Ustawa z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze
- Ustawa z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt
- Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne

Prawo Budowlane

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane

Zakres stosowania

Ustawa - Prawo budowlane normuje działalność obejmującą sprawy:

- projektowania,
- budowy,
- utrzymania i rozbiórki

obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach.

Warunki prowadzenia budowy

Art. 4 Ustawy Prawo Budowlane

Każdy ma prawo zabudowy nieruchomości gruntowej, jeżeli wykaże prawo do dysponowania nieruchomością na cele budowlane, pod warunkiem zgodności zamierzenia budowlanego z przepisami.

Zgłoszenie budowy

W sytuacjach określonych w art. 30 Ustawy Prawo Budowlane wskazany jest obowiązek zgłoszenia budowy, organowi administracji architektoniczno – budowlanej.

Przestępstwa – Prawo Budowlane

Przestępstwa przeciwko środowisku naturalnemu

Art. 90.

Kto, w przypadkach określonych w **art. 48, art. 49b, art. 50 ust. 1 pkt 1** lub **art. 50 ust. 1 pkt 2**, wykonuje roboty budowlane, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. **(samowola budowlana)**

Art. 90 przypadki

art. 48 i art. 49b, - kontynuowanie prac pomimo nakazu rozbiórki

art. 50 ust. 1 pkt 1 – kontynuowanie robót pomimo wydania postanowienia o ich wstrzymaniu przez organ nadzoru budowlanego (brak wymaganego pozwolenia lub zgłoszenia

lub **art. 50 ust. 1 pkt 2**, kontynuowanie robót pomimo wydania postanowienia o ich wstrzymaniu przez organ nadzoru budowlanego (zagrożenie bezpieczeństwa ludzi lub mienia bądź zagrożenie środowiska)

Art. 91

[Przeszkadzanie organom nadzoru]

1. Kto:

- 11) udaremnia określone ustawą czynności organów administracji architektoniczno-budowlanej lub nadzoru budowlanego,
- 12) wykonuje samodzielną funkcję techniczną w budownictwie, nie posiadając odpowiednich uprawnień budowlanych lub prawa wykonywania samodzielnej funkcji technicznej w budownictwie,
  - podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Przypadki art. 91

- udaremnia określone ustawą czynności organów administracji architektoniczno-budowlanej lub nadzoru budowlanego. (najczęściej pozbawienie możliwości przeprowadzenia kontroli przez Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego. Znamię określa sposób działania sprawcy jako udaremnienie, a więc utrudnianie nie będzie wyczerpywało zakresu stosowania tego przepisu.)
- wykonuje samodzielną funkcję techniczną w budownictwie, nie posiadając odpowiednich uprawnień budowlanych lub prawa wykonywania samodzielnej funkcji technicznej w budownictwie. Za samodzielną funkcję techniczną w budownictwie uważa się działalność związaną z koniecznością fachowej oceny zjawisk technicznych lub samodzielnego rozwiązania zagadnień architektonicznych i technicznych m.in.: projektowanie, sprawdzanie projektów architektoniczno-budowlanych i sprawowanie nadzoru autorskiego;

Samodzielna funkcja techniczna c.d.

- kierowanie budową lub innymi robotami budowlanymi;
- kierowanie wytwarzaniem konstrukcyjnych elementów budowlanych oraz nadzór i kontrolę techniczną wytwarzania tych elementów)
- wykonywanie nadzoru inwestorskiego
- sprawowanie kontroli technicznej utrzymania obiektów budowlanych.

Przestępstwa przeciwko środowisku naturalnemu

Samodzielne funkcje techniczne w budownictwie, mogą wykonywać wyłącznie osoby posiadające odpowiednie wykształcenie techniczne i praktykę zawodową, dostosowane do rodzaju, stopnia skomplikowania działalności i innych wymagań związanych z wykonywaną funkcją, stwierdzone decyzją, zwaną dalej "**uprawnieniami budowlanymi**", wydaną przez organ **samorządu zawodowego**.

Prawo geologiczne i górnicze

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. - Prawo geologiczne i górnicze.

Zakres stosowania

Ustawa określa zasady i warunki podejmowania, wykonywania oraz zakończenia działalności w zakresie:

- prac geologicznych;
- wydobywania kopaliny ze złóż;
- podziemnego bezzbiornikowego magazynowania substancji;
- podziemnego składowania odpadów;
- podziemnego składowania dwutlenku węgla w celu przeprowadzenia projektu demonstracyjnego wychwytu i składowania dwutlenku węgla.
- wymagania w zakresie ochrony złóż kopaliny, wód podziemnych
- zasady wykonywania nadzoru i kontroli nad działalnością regulowaną ustawą.

Działalność koncesyjna

2. Działalność w zakresie:

- poszukiwania lub rozpoznawania złóż kopaliny, o których mowa w art. 10 ust. 1 z wyłączeniem złóż węglowodorów,
- poszukiwania lub rozpoznawania kompleksu podziemnego składowania dwutlenku węgla,
- wydobywania kopaliny ze złóż,
- poszukiwania i rozpoznawania złóż węglowodorów oraz wydobywania węglowodorów ze złóż,
- podziemnego bezzbiornikowego magazynowania substancji
- podziemnego składowania odpadów,
- podziemnego składowania dwutlenku węgla

- może być wykonywana po uzyskaniu koncesji.

Art. 21 Prawo geologiczne i Górnicze

Projekt Robót Geologicznych

Prace geologiczne z zastosowaniem robót geologicznych mogą być wykonywane **tylko na podstawie** projektu robót geologicznych.

Projekt robót geologicznych określa w szczególności:

- cel zamierzonych robót oraz sposób jego osiągnięcia;
- rodzaj dokumentacji geologicznej mającej powstać w wyniku robót geologicznych;
- harmonogram robót geologicznych;

Przestępstwa przeciwko środowisku naturalnemu

- przestrzeń, w obrębie której mają być wykonywane roboty geologiczne;
- przedsięwzięcia konieczne ze względu na ochronę środowiska, w tym wód podziemnych, sposób likwidacji wyrobisk, otworów wiertniczych, rekultywacji gruntów, a także czynności mające na celu zapobieżenie szkodom powstałym wskutek wykonywania zamierzonych robót.

Art. 79 Prawo geologiczne i Górnictwo

Zatwierdzenie projektu

Projekt robót geologicznych, których wykonywanie **nie wymaga uzyskania koncesji**, zatwierdza organ administracji geologicznej, **w drodze decyzji**.

Stronami postępowania o zatwierdzenie projektu robót geologicznych są:

- właściciele
- użytkownicy wieczystości nieruchomości gruntowych, w granicach których mają być wykonywane roboty geologiczne.

Zatwierdzenie projektu robót geologicznych wymaga opinii:

- wójta
- burmistrza,
- prezydenta miasta

właściwego ze względu na miejsce wykonywania robót geologicznych, a w przypadku robót geologicznych wykonywanych w granicach obszarów morskich Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie poszukiwania lub rozpoznawania złóż węglowodorów – opinii:

- Prezesa Wyższego Urzędu Górniczego w zakresie technicznych możliwości prowadzenia działalności oraz zapewnienia jej bezpieczeństwa.

Projekt zatwierdza się na czas oznaczony, nie dłuższy niż 5 lat, w zależności od zakresu i harmonogramu zamierzonych robót geologicznych.

Prawo geologiczne i górnicze

Art. 176- Kto bez wymaganej koncesji lub zatwierzonego projektu robót geologicznych lub z naruszeniem określonych w nich warunków wykonując działalność w zakresie:

1. poszukiwania lub rozpoznawania złóż kopalin albo poszukiwania lub rozpoznawania podziemnego dwutlenku węgla
2. Wydobywania kopalin ze złóż
3. Podziemnego bezzbiornikowego magazynowania substancji albo podziemnego składowania odpadów, albo podziemnego składowania dwutlenku węgla,

Wyrządza znaczna szkodę w mieniu lub poważną szkodę w środowisku podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Decyzje koncesyjne na wydobywanie kopalin z obszarów lądowych udzielane są przez starostę w przypadkach:

Przestępstwa przeciwko środowisku naturalnemu

1. Gdy nie są objęte własnością górnictwem
2. Obszar złoża nie przekroczy 2 ha
3. Wydobyte kopaliny w roku kalendarzowym nie będzie większe niż 20 000 m³.
4. Działalność prowadzona będzie metoda odkrywkową bez użycia środków strzałowych.

Ustawa Prawo Łowieckie

Ustawa z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie.

Zakres stosowania

Łowiectwo, jako element ochrony środowiska przyrodniczego, w rozumieniu ustawy oznacza:

- ochronę zwierząt łownych
- gospodarowanie ich zasobami w zgodzie z zasadami ekologii oraz zasadami racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej.

Zwierzęta łowne w stanie wolnym, jako dobro ogólnonarodowe, stanowią **własność Skarbu Państwa**.

Polowanie

Polowanie oznacza:

- tropienie,
- strzelanie z myśliwskiej broni palnej,
- łowienie sposobami dozwolonymi zwierzyny żywej,
- łowienie zwierzyny przy pomocy ptaków łowczych za zgodą ministra właściwego do spraw środowiska – **zmierzające do wejścia w jej posiadanie**.

Kłusownictwo

Kłusownictwo oznacza działanie zmierzające do wejścia w posiadanie zwierzyny:

- w sposób niebędący polowaniem
- albo z naruszeniem warunków dopuszczalności polowania.

Art. 4 Ustawy Prawo Łowieckie

Straż Łowiecka - umundurowana, uzbrojona i wyposażona w terenowe, oznakowane środki transportu formacja podległa wojewodzie.

Zadaniem Państwowej Straży Łowieckiej jest kontrola realizacji przepisów ustawy, a w szczególności w zakresie:

1. ochrony zwierzyny;
2. zwalczania kłusownictwa i wszelkiego szkodnictwa łowieckiego;
3. zwalczania przestępstw i wykroczeń w zakresie łowiectwa;
4. kontroli legalności skupu i obrotu zwierzyną;
5. kontroli przedsiębiorców wykonujących działalność gospodarczą w zakresie obrotu zwierzyną żywą oraz obrotu tuszami zwierzyny i ich częściami dotyczącej prowadzenia ewidencji skupu w każdym punkcie skupu.

Przestępstwa przeciwko środowisku naturalnemu

Państwowa Straż Łowiecka współpracuje z Szefem Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych w zakresie niezbędnym do realizacji jego zadań ustawowych.

Przepisy Karne Ustawa Prawo Łowieckie

art. 52 ustawy Prawo łowieckie, kto:

PKT1: gromadzi, posiada, wytwarza, przechowuje lub wprowadza do obrotu narzędzia i urządzenia przeznaczone do kłusownictwa,

Samo gromadzenie, posiadanie, wytwarzanie, przechowywanie lub wprowadzanie do obrotu narzędzi i urządzeń przeznaczonych do kłusownictwa jest przestępstwem. Przykładowymi narzędziami służącymi do kłusownictwa są: wnyki, potrzaski, sidła itp.

Znamiona omawianego przestępstwa wyczerpane zostaną bez względu na to, czy wyżej wspomniane narzędzia służące do kłusownictwa zostaną użyte, czy też nie. Zaznaczyć jednak należy, że w przypadku użycia przez sprawcę wymienionych urządzeń, odpowie on za kłusownictwo na podstawie **art. 53 pkt 5** ustawy Prawo łowieckie, zagrożonego surowszą karą.

PKT 2. wchodzi w posiadanie bezprawnie pozyskanej tuszy lub trofeów zwierząt łownych,

Wchodzenie w posiadanie bezprawnie pozyskanej tuszy lub trofeów zwierząt łownych. Konsekwencją powyższej regulacji prawnej jest wyłączenie możliwości legalnego dysponowania lub władania mięsem lub trofeami zwierzyny wcześniej już skłusowanej przez inną osobę. Trofeami są spreparowane zwierzęta lub ich części (np. poroże jelenia, szable dzika itp.). Zachowanie sprawcy polega na wejściu w posiadanie jedynie części ubitej zwierzyny (np. mięsa lub trofeum). Jeżeli natomiast nieuprawniony do polowania sprawca wejdzie w posiadanie całego zwierzęcia łownego, to jego odpowiedzialność może się opierać na surowiej zagrożonym **art. 53 pkt 6** ustawy Prawo łowieckie.

PKT 3: narusza zakaz, o którym mowa w art. 9 ust. 1 pkt 4,

Wprowadzanie do obrotu bez wymaganego zezwolenia żywej zwierzyny lub jej mięsa. Prawo łowieckie wymaga prowadzenia ewidencji skupu i zapewnienia badań.

PKT 4 hoduje lub utrzymuje bez zezwolenia charty rasowe lub ich mieszańce,

- • Hodowanie lub utrzymywanie bez zezwolenia chartów rasowych lub ich mieszańców.

Polowanie z chartami w Polsce jest zabronione, w związku, z czym w legalnym łowiectwie nie odgrywają one żadnej roli. Zgodnie z art. 10 tejże ustawy, zezwolenie na posiadanie, hodowanie lub utrzymanie chartów rasowych lub ich mieszańców wydaje starosta. Znamiona tego występku zostaną wyczerpane także w przypadku hodowania lub utrzymywania bez zezwolenia jednego charta lub jego mieszańca. Jak bowiem uznał Sąd Najwyższy w uchwale I KZP 26/2001 z dnia 21 listopada 2001 r. :

„Samo tylko użycie w treści normy prawnej liczby mnogiej dla określenia przedmiotu bezpośredniej ochrony, przedmiotu czynności sprawczej lub środka służącego do popełnienia przestępstwa nie oznacza, że ustawodawca używa jej w znaczeniu zwrotu: „co najmniej dwa», a więc w celu ograniczenia podstawy odpowiedzialności – zawarty, zatem w art. 52 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie zwrot «charty rasowe lub ich mieszańce» obejmuje także jednego psa tej rasy lub jego mieszańca”

Przestępstwa przeciwko środowisku naturalnemu

PKT 5: sprawując zarząd z ramienia dzierżawcy, w obwodach niewydzierżawionych z ramienia zarządcy, zezwala na polowanie osobie nieuprawnionej do wykonywania polowania lub na przekroczenie zatwierdzonego w planie łowieckim pozyskania zwierzyny,

Jest to występki indywidualny, jego podmiotem może być osoba sprawująca zarząd z ramienia dzierżawcy lub zarządcy. Zezwalanie na polowanie osobie nieuprawnionej do wykonywania polowania lub na przekroczenie zatwierdzonego w planie łowieckim pozyskania zwierzyny.

PKT 6 : pozyskuje zwierzynę innego gatunku, innej płci lub w większej liczbie, niż przewiduje upoważnienie wydane przez dzierżawcę lub zarządcę obwodu łowieckiego

Pozyskanie zwierzyny:

- innego gatunku,
- innej płci lub
- w większej liczbie,

niż przewiduje upoważnienie wydane przez dzierżawcę lub zarządcę obwodu łowieckiego.

Wzór wystawianego przez zarządców i dzierżawców obwodów upoważnienia do wykonywania polowania stanowi załącznik do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 23 marca 2005 r. w sprawie szczegółowych warunków wykonywania polowania i znakowania tusz.

Zgodnie z § 22 tego rozporządzenia, upoważnienie jest drukiem ścisłego zarachowania i jest wydawane na jeden obwód łowiecki w dwóch egzemplarzach, po jednym dla myśliwego oraz dla dzierżawcy lub zarządcy obwodu łowieckiego.

Przestępstwo może go popełnić wyłącznie osoba uprawniona do wykonywania polowania.

Sankcja **art. 52** Prawo Łowieckie

- podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 53 Ustawy Prawo Łowieckie, kto:

PKT 1 - poluje na przelotne ptactwo łowne na wybrzeżu morskim w pasie 3.000 m od brzegu w głąb morza lub 5.000 m w głąb lądu,

Nie ma znaczenia, czy doszło do pozyskania zwierzyny. Karalne jest samo strzelanie na wybrzeżu morskim do przelotnego ptactwa łownego, a nawet jego tropienie, np. przez wyszukiwanie miejsc przebywania ptaków, czy zasadzanie się z bronią gotową do strzału w miejscu zlotów lub przylotów. Zgodnie, bowiem z ustawową definicją polowanie oznacza nie tylko strzelanie, lecz także tropienie zwierzyny zmierzające do wejścia w jej posiadanie.

Co należy rozumieć przez „**przelotne ptactwo łowne**”.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 marca 2005 r. w sprawie ustalenia gatunków zwierząt łownych określa jedynie, jakie ptaki zalicza się do łownych. A to, czy są one przelotne, trzeba oceniać, kierując się wiedzą przyrodniczą na temat ich migracji.

Przestępstwa przeciwko środowisku naturalnemu

PKT 2. - poluje z chartami lub ich mieszającami,

• Polega na polowaniu z wykorzystaniem chartów lub ich mieszanców, również jest formalne (dla jego bytu nie ma znaczenia, czy w wyniku polowania z chartami lub ich mieszającami pozyskano zwierzynę).

PKT 3 poluje w czasie ochronnym,

Zabrania polowania w czasie ochronnym - Okresy ochronne określił Minister Środowiska w rozporządzeniu z dnia 16 marca 2005 r. (Dz. U. Nr 48, poz. 459), ustalając okresy polowań na zwierzęta łowne, w szczególności na jelenie szlachetne (byki – od 21 sierpnia do końca lutego, łanie – od dnia 1 października do 15 stycznia, cielęta – od dnia 1 października do końca lutego), daniela (byki od 1 października do 31 stycznia, łanie i cielęta – do 15 stycznia), sarny(kozły od 11 maja do 30 września, kozy i kozłeta – od 1 października do 15 stycznia).

Okresem ochronnym jest zatem okres niewskazany w tym rozporządzeniu jako okres polowań na dany gatunek (rodzaj) zwierzyny.

PKT 4 . poluje nie posiadając uprawnień do polowania

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa polowanie może być wykonywane przez członków Polskiego Związku Łowieckiego lub cudzoziemców (obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej, posiadających uprawnienia do wykonywania polowania w państwie członkowskim UE, którzy złożyli egzamin uzupełniający w języku polskim z obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej przepisów dotyczących zasad i warunków wykonywania polowania, a także listy gatunków zwierząt łownych oraz okresów polowań na te zwierzęta, a w przypadku uprawnień selekcyjnych także zasad selekcji populacyjnej i osobniczej zwierzyny płowej), za zgodą dzierżawcy lub zarządcy obwodu łowieckiego (art. 42 ust. 1 ustawy Prawo łowieckie).

Wyróżnia się trzy rodzaje uprawnień do wykonywania polowania:

- podstawowe – uprawniające do odstrzału zwierząt łownych, z wyjątkiem samców zwierzyny płowej;
- selekcyjny – uprawniające do odstrzału wszystkich zwierząt łownych
- sokolnicze – uprawniające do łowienia zwierzyny przy pomocy ptaków łowczych

PKT 5 . wchodzi w posiadanie zwierzyny za pomocą broni i amunicji innej niż myśliwska, środków i materiałów wybuchowych, trucizn, karmy o właściwościach odurzających, sztucznego światła, lepów, wnyków, żelaz, dołów, samostrzałów lub rozkopywania nor i innych niedozwolonych środków,

Sam fakt zastawienia pułapek na zwierzynę, wnyków i innych tego typu urządzeń przez kłusownika nie wyczerpuje znamion przestępstwa z **art. 53 pkt 5**, które zakwalifikować można jedynie jako usiłowanie jego dokonania.

Wyczerpanie znamion miałyby miejsce dopiero w przypadku ewentualnego ujęcia sprawcy „na gorącym uczynku”.

PKT 6 . nie będąc uprawnionym do polowania wchodzi w posiadanie zwierzyny

Przestępstwa przeciwko środowisku naturalnemu

- Przepis ten jest ważnym orężem w zwalczaniu kłusownictwa, bowiem w praktyce osoby uprawiające kłusownictwo, złapane na gorącym uczynku, mogą tłumaczyć się, iż wyjęły z sieci ubitą zwierzynę celem przekazania jej odpowiednim organom
- Zatem w sytuacji, gdy brak jest jakichkolwiek dowodów na uprawianie kłusownictwa przez posiadacza zwierzyny, sprawca może ponieść odpowiedzialność na podstawie art. 53 pkt 6 ustawy

Sankcja **art. 53** ustawodawca przewiduje tylko jedną karę dla wszystkich typów czynów zabronionych tj. karę pozbawienia wolności od jednego miesiąca do 5 lat.

O rybactwie śródlądowym

Ustawa z dnia 18 kwietnia 1985r. o rybactwie śródlądowym

Zakres stosowania

Ustawa określa:

1. zasady i warunki ochrony,
  - chowu,
  - hodowli
  - połowu ryb

w powierzchniowych wodach śródlądowych w wodach znajdujących się w urządzeniach wodnych oraz w obiektach przeznaczonych do chowu lub hodowli ryb;

2. właściwość organów administracji publicznej, sposób ich postępowania, a także zadania i obowiązki jednostek organizacyjnych i osób, związane z wykonywaniem przepisów

Chów i Hodowla ryb

- Za chów ryb uważa się działania zmierzające do utrzymywania i zwiększania produkcji ryb.
- Za hodowlę – chów połączony z doborem i selekcją, w celu zachowania i poprawienia wartości użytkowej ryb.

Przepisy Karne UoRS

Art. 27c. 1. Kto:

1. poławia raka szlachetnego lub błotnego, nie będąc do tego uprawnionym,
2. nie będąc uprawnionym do rybactwa albo osobą poławiającą na jego rzecz, poławia ryby rybackimi narzędziami lub urządzeniami połowowymi
3. narusza zakaz określony w przepisach wydanych na podstawie art. 3 ust. 4 pkt 1,

zakaz wprowadzania lub przenoszenia ryb gatunków obcych

4. narusza zakaz określony w art. 3i, art. 8 ust. 1 pkt 6–10 i ust. 2, art. 10 ust. 1 pkt 1, art. 11, art. 14 ust. 2 lub art. 19 ust. 1, przez wytwarzanie w wodzie pola elektrycznego charakterystycznego dla prądu zmiennego; środkami trującymi i odurzającymi; narzędziami kaleczącymi, z wyjątkiem sznurów hakowych,

Przestępstwa przeciwko środowisku naturalnemu

pęczków hakowych, haczyka wędki i harpuna kuszy; materiałami wybuchowymi; przez ich głośzenie;

5. nie stosuje się do nakazu, o którym mowa w art. 10 ust. 2, wprowadzania do obrotu ryb pochodzących z amatorskiego połowu ryb
6. dokonuje połowu ryb niezgodnie z otrzymanym zezwoleniem, o którym mowa w art. 17 ust. 1 lub 2,
7. przegradza łóżysko wody płynącej sieciowymi rybackimi narzędziami połowowymi bez zezwolenia, o którym mowa w art. 17a ust. 1 lub 2, albo przegradza to łóżysko niezgodnie z tym zezwoleniem

– podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Drygawica - trójścienne, sieciowe, oplątujące narzędzie, stosowane w połowach zastawnych. Składa się z trzech płatów tkaniny sieciowej obsadzonych na wspólnych linkach: podborze, nadborze i dwóch bocznych. Zewnętrzne ściany sieciowe tzw. Kraty (podrygi) wykonane są z grubej tkaniny sieciowej. Specyficznie luźno obsadzone jadro sprzyja oplątывaniu ryb siecią. Drygawice mają długość do 50 m wysokość do 3 m. Służą do połowu najczęściej dużych ryb. Wyróżnia się drygawice węgorzowe, szczupakowe, linowe i leszczowe

Więcierz (werezka) – pułapka na ryby w kształcie cylindra około dwumetrowej długości zrobiona z obręczy drewnianych na których rozpięta jest wiklina lub tkanina sieciowa, czasami z przegrodą w środku. Zwana jest również potocznie ŻAKIEM. Używa się do połowów w jeziorach lub wolno płynących rzekach, najczęściej węgorzy, łososi, certy, szczupaków i leszczy

Ponadto wykorzystywane są również inne przedmioty jak np. prądownica czy kusza podwodna. Użycie prądownicy powoduje ogłuszenie jakiegokolwiek ryby znajdującej się w obrębie działania (zarówno wymiarowej jak też i nie wymiarowej). Kusza wykorzystywana jest przez płetwonurków do połowu najczęściej węgorza lub innych gatunkowych i większych ryb.

Współpraca z instytucjami

- Straż Graniczna
- Izba Celna
- Powiatowi Lekarze Weterynarii
- Powiatowi Inspektorzy Nadzoru Budowlanego
- Straż Leśna
- Staż Rybacka
- Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska
- Starostwo Powiatowe
- Wojewódzkie Stacje Sanitarne Epidemiologiczne
- Wojewódzkie Inspekcje farmaceutyczne

Źródła informacji

1. Biały wywiad (prasa, allegro, e bay)
2. Witryny internetowe (Geoportal, Polska Izba Inżynierów Budownictwa)
3. Policyjne i poza policyjne bazy danych
4. Sprawy operacyjne
5. Współpraca z instytucjami odpowiedzialnymi za poszczególne zagadnienia

Przestępstwa przeciwko środowisku naturalnemu

6. Inne postępowania przygotowawcze
7. OŻI
8. Sklepy zoologiczne
9. Inne

Proces wykrywczy

1. Pozyskanie informacji
2. Weryfikacja informacji
3. Nawiązanie współpracy z instytucją
4. Określenie rodzaju przestępstwa
5. Wszczęcie postępowania przygotowawczego
6. Zabezpieczenie dowodów rzeczowych
7. Przedstawienie zarzutów.

11. Postępowanie dowodowe

Akty prawne i literatura:

1. Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 523 z późn. zm.) -dalej k.k. i Kodeks postępowania karnego k.p.k.,
2. Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. - Kodeks wykroczeń (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 821 z późn. zm) i Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r- Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia,
3. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1396 z późn. zm.) -dalej p.o.ś.,
4. Ustawy szczególne (np. o prawie łowieckim, ustawie o ochronie zwierząt, ustawie o ochronie przyrody, o rybactwie śródlądowym, ustawie o odpadach czy ustawie o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów,
5. Zuzanna B. Gądzik, Środki karne, przepadek zwierzęcia i nawiązka w ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt, Prokuratura i Prawo 3/2019,
6. Piotr Chorbot, Nielegalny obrót odpadami, Warszawa 2019.

Analiza wybranego przypadku

15-latek z gminy Mińsk Mazowiecki z premedytacją zabił trzy szczeniaki, strzelając do nich z wiatrówki. Swój bestialski czyn nagrywał telefonem komórkowym, który to film umieszczono potem w sieci. Zlecenie zabicia zwierząt wydał mu sąsiad, 87-letni mężczyzna, bo jego zdaniem szczeniaki były brzydkie i nie znalazłyby domów. Nieletni umieszczony został w Izbie Dziecka w Warszawie.

Ujęcie prawne

Zgonie z art. 35. Ustawy o ochronie zwierząt

1. Kto zabija, uśmierca zwierzę albo dokonuje uboju zwierzęcia z naruszeniem przepisów art. 6 ust. 1, art. 33 lub art. 34 ust. 1–4 podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
  - a) Tej samej karze podlega ten, kto znęca się nad zwierzęciem.
2. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 lub 1a działa ze szczególnym okrucieństwem podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
3. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1, 1a lub 2 sąd orzeka przepadek zwierzęcia, jeżeli sprawca jest jego właścicielem.
  - a) Sąd może orzec tytułem środka karnego zakaz posiadania wszelkich zwierząt albo określonej kategorii zwierząt w razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1 lub 1a.

Postępowanie dowodowe

- b) Sąd orzeka tytułem środka karnego zakaz posiadania wszelkich zwierząt albo określonej kategorii zwierząt w razie skazania za przestępstwo określone w ust. 2.

Według art. 16. Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich:

1. Jeżeli w sprawie o czyn karalny, o którym mowa w art. 1 § 2 pkt 2 lit. A ustawy, wszczęto postępowanie przeciwko nieletniemu wspólnie z dorosłym, prokurator wyłącza sprawę nieletniego i przekazuje ją sądowi rodzinnemu.
2. W szczególnie uzasadnionych wypadkach, jeżeli czyn karalny nieletniego pozostaje w ścisłym związku z czynem osoby dorosłej, a dobro nieletniego nie stoi na przeszkodzie łącznemu prowadzeniu sprawy, prokurator wszczyna lub prowadzi śledztwo. Po ukończeniu śledztwa prokurator bądź je umarza, bądź przekazuje sprawę nieletniego sądowi rodzinnemu. Jeżeli łączne rozpoznanie sprawy jest konieczne – przekazuje sprawę z aktem oskarżenia sądowi właściwemu według przepisów Kodeksu postępowania karnego, który orzeka w sprawie nieletniego z zachowaniem przepisów niniejszej ustawy.
3. Sąd rodzinny, w którego okręgu prowadzone jest śledztwo, może stosować na wniosek prokuratora środki, o których mowa w art. 26 i 27, zawiadamiając o dokonanych czynnościach sąd rodzinny właściwości ogólnej.

Wybrane problemy wynikające ze specyfiki spraw o przestępstwa przeciwko środowisku

1. Rozdrobnione i skomplikowane przepisy karne i procedury, umiejscowione zarówno w k.k., k.p.k. jak i w wielu ustawach szczególnych,
2. Sprawy często są nagłaśniane w mediach publicznych (internet, prasa, telewizja),
3. Zaangażowanie wielu podmiotów i organizacji pozarządowych a także wolontariuszy,
4. Współpraca z innymi organami zaangażowanymi podmiotami -między innymi straż leśna, lasy państwowe, państwowa inspekcja weterynaryjna, władze samorządowe,
5. Współpraca pomiędzy policją i prokuraturą i nadzór procesowy prokuratora, zwłaszcza nad czynnościami w trybie art. 308 k.p.k.,
6. Czynności z udziałem osób nieletnich i małoletnich i ich przedstawicieli.
7. Specyfika realizacji poszczególnych czynności procesowych podejmowanych w roku postępowania karnego (ogłędziny miejsca i rzeczy, przeszukanie i zatrzymanie rzeczy, postępowanie z zabezpieczonym "żywym" materiałem dowodowym, badania psychologiczne i psychiatryczne uczestników postępowania, dowód z opinii biegłego, przesłuchania, okazanie, dowody cyfrowe i dowody prywatne, środki przymusu procesowego,
8. Konieczność udziału biegłych na różnych etapach postępowania i powiązane z tym problemy (np. koszty),
9. Sprawy tych przestępstw dosyć często mają zaburzenia emocjonalne lub choroby psychiczne,
10. Zabezpieczenie dowodów i ogłędziny zatrzymanych zwierząt - utrwalenie oznaczeń identyfikacyjnych (chipy, kolczyki, tatuaże i.t.p.), dokumentacji (np. paszporty),

Postępowanie dowodowe

11. Brak należytej reakcji organów procesowych -skierowanie sprawy na tok postępowania sprawdzającego z pominięciem czynności w niezbędnym zakresie,
12. Spływanie dowodowe postępowania -niewyczerpywanie wątków sprawy i pomijanie odpowiedzialności pomocników lub podżegaczy, zasada legalizmu czy może jednak zasada oportunistu w kontekście ekonomiki procesowej,
13. Stosunkowo rzadkie przeprowadzanie czynności konfrontacji i badań poligraficznych,
14. Rzadkie utrwalanie czynności procesowych w formie zapisu obrazu i dźwięku,
15. Zabezpieczenie dowodów i przepadek mienia w postaci zwierząt -brak należytego nadzoru nad ich dalszymi losami (bywały sprawy, w których zabezpieczone zwierzęta trafiały do ubojni),
16. Kontrowersyjny stosunek społeczeństwa do czynów zabronionych skierowanych przeciwko środowisku naturalnemu, np. popełnianych na szkodę zwierząt w kontekście reakcji karnoprawnej państwa na przestępstwa popełniane na szkodę ludzi -ocena szkodliwości społecznej w/wczynów w kontekście ekonomicznym społeczeństwa i świadomości prawnej obywateli,
17. Aspekt etyczno-moralny spraw –pobicie psa jest ścigane w trybie publicznos-kargowym, a „pobicie” człowieka może być ścigane w trybie prywatnoskargowym,
18. Brak specjalizacji organów procesowych –sprawy dot. ochrony środowiska często trafiają są przydzielane referentom losowo.

Prezentacja: podinsp. dr Krzysztof Józwicki - Proces wykrywczy w sprawach o przestępstwa przeciwko środowisku naturalnemu – wybrane aspekty.

Postępowanie na miejscu zdarzenia do chwili oględzin

Literatura

- a) Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 30 z późn.zm.),
- b) Zarządzenie nr 4 KGP z dnia 9 lutego 2017 r. w sprawie niektórych form organizacji i ewidencji czynności dochodzeniowo-śledczych Policji oraz przechowywania przez Policję dowodów rzeczowych uzyskanych w postępowaniu karnym (Dz. Urz. KGP z 2017 r. poz. 9),
- c) Wytyczne nr 3 KGP z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie wykonywania niektórych czynności dochodzeniowo - śledczych przez policjantów (Dz. Urz. KGP z 2017 r. poz. 59),
- d) „Metodyka prowadzenia oględzin miejsc przestępstw o charakterze terrorystycznym i katastrof oraz identyfikacji ciał ofiar” stanowiąca załącznik do pisma Zastępcy Komendanta Głównego Policji nr Aom - 1369/2012 z dnia 24 października 2012 r.,
- e) „Procedury postępowania Policji z osobą, która doświadczyła przemocy seksualnej” opracowane przez Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania,
- f) Kwiatkowska – Wójcikiewicz, M. Zubańska, „Współczesna Kryminalistyka Wyzwania i zagrożenia” Szczytno 2015,

- g) J. Kasprzak, B. Młodziejowski, W. Kasprzak, „Kryminalistyka Zarys systemu” Difin Warszawa 2015,

Kryminalistyka

Kryminalistyka to nauka o metodach ustalania faktu przestępstwa, sposobu jego popełnienia, wykrywania sprawców i zapobiegania przestępstwom oraz innym ujemnym zjawiskom społecznym.

Miejsce zdarzenia

- a) określona część przestrzeni, na której coś się wydarzyło, co jest przedmiotem postępowania,
- b) miejsce dokonania (popełnienia) przestępstwa,
- c) miejsce zaistnienia jakiegoś skutku np. kolizji drogowej,
- d) obszar przyległy,
- e) droga przybycia i odejścia sprawcy z miejsca,
- f) ukrycia się osoby (sprawcy),
- g) ukrycia (znalezienia) zwłok,
- h) ukrycia (porzucenia) przedmiotów (narzędzi, łupu),
- i) działania związanego z czynem zabronionym (przygotowania).

Zabezpieczenie miejsca zdarzenia

Zabezpieczenie miejsca zdarzenia to zespół taktyczno – technicznych czynności zmierzających do ochrony tego miejsca przed niepożądanym działaniem człowieka i negatywnym wpływem warunków atmosferycznych (środowiskowych) oraz do zabezpieczenia śladów i dowodów przed zatarciem, zniszczeniem lub przemieszczeniem, a także działań mających na celu ujawnienie źródeł informacji o zdarzeniu i osobach z nim związanych oraz przerwanie zdarzenia i zapobieżenie dalszym jego skutkom.

Zadania policjanta, który pierwszy przybył na miejsce zdarzenia

- a) wykonywanie czynności obejmujących minimalizację skutków zdarzenia,
- b) wykonywanie czynności obejmujących ochronę miejsca zdarzenia,
- c) wykonywanie czynności obejmujących zbieranie informacji o okolicznościach zdarzenia,
- d) wykonywanie innych czynności niecierpiących zwłoki.

Czynności zmierzające do minimalizacji skutków zdarzenia

- a) zapewnienie bezpieczeństwa osobistego,
- b) zabezpieczającym miejsce,

Postępowanie dowodowe

- c) udzielenie lub spowodowanie udzielenia pomocy ofiarom,
- d) ewakuowanie osób z miejsca zagrożonego,
- e) ratowanie mienia, zabezpieczenia mienia,
- f) narażonego na zniszczenie lub utratę,
- g) sprowadzenie na miejsce niezbędnych służb technicznych,
- h) organizowanie lub kierowanie akcją ratowniczą do chwili przybycia właściwych służb,
- i) ostrzeganie osób znajdujących się w rejonie miejsca przestępstwa o zagrożeniach oraz o konieczności podporządkowania się wydanym poleceniom.

Czynności zmierzające do ochrony miejsca zdarzenia przed zmianami

- a) wstępne określenie obszaru, na którym mogą znajdować się ślady kryminalistyczne i dowody przestępstwa,
- b) usunięcie z wytyczonego obszaru wszystkich osób i wyraźne zakazanie wstępu na wyznaczony obszar jakimkolwiek osobom,
- c) egzekwowanie zakazu wstępu na wyznaczony obszar przed wyznaczeniem dróg poruszania się z jedynym odstępstwem w wypadku ratowania życia, zdrowia lub mienia,
- d) zabezpieczenie śladów mogących ulec zniszczeniu (przed niekorzystnym wpływem warunków atmosferycznych, działaniem osób).

Czynności zmierzające do zebrania informacji o okolicznościach zdarzenia

- a) ustalanie źródeł informacji np. ustalenie świadków zdarzenia,
- b) ustalanie wyglądu (rysopisu sprawcy),
- c) ustalanie cech przedmiotów pochodzących z przestępstwa lub użytych do popełnienia przestępstwa,
- d) przekazywanie dyżurnemu jednostki organizacyjnej Policji bieżącej informacji o sytuacji na miejscu przestępstwa,
- e) dokumentowanie w notatniku służbowym oraz notatkach urzędowych przebiegu i wyników czynności wykonanych na miejscu przestępstwa.

Inne czynności niecierpiące zwłoki

- a) penetracja terenu,
- b) zorganizowanie działań pościgowych,
- c) użycie psa tropiącego,
- d) poszukiwanie sprawcy na podstawie rysopisu,
- e) zorganizowanie zasadzki lub pułapki kryminalistycznej,
- f) poszukiwanie rzeczy.

Siedem złotych pytań kryminalistycznych

- 1) CO ?
  - co się stało,
  - co się wydarzyło,
  - na czym polegało zdarzenie.
- 2) GDZIE ?
  - gdzie miało miejsce zdarzenia,
  - gdzie nastąpiło.
- 3) KIEDY ?
  - kiedy zaistniało zdarzenie,
  - określenie czasu zdarzenia.
- 4) W JAKI SPOSÓB ?
  - jak przebiegało zdarzenie,
  - jak do niego doszło,
  - jaki był jego przebieg.
- 5) JAKIMI ŚRODKAMI ?
  - czym popełniono przestępstwo,
  - przy pomocy jakich narzędzi,
  - czy przy pomocy innej osoby.
- 6) DLACZEGO ?
  - jaki był motyw działania sprawcy,
  - jaka była rola ofiary w genezie zdarzenia.
- 7) KTO ?
  - kto jest sprawcą zdarzenia,
  - (osoba, grupa, uczestnicy),
  - kto jest ofiarą.

Ślady

Ślady to zmiany w obiektywnej rzeczywistości, które jako postrzegalne znamiona po zdarzeniach będących przedmiotem postępowania mogą stanowić podstawę do odtworzenia i ustalenia przebiegu zdarzenia zgodnie z rzeczywistością.

Cechy śladu

- a) są następstwami jakiś zachowań – wykazują z tymi zachowaniami powiązanie przyczynowo skutkowe,
- b) charakter materialny - są możliwe do wykrycia i zbadania.

Rodzaje śladów

Rodzaje śladów ze względu na:

- 1) na postać:
  - a) odwzorowania:
    - odciski (ślady wgłębione),
    - odbitki (ślady powierzchniowe),
    - nawarstwione,
    - odwarstwione,
  - b) plamy,
  - c) inne ślady.
- 2) na nośnik śladu:
  - a) na przedmiotach,
  - b) na ciele człowieka,
  - c) na ciele zwierzęcia,
  - d) sprawcy,
  - e) u ofiary,
  - f) u świadka.
- 3) na grupy przedmiotów:
  - a) daktyloskopijne (np. odciski palców, innych części skóry, dłoni),
  - b) mechanoskopijne (np. ślady narzędzi, zębów piły tarczowej),
  - c) balistyczne (broni palnej, pneumatycznej, naboje, łuski),
  - d) raseologiczne (np. stóp i pojazdów),
  - e) biologiczne (np. ślady krwi, wydzieliny, tkanki),
  - f) chemiczne (np. plamy),
  - g) cieplne (zmiany temperatur),
  - h) akustyczne (głosu i dźwięku),
  - i) zapachowe (osmologiczne) pochodzące od ludzi, narkotyków,
  - j) dokumentów (np. rękopisy, maszynopisy, kserokopie, nagrania,
  - k) mikroślady (np. włókna).

12. Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności do 2030 r.

Czym jest nowa Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności do 2030 r.

- Nowa strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 jest wszechstronnym, systemowym, ambitnym i długoterminowym planem mającym na celu ochronę przyrody i odwrócenie procesu degradacji ekosystemów.
- Jest ona kluczowym filarem Europejskiego Zielonego Ładu (planu działań na rzecz zrównoważonej gospodarki UE i osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r.), który ma odegrać decydującą rolę w procesie odbudowy europejskiej gospodarki po kryzysie wywołanym przez koronawirusa.
- Dzięki wdrażaniu tej strategii UE pozostanie w awangardzie międzynarodowych działań na rzecz globalnych

Dlaczego musimy chronić różnorodność biologiczną?

- Różnorodność biologiczna ma zasadnicze znaczenie dla życia na naszej planecie i dla gospodarki. Zdrowa natura chroni nas i zaopatruje nas w dobra.
- Różnorodność biologiczna i ekosystemy zapewniają żywność, zdrowie i leki, surowce, rekreację i dobre samopoczucie, służą jako filtr powietrza i wody, dzięki czemu klimat pozostaje w równowadze, odpady stają się ponownie zasobami, a rośliny uprawne są zapylane i rodzą żyzne plony.
- Gospodarka w znaczącym stopniu korzysta z zasobów przyrody: **wg raportu Campaign for Nature połowa światowego produktu krajowego brutto (PKB) –ok. 40 bln euro –jest bezpośrednio zależna od przyrody.**
- Ze względu na niezrównoważoną działalność człowieka **przyroda ginie na naszych oczach.**
- W ciągu **ostatnich 40 lat** łączna wielkość populacji dziko żyjących kręgowców na świecie **zmniejszyła się o ok. 60 proc.**
- Wyginięciem **zagrożonych jest 1 milion gatunków.**
- Utrata różnorodności biologicznej i kryzys klimatyczny to dwa powiązane ze sobą zjawiska, które wpływają na siebie negatywnie.
- Odbudowa lasów, rekultywacja gleb i terenów podmokłych oraz tworzenie terenów zielonych w miastach to niezbędne czynniki przeciwdziałania zmianie klimatu, **których wdrożenie jest niezbędne do 2030 r.**

Koszty gospodarcze i społeczne zaniechania działań:

1. Koszty gospodarcze i społeczne zaniechania działań byłyby olbrzymie. Wg raportu Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) z 2009 r. **w latach 1997–2011** gospodarka światowa **traciła** na usługach ekosystemowych (jest to wkład naturalnych ekosystemów w szeroko pojęty dobrobyt człowieka) **3,5–18,5 bln euro** rocznie, a na degradacji gleby **5,5–10,5 bln euro** rocznie*.
*„Różnorodność biologiczna: finanse oraz ekonomiczne i biznesowe uzasadnienie działań” OECD 2019
2. Utrata różnorodności biologicznej i załamanie ekosystemów to jedno z największych zagrożeń dla ludzkości w najbliższym dziesięcioleciu.
3. Różnorodność biologiczna stanowi **podstawę bezpieczeństwa żywnościowego.**

Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności do 2030 r.

4. Utrata różnorodności biologicznej jest nieodłącznie związana ze zmianą klimatu i ma na nią negatywny wpływ.
5. Utrata różnorodności biologicznej prowadzi do zmniejszenia plonów i połowów ryb, do strat gospodarczych spowodowanych powodziami i innymi klęskami żywiołowymi oraz do utraty potencjalnych nowych źródeł leków.
6. Ponad **75 proc. upraw roślin na świecie** zależy od zapylania przez zwierzęta.
7. Prognozuje się, że średnie plony zbóż w skali globalnej spadną o **3–10 proc. na każdy stopień ocieplenia** powyżej obecnego poziomu.

Działania planowane w ramach nowej unijnej strategii ochrony różnorodności biologicznej:

1. Powstanie spójnej sieci obszarów chronionych obejmującej co najmniej:

• **30 proc. gruntów**
w Europie

• **30 proc. mórz**
w Europie

• **ze skutecznym zarządzaniem, z bardziej rygorystyczną ochroną obszarów o wysokiej bioróżnorodności, w tym lasów zbliżonych do naturalnych i starodrzewów oraz z prawnie wiążącymi celami w zakresie odbudowy zasobów przyrodniczych.**

Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności do 2030 r.

2. Odbudowa zasobów przyrodniczych (zdegradowanych ekosystemów lądowych i morskich) w Unii Europejskiej poprzez:

• Zwiększenie skali **rolnictwa ekologicznego** (o 25%) i **elementów krajobrazu charakteryzujących się bogatą różnorodnością biologiczną** (o 10%) na gruntach rolnych

• Powstrzymanie i odwrócenie procesu spadku liczebności **owadów zapylających**

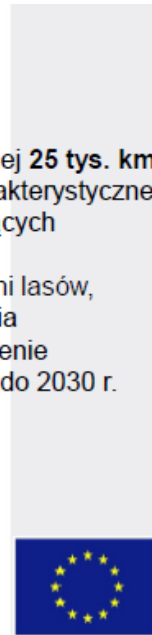
• Ograniczenie stosowania pestycydów i ryzyka związanego z ich stosowaniem o **50% do 2030 r.**

• Zazielenianie obszarów miejskich (miasta powyżej 20 tys. mieszkańców powinny opracować do końca 2021 r. plany zazieleniania)

• Przywrócenie co najmniej **25 tys. km** rzek w UE do stanu charakterystycznego dla rzek swobodnie płynących

• Zwiększenie powierzchni lasów, poprawa ich stanu zdrowia i odporności oraz zasadzenie co najmniej **3 mld** drzew do 2030 r.

Co strategia oznacza dla gruntów rolnych?

- W strategii na rzecz bioróżnorodności, a także w opublikowanej w tym samym czasie strategii „od pola do stołu” przewidziano zobowiązanie do odwrócenia tendencji spadkowej w odniesieniu do populacji **owadów zapylających**.
- Komisja proponuje, aby **10 proc. gruntów rolnych stanowiły elementy krajobrazu charakteryzujące się wysoką różnorodnością**, na przykład w formie żywoplotów lub pasów kwietnych, oraz zaleca znaczne zmniejszenie wpływu sektora rolnego na środowisko do 2030 r. Postęp w realizacji tego celu będzie podlegał stałej weryfikacji i w razie potrzeby korekcie, aby złagodzić niekorzystne skutki dla bioróżnorodności, bezpieczeństwa żywnościowego i konkurencyjności rolników.
- Jedną czwartą gruntów rolnych należy do 2030 r. zagospodarować na potrzeby **rolnictwa ekologicznego**, a stosowanie środków ochrony roślin i związane z tym zagrożenia, podobnie jak stosowanie najbardziej niebezpiecznych pestycydów, należy ograniczyć o 50 proc.

Co strategia oznacza dla lasów?

- Przewidziano znaczną mobilizację środków w celu ochrony i odbudowy lasów w UE, w tym lasów pierwotnych i starodrzewów.
- W strategii zapisano również cel, który zakłada zasadzenie do 2030 r. 3mld dodatkowych drzew w UE, tj. dwukrotny wzrost w porównaniu z obecnie obserwowaną tendencją.

Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności do 2030 r.

- W zamierzeniu działania te mają doprowadzić do zwiększenia powierzchni zalesionej w Unii, podniesienia odporności lasów oraz zwiększenia ich roli w odbudowie utraconej bioróżnorodności, łagodzeniu zmiany klimatu i ułatwianiu dostosowania się do tej zmiany.

Co strategia oznacza dla gleby?

- W strategii zapisano zobowiązanie do **odbudowy zdegradowanych gleb**, aktualizacji unijnej strategii tematycznej w dziedzinie ochrony gleby oraz realizacji unijnych i międzynarodowych zobowiązań na rzecz neutralności degradacji gruntów.
- Plan działania na rzecz eliminacji zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby, który Komisja przyjmie w 2021 r., będzie miał na celu w szczególności **zapobieganie zanieczyszczeniu gleby** i usuwanie jego skutków.

Co strategia oznacza dla ekosystemów słodkowodnych i morskich?

- Wzmocnieniu ulegnie wdrażanie i egzekwowanie unijnych ram prawnych dotyczących wody i przyrody. W związku z **tym co najmniej 25 tys. km rzek ponownie odzyska swobodny przepływ** dzięki usunięciu barier i przywróceniu równin zalewowych.
- Strategia ma na celu wzmocnienie ochrony ekosystemów morskich i przywrócenie ich do stanu równoważnego z „dobrym stanem środowiska”, w tym poprzez rozszerzenie obszarów chronionych oraz **ustanowienie obszarów ściśle chronionych w celu odbudowy siedlisk i stad ryb**.
- Podkreślono w niej potrzebę stosowania podejścia ekosystemowego do zarządzania działalnością człowieka na morzu. Oznacza to konieczność ograniczenia nadmiernej eksploatacji zasobów rybnych do poziomu maksymalnego podtrzymywalnego połowu (tj. poziomu, który pozwoli zagwarantować zdrową przyszłość biomasy stad), wyeliminowania przyłowu –lub przynajmniej ograniczenia go do poziomów niepowodujących zagrożenia – aby **ochronić morskie ssaki, żółwie i ptaki, zwłaszcza te, które są zagrożone wyginięciem** lub których populacja jest w złym stanie. Konieczne jest także wyeliminowanie praktyk przyczyniających się do niszczenia dna morskiego.

Co strategia oznacza dla miast i samorządów terytorialnych?

- Promowanie zdrowych ekosystemów, zielonej infrastruktury i rozwiązań opartych na zasobach przyrody powinno być systematycznie uwzględniane w miejskim planowaniu przestrzennym, w tym przy projektowaniu budynków, przestrzeni publicznych i infrastruktury. Powinno to się odbywać we współpracy z Porozumieniem Burmistrzów w celu stworzenia ruchu na rzecz działań i strategii w zakresie przyrody i bioróżnorodności w ramach nowego „**Porozumienia w sprawie zielonego miasta**”.

Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności do 2030 r.

Zielony dach biblioteki UW

Foto: Adrian Gryciuk

Co strategia oznacza dla zanieczyszczenia środowiska?

- Zanieczyszczenie środowiska jest główną przyczyną utraty bioróżnorodności. W strategii zaapelowano o **wyeliminowanie do 2030 r. zanieczyszczeń z przepływów azotu i fosforu pochodzących z nawozów**.
- Do 2030 r. stosowanie nawozów należy **ograniczyć o co najmniej 20 proc.** Aby osiągnąć ten cel, Komisja przedstawi plan działania na rzecz eliminacji zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby (w 2021 r.), plan zintegrowanej gospodarki składnikami odżywczymi (w 2022 r.) oraz unijną strategię w zakresie chemikaliów na rzecz zrównoważoności.

Co strategia oznacza dla rozprzestrzeniania się inwazyjnych gatunków obcych?

- W strategii zawarto zobowiązanie do znacznego ograniczenia wprowadzania inwazyjnych gatunków obcych w celu zmniejszenia **o 50 proc. liczby gatunków z czerwonej księgi, dla których inwazyjne gatunki obce stanowią zagrożenie**. W tym celu przewiduje się intensyfikację działań służących wdrożeniu rozporządzenia w sprawie inwazyjnych gatunków obcych, koncentrując się na zapobieganiu wprowadzania nowych gatunków inwazyjnych i zarządzaniu zdomowionymi gatunkami inwazyjnymi

Działania planowane w ramach nowej unijnej strategii ochrony różnorodności biologicznej:

3. Tworzenie nowych miejsc pracy

- Odbudowa przyrody oznacza tworzenie bezpośrednio i pośrednio **lokalnych miejsc pracy**, które prowadzą do ożywienia społeczności lokalnych.
- **Z 25 proc. budżetu UE** przeznaczonych na **działania w dziedzinie ochrony klimatu** znaczna część zostanie zainwestowana w ochronę różnorodności biologicznej i rozwiązania oparte na ochronie zasobów przyrody.
- 1,3 mln z 9,6 mln miejsc pracy w rolnictwie w UE jest bezpośrednio lub pośrednio związanych z siecią Natura 2000. W **sektorze turystyki** zatrudnionych jest 12 mln osób w całej Europie. 3,1 mln z nich pracuje w miejscach powiązanych z obszarami chronionymi takimi jak **Natura 2000**.

Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności do 2030 r.

- Szacuje się, że sieć **Natura 2000** przyczyni się do powstania kolejnych **100 tys. miejsc pracy** w zarządzaniu obszarami chronionymi i w działalności związanej z ochroną przyrody oraz **70 tys. pośrednich i pochodnych miejsc pracy**. Szacunki te opierają się na założeniu, że w ramach sieci inwestowanych będzie rocznie 6 mld euro w zarządzanie i odbudowę siedlisk przyrodniczych.

4. Umożliwienie zmiany transformacyjnej

- **Na rzecz różnorodności biologicznej przeznaczonych będzie 20 mld euro rocznie** z różnych źródeł, w tym funduszy UE oraz finansowania krajowego i prywatnego.
- **Kwestie** związane z kapitałem naturalnym i różnorodnością biologiczną zostaną uwzględnione w praktykach biznesowych.
- Przyspieszone zostanie wdrażanie i egzekwowanie **prawodawstwa UE** w zakresie ochrony środowiska.
- **Ukończona zostanie sieć Natura 2000** i wprowadzone skuteczne zarządzanie wszystkimi obszarami chronionymi.
- **UE będzie zajmować czołową pozycję na świecie**, jeśli chodzi o reakcję na kryzys w dziedzinie różnorodności biologicznej.
- **Komisja** skorzysta ze wszystkich narzędzi w ramach działań zewnętrznych i partnerstw międzynarodowych, aby podczas **Konferencji Stron Konwencji o różnorodności biologicznej w 2021 r.** wypracować nowe i ambitne światowe ramy ONZ w zakresie ochrony bioróżnorodności.

Działania, które zobowiązuje się podjąć Komisja Europejska	Orientacyjny harmonogram
I. SPÓJNA SIEĆ OBSZARÓW CHRONIONYCH	
1. Kryteria i wytyczne w zakresie określania i wyznaczania dodatkowych obszarów chronionych i korytarzy ekologicznych, odpowiednich planów zarządzania oraz wkładu innych skutecznych, obszarowych środków ochronnych i zazieleniania miast w realizację unijnych celów ochrony przyrody na 2030 r.	2020
2. Ocena postępów UE w realizacji wyznaczonych na 2030 r. celów dotyczących obszarów chronionych oraz ocena konieczności podjęcia dodatkowych działań legislacyjnych lub innych	do 2024

Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności do 2030 r.

Działania, które zobowiązuje się podjąć Komisja Europejska	Orientacyjny harmonogram
II. UNIJNY PLAN ODBUDOWY ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH	
1. Wniosek w sprawie celów UE dotyczących odbudowy zasobów przyrodniczych	2021
2. Wytyczne dotyczące wyboru gatunków i siedlisk w celu zapewnienia, aby co najmniej 30 % chronionych gatunków i siedlisk, których stan ochrony nie jest obecnie właściwy, osiągnęły właściwy stan ochrony do 2030 r. lub wykazywały zdecydowaną, pozytywną tendencję	2020
3. Przegląd dyrektywy w sprawie zrównoważonego stosowania pestycydów oraz rozszerzenie zakresu przepisów dotyczących zintegrowanego zarządzania ochroną przed szkodnikami	2022
4. Przegląd i ewentualna zmiana inicjatywy UE na rzecz owadów zapylających	2020
5. Środki służące zapewnieniu, aby w planach strategicznych WPR państw członkowskich określono wyraźne krajowe wartości w odniesieniu do strategii na rzecz bioróżnorodności i strategii „od pola do stołu”, wspierane m.in. za pomocą instrumentów WPR i poprzez wdrażanie dyrektywy siedliskowej	od 2020
6. Plan działania na rzecz rolnictwa ekologicznego na lata 2021–2026	2020
7. Przegląd strategii tematycznej w dziedzinie ochrony gleby	2021
8. Nowa strategia leśna UE, w tym plan działania dotyczący zasadzenia w UE co najmniej 3 mld dodatkowych drzew do 2030 r.	2021
9. Dalsze rozwijanie Systemu Informacji o Lasach w Europie	od 2020
10. Wytyczne dotyczące przyjaznych różnorodności biologicznej praktyk zalesiania, ponownego zalesiania oraz leśnictwa bliższego naturze	2021

Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności do 2030 r.

Działania, które zobowiązuje się podjąć Komisja Europejska	Orientacyjny harmonogram
11. Ocena podaży i popytu w zakresie biomasy w UE i na świecie oraz ich wpływu na równoważony rozwój	w toku
12. Badanie dotyczące zrównoważonego charakteru biomasy leśnej i jej wykorzystywania do produkcji energii	2020
13. Wytyczne operacyjne dotyczące nowych kryteriów zrównoważonego rozwoju w zakresie biomasy leśnej wykorzystywanej do produkcji energii	2021
14. Przegląd danych dotyczących biopaliw o wysokim ryzyku spowodowania pośredniej zmiany użytkowania gruntów i wyznaczenie ścieżki ich stopniowego wycofania do 2030 r.	2021
15. Nowy plan działania w celu ochrony zasobów rybnych i ochrony ekosystemów morskich	2021
16. Wytyczne i wsparcie dla państw członkowskich na potrzeby identyfikacji miejsc i pomocy w uruchomieniu finansowania w celu przywrócenia 25 000 km rzek do stanu charakterystycznego dla rzek swobodnie płynących	2021
17. Wytyczne techniczne dla państw członkowskich dotyczące środków przyjmowanych przez nie na potrzeby przeglądu zezwoleń na pobór i piętrzenie wód oraz przywrócenia przepływów hydrobiologicznych w zmienionych planach gospodarowania wodami w dorzeczach	2023
18. Ustanowienie europejskiej platformy na rzecz zazieleniania miast w ramach nowego Porozumienia w sprawie zielonego miasta zawartego z miastami i burmistrzami	2021
19. Doradztwo techniczne na temat zazieleniania obszarów miejskich i pomoc w mobilizowaniu funduszy oraz budowaniu zdolności dla państw członkowskich, władz lokalnych i regionalnych, w tym w celu opracowania planów zazieleniania obszarów miejskich	2021
20. Plan zintegrowanej gospodarki składnikami odżywczymi	2022

Działania, które zobowiązuje się podjąć Komisja Europejska	Orientacyjny harmonogram
III. UMOŻLIWIENIE ZMIANY TRANSFORMACYJNEJ	
1. Ocena skuteczności nowych ram zarządzania różnorodnością biologiczną opartych na współpracy oraz ocena konieczności wprowadzenia rozszerzonego – prawnie wiążącego lub innego – podejścia do zarządzania różnorodnością biologiczną	2023
2. Przegląd i ewentualna zmiana dyrektywy w sprawie przestępstw przeciwko środowisku	2021
3. Nowa inicjatywa w zakresie zrównoważonego ładu korporacyjnego dotycząca praw człowieka i obowiązku dochowania należytej staranności w zakresie ochrony środowiska oraz obowiązkowego zachowania należytej staranności w gospodarczych łańcuchach wartości	2021
4. Wsparcie tworzenia inicjatywy biznesu UE na rzecz różnorodności biologicznej	od 2020
5. Odnowiona strategia zrównoważonego finansowania	2020
6. Akt delegowany przyjęty na podstawie rozporządzenia w sprawie systematyki zrównoważonego rozwoju mający na celu ustanowienie wspólnej klasyfikacji działalności gospodarczej, która w znacznym stopniu przyczyni się do ochrony i przywrócenia różnorodności biologicznej i ekosystemów	2021
7. Metody, kryteria i normy mające na celu uwzględnienie w większym stopniu kwestii różnorodności biologicznej w procesie podejmowania decyzji w sprawach publicznych i biznesowych na wszystkich szczeblach oraz dokonanie pomiaru śladu środowiskowego produktów i organizacji	2021
8. Propagowanie inicjatywy na rzecz międzynarodowego rozliczania kapitału naturalnego	2021
9. Utworzenie nowego centrum wiedzy o różnorodności biologicznej	2020
10. Wniosek dotyczący zalecenia Rady w sprawie zachęcania do współpracy w obszarze edukacji na rzecz zrównoważenia środowiskowego, w tym edukacji o różnorodności biologicznej	2021

Działania, które zobowiązuje się podjąć Komisja Europejska	Orientacyjny harmonogram
IV. UNIA EUROPEJSKA NA RZECZ AMBITNEGO ŚWIATOWEGO PROGRAMU NA RZECZ RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ	
1. Wynegocjowanie porozumienia w sprawie ambitnych ram różnorodności biologicznej na okres po 2020 roku na 15. Konferencji Stron Konwencji o różnorodności biologicznej (CBD COP15)	2020–21
2. Wynegocjowanie ambitnego porozumienia w sprawie morskiej różnorodności biologicznej na obszarach znajdujących się poza jurysdykcją krajową oraz trzech rozległych chronionych obszarów morskich na Oceanie Południowym	od 2020
3. Ocenienie wpływu umów handlowych na różnorodność biologiczną i, w razie potrzeby, podjęcie działań następczych	od 2020
4. Środki mające na celu unikanie lub zminimalizowanie wprowadzania do obrotu w UE produktów związanych z wylesianiem lub degradacją lasów	2021
5. Przegląd Planu działania UE przeciwko nielegalnemu handlowi dziką fauną i florą	2021
6. Wniosek w sprawie dalszego zaostrzenia przepisów dotyczących handlu kością słoniową w UE	2020
7. Inicjatywa „NaturAfrica” służąca ochronie dzikiej przyrody i kluczowych ekosystemów	od 2021

Podsumowanie:

- Zaproponowane w tej strategii zobowiązania torują drogę do ambitnych i niezbędnych zmian, które zapewnią dobrostan i dobrobyt gospodarczy obecnych i przyszłych pokoleń w zdrowym środowisku.
- Wypełnianie tych zobowiązań będzie uwzględniać różnorodność wyzwań w poszczególnych sektorach, regionach i państwach członkowskich, uznawać potrzebę zapewnienia sprawiedliwości społecznej, rzetelności i włączenia społecznego zgodnie z Europejskim filarem praw socjalnych oraz będzie wymagać poczucia odpowiedzialności i intensywnych, wspólnych starań UE, jej państw członkowskich, zainteresowanych stron i obywateli.
- Komisja zwraca się do Parlamentu Europejskiego i Rady o zatwierdzenie niniejszej strategii przed 15. Konferencją Stron Konwencji o różnorodności biologicznej (odbędzie się w II kwartale 2021 r.) W celu zapewnienia pełnej odpowiedzialności politycznej za tę strategię Komisja proponuje włączenie kwestii postępów w jej realizacji jako stałego punktu do porządku obrad na posiedzeniach Rady Europejskiej i Parlamentu Europejskiego.

13. Konwencja CITES

Analiza przepisów dotyczących Konwencji o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem (Konwencja CITES)

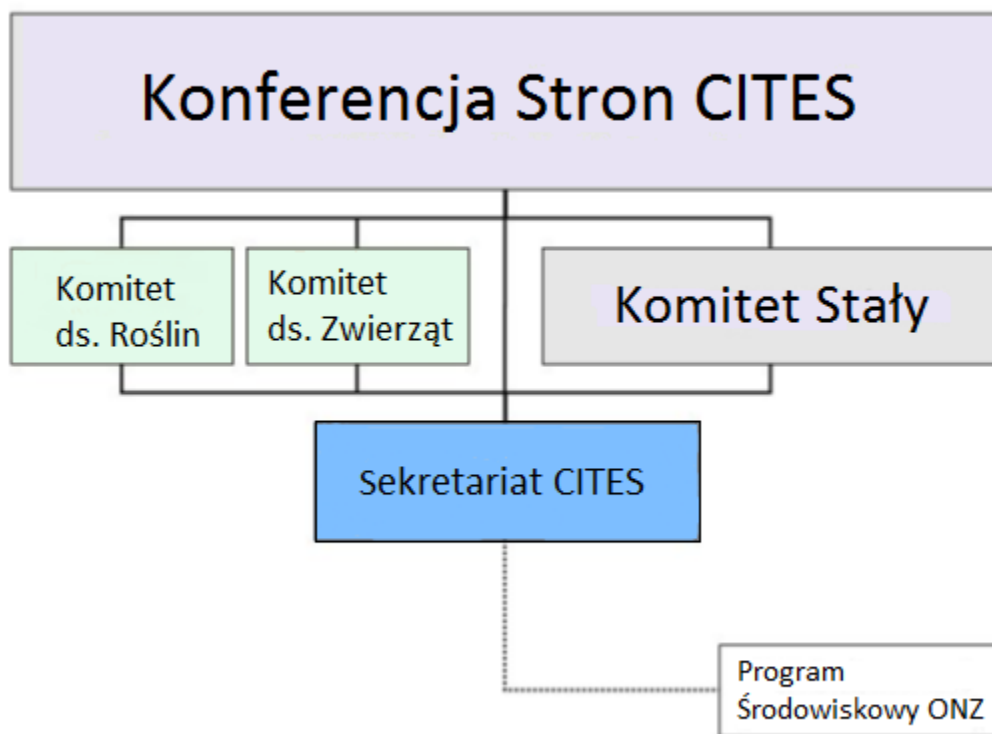
Konwencja o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem CITES (The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora), inaczej nazywana też konwencją waszyngtońską (została sporządzona w Waszyngtonie 3 marca 1973 r.) powstała w celu ochrony dziko występujących zwierząt i roślin gatunków zagrożonych wyginięciem poprzez kontrolę, monitoring i ograniczanie międzynarodowego handlu nimi, ich rozpoznawalnymi częściami i produktami pochodnymi. Oprócz tego konwencja zakłada także międzynarodową współpracę na rzecz ograniczania nielegalnego handlu okazami gatunków zagrożonych wyginięciem i podnoszenie świadomości na temat presji człowieka na dziko żyjące gatunki roślin i zwierząt. Polska ratyfikowała przystąpienie do konwencji pod koniec 1989 r. Obecnie konwencja posiada 183 sygnatariuszy.

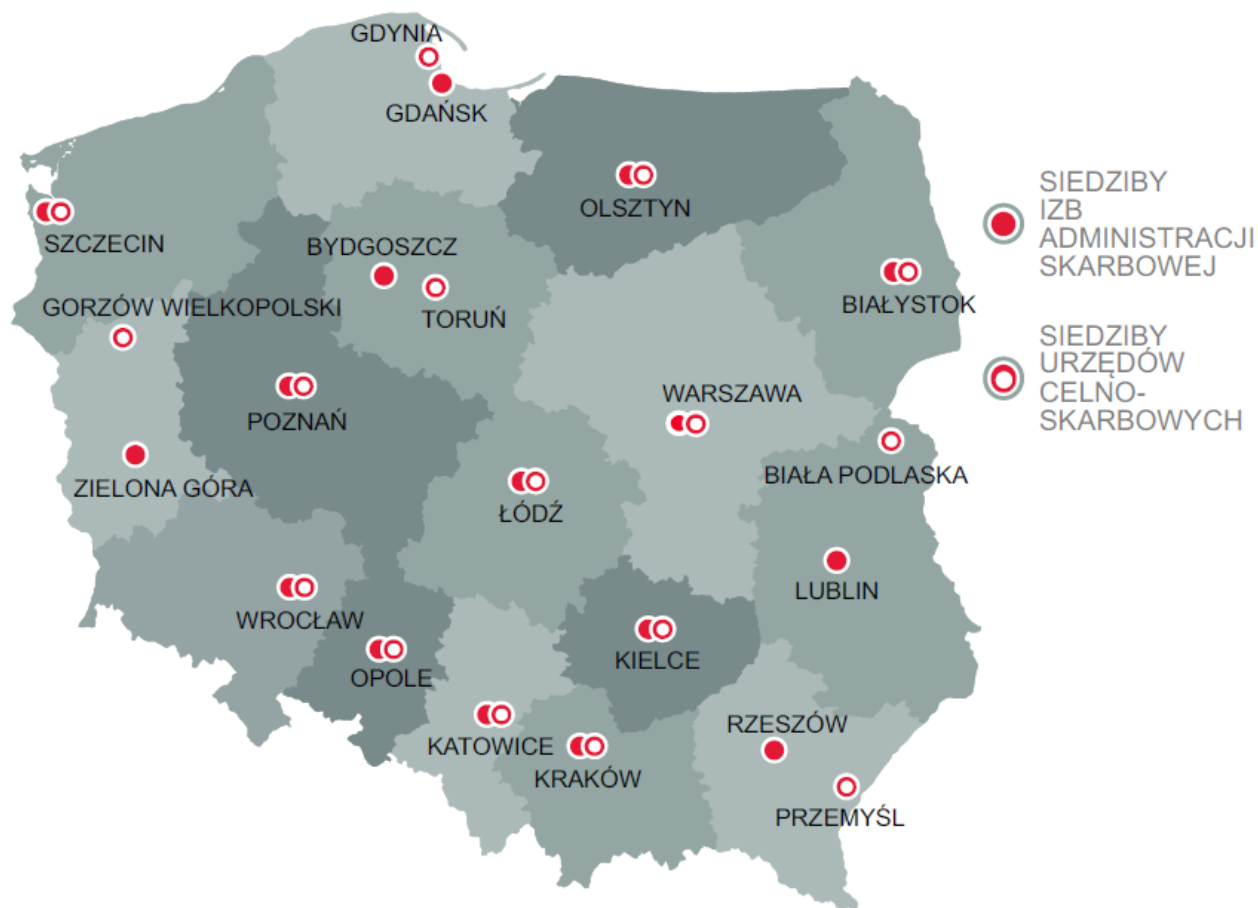
Funkcjonowanie CITES opiera się przede wszystkim na dwóch organach: Sekretariacie CITES oraz Konferencji Stron CITES (zwanej w skrócie CoP, od nazwy ang. Conference of the Parties). Sekretariat CITES mieści się w Genewie (Szwajcaria). Zarządzany jest przez Program Środowiskowy Organizacji Narodów Zjednoczonych (UNEP - United Nations Environment Programme). Na czele sekretariatu CITES stoi obecnie – jako Sekretarz Generalny – pochodząca z Panamy Ivonne Higuero.

Organy CITES wspierane są przez trzy komitety: Komitet Stały, Komitet ds. Zwierząt, Komitet ds. Roślin.

W Polsce funkcję Organu Zarządzającego CITES pełni Minister Środowiska (konkretnie: Wydział ds. Konwencji w Departamencie Ochrony Przyrody Ministerstwa Środowiska), a funkcję Organu Naukowego Konwencji w Polsce - Państwowa Rada Ochrony Przyrody. Organem egzekwującym jest Służba Celno-Skarbowa, która odpowiada za kontrolę handlu międzynarodowego i zwalczanie nielegalnego handlu okazami CITES. Na szczeblu krajowym działania te koordynuje Departament Celnego i Skarbowego w Ministerstwie Finansów a na szczeblu regionalnym koordynatorzy ds. CITES w Izbach Administracji Skarbowej.

Aktami prawnymi CITES są rezolucje i decyzje, przyjmowane przez jej sygnatariuszy podczas Konferencji Stron. Rezolucje z reguły precyzują pewne ogólne zapisy Konwencji, umożliwiając w ten sposób spójną jej interpretację. Decyzje są zazwyczaj kierowane do konkretnych odbiorców powierzając im do wykonania pewne zadania. W celach komunikacyjnych z Państwami Stronami natomiast, Sekretariat CITES wykorzystuje tzw. notyfikacje. Notyfikacje zawierają informacje na temat zbliżających się spotkań, decyzje i rekomendacje stałych komitetów CITES, interpretacje poszczególnych zapisów Konwencji, komunikaty o włączeniu (lub wykreśleniu) gatunków do Załącznika III CITES itp.

Konwencja CITES chroni gatunki, których istnienie w ekosystemach jest zagrożone nie tylko z powodów zmian przyrodniczych, ale przede wszystkim z uwagi na stale wzrastającą chęć posiadania okazów lub wyrobów z nich wykonanych, co prowadzi do nadmiernej ich eksploatacji. Gatunki, które objęte są ochroną, a którymi handel podlega uregulowaniu przez Konwencję CITES znajdują się w trzech załącznikach do konwencji:

załącznik I - obejmuje wszystkie gatunki zagrożone wyginięciem, które są lub mogą być przedmiotem handlu. Handel okazami tych gatunków powinien być poddany szczególnie ścisłej reglamentacji w celu zapobieżenia dalszemu zagrożeniu ich istnienia i może być dozwolony jedynie w wyjątkowych okolicznościach.

Konwencja CITES

załącznik II - obejmuje gatunki, które w chwili obecnej nie muszą być bezpośrednio zagrożone wyginięciem, jednakże skala handlu okazami tych gatunków jest na tyle duża, że w celu niedopuszczenia do nadmiernej eksploatacji ich dzikich populacji, konieczne jest wprowadzenie zasad regulujących to zjawisko. W załączniku tym ujęte są również gatunki, które z wyglądu przypominają inne chronione taksony. Dzięki temu unika się trudności w odróżnianiu okazów takich gatunków podczas egzekwowania przepisów.

załącznik III - obejmuje gatunki, które objęte są ochroną na terenie, co najmniej jednego państwa będącego stroną CITES, które zgłosiło potrzebę ujęcia danego taksonu w tym załączniku, w celu lepszej ochrony przed nadmierną eksploatacją.

Lista gatunków w danych załącznikach może się zmieniać. O włączeniu, usunięciu lub przeniesieniu gatunków z jednego załącznika do drugiego decydują sygnatariusze konwencji poprzez głosowanie.

Dla Konwencji waszyngtońskiej kluczowe są 3 definicje odnoszące się do gatunku, okazu i handlu.

W rozumieniu niniejszej konwencji gatunek oznacza każdy gatunek, podgatunek bądź odrębną geograficzną populację.

Okazami CITES są:

każde zwierzę lub roślina, żywe lub martwe,

w odniesieniu do zwierząt – gdy chodzi o gatunki ujęte w załącznikach I i II – każda łatwo rozpoznawalna ich część lub produkt otrzymany ze zwierzęcia, a gdy chodzi o gatunki ujęte w załączniku III – każda łatwo rozpoznawalna ich część lub produkt otrzymany ze zwierzęcia, jeżeli zostały one objęte tym załącznikiem,

w odniesieniu do roślin – gdy chodzi o gatunki ujęte w załączniku I – każda łatwo rozpoznawalna ich część lub produkt otrzymany z rośliny, a gdy chodzi o gatunki ujęte w załącznikach II i III – każda łatwo rozpoznawalna ich część lub produkt otrzymany z rośliny, jeżeli są one objęte tymi załącznikami.

Okazami CITES będą więc zwierzęta i rośliny (żywe lub martwe), skóry lub ich części, szkielet i kości, muszle, rogi, kły, ciosy i zęby, pióra, jajka, korzenie i liście, mięso, drewno itd.

Żółw szylkretowy

Aksesoria z szylkretu

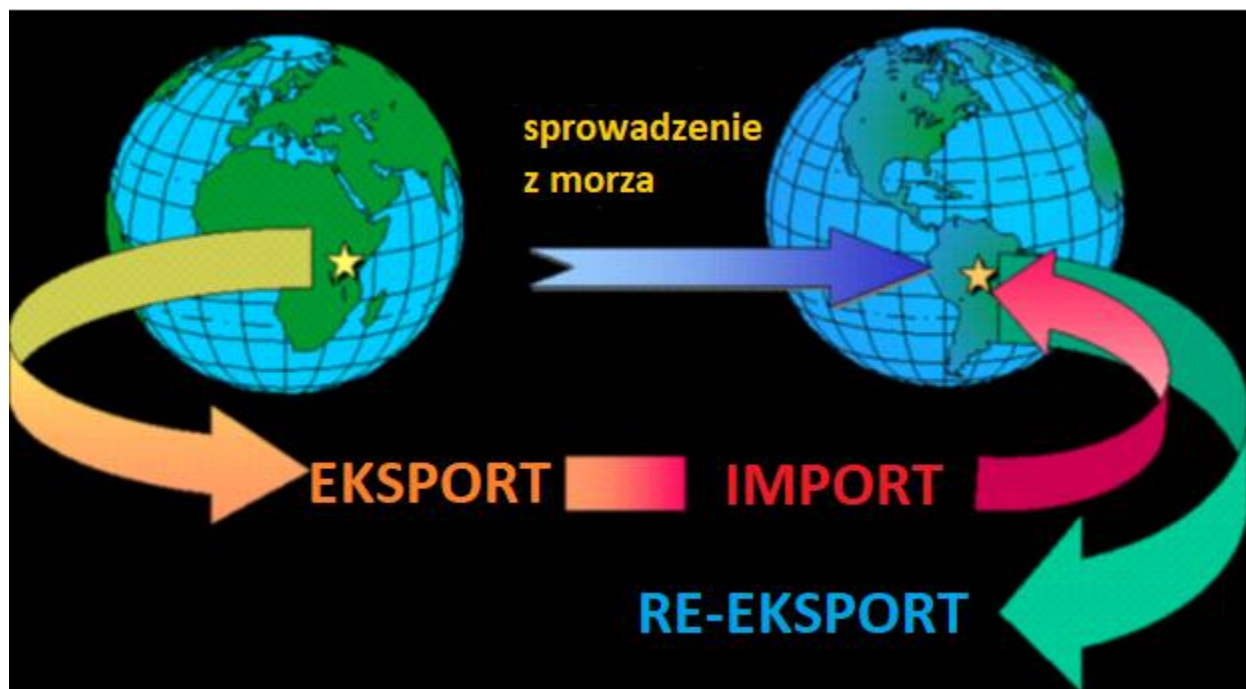
Słoń afrykański

Aksesoria wykonane z kości słoniowej

Handel oznacza eksport, reeksport, import i sprowadzenie z morza. Graficzny schemat handlu w rozumieniu konwencji CITES

Reeksport oznacza eksport każdego okazu, który został uprzednio wwieziony, natomiast sprowadzenie z morza oznacza wwiezienie do państwa okazów jakiegokolwiek gatunku, które zostały pobrane ze środowiska morskiego nie będącego pod jurysdykcją żadnego państwa.

Realizując postanowienia art. XIV pkt.1 Konwencji Waszyngtońskiej, w celu wprowadzenia bardziej rygorystycznych środków kontroli na zewnętrznych granicach Wspólnoty wydano **Rozporządzenie Rady (WE) 338/97** wprowadzające załączniki od A-D.

Rozporządzenie Komisji (WE) Nr 865/2006 z dnia 4 maja 2006 r. ustanawiające przepisy wykonawcze do rozporządzenia Rady (WE) nr 338/97 w sprawie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory w drodze regulacji i handlu nimi

Rozporządzenie Komisji (UE) 2019/2117 z dnia 29 listopada 2019 r. zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 338/97 w sprawie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory w drodze regulacji handlu nimi – aktualny wykaz chronionych gatunków.

Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2017/1915 z dnia 19 października 2017r. zakazujące wprowadzania do Unii okazów niektórych gatunków dzikiej fauny i flory

Art. 61 ust. 1

Organem zarządzającym w rozumieniu rozporządzenia **Rady (WE) nr 338/97** jest minister właściwy do spraw środowiska, a organem naukowym w rozumieniu tych przepisów jest Państwowa Rada Ochrony Przyrody.

Przepisy karne

Art.127 -132

Art. 128

Kto

1. bez dokumentu wymaganego na podstawie przepisów, o których mowa w art.61ust.1, lub wbrew jego warunkom przewozi przez granicę Unii Europejskiej okaz gatunku podlegającego ochronie na podstawie przepisów, o których mowa w art.61ust.1,
2. narusza przepisy prawa Unii Europejskiej dotyczące ochrony gatunków dziko żyjących zwierząt i roślin w zakresie regulacji obrotu nimi poprzez:
3. nie przedkładanie zgłoszenia importowego,
4. używanie okazów określonych gatunków w innym celu niż wskazany w zezwoleniu importowym,
5. korzystanie w sposób nieuprawniony ze zwolnień od nakazów przy dokonywaniu obrotu sztucznie rozmnożonym i roślinami,
6. oferowanie zbycia lub nabycia, nabywanie lub pozyskiwanie, używanie lub wystawianie publicznie w celach zarobkowych, zbywanie, przetrzymywanie lub przewożenie w celu zbycia okazów określonych gatunków roślin lub zwierząt,
7. używanie zezwolenia albo świadectwa dla okazu innego niż ten, dla którego było ono wydane,
8. składanie wniosku o wydanie zezwolenia importowego, eksportowego, reeksportowego, lub świadectwa bez poinformowania o wcześniejszym odrzuceniu wniosku

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 131.

Kto:

4. narusza zakazy dotyczące zwierząt niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi, o których mowa w art.73 ust.1

(pkt 2–zabrania się sprowadzania z zagranicy żywych zwierząt gatunków niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi)
10. bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom sprowadza do kraju, przetrzymuje, prowadzi hodowlę, rozmnaża lub sprzedaje na terenie kraju rośliny, zwierzęta lub grzyby gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić rodzimym gatunkom lub siedliskom przyrodniczym,
14. bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom narusza zakazy w stosunku do roślin, zwierząt lub grzybów objętych ochroną gatunkową

podlega karze aresztu albo grzywny.

Art. 130

Sąd doręcza odpis wydanego prawo mocnego orzeczenia o przypadku okazów gatunków:

- CITES –do ministra właściwego ds. środowiska (Minister Środowiska)

- Pozostałych - do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska

Ogromne znaczenie dla handlu okazami dzikich zwierząt i roślin ma tradycyjna medycyna chińska (w skrócie TCM lub TAM), w której w dużej mierze wykorzystuje się produkty pozyskane z dziko żyjących zwierząt i roślin. Według organizacji WHO ok. 80% ludzi na świecie korzysta z tego typu medykamentów. I jak widać nie są to wyłącznie mieszkańcy Azji, gdzie TCM silnie związana jest z tradycją i kulturą. Obecnie coraz większą popularnością tego rodzaju medykamenty cieszą się w Europie i Stanach Zjednoczonych, gdzie wzrasta zainteresowanie medycyną niekonwencjonalną.

Rozporządzenie rady (WE) nr338/97 Art. 2 lit. t Definicja „Okazu”

„okaz” oznacza każde zwierzę lub roślinę, żywe lub martwe, należące do gatunku wymienionego w załącznikach A do D, każda jego część lub produkt pochodny, zawarty w innych towarach lub nie oraz wszelkie inne towary, które zgodnie z dołączonym dokumentem, opakowaniem lub oznakowaniem lub etykietą, lub wszelkimi innymi okolicznościami mają zawierać lub zawierają części lub produkty pochodne zwierząt lub roślin należących do tych gatunków, chyba że na podstawie wyraźnego wyłączenia takie części lub produkty pochodne niepodlegają przepisom niniejszego rozporządzenia lub przepisom odnoszącym się do załącznika, w którym dane gatunki są wymienione, poprzez wskazanie odnośnie do tego w przedmiotowych załącznikach. Za okaz uważa się okaz gatunku wymienionego w załącznikach A do D, jeśli jest on zwierzęciem lub rośliną, częścią lub produktem otrzymanym ze zwierzęcia lub rośliny, których przynajmniej jedno z „rodziców” należy do wymienionego tam gatunku. W przypadku gdy „rodzice” takiego zwierzęcia lub rośliny należą do gatunków wymienionych w różnych załącznikach lub gatunków, z których tylko jeden jest wymieniony, stosuje się przepisy bardziej rygorystycznego załącznika. Jednakże w przypadku okazów roślin mieszańców, jeśli jedno z „rodziców” należy do gatunku wymienionego w załączniku A, przepisy bardziej rygorystycznego załącznika stosuje się tylko wtedy, jeśli gatunek ten zostanie opatrzony adnotacją odnośnie do tego w załączniku

TIGER BONE	<i>Panthera tigris</i>	虎骨	虎骨	HU GU	OS TIGRIS	I	A
------------	------------------------	----	----	-------	-----------	---	---

Rozporządzenie rady (WE) nr 338/97 Art. 2 lit. i

„oferowanie do sprzedaży” oznacza oferowanie do sprzedaży lub wszelkie działanie, które można by w rozsądny sposób uznać za ofertę sprzedaży, w tym reklamę lub spowodowanie jej ogłoszenia do sprzedaży lub zaproszenie do pertraktacji

Rozporządzenie rady (WE) nr 338/97 Art. 2 lit. p

„sprzedaż” oznacza wszelki rodzaj sprzedaży. Do celów niniejszego rozporządzenia najem, handel wymienny lub zamianę uważa się za sprzedaż; wyrażenia pokrewne rozumie się w podobny sposób

Rozporządzenie rady (WE) nr 338/97 Art. 2 lit. u

„handel” oznacza wprowadzenie do Wspólnoty, w tym sprowadzenie z morza, wywóz i powrotny wywóz z jej obszaru, oraz wykorzystanie, przewóz lub przekazanie prawa własności w obrębie Wspólnoty, w tym w Państwie Członkowskim, okazów podlegających przepisom niniejszego rozporządzenia.

w) „przetworzone okazy pozyskane ponad 50 lat wcześniej” oznaczają okazy, które zostały w znaczący sposób zmienione w stosunku do ich naturalnego, pierwotnego stanu, w celu wytworzenia biżuterii, ozdoby, dzieła sztuki, przedmiotu użytkowego lub instrumentu muzycznego ponad 50 lat przed wejście w życie niniejszego rozporządzenia i które, zdaniem organu administracyjnego Państwa Członkowskiego, którego to dotyczy, zostały pozyskane w takim stanie. Okazy takie są uważane za przetworzone tylko wtedy, gdy wyraźnie należą do jednej z wyżej wymienionych kategorii w żadnym stopniu nie wymagają dalszego kształtowania, obróbki rzemieślniczej lub przetwarzania, aby mogły służyć celom, do których są przeznaczone;

Ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej

Art. 2. 1. Do zadań KAS należy:

- 14) rozpoznawanie, wykrywanie i zwalczanie przestępstw i wykroczeń związanych z naruszeniem przepisów dotyczących towarów, którymi obrót podlega zakazom lub ograniczeniom na mocy przepisów prawa polskiego, przepisów prawa Unii Europejskiej lub umów międzynarodowych, zapobieganie tym przestępstwom i wykroczeniom oraz ściganie ich sprawców, jeżeli zostały ujawnione przez Służbę Celno-Skarbową;
- 18) wykonywanie zadań wynikających z zakazów i ograniczeń w obrocie towarowym z zagranicą ustanowionych w szczególności ze względu na ochronę życia i zdrowia ludzi i zwierząt, roślin, środowiska, zdrowia i bezpieczeństwa publicznego, ochronę konsumentów, bezpieczeństwa międzynarodowego, dziedzictwa narodowego i środków polityki handlowej;

Art. 33.1. Do zadań naczelnika urzędu celno-skarbowego należy:

- 10) rozpoznawanie, wykrywanie i zwalczanie przestępstw i wykroczeń określonych w:
  - i. art. 128, art. 131 pkt 4 w zakresie, o którym mowa w art. 73 ust. 1 pkt 2, oraz art. 131 pkt 10 i 14 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody – oraz zapobieganie tym przestępstwom i wykroczeniom, a także ściganie ich sprawców, jeżeli zostały ujawnione przez Służbę Celno - Skarbową;

Koordinator ds. CITES w Krajowej Administracji Skarbowej

To dodatkowa funkcja przypisana do osoby, nie do stanowiska. Koordynator ma nadzór nad merytoryką i koordynuje działania w całym województwie. Może być funkcjonariuszem albo cywilem. Prowadzi szkolenia wewnętrzne i zewnętrzne. Decyduje o zatrzymaniu lub zwolnieniu okazów CITES. Może zainicjować wszczęcie postępowania w oparciu o posiadane dane.

Za czasów Służby Celnej, koordynatorzy ds. CITES byli powołani Decyzją Szefa Służby Celnej, aktualnie, Zarządzeniem nr 3 Szefa Krajowej Administracji Skarbowej z dnia 23 stycznia 2018 r. w sprawie powołania Koordynatorów i Konsultantów do spraw wykonywania niektórych zadań Krajowej Administracji Skarbowej

- zna przepisy prawne dot. obszaru CITES,
- pomoże w identyfikacji okazów CITES,
- posiada ogólną wiedzę na temat kierunków przemytu,
- zna przepisy dot. ograniczeń pozataryfowych w przywozie towarów przez granicę,
- współpracuje z instytucjami i organizacjami zajmującymi się ochroną przyrody,
- jak również z Ministerstwem Finansów, Ministerstwem Środowiska,
- posiada robocze kontakty z ogrodem zoologicznym i botanicznym,
- **potrafi wskazać biegłych sądowych z obszaru CITES**

Czy wolno przewieźć okaz CITES?

Przepisy unijne (Konwencja Waszyngtońska) nie zabraniają obrotu zwierzętami i roślinami, a jedynie określają warunki, jakie muszą być spełnione, aby handel dzikimi gatunkami roślin i zwierząt nie stanowił zagrożenia dla występowania tych gatunków.

Rozporządzenie komisji (WE) Nr 865/2006 z dnia 4 maja 2006 r. ustanawiające przepisy wykonawcze do rozporządzenia Rady (WE) nr 338/97 w sprawie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory w drodze regulacji handlu nimi (Dz.U.UE L z dnia 19 czerwca 2006r.)

Artykuł 17 Świadectwa fitosanitarne

1. W przypadku sztucznie rozmnażanych roślin gatunków wymienionych w załącznikach B i C do rozporządzenia (WE) nr 338/97 oraz sztucznie rozmnażanych hybryd otrzymanych z nieopisanych gatunków wymienionych w załączniku A do tego rozporządzenia
  - a) państwa członkowskie mogą zdecydować o wydaniu świadectwa fitosanitarne zamiast zezwolenia na wywóz;
  - b) świadectwa fitosanitarne wydane przez państwa trzecie są akceptowane zamiast zezwolenia na wywóz
2. W przypadku wydania świadectwa fitosanitarne, o którym mowa w ust.1, zawiera ono nazwę naukową na poziomie gatunku lub, jeśli nie jest to możliwe dla danego taksonu ujętego według rodziny w załącznikach do rozporządzenia (WE) nr 338/97, na poziomie rodzaju. Natomiast sztucznie rozmnażane orchidee i kaktusy, wymienione w załączniku B do rozporządzenia (WE) nr 338/97, mogą być określane jako takie. Świadectwa fitosanitarne zawierają również rodzaj i liczbę okazów i są opatrzone stemplem, suchą pieczęcią lub innym szczególnym znakiem stwierdzającym, że "okazy zostały sztucznie rozmnożone zgodnie z definicją CITES".

Niektóre gatunki CITES chronione są również prawem krajowym – podwójna ochrona

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

Art. 56.1. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska może zezwolić w stosunku do gatunków:

1) objętych ochroną ścisłą – na czynności podlegające zakazom określonym w art. 51 ust.1 pkt 9 i ust.1 a pkt 4 oraz art. 52 ust. 1 pkt 1, 3, 11 i 16 i ust.1a pkt 1, 7 i 8; 2) objętych ochroną ścisłą i częściową – na czynności podlegające zakazom określonym w art. 51 ust.1 i 1a oraz art. 52 ust.1 i 1a, jeżeli zezwolenie dotyczy obszaru wykraczającego poza granice dwóch województw lub jeżeli ma to związek z działaniami podejmowanymi przez ministra właściwego do spraw środowiska, w tym dotyczącymi realizacji programu ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej, programów ochrony gatunków zagrożonych wyginięciem lub umów międzynarodowych.

- Zezwolenie wydane przez GDOŚ lub RDOŚ na przywóz/wywóz gatunków chronionych prawem krajowym

GATUNKI ZWIERZĄT OBJĘTYCH OCHRONĄ ŚCISŁĄ, Z WYSZCZEGÓLNIENIEM GATUNKÓW WYMAGAJĄCYCH OCHRONY CZYNNEJ

Lp.	Nazwa polska*	Nazwa naukowa*	Ochrona czynna
	SSAKI	MAMMALIA	
	PARZYSTOKOPYTNE	ARTIODACTYLA	
1.	kozica (1)	<i>Rupicapra rupicapra</i>	x
2.	zubr (1)	<i>Bison bonasus</i>	x
	DRAPIEŻNE	CARNIVORA	
3.	wilk (1)	<i>Canis lupus</i>	x
4.	żbik (1)	<i>Felis silvestris</i>	x
5.	ryś (1)	<i>Lynx lynx</i>	x
6.	tchórz stepowy (1)	<i>Mustela eversmanni</i>	
7.	nerka europejska (1)	<i>Mustela lutreola</i>	
8.	międzwiedź brunatny (1)	<i>Ursus arctos</i>	x
9.	foka szara (1)	<i>Halichoerus grypus</i>	
10.	foka obrączkowana (1)	<i>Phoca hispida</i>	
11.	foka pospolita (1)	<i>Phoca vitulina</i>	
	WALENIE	CETACEA	
12.	mořswin (1)	<i>Phocoena phocoena</i>	x
13.	WALENIE - pozostałe gatunki (1)		
	NIETOPERZE	CHIROPTERA	
14.	podkowiec duży (1)(3)	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	x
15.	podkowiec mały (1)(3)	<i>Rhinolophus hipposideros</i>	x
16.	mopek zachodni (1)(3)	<i>Barbastella barbastellus</i>	x
17.	mroczek podocisty (1)(3)	<i>Eptesicus nilssonii</i>	x

GATUNKI ROŚLIN OBJĘTYCH OCHRONĄ ŚCISŁĄ, Z WYSZCZEGÓLNIENIEM GATUNKÓW
WYMAGAJĄCYCH OCHRONY CZYNNEJ

Lp.	Nazwa polska	Nazwa naukowa
	BRUNATNICE	PHAEOPHYTA
	morszczynowate	Fucaceae
1.	morszczyzn pęcherzykowaty (3)	<i>Fucus vesiculosus</i>
	KRASNOROSTY	RHODOPHYTA
	hildenbrandiowate	Hildenbrandiaceae
2.	hildenbrandia rzeczna	<i>Hildenbrandia rivularis</i>
	rozzózkowate	Ceramiaceae
3.	rozzózka * (3)	<i>Ceramium diaphanum</i>
4.	rozzózka * (3)	<i>Ceramium rubrum</i>
5.	rozzózka * (3)	<i>Ceramium tenuicorne</i>
	widlikowate	Furcellariaceae
6.	widlik * (3)	<i>Furcellaria fastigiata</i>
	RAMIENICE	CHAROPHYTA
	ramienicowate	Characeae
7.	krynicznik ciemny (3)	<i>Nitella opaca</i>
8.	krynicznik cieniutki	<i>Nitella tenuissima</i>
9.	krynicznik malutki (3)	<i>Nitella confervacea (N. batrachosperma)</i>
10.	krynicznik obskubany (3)	<i>Nitella syncarpa</i>
11.	krynicznik przezroczystry (3)	<i>Nitella translucens</i>
12.	krynicznik smukły (3)	<i>Nitella gracilis</i>
13.	krynicznik włosowaty (3)	<i>Nitella capillaris</i>
14.	lychnothamnus brodaty (3)	<i>Lychnothamnus barbatus</i>
15.	ramienica cienkokolczasta (3)	<i>Chara tenuispina</i>
16.	ramienica grzywiasta (3)	<i>Chara crassicaulis</i>

Zwalczanie przestępczości w obszarze CITES

Nieprawidłowości w zakresie przepisów skarbowych

Nowy profil kontroli z obszaru CITES, który pozwala na przyjrzenie się pseudo cyrkom, hodowcom egzotycznych zwierząt i przemytnikom **pod kątem fiskalizmu przestępstw z obszaru CITES**

Zwalczanie przestępczości w obszarze CITES

Przykład: Kontrola hodowli papug w Wielkopolsce przeprowadzona przez Policję, przy współpracy z Wielkopolskim Urzędem Celno-Skarbowym w Poznaniu i koordynatorem ds. CITES z Izby Administracji Skarbowej w Poznaniu.

- Hodowla papug nie podlega opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych.
- Hodowla papug nie stanowi działów specjalnych produkcji rolnej, gdyż w specyfice rodzajowej tego typu hodowla nie została wymieniona. Powyższe oznacza, że prowadzona hodowla stanowi działalność rolniczą i nie podlega rejestracji w Urzędzie Skarbowym.

Przysłuchując się temu co mówił kontrolowany dowiedziano się, że „papugi są głównie przekazywane i wymieniane”, dlatego kontrolowany ma pewność, że pod kątem skarbowym jest na pewno czysty”.

Wśród zabezpieczonych dokumentów były rachunki za sprzedawane ptaki.

- Z jakich środków finansowych hodowca papug utrzymuje hodowlę egzotycznych papug?

- Skąd bierze pieniądze na ich wykarmienie, leki, na opłaty za utrzymanie tak dużego obiektu?
- Jak to jest możliwe, że właściciel jest bezrobotny i nie wykazuje przychodów?

W przypadku kontroli hodowli papug, zdiagnozowanie „zbycia i nabycia” będzie miało sens wówczas, gdy kontrola zostanie przeprowadzona dwutorowo, pod kątem przepisów Konwencji Waszyngtońskiej CITES oraz pod kątem skarbowym.

Tylko w ten sposób będzie można oszacować z jakim przepływem gotówki mamy faktycznie do czynienia w przypadku hodowli i sprzedaży ptaków zagrożonych wyginięciem.

Można sformułować hipotezę, że hodowcy papug świadomie wykorzystują lukę prawną, która określa hodowlę jako działalność rolniczą i nie wymaga od nich jej rejestracji w Urzędzie Skarbowym.

Kontrola hodowli zwierząt egzotycznych jest jedną z najtrudniejszych kontroli. Wymaga przybrania do akcji kilku ekspertów (z weterynarii, CITES’u, ZOO), zorganizowania miejsca do przechowania zwierząt i roślin, nie ma cennika gatunków okazów CITES, nie można oszacować kwoty uszczupień dla Skarbu Państwa, zwierzęta są dzikie i pod wieloma względami niebezpieczne dla człowieka.

Puma – cyrk – zwierzę niebezpieczne

Źródło: <http://www.prawoweterynaryjne.pl/artykuly/cyrki-z-utrzymywaniem-zwierzat-gatunkow-niebezpiecznych/>

„Utrzymywanie zwierząt gatunków niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi poddane zostało dość szerokiej reglamentacji w prawie administracyjnym, w tym w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz.U.z 2016 r. poz.2134, z późn.zm.) (zwanej dalej:„u.o.p”). Ustawodawca krajowy wskazał zasadę, że posiadanie i przetrzymywanie, sprowadzanie z zagranicy, sprzedaż, wymiana, wynajem, darowizna i użyczenie podmiotom nieuprawnionym do ich posiadania zwierząt, które zostały przez prawodawcę zaklasyfikowane jako niebezpieczne dla życia i zdrowia ludzi, w myśl rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 3 sierpnia 2011r. w sprawie gatunków zwierząt niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi (Dz.U.Nr173,poz.1037), jest zabronione na podstawie art. 73 ust.1 u.o.p.”

„...na podstawie art.131 pkt 4 u.o.p. za naruszenie powyższych zakazów, o których mowa w art. 73 ust.1 u.o.p. grozi kara grzywny lub aresztu. Powyższy czyn został bowiem zakwalifikowany przez ustawodawcę, jako wykroczenie. Ponadto w art. 131a ust.1 u.o.p. wskazano, iż w razie ukarania za wykroczenie, o którym mowa w art. 131 pkt 4 u.o.p. sąd również może orzec przepadek zwierzęcia. Wówczas zwierzę takie podlega przekazaniu podmiotowi uprawnionemu do ich utrzymywania – wyznaczonemu przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska”.

„To prawda, że ustawodawca w art. 73 ust. 2 u.o.p. wprowadził wyjątki od zakazu z art. 73 ust.1 pkt 1 i 2 u.o.p., w stosunku do następujących podmiotów: ogrodów zoologicznych, cyrków i placówek naukowych prowadzące badania nad zwierzętami, a także w odniesieniu do zakazu, o którym mowa w art. 73 ust.1 pkt 1 u.o.p. w stosunku do ośrodków rehabilitacji zwierząt.

I właśnie jeden z tych wyjątków – prowadzenie działalności cyrkowej, wydaje się być szczególnie „popularny” w zakresie podejmowania prób „obchodzenia” ww. zakazu przez podmioty prywatne.

Podmioty takie, w celu zaspokojenia swojego „kaprysu” utrzymywania zwierząt gatunków niebezpiecznych „zostają cyrkami”, to jest rejestrują działalność gospodarczą ze wskazaniem kodu PKD 90.01.Z (m.in. działalność grup cyrkowych).

Konwencja CITES

Rozwiązanie takie może okazać się jednak niewystarczające, na co wskazał w swoim wyroku Sąd Rejonowy w Jędrzejowie (sygn. Akt II W 1215/14), a następnie potwierdziło to stanowisko Sądu Okręgowego w Kielcach (sygn. akt IX K a1489/15).

Mając ww. orzeczenia na uwadze, nie zagłębiając się w pozostałe wymogi prawne, dotyczące utrzymywania zwierząt i organizowania ich pokazów, chcemy podnieść ważną kwestię, że jeżeli podmiot posiadający zwierzę gatunku niebezpiecznego dla życia i zdrowia ludzi, faktycznie cyrkiem nie jest, to spełnienie przez ten podmiot wymogów „formalnych” nie będzie wystarczające. Działalność, o której mowa, zazwyczaj podejmowana jest przez podmioty, często osoby fizyczne, zainteresowane utrzymywaniem niebezpiecznych zwierząt należących do gatunków dziko występujących. Osoby takie rejestrują działalność gospodarczą podając nr PKD – 90.01. Zakładając, że to istotnie zmienia ich sytuacji prawną, jednak w rzeczywistości tak nie jest lub być nie powinno.”

„Podmioty podające się za „cyrki” to w zazwyczaj osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, utrzymujące zwierzęta niebezpieczne w swoim prywatnym otoczeniu. Najbardziej medialnym przykładem takiej sytuacji jest właściciel pумы, który na stronie internetowej prezentuje nagrania spacerów z tym kotem, trzymanym na smyczy, jak też bywa gościem programów telewizyjnych.

Także osoba prowadząca hodowlę zwierząt egzotycznych zlokalizowaną pod Śremem (obecnie działalność ta została już prawie zlikwidowana, a zwierzęta przewiezione do ogrodów zoologicznych), powoływała się na wyłączenie zakazu z art. 73 ust. 1 u.o.p., czyli, że jest podmiotem prowadzącym „działalność cyrkową”.

Należy wskazać, że z perspektywy teorii i praktyki prawa „udawanie”, że pewne zachowania są inną działalnością (nienaruszającą prawa – działalnością cyrkową) niż jest ona faktycznie podejmowana jest przykładem znanej wymiarowi sprawiedliwości doktrynie prawa postaci naruszeń regulacji prawnych, polegającej na obejściu normy prawnej. **Sprawca naruszenia udaje, że realizuje inną normę niż faktycznie i, że działa zgodni z prawem.**

„Polega na osiągnięciu celu zabronionego przez jedną normę w taki sposób, że adresat podejmuje zachowanie, które pozornie stanowi przypadek zastosowania innej normy, a nie normy obchodzonej. Pozwala to adresatowi uniknąć niedogodności, jakie wiążą się z podporządkowaniem normie sankcjonującej, przy jednoczesnym nienarażaniu się na realizację sankcji. Dążąc do omijania norm prawa adresaci norm prawnych sięgają zwykle po szczególnie zwięzającą lub rozszerzającą wykładnię przepisów, wykorzystują niejasności języka prawnego, luki w prawie itp.” T.Chauvin, T.Stawecki, P.Winczorek, „Wstęp do prawoznawstwa”, Warszawa 2011, s.174)

Na tę kwestię zwrócił uwagę również w wyroku, o którym była mowa powyżej Sąd Okręgowy w Kielcach: „samo zarejestrowanie działalności gospodarczej – cyrkowej, nie pozwala na nabycie i posiadanie zwierzęcia niebezpiecznego, jakim jest puma. Obwiniony wprost deklaruje, że nie prowadzi działalności cyrkowej, nie organizuje przedstawień z udziałem zwierzęcia, a jedynie bierze udział w akcjach charytatywnych czy prelekcjach, co wprost świadczy o podstawowym zamiarze obwinionego, którym kierował się sprowadzając to zwierzę do kraju – chęci posiadania na własność zwierzęcia niebezpiecznego, i do którego to celu wykorzystał pozorne założenie przez niego działalności gospodarczej w postaci działalności cyrkowej. Taka sytuacja nie może zostać zaakceptowana”.

Należy także wskazać, że wyjątki od zakazów określonych w art. 73 ust.1 pkt 1 i 2 u.o.p. należy, zgodnie z zasadami wykładni prawa, interpretować wąsko, zaś zasada racjonalnego prawodawcy pozwala na

Konwencja CITES

podniesienie argumentu, że wskazane wyjątki od ogólnego zakazu nie mają na celu stworzenia możliwości posiadania zwierzęcia gatunku niebezpiecznego dla życia i zdrowia ludzi przez każdego, pod warunkiem zadeklarowania do celów rejestracyjnych i statystycznych „bycia cyrkiem”, co potwierdził sąd powszechny.”

- Pseudo hodowle gatunków CITES ukrywają się pod przykrywką CYRKU i nastawione są na zysk.
- Są hermetycznym środowiskiem, w którym często „handluje się” przekazując zwierzęta z jednej hodowli do drugiej.
- Ten rynek lubi gotówkę oraz „darowizny”

Szanowni Państwo,

Jeżeli kiedykolwiek zetkniecie się w swojej pracy z prywatnymi pseudo hodowlami/cyrkami nie zapomnijcie proszę przyrzeć się im od strony finansowej. Izba Administracji Skarbowej w Poznaniu bardzo chętnie Wam w tym pomoże.

Kontrola nieujawnionych źródeł dochodów może być dla Państwa bardzo ciekawym doświadczeniem poznawczym

Przykładowe produkty TCM

Pomimo szeroko zakrojonych akcji informacyjnych, społeczeństwo nadal nie jest w pełni świadome faktu, że za naruszenie przepisów Konwencji - to jest przewożenie przez granice żywych zwierząt, czy roślin chronionych Konwencją, a także jakichkolwiek wyrobów z nich wykonanych, bez wymaganych dokumentów grożą dotkliwe sankcje karne takie jak: kara pozbawienia wolności (w Polsce do 5 lat), kara grzywny i konfiskata.

Nie należy także zapominać o tym, w jaki sposób są najczęściej pozyskiwane zwierzęta (kłusownictwo), z których wykonywane są przywożone wyroby oraz w jakich warunkach są przemycane żywe okazy. Najczęściej okoliczności i warunki te są dramatyczne, powodują nagłą lub powolną śmierć zwierząt. Około 90 % przemycanych zwierząt ginie.

Okaleczony nosorożec

Odwinęte taśmą żółwie stepowe skonfiskowane na przejściu granicznym

Odstępstwa związane z przywozem do Unii Europejskiej dotyczą okazów CITES stanowiących dobra osobiste i majątek gospodarstwa domowego. Dobrami osobistymi i majątkiem gospodarstwa domowego mogą być:

- pamiątki turystyczne,
- własność osobista,
- mienie przesiedlenia,
- trofea myśliwskie.

Ponadto istnieją uregulowania, które pozwalają na wprowadzanie do UE okazów CITES, na które nie są wymagane żadne dokumenty:

Kawior z ryb jesiotrokształtnych (*Acipenseriformes* spp.) - do 125 g na osobę w opakowaniu indywidualnie oznakowanym zgodnie z art. 66 ust. 6 rozporządzenia (WE) nr 865/2006 - (opakowanie posiada jednorazową banderolę).

„Pałeczki deszczowe” - instrument muzyczny wykonany z prostego kawałka wysuszonej łądygi kaktusa (*Cactaceae* spp.) - do 3 szt. na osobę.

Przetworzone okazy krokodylowych (*Crocodylia* spp.) czyli torebki, buty, paski, itp. Wyroby - do 4 szt. na osobę za wyjątkiem przypadku przywozu okazów z gatunków z aneksu A oraz mięsa i trofeów myśliwskich.

Musze skrzydelnika olbrzymiego (*Strombus gigas*) - do 3 szt. na osobę.

Pławikoniki (*Hippocampus* spp.) - do 4 martwych okazów na osobę.

Musze przydaczni (*Tridacnidae* spp.) - do 3 szt. okazów na osobę, łącznie nie więcej niż 3 kg. Jako okaz należy rozumieć 3 połówki niepasujące do siebie (połówki z 3 różnych osobników) lub całe muszle składające się z 2 pasujących połówek (do 3 szt. całych muszli).

Okazy drewna agarowego (*Aquilaria* spp. oraz *Gyrinops* spp.) w ilości: do 1 kg zrębków (wiórów), 24 ml olejku, a także do dwóch zestawów koralu albo różańców (lub dwóch naszyjników albo bransolet).

14. Kompetencje Straży Leśnej

Ogólna charakterystyka administrowanego terenu

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku administruje lasami na powierzchni 624,5 tysięcy hektarów, w tym 582,6 tysięcy hektarów samych lasów. Cechą charakterystyczną lasów w tym rejonie jest występowanie dużych, zwartych kompleksów leśnych -puszcz:

- •Puszczy Augustowskiej (110 tys. ha)
- •Puszczy Boreckiej (23 tys. ha)
- •Puszczy Knyszyńskiej (105 tys. ha)
- •Puszczy Kurpiowskiej (34 tys. ha)
- •Puszczy Piskiej (70 tys. ha w granicach RDLP Białystok)
- •Puszczy Rominckiej (13 tys. ha).
- •Puszczy Białowieskiej (62 tys. ha)

Parki Narodowe

Otwarty magazyn – las

Szkodnictwo leśne

Pojęcie szkodnictwo leśne nie jest ustawowo zdefiniowane.

Można za nie uznać przypadki dotyczące przestępstw oraz wykroczeń, których miejscem popełnienia jest grunt leśny.

Służba Leśna z mocy ustawy o lasach z 1991 roku uprawniona jest do zwalczania przestępstw i wykroczeń w zakresie szkodnictwa leśnego oraz wykonywaniem innych zadań w zakresie ochrony mienia.

Jednak powyższe zadania spoczywają głównie na Straży Leśnej, która jest wyspecjalizowaną formacją w administracji LP.

Rodzaje szkodnictwa leśnego

- Bezprawne korzystanie z lasu.
- Kłusownictwo.

- Kradzież lub zniszczenie mienia.
- Kradzież drewna z lasu państwowego

Rozmiar szkodnictwa leśnego w 2019 roku na terenie RDLP w Białymstoku

Bezprawne korzystanie z lasu

Obejmuje wykroczenia i przestępstwa przeciwko środowisku na terenie Lasów Państwowych.

Grupa ta obejmuje głównie takie czyny jak:

- Nieprzestrzeganie przepisów pożarowych,
- Zanieczyszczanie w lasach gleby lub wody,
- Wyrzucanie do lasu gruzu, śmieci, złomu, kamieni itp.,
- Wjazd do lasu lub parkowanie w miejscach, w których jest to niedozwolone,
- Uszkodzanie drzew, wyrąb gałęzi krzewów lub sadzonek,
- Zbiór runa leśnego w miejscach niedozwolonych lub sposobem niedozwolonym itp.

Ilość przypadków bezprawnego korzystania z lasu w latach 2009 - 2019

Kradzież lub zniszczenie mienia

Obejmuje głównie takie czyny jak: kradzieże sadzonek, siatki, sprzętu i urządzeń szkółkarskich, sprzętu elektronicznego, pojazdów, maszyn i osprzętu, narzędzi oraz zniszczenie lub uszkodzenie obiektów i urządzeń turystycznych, tablic informacyjnych, dróg, mostów i przepustów, budynków i obiektów itp.

Ilość przypadków kradzieży i zniszczenia mienia w latach 2010 - 2019

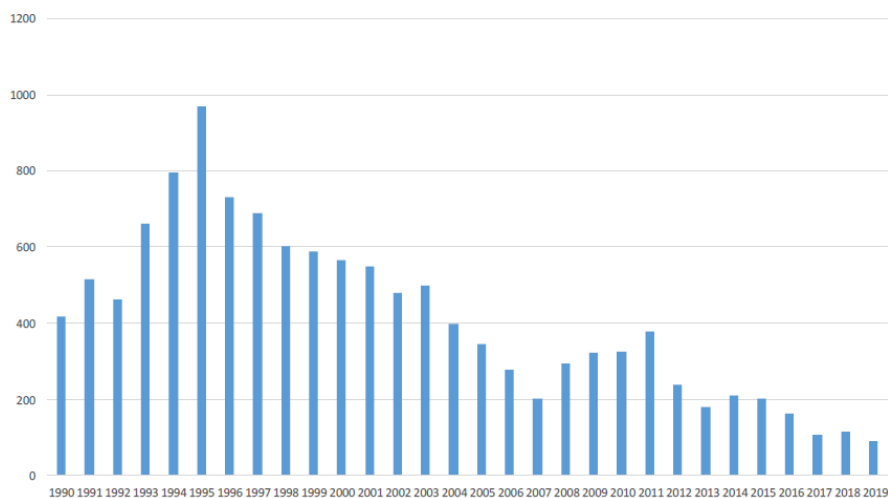

Nielegalny wyrąb oraz kradzież drewna z lasu państwowego

Przypadek dotyczy kradzieży drewna wyrobionego oraz wyrębu i kradzieży drzewa z lasu państwowego.

Ilość przypadków kradzieży drewna w latach 1990-2019

Kłusownictwo

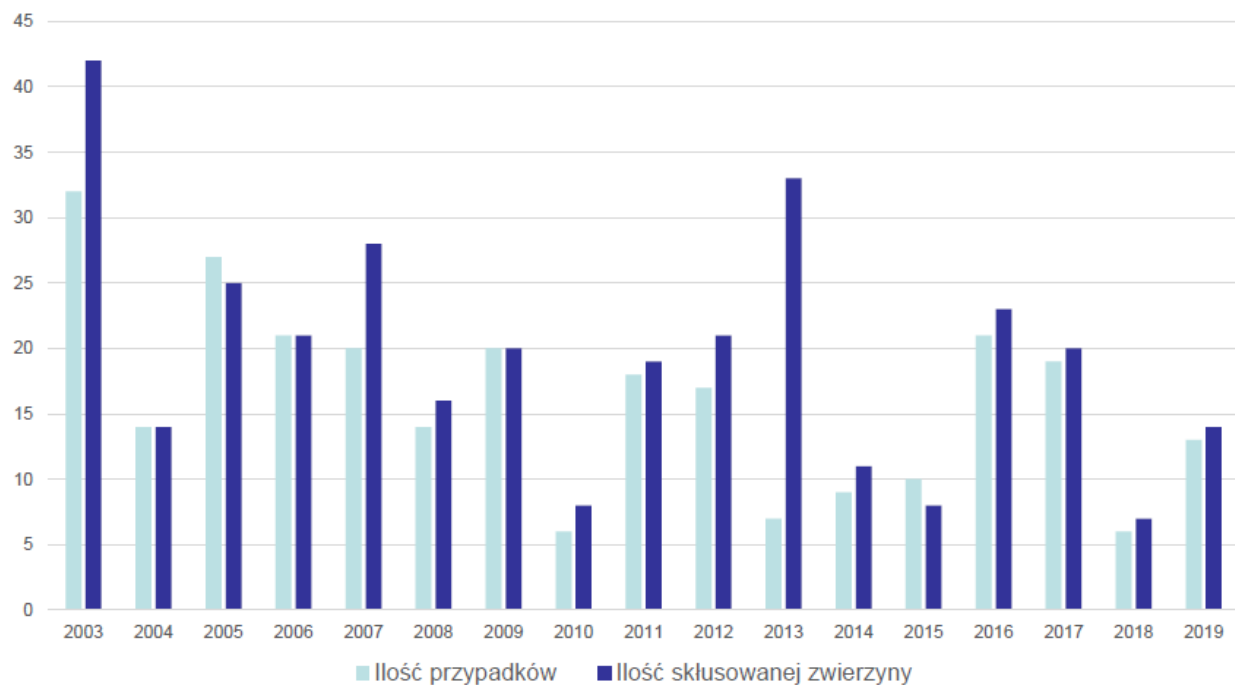
Oznacza działanie zmierzające do wejścia w posiadanie zwierzyny w sposób nie będący polowaniem albo z naruszeniem warunków dopuszczalności polowania –art. 4 ust. 3 Ustawy Prawo łowieckie.

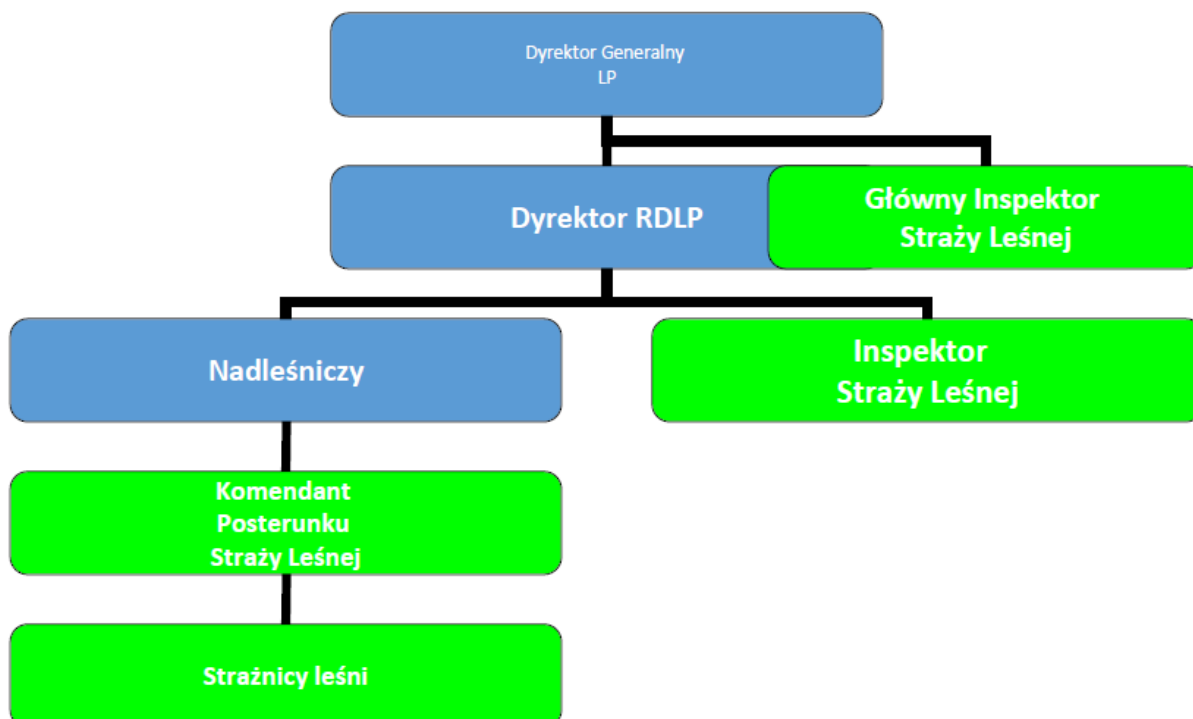

Rozmiar kłusownictwa w latach 2003-2019

Struktura organizacyjna Straży Leśnej

Obsada osobowa

W 31 jednostkach z terenu RDLP w Białymstoku w 2019 roku w Straży Leśnej było zatrudnionych 80 osób, z czego 2 kobiety i 78 mężczyzn.

Pracowników posiadających uprawnienia strażnika leśnego czyli takich, którzy realnie mogą sprawować ochronę mienia w nadleśnictwach jest 1111 osób

Struktura posterunków:

- 15 posterunków dwuosobowych
- 14 posterunków trzyosobowych
- 2 posterunki czterosobowe

Uprawnienia strażnika leśnego: art. 47 ust. 2 ustawy o lasach:

- Legitymowania osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia, jak również świadków przestępstwa lub wykroczenia, w celu ustalenia ich tożsamości,
- Nakładanie grzywien, w drodze mandatu karnego, w sprawach i w zakresie określonych odrębnymi przepisami,

Kompetencje Straży Leśnej

- Zatrzymywania i dokonywania kontroli środków transportu na obszarach leśnych oraz w ich bezpośrednim sąsiedztwie, w celu sprawdzenia ładunku oraz przeglądania zawartości bagaży, w razie zaistnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary,
- Przeszukiwania pomieszczeń i innych miejsc, w przypadkach uzasadnionego podejrzenia o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia, na zasadach określonych w kodeksie postępowania karnego i kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia,
- Ujęcia na gorącym uczynku sprawcy przestępstwa lub wykroczenia albo w pościgu podjętym bezpośrednio po popełnieniu przestępstwa oraz jego doprowadzenia do Policji,
- Odbierania na protokół zatrzymania rzeczy, przedmiotów pochodzących z przestępstwa lub wykroczenia oraz narzędzi i środków służących do ich popełnienia,
- Prowadzenia dochodzeń oraz wnoszenia i popierania aktów oskarżenia, jeżeli przedmiotem przestępstwa jest drewno pochodzące z lasów stanowiących własność Skarbu Państwa, w trybie i na zasadach określonych w kodeksie postępowania karnego,
- Prowadzenia postępowania w sprawach o wykroczenia oraz udział w rozprawach w charakterze oskarżyciela publicznego i wnoszenia środków zaskarżenia od rozstrzygnięć w sprawach o wykroczenia na zasadach określonych w kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia,
- Noszenia broni palnej długiej i krótkiej, kajdanek zakładanych na ręce, pałki służbowej, ręcznego miotacza substancji obojętnych oraz przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej;
- Żądania niezbędnej pomocy od instytucji państwowych, zwracania się o taką pomoc do jednostek gospodarczych, organizacji społecznych, jak również w nagłych wypadkach do każdego obywatela o udzielenie pomocy doraźnej, na zasadach określonych w ustawie o Policji.

Uprawnienia strażnika leśnego przysługujące niektórym pracownikom służby leśnej: art. 47 ust. 2 i 8 ustawy o lasach:

Art. 48 ustawy o lasach, uprawnienia strażnika leśnego w zakresie zwalczania szkodnictwa leśnego, o których mowa w **art. 47 ust. 2 pkt 1-8 i 10** oraz w **ust. 8**, przysługują: nadleśniczemu, zastępcy nadleśniczego oraz inżynierowi nadzoru, leśniczemu i podleśniczemu.

Ograniczenia w dostępie do lasów

Art.26.

1. Lasy stanowiące własność Skarbu Państwa, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, są udostępniane dla ludności.
2. Stałym zakazem wstępu objęte są lasy stanowiące:
  - uprawy leśne do 4 m wysokości;
  - powierzchniowo doświadczone i drzewostany nasienne;
  - ostoje zwierząt;
  - źródłiska rzek i potoków;
  - obszary zagrożone erozją.
3. Nadleśniczy wprowadza okresowy zakaz wstępu do lasu stanowiącego własność Skarbu Państwa, w razie gdy:
  - wystąpiło zniszczenie albo znaczne uszkodzenie drzewostanów lub degradacja runa leśnego;
  - występuje duże zagrożenie pożarowe;
  - wykonywane są zabiegi gospodarcze związane z hodowlą, ochroną lasu lub pozyskaniem drewna.

Lasy prywatne

Art.28.

Właściciel lasu niestanowiącego własności Skarbu Państwa może zakazać wstępu do lasu, oznaczając ten las tablicą z odpowiednim napisem.

Ruch pojazdów w lesie

Art.29.

1. Ruch pojazdem silnikowym, zaprzęgowym i motorowerem w lesie dozwolony jest jedynie drogami publicznymi, natomiast drogami leśnymi jest dozwolony tylko wtedy, gdy są one oznakowane drogowskazami dopuszczającymi ruch po tych drogach. Nie dotyczy to inwalidów poruszających się pojazdami przystosowanymi do ich potrzeb.
2. Jazda konna w lesie dopuszczalna jest tylko drogami leśnymi wyznaczonymi przez nadleśniczego.

Dostępność lasu dla pojazdów

2. Postój pojazdów, o których mowa w ust. 1, na drogach leśnych jest dozwolony wyłącznie w miejscach oznakowanych.
3. Przepisy ust. 1 oraz art. 26 ust. 2 i 3, a także art. 28, nie dotyczą wykonujących czynności służbowe lub gospodarcze:
  - pracowników nadleśnictw;
  - osób nadzorujących gospodarkę leśną oraz kontrolujących jednostki organizacyjne Lasów Państwowych;
  - osób zwalczających pożary oraz ratujących życie lub zdrowie ludzkie;

Dostępność lasu dla pojazdów

4. funkcjonariuszy Straży Granicznej chroniących granicę państwową oraz funkcjonariuszy innych organów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek publiczny;
5. osób wykonujących czynności z zakresu gospodarki łowieckiej oraz właścicieli pasiek zlokalizowanych na obszarach leśnych;
6. właścicieli lasów we własnych lasach;
7. osób użytkujących grunty rolne położone wśród lasów;
8. pracowników podmiotów, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1, 2 i 4-8 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. -Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1668), w związku z wykonywaniem badań naukowych i doświadczeń z zakresu leśnictwa i ochrony przyrody;
  - a. osób biorących udział w kształceniu kadr dla leśnictwa, w związku z prowadzeniem zajęć szkoleniowych;
9. wojewódzkich konserwatorów przyrody oraz pracowników Służb Parków Krajobrazowych;
10. osób sporządzających plany urządzenia lasu, uproszczone plany urządzenia lasu lub inwentaryzację stanu lasu, o której mowa w art. 19 ust. 3.
11. imprezy sportowe oraz inne imprezy o charakterze masowym organizowane w lesie wymagają zgody właściciela lasu.

W lasach zabrania się:

Art. 30. 1. W lasach zabrania się:

1. zanieczyszczania gleby i wód;
2. zaśmiecania;
3. rozkopywania gruntu;
4. niszczenia grzybów oraz grzybni;
5. niszczenia lub uszkodzenia drzew, krzewów lub innych roślin;
6. niszczenia urządzeń i obiektów gospodarczych, turystycznych i technicznych oraz znaków i tablic;
7. zbierania owoców runa leśnego w oznakowanych miejscach zabronionych;
8. rozcierania i zbierania ściółki;
9. wypasu zwierząt gospodarskich;
10. biwakowania poza miejscami wyznaczonymi przez właściciela lasu lub nadleśniczego;
11. wybierania jaj i piskląt, niszczenia lęgówisk i gniazd ptasich, a także niszczenia lęgówisk, nor i mrowisk;
12. płoszenia, ścigania, chwytania i zabijania dziko żyjących zwierząt;
13. puszczania psów luzem;
14. hałasowania oraz używania sygnałów dźwiękowych, z wyjątkiem przypadków wymagających wszczęcia alarmu.
  2. Przepisy ust. 1 pkt 3 i 5 nie dotyczą czynności związanych z gospodarką leśną, a pkt 12–14 nie dotyczą polowań.
  3. W lasach oraz na terenach śródleśnych, jak również w odległości do 100 m od granicy lasu, zabrania się działań i czynności mogących wywołać niebezpieczeństwo, a w szczególności:

W lasach zabrania się:

1. rozniecania ognia poza miejscami wyznaczonymi do tego celu przez właściciela lasu lub nadleśniczego;
2. korzystania z otwartego płomienia;
3. wypalania wierzchniej warstwy gleby i pozostałości roślinnych.
  4. Przepisy ust. 3 nie dotyczą działań i czynności związanych z gospodarką leśną pod warunkiem, że czynności te nie stanowią zagrożenia pożarowego.

Uprawnienia mandatowe na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 października 2019 r. w sprawie zakresu wykroczeń, za które uprawnieni pracownicy Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe oraz strażnicy Państwowej Straży Łowieckiej są upoważnieni do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego

Art.63a.[Bezprawne ogłoszenia],

Art.74.[Niszczenie, uszkodzenie, usuwanie znaków ostrzegawczych],

Art.77.[Niezachowanie ostrożności przy trzymaniu zwierzęcia],

Art.78.[Drażnienie lub płoszenie zwierzęcia],

Art.81.[Niszczenie lub uszkodzenie urządzeń ochrony brzegów wodnych],

Art.82.[Niewykonywanie obowiązków przeciwpożarowych],

Kompetencje Straży Leśnej

- Art.82a.[Niedopełnianie obowiązków w razie powstania pożaru],
- Art.85.[Samowolne ustawianie, niszczenie, uszkodzanie znaków],
- Art.92.[Niestosowanie się do znaku, sygnału lub polecenia w ruchu drogowym],
- Art.98.[Niezachowanie ostrożności przy korzystaniu z dróg wewnętrznych],
- Art.119.[Kradzież lub przywłaszczenie],
- Art.124.[Niszczenie lub uszkodzanie cudzej rzeczy],
- Art. 148. [Nielegalny wyrąb lub zbiór gałęzi, korzeni, krzewów, karczowanie pniaków],
- Art. 149. [Paserstwo w zw. z art. 148 kw.],
- Art. 151. [Nielegalny wypas bydła, przejazd lub przejście na nienależących do niego gruntach leśnych w miejscach zabronionych],
- Art. 152. [Niszczenie lub użytkowanie kosodrzewiny],
- Art. 153. [Drobne wykroczenia leśne],
- Art. 154. [Wydobywanie piasku, niszczenie ogrodzeń, kopanie dołów lub rowów],
- Art. 155. [Niszczenie urządzeń melioracyjnych],
- Art. 156. [Niszczenie zasiewów, sadzonek lub traw],
- Art. 157. [Nieopuszczenie cudzego terenu],
- Art. 159. [Niewykonanie zabiegów ochronnych w lesie],
- Art. 161. [Bezprawny wjazd pojazdem],
- Art. 162. [Zanieczyszczanie lasu],
- Art. 163. [Niszczenie grzybów, grzybni],
- Art. 164. [Wybieranie piskląt, jaj, niszczenie lęgowisk],
- Art. 165. [Płoszenie, ściganie, zabijanie zwierząt],
- Art. 166. [Puszczanie psa luzem]
- Art. 154. [Wydobywanie piasku, niszczenie ogrodzeń, kopanie dołów lub rowów],
- Art. 155. [Niszczenie urządzeń melioracyjnych],
- Art. 156. [Niszczenie zasiewów, sadzonek lub traw],
- Art. 157. [Nieopuszczenie cudzego terenu],
- Art. 159. [Niewykonanie zabiegów ochronnych w lesie],
- Art. 161. [Bezprawny wjazd pojazdem],

Art. 162. [Zanieczyszczanie lasu],

Art. 163. [Niszczenie grzybów, grzybni],

Art. 164. [Wybieranie piskląt, jaj, niszczenie lęgowisk],

Art. 165. [Płoszenie, ściganie, zabijanie zwierząt],

Art. 166. [Puszczanie psa luzem]

Art. 127 UoOP Naruszanie zakazów w obszarach chronionych. Kto umyślnie:

- 1) narusza zakazy obowiązujące w :
    - b) rezerwatach przyrody,
    - c) parkach krajobrazowych,
    - d) obszarach chronionego krajobrazu,
    - e) obszarach Natura 2000.
  - 2) narusza zakazy obowiązujące w stosunku do:
    - a) pomników przyrody,
    - b) stanowisk dokumentacyjnych,
    - c) użytków ekologicznych,
    - d) zespołów przyrodniczo-krajobrazowych,
    - e) (uchylona)
- **podlega karze aresztu albo grzywny.**

Art. 131 UoOP Naruszanie zakazów w obszarach chronionych

- 12) wypala łąki, pastwiska, nieużytki, rowy, pasy przydrożne, szlaki kolejowe, trzcinowiska lub szuwary,
  - 13) wbrew przepisom art. 125 zabija zwierzęta, niszczy rośliny lub grzyby lub niszczy siedliska roślin, zwierząt lub grzybów,
  - 14) bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom narusza zakazy w stosunku do roślin, zwierząt lub grzybów objętych ochroną gatunkową
- **podlega karze aresztu albo grzywny**

Art. 51. Wykroczenia w zakresie szkodnictwa łowieckiego

- 1) strzela do zwierzyny w odległości mniejszej niż 500 m od miejsca zebrań publicznych w czasie ich trwania lub w odległości mniejszej niż 150 m od zabudowań mieszkalnych
- 2) wybiera jaja, pisklęta, niszczy gniazda ptaków łownych lub niszczy ich lęgowiska,
- 3) przetrzymuje zwierzynę bez odpowiedniego zezwolenia,
- 4) niszczy nory i lęgowiska zwierząt łownych,
- 5) niszczy urządzenia łowieckie, wybiera karmę lub sól z lizawek,
- 6) poluje, nie posiadając przy sobie wymaganych dokumentów,

Art. 51. Wykroczenia w zakresie szkodnictwa łowieckiego

Kompetencje Straży Leśnej

- 7) wbrew przepisom art. 42b ust. 2 nie dokonuje wymaganych wpisów w upoważnieniu do wykonywania polowania indywidualnego
- 8) (uchylony)
  - **podlega karze grzywny.**
  - 2. W przypadkach określonych w ust. 1 orzekanie następuje w trybie przepisów o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

Art. 65 [wprowadzanie w błąd organu lub instytucji],

Art. 66 [wywołanie fałszywego alarmu],

Art. 108 [szczucie psem człowieka],

Art. 141 [umieszczanie nieprzyzwoitych napisów],

Art. 75 [wystawianie, wyrzucanie ciężkich przedmiotów]

15. Gospodarka odpadami

Art. 2. 1. Do zadań Inspekcji Ochrony Środowiska należy:

17. współdziałanie w zakresie ochrony środowiska z innymi organami kontroli, organami ścigania i wymiaru sprawiedliwości, innymi organami administracji państwowej i organami samorządu terytorialnego oraz obrony cywilnej, a także organizacjami społecznymi;
1. a. Do zadań Inspekcji Ochrony Środowiska należy również ściganie przestępstw przeciwko środowisku określonych w Kodeksie karnym oraz wykroczeń określonych w Kodeksie wykroczeń i ustawach wymienionych w ust. 1, w tym wnoszenie i popieranie aktów oskarżenia.
3. Inspekcja Ochrony Środowiska współpracuje z Szefem Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych w zakresie niezbędnym do realizacji jego zadań ustawowych.

Art. 10a.

1. Wojewódzki inspektor ochrony środowiska może wystąpić z wnioskiem do Policji lub organów administracji publicznej, w tym do Krajowej Administracji Skarbowej, Inspekcji Transportu Drogowego, urzędów nadzoru górniczego, Państwowej Inspekcji Pracy, Inspekcji Handlowej, Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Inspekcji Weterynaryjnej, Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej, o udzielenie pomocy, jeżeli jest to niezbędne do przeprowadzenia czynności kontrolnych.
2. Udzielenie pomocy, o której mowa w ust. 1, może polegać w szczególności na:
  - 1) umożliwieniu inspektorowi wejścia na kontrolowany teren, do kontrolowanego obiektu lub do środka transportu;
  - 2) gromadzeniu i zabezpieczaniu dowodów popełnienia przestępstwa albo wykroczenia;
  - 3) ustalaniu tożsamości i przesłuchiwaniu osób w celu ustalenia stanu faktycznego istotnego dla prowadzonego postępowania;
  - 4) zapewnieniu bezpieczeństwa inspektorowi.
3. Organy wymienione w ust. 1 nie mogą odmówić udzielenia pomocy wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska. 4. Na wniosek wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska, w przypadku uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa polegającego na udaremnianiu lub utrudnianiu wstępu na kontrolowany teren, do kontrolowanego obiektu lub do środka transportu, Policja obowiązana jest umożliwić inspektorom ten wstęp, w tym przy wykorzystaniu środka przymusu bezpośredniego, o którym mowa w art. 12 ust. 1 pkt 19 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej
2. Główny Inspektor Ochrony Środowiska, wojewódzki inspektor ochrony środowiska lub upoważnieni inspektorzy Inspekcji Ochrony Środowiska mogą podjąć czynności polegające na:
  - 1) obserwowaniu i rejestrowaniu przy użyciu środków technicznych, w tym technik satelitarnych i bezzałogowych statków powietrznych, obrazu zdarzeń oraz dźwięku towarzyszącego tym zdarzeniom;
  - 2) gromadzeniu i zabezpieczaniu dowodów popełnienia przestępstwa lub wykroczenia;

Gospodarka odpadami

- 3) żądaniu pisemnych lub ustnych informacji oraz przesłuchiowaniu osób w zakresie niezbędnym dla ustalenia stanu faktycznego przy jednoczesnym pouczeniu ich o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań, o której mowa w Kodeksie karnym;
  - 4) ustalaniu tożsamości osób oraz żądaniu okazania dokumentów niezbędnych do wymierzenia grzywny w drodze mandatu karnego lub sporządzeniu wniosku o ukaranie;
  - 5) nakładaniu grzywien w postępowaniu mandatowym za wykroczenia określone w trybie przewidzianym przepisami o postępowaniu w sprawach o wykroczenia;
  - 6) dokonywaniu oględzin pomieszczeń i innych miejsc;
  - 7) zatrzymywaniu lub przeszukiwaniu pojazdów przewożących towary oraz kontroli dokumentów związanych z przewozem towaru, jeżeli zachodzi podejrzenie przewożenia odpadów;
  - 8) udzielaniu pouczeń, zwracaniu uwagi, ostrzeganiu lub stosowaniu innych środków oddziaływania wychowawczego. 3. Czynności, o których mowa w ust. 2, mogą być wykonywane po okazaniu legitymacji, o której mowa w art. 9b ust. 1.
4. Inspektorzy są uprawnieni do uzyskiwania, gromadzenia, przetwarzania i wykorzystywania informacji o osobach, rzeczach i zdarzeniach, w tym uzyskiwania informacji oraz utrwalania śladów i dowodów, w sposób określony w ust. 2, które należy przechowywać zgodnie z przepisami o ochronie danych osobowych.

Art. 10d.

1. Informacje uzyskane w czasie prowadzenia czynności, o których mowa w art. 10b ust. 2, mogą być wykorzystywane w celu realizacji zadań ustawowych Inspekcji Ochrony Środowiska, w tym w zakresie kontroli oraz stanowić dowód w postępowaniach administracyjnych, karnych oraz w postępowaniach w sprawach wykroczeń.
2. Informacje, o których mowa w ust. 1, udostępnia się na wniosek:
  - 1) Krajowej Administracji Skarbowej;
  - 2) sądu lub prokuratora – w związku z toczącym się postępowaniem;
  - 3) organów i służb uprawnionych do ścigania przestępstw i wykroczeń;
  - 4) organów nadzoru górniczego.

Działania na odpadach:

- składowanie,
- przetwarzanie,
- zbieranie,
- odzysk,
- unieszkodliwianie,
- wytwarzanie

Wymagają zgody organu ochrony środowiska.

- transport.

Działanie nie ujęte w przepisach ochrony środowiska.

- usuwanie odpadów,

Jedynym miejscem w którym odpady mogą zostać legalnie złożone, jest miejsce wyznaczone w decyzji administracyjnej, (składowisko, miejsce magazynowania po procesie produkcyjnym, przed

procesem przetwarzania, podczas zbierania odpadów), wydawanej przez organ ochrony środowiska (starosta, marszałek województwa, regionalny dyrektor ochrony środowiska).

Każde inne miejsce w którym leżą odpady jest miejscem na ten cel nieprzeznaczonym, z którego odpady winny zostać usunięte.

Ograniczenia w obrocie odpadami.

- Zbyt mała segregacja odpadów u źródła,
- Brak technologii przetwarzania odpadów trudnych,
- Koszty przetwarzania odpadów - niechęć ponoszenia wyższych kosztów przez wytwórców odpadów,
- Ograniczenie importu odpadów przez Chiny,
- Zakaz składowania odpadów palnych,
- Wysokie stawki opłat za składowanie odpadów na składowiskach,
- Nielegalny przywóz odpadów z zagranicy,
- Ograniczenie ilości spalanych odpadów w spalarniach i współspalarniach odpadów (GOZ).

Historia art. 183 ustawy kodeks karny do 2011 r.

§1. Kto wbrew przepisom składa, usuwa, przerabia, unieszkodliwia albo przewozi odpady lub substancje w takich warunkach lub w taki sposób, że może to zagrozić życiu lub zdrowiu wielu osób lub spowodować zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, **podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.**

§ 2. Tej samej karze podlega, kto wbrew przepisom sprowadza z zagranicy odpady lub substancje zagrażające środowisku.

§ 3. Tej samej karze podlega, kto wbrew obowiązkowi dopuszcza do popełnienia czynu określonego w §1, lub 2 i 24.

§ 4. Jeżeli sprawca czynu określonego w §1-3 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Historia art. 183 ustawy kodeks karny od 2011r do 2019r

§1. Kto wbrew przepisom składa, usuwa, przetwarza, dokonuje odzysku, unieszkodliwia albo transportuje odpady lub substancje w takich warunkach lub w taki sposób, że może to zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka lub spowodować istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi lub zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, **podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.**

§2. Tej samej karze podlega, kto wbrew przepisom przywozi z zagranicy substancje zagrażające środowisku.

§3. Karze określonej w §1 podlega, kto wbrew obowiązkowi dopuszcza do popełnienia czynu określonego w §1, 2 i 4.

§4. Karze określonej w §1 podlega, kto wbrew przepisom przywozi odpady z zagranicy lub wywozi odpady za granicę.

Historia art. 183 ustawy kodeks karny od 2019 r.

§1.Kto wbrew przepisom składa, usuwa, przetwarza, zbiera, dokonuje odzysku, unieszkodliwia albo transportuje odpady lub substancje w takich warunkach lub w taki sposób, że może to zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka lub spowodować obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi lub zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym, **podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.**

§2.Tej samej karze podlega, kto wbrew przepisom przywozi z zagranicy substancje zagrażające środowisku.

§3.Karze określonej w §1 podlega, kto wbrew obowiązkowi dopuszcza do popełnienia czynu określonego w §1, 2 i 4.

§4.Karze określonej w §1 podlega, kto wbrew przepisom przywozi odpady z zagranicy lub wywozi odpady za granicę.

Trudności w interpretacji art. 183 ustawy kodeks karny

W 2011 r. ustawodawca zaostrzył przepisy art. 183 ust. 1 ustawy Kodeks karny, w stosunku do pierwotnego brzmienia tego przepisu poprzez usunięcie słów „wielu osób”.

Ponadto uzupełniono przepisy o nielegalny przywóz i wywóz odpadów z zagranicy (w związku z wejściem w życie rozporządzenia (WE) nr 1013/2006 oraz dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/99/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie ochrony środowiska poprzez prawo karne).

W 2019 r. poprzez usunięcie słów „w znacznych rozmiarach” oraz „istotne” ponownie zaostrzył ten przepis. W przepisie tym ustawodawca uaktualnił również czynności podlegające karze (dostosował do obowiązujących przepisów ustawy o odpadach).

Głównym wnioskodawcą tego przepisu był GIOŚ oraz Śląski WIOŚ który wskazywał na to, że ze względu na cenny charakter tego czy dane naruszenie jest „istotne” bądź, w znacznych rozmiarach” są nieprecyzyjne i pozostawiają dużą swobodę interpretacyjną i powodują trudności w stosowaniu przepisu.

Taka regulacja (w brzmieniu art. 183 § 1 z 2019 r.) sprawia, że każde niezgodne z prawem postępowanie może stanowić przestępstwo z art. 183 § 1.

Zdaniem prof. W. Radeckiego **zagrożenie dla co najmniej sześciu osób** może być uznane za zagrożenie, które dotyczy **wielu osób**.

„Trudności interpretacyjne może sprawiać określenie „wielu osób”. Kwestia ta była już rozważana w doktrynie we wczesnych latach 70. na tle przestępstw przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu. Podjęto wówczas próbę doprecyzowania tego pojęcia przez wykazanie, że zagrożenie sześciu lub więcej osób jest już zagrożeniem powszechnym (K. Buchała, Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji drogowej, Warszawa 1973, s. 66). Także w orzecznictwie można znaleźć podobne wypowiedzi. W jednym z orzeczeń czytamy, że jeżeli liczba konkretnie zagrożonych osób wynosiła 6, a nadto w każdej chwili niebezpieczeństwo to mogło przybrać jeszcze szersze rozmiary, to w tych warunkach istnieją pełne podstawy do uznania, iż omawiane niebezpieczeństwo miało cechy powszechności. Trudno byłoby uzasadnić tezę, że 6 osób, to nie jest liczba na tyle znaczna, aby mógł

być uznany za spełniony element powszechności niebezpieczeństwa (Wyrok SN z 27.4.1970 r., IV KR 32/70, OSNPG Nr 9-10/1970, poz. 125.)

W zakresie zagrożenia zniszczeniem w świecie roślinnym lub zwierzęcym „w znacznych rozmiarach” pisze on tak:

„Co się zaś tyczy zagrożenia zniszczeniem w świecie roślinnym lub zwierzęcym „w znacznych rozmiarach”, to zgodnie z dotychczasową wykładnią tego pojęcia prowadzoną choćby na tle przepisów o sprowadzeniu pożaru lub jego niebezpieczeństwa, znaczenie ma przede wszystkim rozległość przestrzenna (wyrok SN z 27.9.1984 r., IV KR 176/84, OSNPG Nr 3/1985, poz. 34.) Zagrożenie lasu na obszarze kilku hektarów, zagrożenie ryb w rzece, jeziorze, stawie itp. wyczerpuje znamiona zagrożenia świata roślinnego lub zwierzęcego w znacznych rozmiarach”.

Nie budzi specjalnych wątpliwości interpretacja **art. 183 §4** i **art. 183 §5**.

Tu dominuje sprowadzanie odpadów w postaci samochodów osobowych i dostawczych (samochodów kategorii M1 N1). Nie przy tym znaczenia faktyczny stan techniczny tych pojazdów. Liczy się wola zbywcy oraz dokumenty.

Ustawa z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji stanowi że:

Art. 4. 1. Wprowadzenie na terytorium kraju następuje z dniem:

- 1) wydania pojazdu z magazynu lub przekazania innemu podmiotowi – w przypadku pojazdu wyprodukowanego na terytorium kraju;
  - 2) dopuszczenia pojazdu do obrotu na terytorium kraju – w przypadku importu;
  - 3) wystawienia faktury albo przywozu pojazdu na terytorium kraju – w przypadku wewnątrz wspólnotowego nabycia.
2. Jeżeli z przepisów ust. 1 wynika, że wprowadzenie na terytorium kraju mogło nastąpić w różnych terminach, za dzień wprowadzenia na terytorium kraju uważa się dzień najwcześniejszy.
3. **Ciężar udowodnienia, że wprowadzenie na terytorium kraju nie nastąpiło albo nastąpiło w innym dniu niż określony w ust. 1, spoczywa na wprowadzającym pojazd.**

Większe problemy stanowi sprowadzanie odpadów innych niż samochody z terenu UE.

Tu obowiązuje rozporządzenie (WE) NR 1013/2006 PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie przemieszczania odpadów. Zgodnie z art. 50 ust 4b. Organy zajmujące się inspekcjami mogą stwierdzić, że dana substancja lub dany przedmiot jest odpadem w przypadku gdy:

- **dowody, o których mowa w ust. 4a, lub które są wymagane na mocy innego unijnego prawodawstwa w celu ustalenia, że substancja lub przedmiot nie jest odpadem, nie zostały im przedłożone w terminie określonym przez te organy, lub**
- **organy te uznają, że dowody i informacje, które są im dostępne są niewystarczające do rozstrzygnięcia kwestii, lub uznają, że zapewniana ochrona przed uszkodzeniem, o której mowa w ust. 4a akapit drugi, jest niewystarczająca.**

W takich okolicznościach przewóz danej substancji lub danego przedmiotu lub dane przemieszczanie odpadów uznaje się za przemieszczanie nielegalne.

Odwrócony obowiązek udowodnienia !!!!!

Aktywność WIOŚ w zakresie kierowania zawiadomień o popełnieniu przestępstwa latach 2016-31.07.2019

- **Rok 2016 – 18 zawiadomień (art. 183 - 7 zawiadomień),**
- **Rok 2017 – 21 zawiadomień (art. 183 - 17 zawiadomień),**
- **Rok 2018 – 24 zawiadomienia (art. 183 - 14 zawiadomień),**
- **Rok 2019 (I półrocze) – 13 zawiadomień (art.. 183 - 8 zawiadomień),.**

Zgodnie z komentarzem do ustawy o odpadach, profesora Wojciecha Radeckiego (Ustawa o odpadach. Komentarz, wyd. II Wydawnictwo Wolters Kluwer), uznanego znawcy prawa ochrony środowiska i prawa karnego autora o najbogatszym dorobku naukowym w tym zakresie w Polsce, przestępstwo z art. 183 § 1 k.k. jest przestępstwem zagrożenia abstrakcyjno-konkretnego, zwanego też zagrożeniem potencjalnym.

Autor ten w Monitorze Prawniczym 1/98 doprecyzował znaczenie zagrożenia abstrakcyjno-konkretnego.

„Chodzi o to, że ze sposobu lub warunków zachowania się sprawcy wynika możliwość (realna, lecz niekoniecznie bezpośrednia) zagrożenia życia lub zdrowia wielu osób albo zniszczenia w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach. Skoro przepisy wskazują jedynie na możliwość zagrożenia lub zniszczenia, to przewidziane w nich przestępstwa nie są przestępstwami zagrożenia konkretnego (z niebezpieczeństwem w znamionach), lecz przestępstwami zagrożenia abstrakcyjno-konkretnego (potencjalnego), kiedy niebezpieczeństwo pozostaje poza znamionami. Abstrakcyjność niebezpieczeństwa polega na tym, że oceniamy możliwe następstwa zanieczyszczeń, zagrożeń odpadami lub promieniowaniem, niezależnie od rzeczywistych przebiegów związków przyczynowych. Konkretność zaś polega na tym, że czynimy to na tle konkretnej sytuacji, ale ostatecznie ją generalizujemy.”

Ten sam autor w innej publikacji.

„Nie chodzi o to, że życie lub zdrowie człowieka zostało już zagrożone, ani o to, że już powstało niebezpieczeństwo istotnego obniżenia jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi albo zniszczenia w znacznych rozmiarach w świecie roślinnym lub zwierzęcym, ale o to, czy ze względu na ilość lub postać zanieczyszczeń wprowadzonych do wód, powietrza lub na powierzchnię ziemi w danej konkretnej sytuacji zagrożenie powstać mogło. Jeżeli na tak postawione pytanie padnie odpowiedź twierdząca, znaczy to, że znamiona strony przedmiotowej przestępstwa z art. 182 k.k. zostały wyczerpane, a kolejnym zadaniem prokuratora, następnie sądu jest ustalenie, kto do takiego stanu doprowadził i czy można mu przypisać umyślność (art. 182 § 1 k.k.), a co najmniej nieumyślność (art. 182 § 2 k.k.)

Przestępstwa te w zasadzie nie są przestępstwami samodzielnymi, zwłaszcza w gospodarce odpadami.

Tu często mamy do czynienia z przestępstwem z art. 271 § 1 i art. 271 § 3 , art. 18 § 1 i art. 18 § 3 oraz art.225 § 1 ustawy Kodeks karny.

Art. 271. § 1. Funkcjonariusz publiczny lub inna osoba uprawniona do wystawienia dokumentu, która poświadcza w nim nieprawdę co do okoliczności mającej znaczenie prawne, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

§ 3. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

KARTA PRZEKAZANIA ODPADÓW				Nr karty		269/6/2017/KPOPZ		Rok kalendarzowy		2017	
Nazwa i adres posiadacza odpadów, który przekazuje odpad SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ 00- Warszawa				Nazwa i adres posiadacza odpadów transportującego odpad SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ				Nazwa i adres posiadacza odpadów, który przejmuje odpad PRZEDSIĘBIORSTWO HANDLOWO PRODUKCYJNE			
Miejsce prowadzenia działalności								Miejsce prowadzenia działalności			
Nr rejestrowy			Nr rejestrowy			Nr rejestrowy					
NIP		REGON		NIP		REGON		NIP		REGON	
Posiadacz odpadów, któremu należy przekazać odpad											
Rodzaj procesu przetwarzania, któremu powinien zostać poddany odpad											
Wnoszę o wydanie dokumentu potwierdzającego unieszkodliwienie zakaźnych odpadów medycznych lub zakaźnych odpadów weterynaryjnych				☐ TAK				☐ NIE			
Kod odpadu	19 12 09			Rodzaj odpadu	Minerały (np. piasek, kamienie)						
Data/miesiąc				Masa przekazanych odpadów [Mg]		Numer rejestracyjny pojazdu, przyczepy lub naczepy		Numer certyfikatu lub numery pojemników			
czerwiec				262,420							
Potwierdzam przekazanie odpadu				Potwierdzam przyjęcie odpadów do transportu i wykonanie usługi transportu				Potwierdzam przyjęcie odpadu			
data, pieczęć i podpis 2017-06-30				data, pieczęć i podpis 2017-06-30				data, pieczęć i podpis 2017-06-30			

OL

KARTA EWIDENCJI ODPADÓW				Nr karty	128/2017/KEO	Rok kalendarzowy	2017						
Kod odpadu		19 12 09											
Rodzaj odpadu		Minerały (np. piasek, kamienie)											
Procentowa zawartość PCB w odpadzie													
Posiadacz odpadów		PRZEDSIĘBIORSTWO HANDLOWO PRODUKCYJNE											
Nr rejestrowy		NIP			REGON								
Adres posiadacza odpadów													
Województwo	Wielkopolskie	Gmina		Miejscowość		Telefon służbowy	e-mail						
Ulica				Nr domu		Nr lokalu	Kod pocztowy						
Miejsce prowadzenia działalności													
Województwo	Wielkopolskie	Gmina		Miejscowość		Telefon służbowy	e-mail						
Ulica				Nr domu		Nr lokalu	Kod pocztowy						
Działalność w zakresie:		W ☐		Zb ☒		Od ☐							
						Un ☐							
						Ok ☐							
Miesiąc	Masa wytworzonych odpadów [Mg]		Masa odebranych odpadów komunalnych [Mg]	Masa odpadów wydobytych ze składowiska [Mg]	Odpady przyjęte przez posiadacza odpadów		Gospodarowanie odpadami						
	w związku z eksploatacją instalacji	poza instalacją			Masa [Mg]	Nr karty przekazania odpadu	We własnym zakresie			Odpady przekazane		Imię i nazwisko osoby sporządzającej	
Maj					121,200	64/5/2017/KPOP Z							
Maj										50,640	112/5/2017/KPOWZ		
Maj										169,460	113/5/2017/KPOWZ		
Maj					426,600	65/5/2017/KPOP Z							
Maj										151,040	110/5/2017/KPOWZ		
Maj										73,780	118/5/2017/KPOWZ		
Czerwiec										22,340	89/6/2017/KPOWZ		
Czerwiec										67,660	90/6/2017/KPOWZ		
Czerwiec					262,420	269/6/2017/KPO PZ							
Czerwiec										172,420	88/6/2017/KPOWZ		

Wydrukowano przy użyciu oprogramowania opracowanego przez firmę darsoft.pl

(c) darsoft.pl

http://www.darsoft.pl

Uwaga. Żaden z przepisów karnych i administracyjnych nie uzależnia wymierzenia kary lub nałożenia obowiązku usunięcia odpadów od tego czy mamy do czynienia z odpadami niebezpiecznymi, czy innymi niż niebezpieczne

Historia zna wiele przykładów substancji które wydawały się idealne, a dziś są uważana za szkodliwe dla środowiska

Na przykład substancje z grupy CFC HCFC, HBFC (zubożające warstwę ozonową), HFC PFC,SF6 (fluorowane gazy cieplarniane), DDT, Roundup, tworzywa sztuczne.

Substancje uważane za obojętne.

- Ozon,
- Pył, pył PM10, PM2,5,
- Proszki do prania,

Przykład:

WIOŚ jest jedną z kilku inspekcji prowadzących kontrolę łańcucha żywnościowego człowieka w systemie „od pola do stołu”.

WIOŚ prowadzi kontrolę przestrzegania przepisów prawa na pierwszych etapach tego procesu, tj. prowadzi kontrolę: materiału siewnego pod kątem modyfikacji genetycznej nasion, żyzności gleb, zawartości metali ciężkich w glebach, stosowania nawozów (naturalnych lub sztucznych) oraz stosowania wybranych opadów mających własności odżywcze dla uprawianych roślin (niektórych odpadów przemysłowych oraz komunalnych osadów ściekowych).

Komunalne osady ściekowe, jak i środki wspomagające uprawę (kompost) mogą zawierać znaczne ilości metali ciężkich. W przypadku kompostu metale ciężkie pochodzą z odpadów stałych które jako zanieczyszczenie zawierają odpady takie jak baterie itp., a w przypadku komunalnych osadów ściekowych ze ścieków przemysłowych zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego (głównie metale ciężkie) wprowadzanych do kanalizacji sanitarnej.

Co prawda ustawodawca nałożył na wytwórców tych ścieków obowiązek uzyskania pozwolenia limitującego zawartość metali ciężkich jednak w procesie oczyszczania ścieków metale te odkładają się w osadach ściekowych. Dlatego też ustawodawca dopuścił do stosowania tylko takie komunalne osady ściekowe lub kompost które spełniają rygorystyczne wymagania określone w przepisach ustawy o odpadach. Poza zawartością metali ciężkich w komunalnych osadach ściekowych istotne są również

Gospodarka odpadami

dawki na hektar. Tu również ustawodawca wskazał na obowiązek bilansowania nie tylko zawartości ale i dopuszczalnych dawek na hektar.

Komunalne osady ściekowe stosowane w sposób niezgodny z prawem (z uwagi na to, że nie ma udokumentowanych parametrów fizykochemicznych – metali ciężkich w komunalnych osadach ściekowych oraz dawek na hektar) mogą wprowadzać do środowiska (do gleby) znaczące ilości metali ciężkich.

Rośliny (plody rolne) uprawiane na polach na których stosowane są takie osady ściekowe mogą pobierać poprzez system korzeniowy i kumulować ponadnormatywne ilości metali ciężkich.

Metale te kumulowane są (poprzez pasze sporządzone na bazie roślin uprawnych) również w organizmach niektórych zwierząt gospodarskich, w ten sposób włączane do łańcucha pokarmowego człowieka. Pierwiastki te nie ulegają biodegradacji. Są one niezniszczalne i nieusuwalne. Raz wprowadzone do środowiska krążą w nim stale, zmieniając, co najwyżej swoją formę.

Człowiek oraz zwierzęta spożywając rośliny z niekontrolowanymi zawartościami metali ciężkich mogą kumulować w swych organizmach te metale. Ponadto człowiek, spożywając mięso takich zwierząt (z zakumulowanymi metalami ciężkimi) po raz kolejny akumuluje te metale w organizmie. Metale ciężkie stanowią szczególne zagrożenie dla zdrowia człowieka, ponieważ skutki ich działania nie są natychmiastowe, ujawniają się po wielu latach, lub pokoleniach. Według Światowej Organizacji Zdrowia aż 80% metali ciężkich dostaje się do organizmu człowieka drogą pokarmową. Narządami szczególnie narażonymi na zatrucie jest: mózg, nerki, szpik kostny, wątroba. Metale ciężkie i WWA wykazują działanie kancerogenne i inne zakłócające prawidłowy metabolizm człowieka. W tym zakresie jest znana bogata literatura naukowa.

Podobne mechanizmy dotyczą zaorania odpadów innych niż komunalne osady ściekowe. Praktycznie w każdym przypadku przemieszanie z gruntem jakichkolwiek odpadów (nawet dopuszczonych do odzysku metodą R10), bez zgody organu ochrony środowiska, jest niedopuszczalne. Zwłaszcza odpadów które

w swojej strukturze nie są zbliżone do naturalnych składników gleby. Takie działanie jest niezgodne z prawem i stanowi bezprawne zanieczyszczenie powierzchni ziemi.

Nie ma przy tym znaczenia czy zanieczyszczenie to oddziałuje na powierzchnię ziemi (wymiwa się) czy też z przeprowadzonych badań wynika że jest neutralne. Istnieje bowiem zagrożenie, że na skutek wieloletniego pozostawienia w środowisku, na skutek niekorzystnych oddziaływań chemicznych np. z nawozami sztucznymi lub środkami ochrony roślin (jako katalizatorem zmian) mogą ulec rozkładowi uwalniając lub syntetyzując toksyczne lub nowe dziś nieznane związki chemiczne które mogą negatywnie wpływać na zdrowie lub życie ludzi i zwierząt.

Można zatem przyjąć, że wprowadzenie do środowiska jakichkolwiek odpadów których nie da się usunąć (w tym osadów ściekowych) bez zgody organów środowiska do ziemi (gleby), lub stosowanie w sposób niezgodny z prawem (dawkowanie), może spowodować nie tylko obniżenie jakości powierzchni ziemi ale również poprzez transmisję metali ciężkich do roślin (płodów rolnych) może zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka.

Porzucanie odpadów.

Każde miejsce które nie jest związane z prowadzoną działalnością gospodarczą, a na którym leżą odpady stanowi magazynowanie odpadów w miejscu na ten cel nieprzeznaczonym.

Gospodarka odpadami

Większość odpadów porzuconych i zidentyfikowanych przez Policję i inne służby (straż miejską) jest magazynowaniem odpadów w miejscu na ten cel nieprzeznaczonym.

W takiej sytuacji ma zastosowanie art. 26 ustawy o odpadach.

W niektórych przypadkach może mieć zastosowanie art. 154. § 2 oraz art. 162. § 1 i § 2 ustawy Kodeks wykroczeń.

Może być to równocześnie przestępstwo wynikające z art. 183 § 1 lub 185 § 1 oraz art. 271 § 1 ustawy Kodeks karny.

Art. 26. 1. Posiadacz odpadów jest obowiązany do niezwłocznego usunięcia odpadów z miejsca nieprzeznaczonego do ich składowania lub magazynowania.

2. Z zastrzeżeniem art. 26a, w przypadku nieusunięcia odpadów zgodnie z ust. 1, wójt, burmistrz lub prezydent miasta, w drodze decyzji wydawanej z urzędu, nakazuje posiadaczowi odpadów usunięcie odpadów z miejsca nieprzeznaczonego do ich składowania lub magazynowania, z wyjątkiem przypadku, gdy obowiązek usunięcia odpadów jest skutkiem wydania decyzji o cofnięciu decyzji związanej z gospodarką odpadami, stwierdzenia nieważności, uchylecia lub wygaśnięcia decyzji związanej z gospodarką odpadami.

3. Nakaz usunięcia odpadów, o którym mowa w ust. 2, z terenów zamkniętych oraz z nieruchomości, którymi gmina włada jako władający powierzchnią ziemi, a niebędących w posiadaniu innego podmiotu – wydaje właściwy regionalny dyrektor ochrony środowiska.

Domniemanie posiadacza odpadów wynikające z art. 3 ust. 1 pkt 19 ustawy o odpadach.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 19 ustawy o odpadach, posiadaczem odpadów jest ich wytwórca lub osoba fizyczna, prawna lub jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej, będąca w posiadaniu odpadów, przy czym domniemywa się, że władający powierzchnią ziemi jest posiadaczem odpadów znajdujących się na nieruchomości.

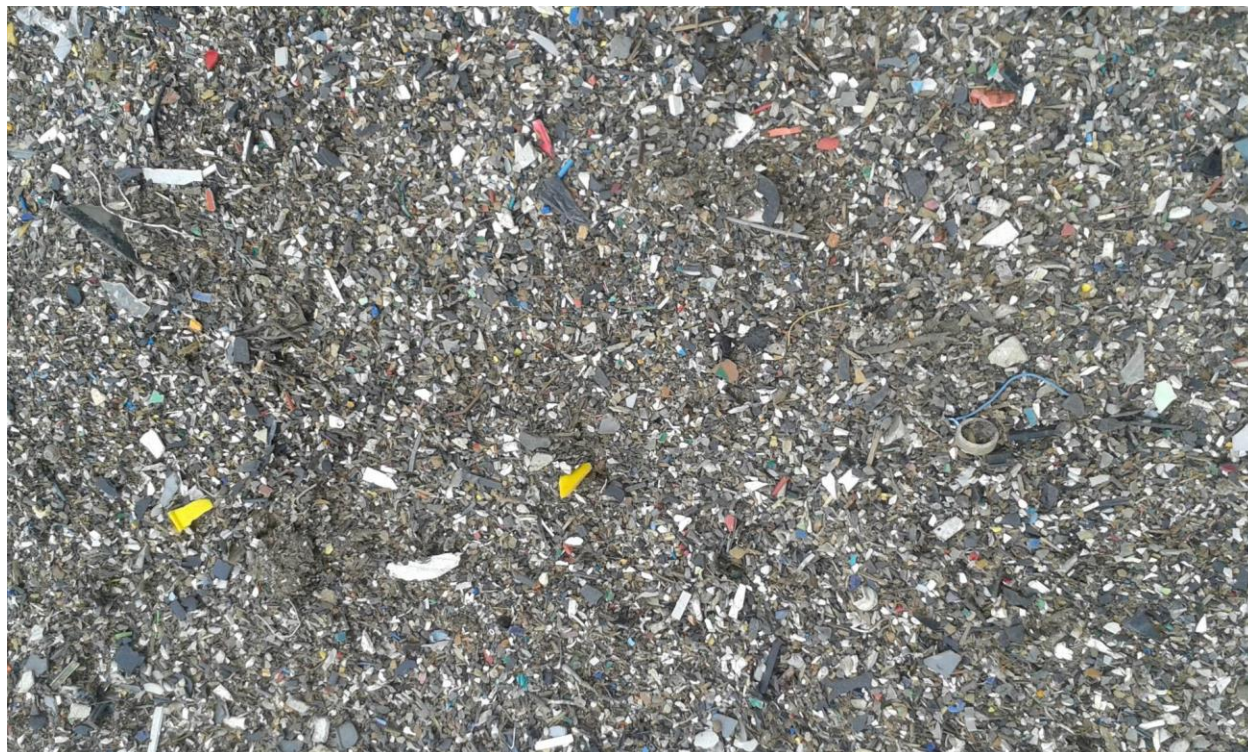
Wprowadzone domniemanie skutkuje u władających gruntem koniecznością dbałości o porządek na swoich nieruchomościach oraz ich odpowiedzialnością na zasadzie ryzyka za działania osób trzecich prowadzące do zanieczyszczenia posesji.

Poświadczenie nieprawdy w dokumentach.

Często spotyka się z problemem poświadczenia nieprawdy w dokumentach. Odpad został zadeklarowany jako 19 12 09 Minerale (np. piasek, kamienie).

Laboratoryjna analiza pobranych próbek odpadów wykazała, że nie jest to odpad o zadeklarowanym kodzie, ponieważ strata prażenia pobranych próbek oraz zawartość metalu w pobranych próbkach wyniosła łącznie 56 %.

Ustalenia te dały podstawę do stwierdzenia, że są to inne niż zadeklarowane w kartach przekazania odpady.

Porzucenie odpadów, działanie na tzw. „słupa”.

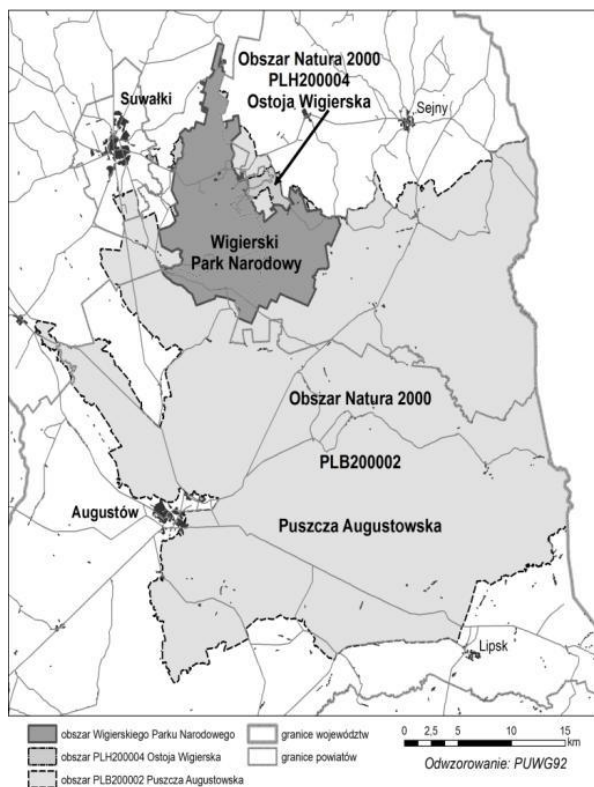
Doprowadzenie do upadłości/likwidacji

16. Egzekwowanie przepisów o ochronie przyrody w WPN

Studium przypadku na przykładzie Wigierskiego Parku Narodowego

Wigierski Park Narodowy został powołany z dniem 1 stycznia 1989 r. na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 1988 r. w sprawie utworzenia Wigierskiego Parku Narodowego (Dz. U. nr 25, poz. 173). 29 października 2002 r. został także wpisany na listę Konwencji Ramsarskiej, która skupia obszary wodno-błotne o znaczeniu między-narodowym. Park w całości jest objęty obszarem Natura 2000 „Ostoja Wigierska” PLH200004 oraz obszarem specjalnej ochrony ptaków „Puszcza Augustowska” PLB200002.

Powierzchnia Parku wynosi 15 085,49 ha, w tym lasy zajmują prawie 9460 ha (62,7% powierzchni WPN), wody - 2907 ha (19,3%), grunty orne - 1682 ha (11,1%), łąki i pastwiska - 536 ha (3,6%), drogi, tereny zabudowane i inne (3,3%).

Egzekwowanie przepisów o ochronie przyrody w WPN

Naturalne zbiorniki wodne, których jest ponad 40, zajmują łączną powierzchnię około 28 km², z najcenniejszym przyrodniczo zespołem jezior wigierskich, który tworzy jezioro Wigry wraz z połączonymi z nim 13 innymi jeziorami.

Egzekwowanie przepisów o ochronie przyrody w WPN

Teren Parku poprzecinany jest 7 rzekami oraz licznymi strumieniami i rowami melioracyjnymi. Prawie wszystkie ciek łączą większe jeziora Parku w jeden system odpływu, jakim jest rzeka Czarna Hańcza.

Egzekwowanie przepisów o ochronie przyrody w WPN

Egzekwowanie przepisów o ochronie przyrody w WPN

Wigierski Park Narodowy charakteryzuje się dużym bogactwem florystycznym i faunistycznym, które wynika z urozmaiconej rzeźby terenu i związanej z nią mozaiki różnorodnych siedlisk.

- ponad 1000 gatunków roślin naczyniowych,
- ok. 300 gat. mszaków (w tym ok. 230 gat. mchów, ponad 60 gat. wątrobowców i 2 gat. glewików),
- ponad 600 gat. glonów,
- ponad 120 gat. śluzowców,
- ponad 1000 gat. grzybów wielkoowocnikowych,
- ponad 300 gat. grzybów lichenizowanych,
- prawie 4500 gat. zwierząt (w tym ok. 1700 gat. motyli, 12 gat. płazów, 5 gat. gadów, 31 gat. ryb, ponad 50 gat. ssaków i ponad 210 gat. ptaków).

Gatunki roślin

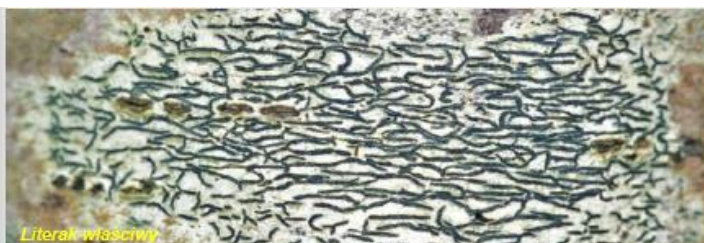
Egzekwowanie przepisów o ochronie przyrody w WPN

Gatunki grzybów

Egzekwowanie przepisów o ochronie przyrody w WPN

Gatunki porostów

Gatunki śluzowców

Egzekwowanie przepisów o ochronie przyrody w WPN

Gatunki owadów

Gatunki motyli

W WPN ochronie prawnej podlega 100 gatunków roślin naczyniowych (w tym 85 ochronie ścisłej i 15 częściowej) oraz 80 gatunków mszaków, w tym 53 ochronie ścisłej i 27 częściowej.

Egzekwowanie przepisów o ochronie przyrody w WPN

Ochrona ścisła

Egzekwowanie przepisów o ochronie przyrody w WPN

W WPN ochronie prawnej podlega 11 gatunków grzybów makroskopijnych (w tym 10 ochronie ścisłej i 1 częściowej) oraz 63 gatunki grzybów lichenizowanych (w tym 56 ochronie ścisłej i 7 częściowej).

Chronione gatunki motyli

Ochrona ścisła: czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*, osadnik wielkooki *Lopinga achine*

Ochrona częściowa: mszarnik jutta *Oeneis jutta*, szlaczkoń torfowiec *Colias palaeno*

Chronione gatunki ważek

Ochrona ścisła: żagnica zielona *Aeshna viridis*, trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*, zalotka białoczarna *Leucorrhinia albifrons*, zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*, iglica mała *Nehalennia speciosa*

Egzekwowanie przepisów o ochronie przyrody w WPN

Chronione gatunki ptaków

W WPN ochronie ścisłej podlegają 49 gatunków ptaków, które wymienione są w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej.

Celami ochrony środowiska przyrodniczego Wigierskiego Parku Narodowego są m.in.:

- zachowanie lub przywrócenie naturalnych procesów ekologicznych;
- utrzymanie naturalnej różnorodności siedlisk;
- ograniczanie niekorzystnych zjawisk i procesów w zniekształconych antropogenicznie zbiorowiskach;
- poprawa stanu chronionych siedlisk Natura 2000;
- ochrona stanowisk cennych gatunków roślin, grzybów i porostów;

Egzekwowanie przepisów o ochronie przyrody w WPN

- eliminacja z ekosystemów gatunków roślin obcych geograficznie, a zwłaszcza gatunków inwazyjnych.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska 9 (Dz.U. 2001, Nr 62 poz.627)

Korzystanie ze środowiska

- Powszechne korzystania ze środowiska (przysługuje każdemu, w celu zaspokojenia potrzeb osobistych oraz gospodarstwa domowego, w tym wypoczynku oraz uprawiania sportu);
- Korzystanie ze środowiska wykraczające poza ramy korzystania powszechnego (wymaga uzyskania pozwolenia).

Poznawanie przyrody

- w celu zaspokojenia potrzeb osobistych;
- w celach naukowych;
- w celach zarobkowych (umożliwiając innym poznawanie przyrody).

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony przyrody (Dz.U. 2004, Nr 92 poz.880)

Zakazy:

- budowy lub przebudowy obiektów budowlanych i urządzeń technicznych, z wyjątkiem obiektów i urządzeń służących celom parku narodowego albo rezerwatu przyrody;
- chwytania lub zabijania dziko występujących zwierząt, zbierania lub niszczenia jaj, postaci młodocianych i form rozwojowych zwierząt, umyślnego płoszenia zwierząt kręgowych, zbierania poroży, niszczenia nor, gniazd, legowisk i innych schronień zwierząt oraz ich miejsc rozrodu;
- zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody;
- niszczenia gleby lub zmiany przeznaczenia i użytkowania gruntów;
- połowu ryb i innych organizmów wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych;
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu.

Egzekwowanie przepisów o ochronie przyrody w WPN

Studium przypadku:

- Zmiana użytkowania gruntu
Czerwony Folwark

- Zmiana użytkowania gruntu
Rosochaty Róg

Egzekwowanie przepisów o ochronie przyrody w WPN

- Zmiana użytkowania gruntu
Wigry

- Zmiana użytkowania gruntu
Rosochaty Róg

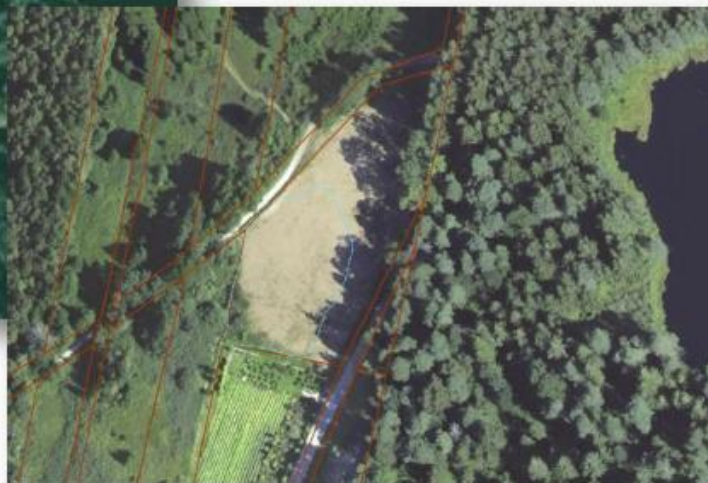

Egzekwowanie przepisów o ochronie przyrody w WPN

- **Zmiana użytkowania gruntu**

Krzywe

- **Zmiana użytkowania gruntu**

Krzywe

Wprowadzanie inwazyjnych gatunków roślin obcego pochodzenia

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym (Dz. U. 2011 nr 210 poz. 1260).

Egzekwowanie przepisów o ochronie przyrody w WPN

Dla niektórych gatunków, np.: dla barszczu Sosnowskiego, niecierpka gruczołowatego, rdestowca japońskiego czy kolczurki klapowanej Rozporządzenie nie dotyczy dalszego przetrzymywania, bez zmiany lokalizacji, okazów przetrzymywanych w dniu wejścia w życie rozporządzenia.

Konsekwencją niestosowania się do przepisów Ustawy o ochronie przyrody, dot. gatunków inwazyjnych obcego pochodzenia, są określone sankcje karne - kto będzie posiadał żywe okazy tych roślin bez odpowiedniego zezwolenia, popełniać będzie wykroczenie, zagrożone karą aresztu lub grzywny (**art. 131 pkt 9**).

Zanieczyszczenie wód

Awaria urządzeń w Miejskiej Oczyszczalni Ścieków w Suwałkach, w wyniku której w lipcu 2018 r. do wód Czarnej Hańczy przedostało się ok. 2,5 tys. m³ nienależycie oczyszczonych ścieków komunalnych. Zanieczyszczenie rzeki spowodowało śnięcie ryb.

Egzekwowanie przepisów o ochronie przyrody w WPN

Kradzieże

Kłusownictwo

Egzekwowanie przepisów o ochronie przyrody w WPN

Szkoda w środowisku

Rozbudowa drogi znajdującej się na obszarze chronionym (obszar Natura 2000) wyraźnie polepszyła jakość kilkusetmetrowego odcinka drogi, m.in. wzbogacając ją w chodniki oraz sieć kanalizacji deszczowej. Działania te nie uwzględniały jednak obecności na tym terenie dużej populacji płazów, w tym kumaka nizinnego i traszki grzebieniastej, które po obu stronach drogi posiadają liczne miejsca rozrodu, żerowania i hibernacji.

Przeprowadzony monitoring płazów na zmodernizowanych odcinkach dróg, już po zakończeniu inwestycji wykazał, że drogi te, wraz ze swoją infrastrukturą techniczną, znacząco negatywnie wpływają na populację płazów.

Płazy uwięzione w studzience kanalizacyjnej

Młociane formy płazów przy krawężniku

Od kwietnia do października 2018 roku stwierdzono na drogach oraz w 17 studzienkach deszczowych ponad 120 tys. płazów, w tym ponad 112 tys. martwych! Najwięcej martwych płazów stwierdzono wzdłuż krawężników – były to głównie młodociane formy płazów, które nie mogły sforsować 13-centymetrowego krawężnika i ginęły z wysuszenia organizmu.

Egzekwowanie przepisów o ochronie przyrody w WPN

Straż Parku

Rok 2014

- sprzęt kłusowniczy rybacki – 66 sztuk
- wnyki na zwierzynę - 8 szt.
- ujęto 5 osób nielegalnie łowiących ryby na akwenach WPN
- 13 grzywien w formie mandatu karnego

Rok 2015

- sprzęt kłusowniczy rybacki - 76 szt.
- wnyki na zwierzynę - 2 szt.
- ujęto 3 osoby nielegalnie połowiąjące ryby na akwenach WPN
- 3 grzywiny w drodze mandatu karnego

Rok 2016

- sprzęt kłusowniczy rybacki - 67 szt.
- 1 grzywina w drodze mandatu karnego
- ujęto 3 osoby nielegalnie połowiąjące ryby na akwenach WPN

Rok 2017

- sprzęt kłusowniczy rybacki - 47 szt.
- 1 mandat karny
- ujęto 2 osoby nielegalnie połowiąjące ryby na akwenach WPN

Rok 2018

- sprzęt kłusowniczy rybacki - 39 szt.
- 2 grzywiny w drodze mandatu karnego
- ujęto 2 osoby nielegalnie połowiąjące ryby na akwenach WPN

17. Cele i zadania parku narodowego na przykładzie RPN

Planowanie i realizacja - zdefiniowanie celów wewnętrznych i zewnętrznych Parku, wybór najlepszych sposobów osiągnięcia tych celów.

Charakterystyka Parku:

- ocena stanu zasobów, towarów i składników przyrody, walorów krajobrazowych, wartości naukowych, społecznych, kulturowych i edukacyjnych oraz istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych,
- ocena efektów dotychczas wykonywanych zabiegów ochrony czynnej i innych działań,

Cele i zadania parku narodowego:

Art. 8 ust 2; 8b. ust 1; Ustawa o ochronie przyrody z dnia z 16 kwietnia 2004 roku (Dz.U. z 2015 r. poz. 1615)

1. prowadzenie działań ochronnych w ekosystemach parku narodowego, zmierzających do realizacji celów, którymi są:
  - a. zachowania różnorodności biologicznej, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej i walorów krajobrazowych,
  - b. przywrócenia właściwego stanu zasobów i składników przyrody
  - c. odtworzenia zniekształconych siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin, siedlisk zwierząt lub siedlisk grzybów.
2. Udostępnianie obszaru parku narodowego na zasadach określonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych i w zarządzeniach dyrektora parku
3. prowadzenia działań związanych z edukacją przyrodniczą

Przełożenie podstawowych celów parków narodowych na specyficzne dla Roztoczańskiego Parku Narodowego:

- roczne zadania rzeczowe,
- **plan ochron.**

Celem ochrony przyrody Parku jest:

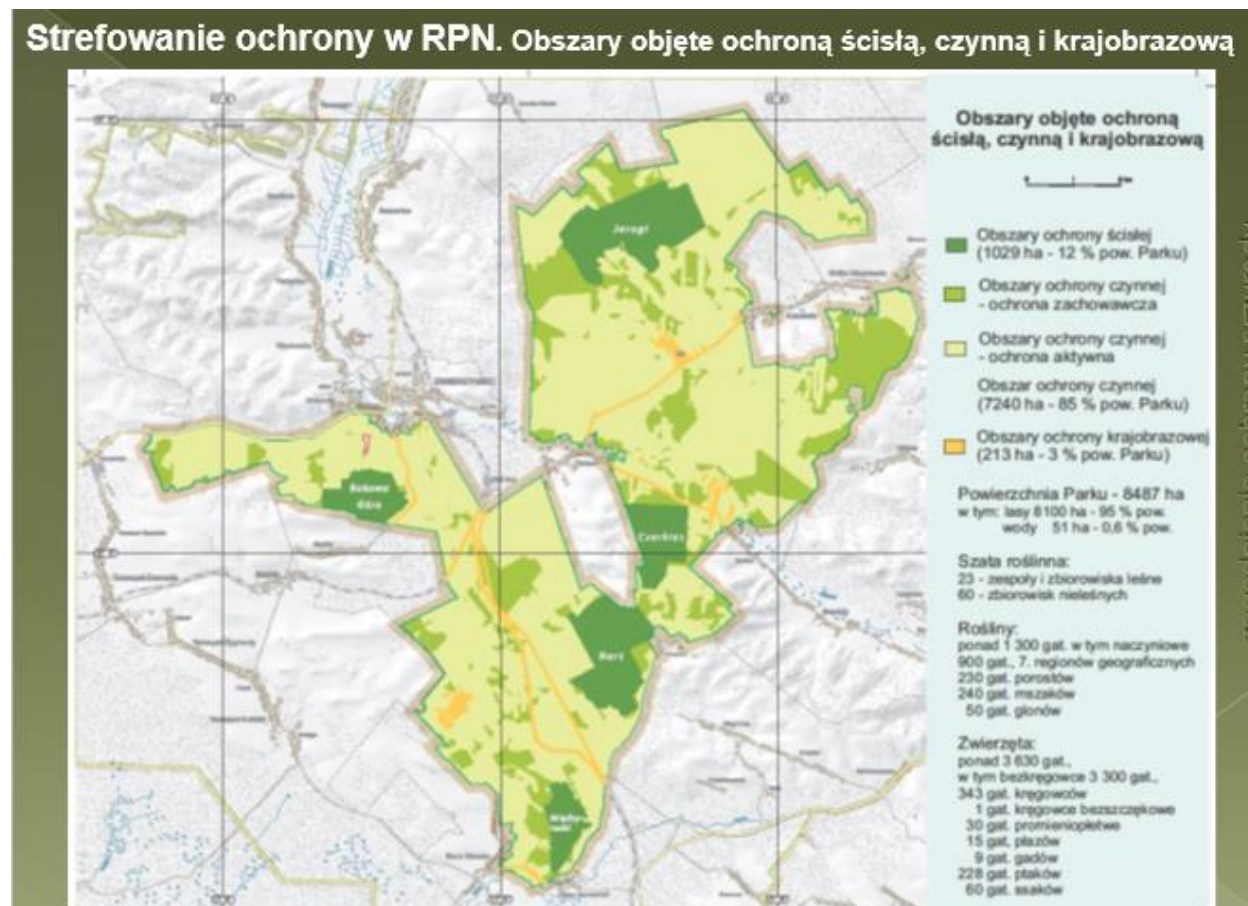
- utrzymanie oraz zapewnienie niezakłóconego przebiegu procesów ekologicznych; utrzymanie stabilności ekosystemów;

Cele i zadania parku narodowego na przykładzie RPN

- zachowanie różnorodności biologicznej;
- utrzymanie dziedzictwa geologicznego i paleontologicznego;
- zapewnienie ciągłości istnienia gatunków roślin, zwierząt i grzybów, wraz z ich siedliskami, przez ich utrzymanie lub przywrócenie do właściwego stanu ochrony;
- utrzymanie walorów krajobrazowych oraz zadrzewień;
- utrzymanie lub przywrócenie do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, a także pozostałych zasobów, tworów i składników przyrody;
- kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody przez edukację, informowanie i promocję w dziedzinie ochrony przyrody;
- zapewnienie niezakłóconego, naturalnego przebiegu procesów przyrodniczych w obszarach ochrony ścisłej.

ZARZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA z dnia 19 kwietnia 2018r. w sprawie ustanowienia Planu Ochrony dla Roztoczańskiego Parku Narodowego (Dz.U. z 2018 r., poz. 1081)

Ochrona ścisła.

Całkowite i trwałe zaniechanie bezpośredniej ingerencji człowieka w stan ekosystemów, tworów i składników przyrody oraz w przebieg procesów przyrodniczych w obszarach ochrony ścisłej; Bukowa Góra, Nart, Czerkies Jarugi, Międzyrzeczki. Monitorowanie zachodzących zmian.

Cele i zadania parku narodowego na przykładzie RPN

Ochrona czynna.

Stosowanie zabiegów ochronnych w celu przywrócenia naturalnego stanu ekosystemów i składników przyrody lub zachowania siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin, zwierząt lub grzybów. Utrzymanie oraz zapewnienie niezakłóconego przebiegu procesów ekologicznych; utrzymanie stabilności ekosystemów.

Cele i zadania parku narodowego na przykładzie RPN

Ochrona czynna.

Przywrócenie do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, a także pozostałych zasobów, tworów i składników przyrody

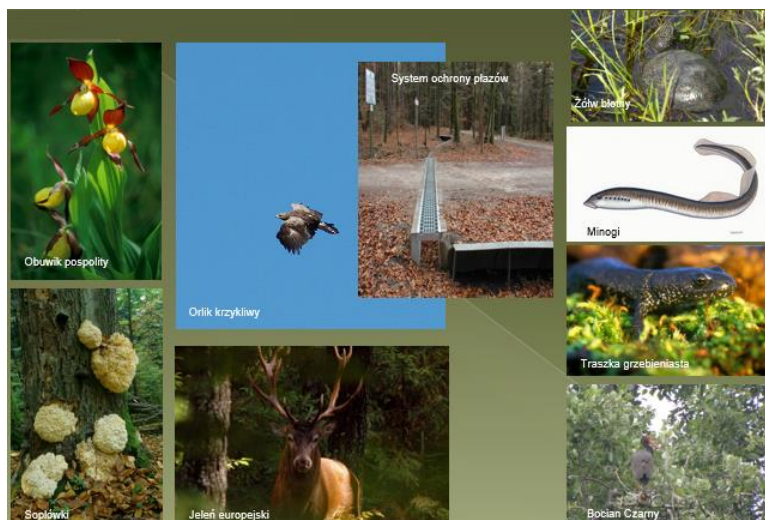
Ochrona czynna. W stosunku do ras zwierząt objętych programem ochrony zasobów genetycznych w ramach Ośrodka Hodowli Zachowawczej

Cele i zadania parku narodowego na przykładzie RPN

- prowadzenie hodowli zachowawczej rodzimych ras zwierząt (konika polskiego, owcy Uhruskiej, bydła białogrzbietego, rasy czerwonej),
- prowadzenie gospodarki rolnej i łąkowo-pastwiskowej na potrzeby hodowli.

Ochrona czynna. Zapewnienie ciągłości istnienia gatunków roślin, zwierząt i grzybów, wraz z ich siedliskami, przez ich utrzymanie lub przywrócenie do właściwego stanu ochrony.

Ochrona czynna. Zachowanie różnorodności biologicznej.

Roztocze to region pogranicza przyrodniczego. Jak pisał Stanisław Wasylewski

Cele i zadania parku narodowego na przykładzie RPN

„W oczach przyrodnika jest to region tak ciekawy pod względem geologicznym i biologicznym, że trudno gdziekolwiek znaleźć dlań analogię. Zeszła się troista przyroda i rzeźba troista: stepu, nizin, gór.”

Roztocze to korytarz ekologiczny, wąski łącznik, spinający Wyżyny Polskie z Podolem, umożliwiający wędrówkę roślin i zwierząt. Dzięki temu mamy na Roztoczu i regionach sąsiednich rośliny siedmiu obszarów geograficznych; stepowe, górskie, pochodzące z północy relikty polodowcowe.

Roztocze to ważna granica przyrodnicza, przebiega tędy północ-wschodnia granica zasięgu takich gatunków drzew, jak: buk, jodła, świerk, jawor

Ochrona czynna. Ochrona krajobrazowa - zachowanie cech charakterystycznych danego krajobrazu.

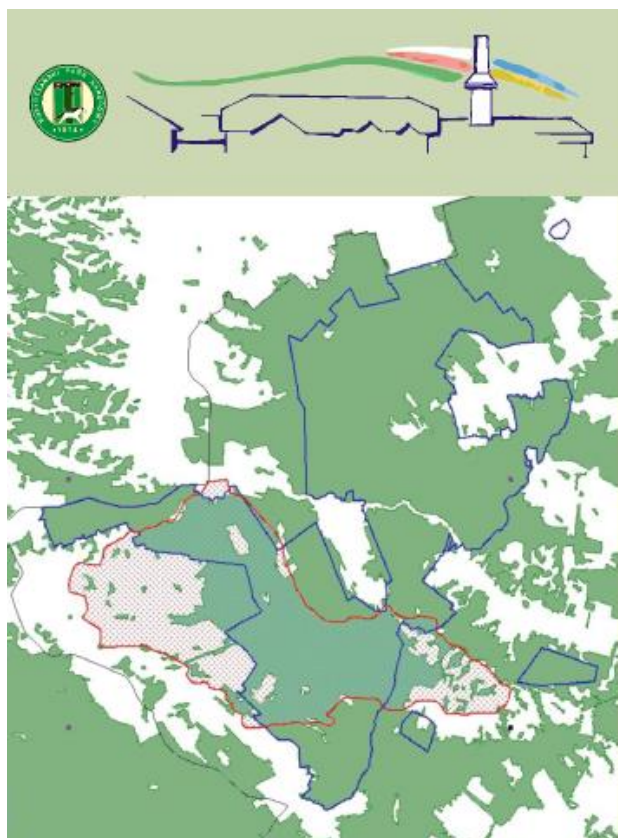
Cele i zadania parku narodowego na przykładzie RPN

Monitoring przyrodniczy i udostępnienie dla nauki

Roztoczańskie Centrum Naukowo-Edukacyjne – Stacji Bazowej Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego zagadnienia ochrony przyrody

Program działalności Roztoczańskiego Centrum Naukowo-Edukacyjnego został określony przez sygnatariuszy listu intencyjnego z dnia 17 października 2008 roku dotyczącego utworzenia i prowadzenia Roztoczańskiego Centrum Naukowo-Edukacyjnego; Głównego Inspektora Ochrony Środowiska w Warszawie, Marszałka Województwa Lubelskiego, Prezesa Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie, Rektorów Lubelskich Uczelni; Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Politechniki Lubelskiej, Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej, Uniwersytetu Przyrodniczego, Uniwersytetu Medycznego oraz Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego. Dążenie do utrzymania standardów ZMŚP, do udziału w monitoringach realizowanych w Parku i otulinie przez podmioty zewnętrzne, monitorowanie skutków działań wykonywanych w ramach ochrony czynnej, koordynacja udostępniania parku dla nauki przez podmioty zewnętrzne.

Dzięki publikowaniu wyników prowadzonych badań Park postrzegany jest jako „ośrodek naukowy”

Cele i zadania parku narodowego na przykładzie RPN

Zabezpieczenie materialne

- urządzeń ochrony środowiska: termomodernizacja, odnawialne źródła energii – panele słoneczne, ogniwa fotowoltaiczne, piece na biomasę, oczyszczalnie hydrofitowe, odzyskiwanie wód opadowych do celów sanitarnych i gospodarczych,
- substancji mieszkaniowej,
- obiektów administracyjnych w tym zabytkowej siedziby Parku,
- monitoring skutków wprowadzonych technologii,
- infrastruktury związanej z udostępnianiem Parku
- dróg wewnętrznych Parku.

Monitorowanie stanu, adaptacja do istniejących potrzeb, modernizacja posiadanej infrastruktury

	2011	2012	2013	2014	RAZEM
TERMOMODERNIZACJA	1	8	1	2	12
INSTALACJE SOLARNE	1	7	0	12	20
POMPY CIEPŁA	1	3	0	0	4
FOTOWOLTAIKA	1	0	0	4	5
OŚWIETLENIE LED	0	0	0	2	2
MODERNIZACJA GOSPODARKI ŚCIEKOWEJ I ZAGOSPODAROWANIE WÓD OPADOWYCH	0	0	0	6	7

Źródła finansowania Parku

Istniejące uwarunkowania i struktura przychodów Parku zmusza do ciągłego poszukiwania środków zewnętrznych (krajowych i zagranicznych) na realizację zadań ustawowych.

Art. 8g i 8h określa zasady gospodarki finansowej parku; Ustawa o ochronie przyrody z dnia z 16 kwietnia 2004 roku (Dz.U. z 2015 r. poz. 1615)

Źródła finansowania Roztoczańskiego Parku Narodowego										
(w mln zł)	2012		2013		2014		2015		Średnia	
	zł	%	zł	%	zł	%	zł	%	zł	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Ogółem	11,0	100	9,1	100	12,9	100	12,5	100	11,4	100
Budżet Państwa – DC	3,2	29,9	3,2	35,3	3,3	25,6	3,9	31,0	3,4	30,5
Środki własne RPN	4,0	37,4	4,4	48,6	5,4	41,9	5,7	45,3	4,9	43,3
Śr. pozabudżetowe	3,5	32,7	1,5	16,1	4,2	32,6	2,9	23,7	3,0	26,3
Środki krajowe										
NFOŚiGW	2,77	79,14	0,76	52,05	3,40	80,95	0,73	24,58	1,92	59,18
WFOŚiGW	0,12	3,43	0,1	6,85	0,11	2,62	0,23	7,64	0,14	5,14
F. Leśny	0,40	11,43	0,31	21,23	0,18	4,29	1,24	41,20	0,53	19,54
UAM – NFOŚiGW	0,07	2,00	0,09	6,16	0,07	1,67	0,07	2,66	0,08	3,12
Inne (6 partnerów)					0,11	2,62			0,03	0,66
Środki zewnętrzne/UE										
GeaGrands					0,20	4,76	0,64	21,59	0,21	6,59
ARiMR	0,14	4,00	0,2	13,70	0,13	3,10	0,07	2,33	0,14	5,78

Ustalanie zadań ochronnych

Wynik stanu przyrody,

Cele i zadania parku narodowego na przykładzie RPN

- Pożądane cele ochrony,
- Zakres zadań ochronnych dla RPN:
  - Identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych zewnętrznych oraz wskazanie sposobów eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków,
  - opisanie sposobów ochrony czynnej ekosystemów z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań,
  - opis sposobów ochrony czynnej gatunków roślin i zwierząt,
  - wskazanie obszarów objętych ochroną ścisłą, czynną i krajobrazową,
  - ustalenie miejsc udostępnianych w celach naukowych, edukacyjnych, turystycznych i rekreacyjnych oraz maksymalnej liczby osób mogących przebywać jednocześnie w tych miejscach,
- Ocena możliwości realizacyjnych:
  - finansowe,
  - organizacyjne,
  - elastyczność.

3. PLANOWANIE I REALIZACJA POZA GRANICAMI PARKU

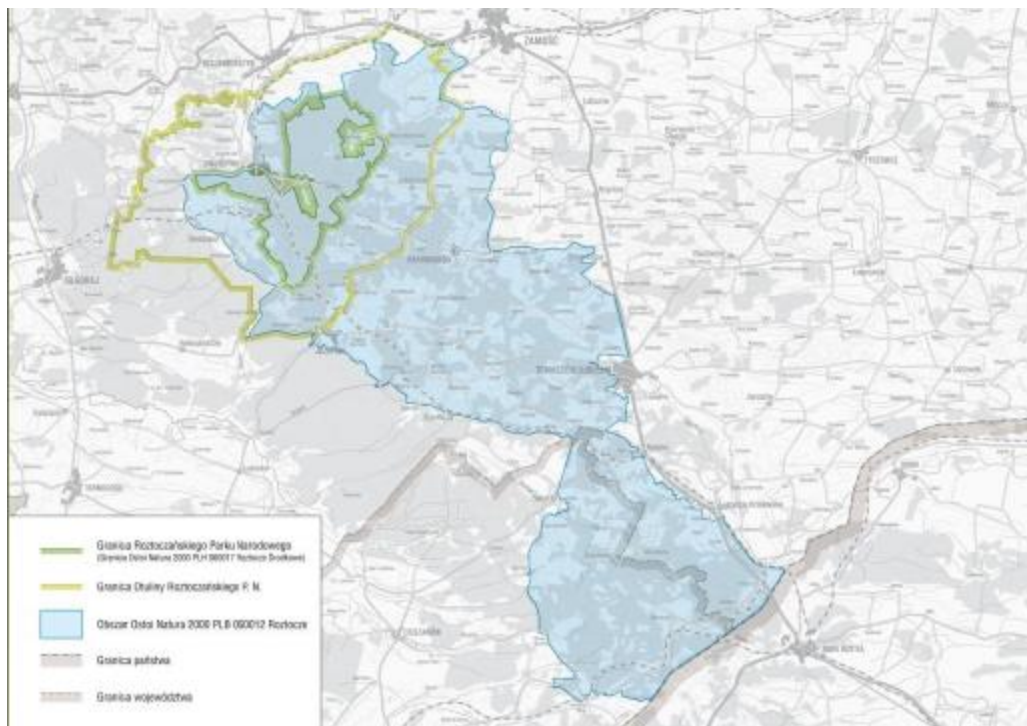
3.1. Roztoczański Park Narodowy w systemie obszarów chronionych

W granice Parku (pow.8483ha) wpisana została Ostoja siedliskowa „Roztocze Środkowe” (PLH060017) występuje tu 14 siedlisk (wg Załącznika I Dyrektywy siedliskowej) zajmują one 43% obszaru Parku; znajdują się tu 4 siedliska priorytetowe: torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą, bory i lasy bagienne, lasy łąkowe i nadrzeczne zarośla wierzbowe, świetlista dąbrowa subkontynentalna. 21 gatunków zwierząt i 3 gatunki roślin z tego obszaru znajduje się w II załączniku Dyrektywy siedliskowej.

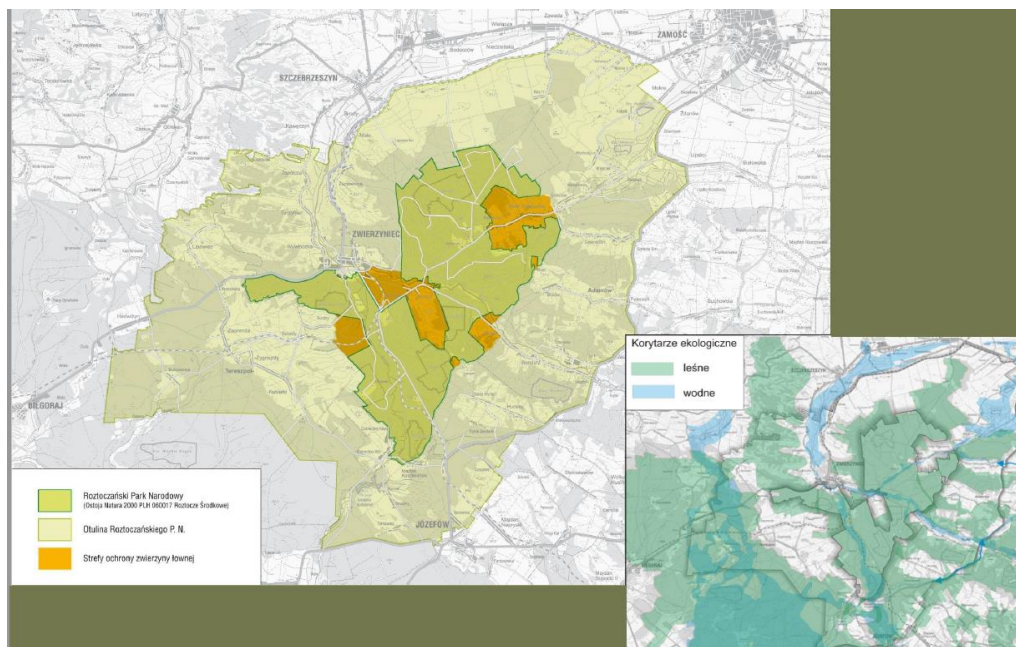
Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków „Roztocze” (PLB060012) dla którego Dyrektor Parku sporządza plan ochrony ma pow. 104 000 ha; stwierdzono występowanie 42 gat. łąkowe ptaków z 84 gat. Wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej w tym: trzmielojad *Pernis apivorus*, orlik krzykliwy *Aquila pomarina*, puchacz *Bubo bubo*, puszczyk uralski *Strix uralensis*, sóweczka *Glaucidium passerinum*, dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*, dzięcioł białoszy *Dendrocopos syriacus*, dzięcioł biało-grzbiety *Dendrocopos leucotos*, muchołówka biało-szyja *Ficedula albicollis*.

Cele i zadania parku narodowego na przykładzie RPN

Otulina Roztoczańskiego Parku Narodowego

Art. 11; Ustawa o ochronie przyrody z dnia z 16 kwietnia 2004 roku (Dz. U. z 2015 r. poz. 1615)
 Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14.04.2010r. w sprawie ustanowienia strefy ochrony zwierząt łownych w otulinie RPN

Cele i zadania parku narodowego na przykładzie RPN

Ilość wydanych postanowień Dyrektora RPN dot. uzgodnień decyzji inwestycji celu publicznego na terenie otuliny RPN								
Rok	Adamów	Józefów	Krasnobród	Szczebrzeszyn	Tereszpol	Zwierzyniec	Zamość	
2011					1	1		
2012						3	1	
2013						5	4	
2014					2	1	5	
2015						5	5	
ilość uzgodnień pozytywnych ilość uzgodnień negatywnych								

Ilość wydanych postanowień Dyrektora RPN dot. uzgodnień decyzji o warunkach zabudowy na terenie otuliny RPN.								
Rok	Adamów	Józefów	Krasnobród	Szczebrzeszyn	Tereszpol	Zwierzyniec	Zamość	
2011				1	13	16		
2012				1	4	1	12	
2013					1	11	32	
2014				1	4	11	20	
2015				1	2	11	22	

Park jako punkt recepcyjny tworzonego Geoparku Kamienny Las na Roztoczu, Strefa rdzenna tworzonego Transgranicznego Rezerwatu Biosfery „Roztocze”

Cele i zadania parku narodowego na przykładzie RPN

Partnerzy Parku w realizacji zadań ustawowych. Współpraca zewnętrzna.

- Urząd Wojewódzki w Lublinie
- Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego
- Placówki naukowe: UMCS, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, KUL, Uniwersytet Iwana Franki we Lwowie
- WIOŚ, RDOŚ, BUL, IBL
- Samorządy (2 powiatowe, 7 gminnych)
- Szkoły (patronackie –25)
- Organizacje i stowarzyszenia proekologiczne
- Policja, Straż Pożarna, Wojsko Polskie, WOPR
- Wolontariat
- Organizacje pozarządowe: JKR, ZAMTOP, LOP, PTTK. LTO, OTOP
- Społeczność lokalna
- Media w regionie
- Firmy z Roztocza
- Jaworowski Przyrodniczy Park Narodowy i Zapovidnyk „Roztocze” na Ukrainie

Podstawy prawne organizacji i funkcjonowania Parku.

Ustawa o ochronie przyrody oraz inne ustawy i rozporządzenia.

- Statut RPN.
- Ponadzakładowy Układ Zbiorowy Pracy.
- Regulamin organizacyjny.
- Uregulowania wewnętrzne dyrektora Parku dot. m.in. :
  - Gospodarki finansowej Parku,
  - Procedur kontroli zarządczej,

Realizacja wyłącznych uprawnień dyrektora parku:

reprezentacja Skarbu Państwa w stosunkach cywilno-prawnych, w zakresie zarządzanego mienia,

- realizacja ustaleń planu ochrony,
- wydawanie zarządzeń określających sposoby korzystania z obszarów parku w celach naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych i sportowych,
- prowadzenie postępowań w sprawach o wykroczenie oraz udział w rozprawach przed sądami powszechnymi w charakterze oskarżyciela publicznego,
- zadania i kompetencje wynikające z przepisów ustawy o lasach,
- współpraca z Szefem Krajowego Centrum Informacji Kryminalnej,

oraz

Realizacja wyłącznych uprawnień dyrektora parku: wewnętrzne regulacje gospodarcze i finansowe.

- wdrażanie zarządzeń racjonalizujących wydatkowanie środków finansowych,
- kontynuowanie programu oszczędnościowego,

Cele i zadania parku narodowego na przykładzie RPN

- zwiększenie kreatywności działań w uzyskiwaniu środków pozabudżetowych w tym środków z UE,
- kontynuowanie procesu prywatyzacyjnego prac leśnych i gospodarczych,
- zlecanie na zewnątrz prac nie związanych wprost z działalnością statutową
- wykonywanie zadań przez pracowników na podstawie stosunku pracy (52 etaty budżetowe i 27 etatów finansowanych z rezerwy celowej),

Dalsze wdrażanie procedur kontroli zarządczej zgodnie z ustawą o finansach publicznych celem jej jest zapewnienie:

- zgodności działalności z przepisami prawa oraz procedurami wewnętrznymi,
- skuteczności i efektywności działania,
- wiarygodności sprawozdań,
- ochrony zasobów,
- przestrzegania i promowania etycznego postępowania,
- efektywności i skuteczności przepływu informacji,
- zarządzania ryzykiem.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych (Dz. U. nr 157, poz. 1240 ze zm.)

Załoga i jej rozwój transparentne procedury naboru i szkolenia personelu, i motywowania

- Wdrożenie Kodeksu Etyki pracowników Roztoczańskiego Parku Narodowego
- Wdrożenie transparentnych mechanizmów i procedur motywowania, nagradzania, naboru i szkolenia pracowników
- Motywacje (takie kierowanie pracownikami i ich inspirowanie, by z całą chęcią dążyli do osiągnięcia postawionych przed nimi celów)
  - Równomierne obciążanie zadaniami
  - Wykorzystywanie predyspozycji indywidualnych
  - Uwzględnianie specyfiki środowiska przyrodniczego oddanego pod ochronę

Skuteczny system kontroli wewnętrznej, kontrola finansów.

Dalsze dostosowywanie, aktualizacja i adaptacja do pojawiających się potrzeb w ramach procedury kontroli zarządczej, wewnętrznych aktów prawnych:

Cele i zadania parku narodowego na przykładzie RPN

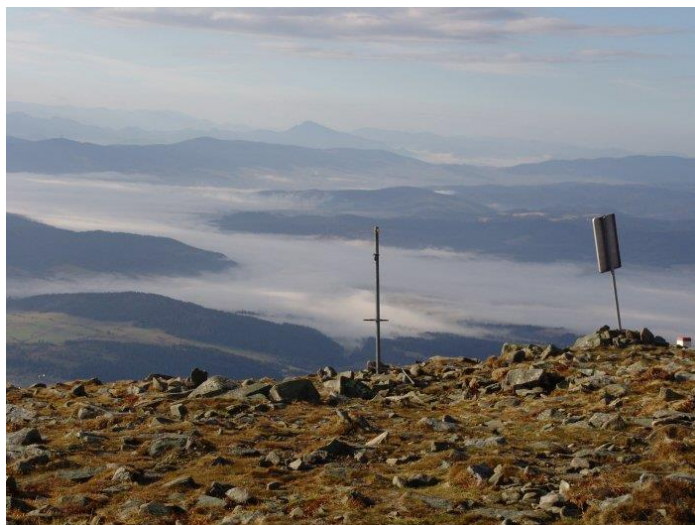
- Zakresu czynności pracowników.
- Regulaminu organizacyjnego Roztoczańskiego Parku Narodowego,
- Przyjętych zasad rachunkowości i Planu kont,
- Instrukcji kancelaryjnej, rzeczowym wykazie akt oraz instrukcji o organizacji i zakresie działania archiwum zakładowego,
- Instrukcji kontroli wewnętrznej,
- Ustalonych zasadach i kontroli wydatkowania środków publicznych
- Instrukcji obiegu i kontroli gospodarowania środkami majątku ruchomego,
- Instrukcji obiegu i kontroli druków ścisłego zarachowania,
- Instrukcji gospodarki kasowej,
- Instrukcji obiegu i kontroli dokumentów,
- Instrukcji inwentaryzacyjnej,

18. Parki Narodowe

18.1. Babiogórski Park Narodowy

Data utworzenia: 1954 r.

Powierzchnia: 3393,34 ha

Okolice szczytu, fot. T. Urbaniec

Źródło: <http://www.bgpn.pl/galeria/babiogorskie-pejzaze.html>

Flora i fauna

Najważniejszymi typami ekosystemów są ekosystemy leśne oraz nieleśne. Park jest miejscem występowania wielu rzadkich oraz interesujących gatunków grzybów, roślin i zwierząt. Spotkać można tu rośliny, nie zasiedlające innych miejsc Polski (rogownica alpejska), rzadkie i zagrożone wyginięciem (tojad morawski, tocja karpacka), jak również wiele gatunków objętych ochroną prawną. Na Babiej Górze doliczono się blisko 650 gatunków roślin naczyniowych, 280 gatunków mszaków, ponad 1300 różnych grzybów

i porostów. Świat zwierząt jest równie bogaty i zróżnicowany - stwierdzono 4500 gatunków i podgatunków zwierząt. Jest to ostoja między innymi dla niedźwiedzia, wilka, czy rysia, które z powodu silnej presji człowieka nader rzadko występują poza obszarami chronionymi. Istota ochrony ścisłej polega na zaniechaniu na tych obszarach jakiegokolwiek działalności człowieka, bowiem celem tego typu ochrony jest zachowanie

w stanie naturalnym. Na terenach objętych ochroną czynną prowadzi się działania zmierzające do przywrócenia lasom właściwego składu gatunkowego i odpowiedniej struktury. Na terenach ochrony

krajobrazowej, z uwagi na stosunki własnościowe gruntów obowiązuje prowadzenie zrównoważonego użytkowania lasów i polan. Bardzo istotne w tej strefie jest zachowanie wszystkich istniejących zbiorowisk nieleśnych i walorów krajobrazowych.

18.2. Białowieski Park Narodowy

Data utworzenia: 1932 r.

Powierzchnia: 10 517,27 ha

Do głównych zadań Białowieskiego Parku Narodowego związanych z ochroną przyrody należy:

- a) zabezpieczenie wartości przyrodniczych, naukowych, krajobrazowych na terenie Parku,
- b) identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz podejmowanie stosownych działań eliminujących lub ograniczających te zagrożenia i ich skutki,
- c) prowadzenie własnych badań naukowych oraz inicjowanie badań, a także udostępnianie obszaru parku do badań innym jednostkom naukowo-badawczym,
- d) prowadzenie hodowli zagrodowej i zachowawczej żubra, w tym opieka nad stadem wolnym żubrów na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej.

Źródło: https://bpn.com.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=19&Itemid=38

Flora i fauna:

W Puszczy Białowieskiej zachowały się ostatnie na niżu europejskim fragmenty lasów o charakterze pierwotnym. Dominującym typem lasu są w Puszczy grądy zajmujące 47% powierzchni leśnej. Bory zajmują 37%, a podmokłe lasy liściaste i mieszane ok. 14,5% powierzchni Puszczy. Drzewostany tworzą głównie świerk pospolity - 26%, sosna zwyczajna - 24%, olsza czarna - 17%, dąb szypułkowy - 12%, oraz brzozy: brodawkowata i omszona - 11%. Jesion wyniosły, lipa drobnolistna, klon zwyczajny, topola osika i wiązy stanowią domieszkę w składzie gatunkowym drzewostanów, choć lokalnie mogą pełnić też rolę gatunków głównych. Grab zwyczajny, choć jest gatunkiem bardzo pospolitym, z reguły buduje drugie piętro drzewostanów, bardzo rzadko wchodząc do składu gatunkowego drzewostanów głównych.

Spośród roślin Puszczy Białowieskiej najliczniejszą grupą są rośliny naczyniowe - jest ich nieco ponad tysiąc gatunków. W tym 19 gatunków to paprocie, 6 - widłaki, 7 - skrzypy, 54 gatunki reprezentuje

Parki Narodowe

wątrobowce, a nieco ponad 200 gatunków - mchy. Wiele gatunków mszaków i porostów, które w przeszłości były najprawdopodobniej szeroko rozprzestrzenione przetrwały jedynie w takich miejscach jak Puszcza. Można je spotkać tylko tam, gdzie las zachował swoją pierwotność, a układ warunków przyrodniczych

i gospodarka ludzka (a raczej jej brak) umożliwiły ich przetrwanie. Większość z nich jest związana z martwym drewnem lub z pniami, konarami i korą starych drzew. Właśnie ich obecność stanowi o unikatowości Puszczy, będąc jednocześnie miernikiem stopnia zachowania jej zasobów naturalnych.

Symbolem Parku jest żubr – największy ssak lądowy Europy. Puszcza Białowieska okazała się dla żubra nizinnego ostatnią ostoją. Tu także rozpoczęto proces jego restytucji, czyli przywracania go naturze. Obecnie w Puszczy Białowieskiej żyje najliczniejsza populacja wolnościowa żubra na świecie. W polskiej jej części liczy ona ok. 500 osobników.

Puszcza Białowieska jest środowiskiem życia dla olbrzymiej jak na naszą strefę klimatyczną liczby gatunków zwierząt. Poczynając od bezkręgowców: pierwotniaków, płazińców, obleńców, brzuchorzęsków, mięczaków, dżdżownic, niesporczaków, pajaków, roztoczy, wijów, owadów i wielu innych, aż po kręgowce: ryby, płazy, gady, ptaki i ssaki - dotychczas stwierdzono w Puszczy obecność ponad 12 tysięcy gatunków zwierząt. W całej Polsce jest ich około 35-40 tysięcy. Szacuje się, że puszczańska fauna jest rozpoznana w około 50%, a więc rzeczywista liczba gatunków zamieszkujących ten masyw leśny może liczyć około 25 tysięcy.

Białowieski Park Narodowy jest jedynym polskim obiektem przyrodniczym, wpisanym przez UNESCO na listę Światowego Dziedzictwa.

18.3. Biebrzański Park Narodowy

Data utworzenia: 9 września 1993 r. Powierzchnia: 59 223 ha

Źródło: <http://zpppn.pl/biebrzanski-park-narodowy-pl/park>

Flora i fauna:

Jedną z jego charakterystycznych cech florystycznych jest dominacja świerka i duży udział gatunków borealnych i reliktyw glacialnych: brzoza niska, trzcinnik prosty, turzyca strunowa, turzyca życiowa, bażyna czarna, bagno zwyczajne, żurawina błotna, gnidosz królewski, tłustosz pospolity, wielosił błękitny, wierzba lapońska, skalnica torfowiskowa, niebielistka trwała, wełnianeczka alpejska, borówka bagienna i szereg mszaków. Flora jest tu równie bogata i porównywalna z podobnymi obszarami terenów sąsiednich. Występuje tu ponad 1000 gatunków roślin naczyniowych, w tym ponad 900 w granicach Parku. Stwierdzono 90 gatunków podlegające ochronie całkowitej i 17 pod ochroną częściową. 45 gatunków tu występujących znalazło się na "Czerwonej liście roślin naczyniowych zagrożonych w Polsce". Do najrzadszych gatunków należą: zanokcica zielona, skrzyp pstry, widłak wroniec, rosiczka długolistna, wąkrotka zwyczajna, tłustosz zwyczajny, płesznik zwyczajny, zaraza niebieska, niebielistka trwała, szachownica kostkowata, kosaciec bezlistny oraz 20 gatunków storczykowatych z najokazalszym krajowym gatunkiem obuwikiem pospolitym. Ze świata zwierząt na uwagę zasługują: wilk, wydra, łos i bóbr. Znajduje się tu największa w kraju ostoja łośa. W dolinie Biebrzy obserwowano 292 gatunki ptaków, w tym 195 lęgowych. BbPN jest najważniejszą w Europie Środkowej i Zachodniej ostoją: dubelta, kropiatki, orlika grubodziobego, rybitwy białoskrzydłej i derkacza. Jest też ważnym "przystankiem" dla migrujących siewkowców, kaczek, gęsi i żurawi. Ichtyofauna dorzecza Biebrzy liczy 36 gatunków ryb oraz wielką rzadkość: minoga ukraińskiego - gatunku charakterystycznego dla wschodniej części Morza Czarnego. Stwierdzono tu obecność 7 gatunków gadów oraz 12 gatunków płazów. W grupie bezkręgowców rozpoznano ponad 700 gat. motyli, w tym 100 gatunków motyli dziennych. Wykazano obecność 448 gatunków pająków, wśród nich znaczący udział (71) mają gatunki rzadkie znane z nie więcej niż 3-5 stanowisk w kraju, a 10 gatunków pająków znanych jest tylko stąd. W Parku funkcjonuje Ośrodek Hodowli Zachowawczej Konika Polskiego i Rehabilitacji Zwierząt.

Problemy:

1. Kradzież biomasy i drewna,
2. Kłusownictwo,
3. Off road,
4. Nadmierna prędkość,
5. Gnojówka i gnojowica,
6. Gatunki inwazyjne,
7. Prace w ciekach.

18.4. Bieszczadzki Park Narodowy

Data utworzenia: 1973 r.

Powierzchnia: 29201,06 ha

Źródło: <http://zpppn.pl/bieszczadzki-park-narodowy-pl/park>

Flora i fauna:

Na terenie Parku stwierdzono 826 gatunków roślin naczyniowych, 301 gatunków mchów, 112 gatunków wątrobowców, 529 gatunków porostów, ok. 65 gatunków śluzowców i ok. 1300 gatunków grzybów. Wśród gatunków reprezentujących element wschodni wyróżniamy m.in.: pszeniec biały, lepnica karpacka, tojad wschodniokarpacki, tojad bukowiński, tojad wiechowaty, goździk kartuzek skalny, ostróżka wyniosła wschodniokarpacka i lepnica karpacka.

Odnotowano tutaj 284 gatunki zwierząt kręgowych: 58 ssaków, 192 ptaki, 7 gadów, 12 płazów, 14 ryb i 1 gatunek minoga. Populacje niedźwiedzia brunatnego, wilka, rysia i jelenia szlachetnego należą do najliczniejszych w kraju. Dogodne warunki do życia znalazły tu rzadkie i zagrożone gatunki ptaków drapieżnych (orzeł przedni, orlik krzykliwy, trzmielojad) oraz sów (puchacz, puszczyki, sóweczka i włochatka). Ponadto w tych stosunkowo niskich górach występują gatunki ptaków górnoreglowych (orzechówka, krzyżodziób świerkowy, dzięcioł trójpalczasty) i wysokogórskich (siwarnik, płochacz halny). W dolinie Sanu (otulina Parku) występuje jedyna w kraju populacja węża Eskulapa.

Zagrożenia:

Bieszczadzki Park Narodowy odwiedza około 400 tysięcy turystów. Oddziaływanie masowej turystyki na przyrodę jest szczególnie niebezpieczne tam gdzie koncentracje zwiedzających pokrywają się z centrami występowania wybitnych walorów przyrodniczych. Ponadto poważnym zagrożeniem dla ekosystemów wodnych jest zrzucanie ścieków komunalnych.

18.5. Drawieński Park Narodowy

Data utworzenia: 1 maja 1990 r.
Powierzchnia: 11 535,66 ha

Źródło: *Prezentacja „ Drawieński Park Narodowy – walory przyrodnicze, zagrożenia i problemy ochrony, Monika Gdaniec, 2019-06-24”*

Flora i fauna:

Drawieński Park Narodowy to ponad 900 gatunków roślin naczyniowych, prawie 150 gatunków drzew i krzewów i ponad 200 różnych zespołów roślinnych. Taka różnorodność szaty roślinnej jest nieczęsto spotykana w Polsce. Między innymi ze względu na to bogactwo Drawieński Park Narodowy jest jednym z ciekawszych botanicznie regionów w północno-zachodniej Polsce. Do największych botanicznych osobliwości należą stanowiska chamedafne północnej, lipiennika Loesela, lilii złotogłów.

Faunę Parku reprezentuje ponad 200 gatunków kręgowców, wśród nich najliczniejszą gromadę stanowią ptaki, m.in. bocian czarny, tracz nurogęsi, kania czarna, kania ruda, bielik, orlik krzykliwy, rybołów, jarząbek, puchacz i włośchatka. Inne gatunki rzadkie lub zagrożone w skali regionalnej, o wyspowym charakterze występowania, powiązane z zanikającymi typami ekosystemów to między innymi: kormoran, gągoł, trzmielojad, krogulec, kobuz, derkacz, żuraw, kszyc, samotnik, siniak, zimorodek, krętogłów, dzięcioł zielony, dzięcioł średni, pliszka górską, strumieniówką, zniczek, srokosz, czyż oraz krzyżodziób świerkowy. Na uwagę zasługuje liczne występowanie nietoperzy, reprezentowanych w Parku przez 8 gatunków, a także liczne populacje bobra i wydry. Dwa ostatnie gatunki uznać należy za charakterystyczne i reprezentatywne dla fauny Parku.

Wydra, fot. C. Korkosz

Źródło: [http://dpn.pl/galeria-drawienskigo-parku-narodowego/191-przyroda-parku.html#!prettyPhoto\[191\]/13/](http://dpn.pl/galeria-drawienskigo-parku-narodowego/191-przyroda-parku.html#!prettyPhoto[191]/13/)

Zagrożenia:

1. Sukcesja wtórna na ekosystemach nieleśnych (dla siedlisk, ptaków i owadów)
2. Spływy Drawą w sezonie lęgowym (dla ptaków),
3. Presja inwazyjnych gatunków obcych zwierząt i roślin (dla ssaków, ptaków i siedlisk), fermy
4. Niskie zasoby rozkładającego się drewna (dla owadów, siedlisk, ptaków)
5. Zmiany klimatyczne (dla siedlisk)
6. Dopływ zanieczyszczeń antropogenicznych (dla siedlisk)
7. Zagrożenie kłusownictwem (dla gatunków)
8. Wypadki komunikacyjne (dla gatunków)
9. Wydobywanie kopalin oraz pobory wód podziemnych i powierzchniowych (dla siedlisk)
10. Utrata elementów dziedzictwa kulturowego
11. Niezgodne z prawem korzystanie z zasobów Parku
12. Pożary
13. Wzrost natężenia ruchu turystycznego i presji na udostępnianie Parku
14. Postawy społeczne demonstrujące brak poszanowania dla elementów przyrodniczych i kulturowych Parku

18.6. Gorczański Park Narodowy

Data utworzenia: 1981 r.
Powierzchnia: 7029,85 ha

Kamienicki Potok w Lubomierzu - Rzekach. Fot. J. Tomasiewicz

Źródło: https://www.gorzanski-park.pl/page,art,id,11,kategoria,Przyroda_nieozywiona.html

Flora i fauna:

Na terenie GPN stwierdzono 624 gatunki roślin naczyniowych - tj. 60% flory całych Gorców, 233 gatunków mchów, 103 gatunków wątrobowców, 507 gat. porostów i grzybów naporostowych, oraz 736 gatunków grzybów wielkoowocnikowych.

Znaczny jest udział gatunków górskich, m. in: liczydło górskie, tojad dzióbaty, jaskier platanolistny, miłosna górska, omieg górski. Występuje tu również 14 gatunków charakterystyczny dla piętra alpejskiego, np. kuklik górski, wiechlina alpejska, tymotka alpejska. 63 taksomy roślin są . prawnie

Parki Narodowe

chronione. Lasy stanowią aż 95% powierzchni Parku, liczne w nich są drzewa w wieku powyżej 100 lat. W drzewostanie występują głównie świerk, buk, jodła, domieszkę stanowią modrzew, jawor, modrzew, olsza szara – sporadycznie wiąz i jesion.

Występuje tu 214 gatunków kręgowców, z tego 33 jest w rejestrze Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt. Są to m.in.: płazy: traszka karpacka i traszka grzebieniasta, ptaki:., dzięcioł biało brzwy, dzięcioł trójpalczasty, głuszc, orlik krzykliwy, orzeł przedni, puchacz, puszczyk uralski, sóweczka, włośchatka, ssaki: koszatka leśna, mroczek posrebrzany, mroczek pozłocisty, podkowiec mały, popielica szara, rzęsorek mniejszy, ryś euroazjatycki, niedźwiedź brunatny, wilk szary, żbik europejski. Występuje 13 gatunków nietoperzy, 140 gatunków ptaków (w tym 106 gniazdujących na terenie parku), 8 gatunków płazów. W potokach występuje pstrąg potokowy i głowacz przegłębetwy. Na polanach zaobserwować można interesujące gatunki motyli (m.in. rusałka admirał, rusałka pokrzywnik, perłowiec większy).

Kuklik górski. Fot. M. Ruciński

Źródło: https://www.gorczańskiypark.pl/page,art,id,12,kategoria,Swiat_roslin.html

Zagrożenia:

Największe zagrożenia dla wartości przyrodniczych Gorczańskiego Parku Narodowego związane są z zaprzestaniem tradycyjnego, ekstensywnego użytkowania polan reglowych tj. wypasu i koszenia. Skutkiem tego rozprzestrzeniająca się borówka czernica i postępująca sukcesja leśna wkracza na polany przekształcając krajobraz i wypierając gatunki ekosystemów otwartych. W celu zahamowania sukcesji oraz utrzymania cennych łąk kwiecistych, stosuje się w gdzie tylko możliwe ochronę czynną, w szczególności odkrzewianie i mechaniczne koszenie. W przypadku ekosystemów leśnych najlepszą formą ochrony, propagowaną w Parku jest umożliwienie spontanicznych procesów przyrodniczych. Różne fazy i tempo tych procesów prowadzi niekiedy do rozpadu drzewostanów świerkowych. Powstający w konsekwencji tych zjawisk nowy, naturalny las ma jednak strukturę zróżnicowaną przestrzennie i wiekowo co wpłynie będzie korzystnie dla mieszkańców gorczańskiej puszczy. W dolnym

reglu dominują jedne z najlepiej zachowanych w Beskidach Zachodnich ostępy karpackiej puszczy, nierzadko o cechach lasów pierwotnych.

18.7. Kampinoski Park Narodowy

Data utworzenia: 16.01.1959

Powierzchnia: 38 544 ha

Źródło: *Prezentacja, Siedliska przyrodnicze w Kampinoskim Parku Narodowym - Kampinoski PN, dr inż. Łukasz Tyburski - Zespół ds. Nauki i Monitoringu Przyrody, KPN*

Flora i fauna:

Występuje tu około 150 zbiorowisk roślinnych, które tworzy ponad 1400 gatunków roślin naczyniowych i około 150 gatunków mszaków. Położenie puszczy na niżu w centralnej części Polski sprawiło, że we florze spotyka się gatunki związane zarówno z klimatem kontynentalnym (np. kocanki piaskowe), jak i atlantyckim (np. szczotlika siwa), a także typowe dla strefy borealnej (np. zimoziół północny), a nawet pontyjskiej (np. wężymord stepowy). Bardzo cennym składnikiem flory parku jest relikwit epoki polodowcowej – chamedafne północna.. Ciekawostką dendrologiczną jest brzoza ciemna (czarna) – forma brzozy brodawkowatej, której kora pozbawiona jest białego barwnika.

Stwierdzono tu występowanie blisko 4 000 gatunków bezkręgowców, blisko 30 gatunków ryb, 13 gatunków płazów, 6 rodzimych gatunków gadów, ponad 200 gatunków ptaków (w tym blisko 150 lęgowych) i ponad 50 gatunków ssaków. Oprócz gatunków powszechnych, Puszcę Kampinoską zamieszkują chronieni prawem krajowym i europejskim przedstawiciele wszystkich w/w grup systematycznych. Symbolem Kampinoskiego Parku Narodowego jest łos (Alces alces), dla którego Puszcza Kampinoska jest drugą co wielkości (po bagnach biebrzańskich) ostoją w Polsce. Obecność łosi na tym terenie, podobnie jak bobrów i rysi, jest efektem programów reintrodukcji.

Źródło: <http://zpppn.pl/kampinoski-park-narodowy-pl/park>

Zagrożenia:

1. utrata siedlisk - w wyniku procesów naturalnych (zmiana wilgotności siedliska, zmiany otoczenia - wiatrołom), pożarów
2. działalność człowieka - celowe niszczenie środowiska

Postępowanie ze zwierzyną biorącą udział w zdarzeniu drogowym

Martwe zwierzę znajdujące się na pasie drogi powinno być usunięte przez właściciela drogi/ gruntu. W przypadku drogi publicznej, która zgodnie z ustawą z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. z 2007 r. Nr 19, poz. 115, art. 1) jest drogą, z której może korzystać każdy (...). Art. 2a, ust. 2 (1.) Drogi krajowe stanowią własność Skarbu Państwa (dla którego działa Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad). (2) Drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne stanowią własność właściwego samorządu województwa, powiatu lub gminy.

Jeśli w wyniku zdarzenia drogowego zwłoki zwierzyny pojawiły się na gruncie prywatnym obowiązuje właściciela gruntu ustawa z 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. 2008 Nr 234, poz. 1570, z późn. zm.), Rozdz. 5. Inne działania mające na celu zapobieganie zakażeniom i chorobom zakaźnym. Art. 22.1. Właściciel, posiadacz lub zarządzający nieruchomością są obowiązani utrzymywać ją w należyтым stanie higieniczno- sanitarnym w celu zapobiegania zakażeniom i chorobom zakaźnym, w szczególności:

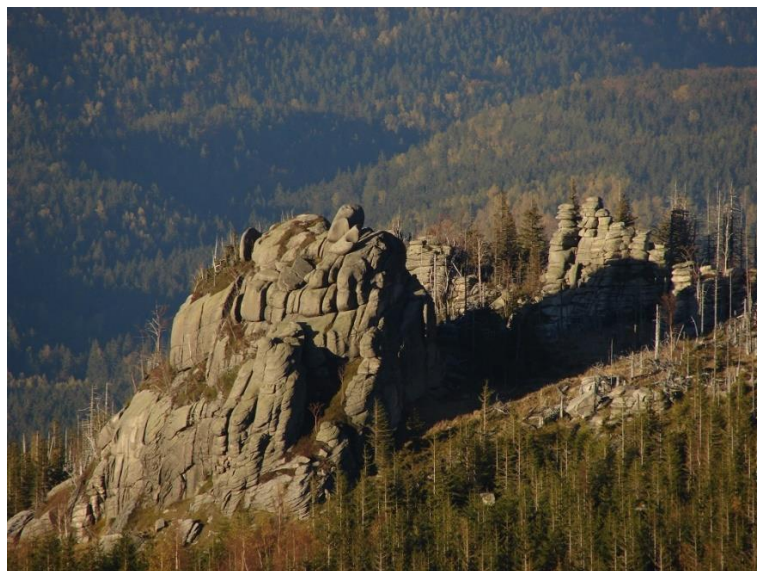
1. prowadzić prawidłową gospodarkę odpadami i ściekami,
2. zwalczać gryzonie, insekty i szkodniki,

- usuwać padłe zwierzęta z nieruchomości, usuwać odchody zwierząt z nieruchomości.

18.8. Karkonoski Park Narodowy

Data utworzenia: 1959 r.

Powierzchnia: 5951 ha

Źródło: <https://kpnmab.pl/geomorfologia>

Muflon

Źródło: <https://kpnmab.pl/muflon>

Flora i fauna:

W Parku występuje ponad tysiąc gatunków roślin oraz wiele gatunków zwierząt leśnych m.in. wydra, jeleń, sarna europejska, lis rudy, oraz 16 gatunków nietoperzy. Ponadto żyje tu 90 gatunków ptaków, między innymi wóchatka, sóweczka, zagrożony wymarciem cietrzew, głuszec, drozd obrożny, płochacz halny. W granicach parku występują rośliny endemiczne: skalnica bazaltowa - podgatunek skalnicy darniowej, dzwonek karkonoski, gnidosz sudecki, biedrzyńca mniejszy skalny.

Dzwonek karkonoski

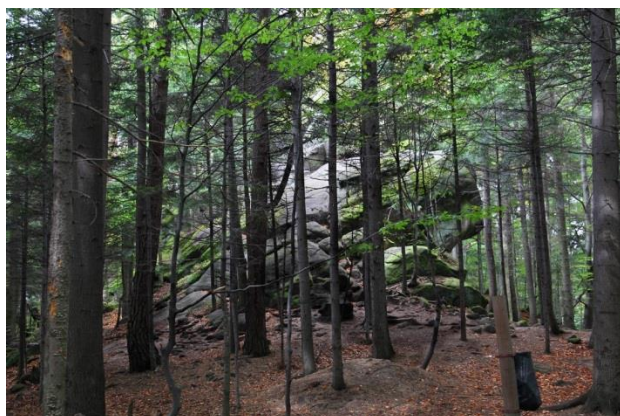
Źródło: <https://kpnmab.pl/flora>

Problemy:

Jednym z najpoważniejszych jest masowy ruch turystyczny (około dwóch milionów turystów odwiedza corocznie Karkonoski Park Narodowy).

18.9. Magurski Park Narodowy

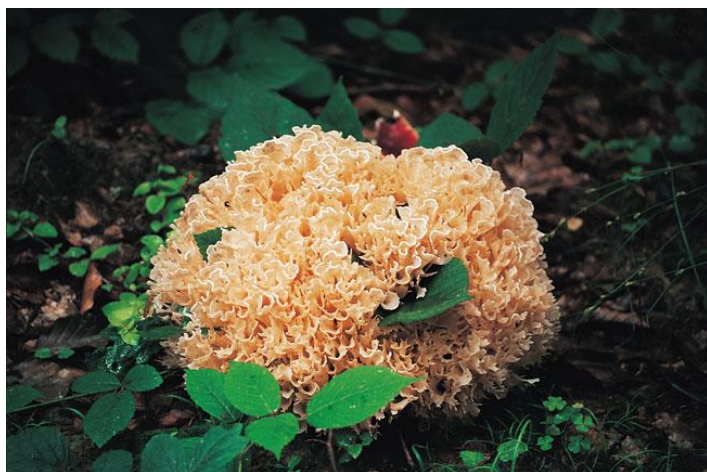
Źródło: <http://zpppn.pl/magurski-pl/park>

Data utworzenia: 24 listopada 1994r.

Powierzchnia: 19 439 ha

Magurski Park Narodowy został powołany w celu:

1. Zachowania naturalnych starodrzewi o charakterze puszczańskim,
2. Ochrony bogatej i różnorodnej fauny puszczańskiej,
3. Zachowania interesujących wychodni skalnych obfitujących w różnorodne formy wietrzenia, co powoduje, że ten teren uznawany jest przez specjalistów za wyjątkowej klasy zabytek skalny Beskidu Niskiego,
4. Utrzymania rozległych, półnaturalnych łąk i pastwisk wraz z charakterystycznym, niezabudowanym krajobrazem,
5. Uzyskania w ciągu kilkudziesięciu lat zrównoważonej gospodarki wodnej na obszarach źródłiskowych rzeki Wisłoki.

Szmaciak gałęzisty fot. arch. MPN

Źródło: www.magurskipn.pl/foto1.php?img=181&typ=0

Flora i fauna:

Na terenie parku występuje pokaźna liczba roślin rzadkich i zagrożonych, w tym 71 gatunków chronionych. Wśród 64 gatunków objętych ochroną ścisłą występują tojady: dzióbata i mołdawski, pokrzyk wilcza jagoda, zimowit jesienny, parzydło leśne, podrzeń żebrowiec, dziewięciśli bezłodygowy, 20 gatunków storczyków, goździk kosmaty, wawrzynek wilczelyko czy 4 gatunki widłaków. W wyniku badań przeprowadzonych

w ramach tworzenia Planu Ochrony dla Parku stwierdzono również występowanie 188 gatunków mchów, 51 gatunków wątrobowców, 85 gatunków śluzowców i 461 gatunków grzybów wielkoowocnikowych, w tym 98 gatunków chronionych, rzadkich i wymierających.

Niedźwiedź fot. Renata i Marek Kosińscy

Źródło: www.magurskipn.pl/foto1.php?img=132&typ=0

Żyje tu 60 gatunków ssaków, w tym 10 gatunków nietoperzy. Min.: niedźwiedź, wilk, borsuk, ryś, żbik, lis, wydra, kuna leśna i domowa, tchórz, gronostaj, łasica, jeleń, łoś, saran, dzik, bóbr i piżmak.

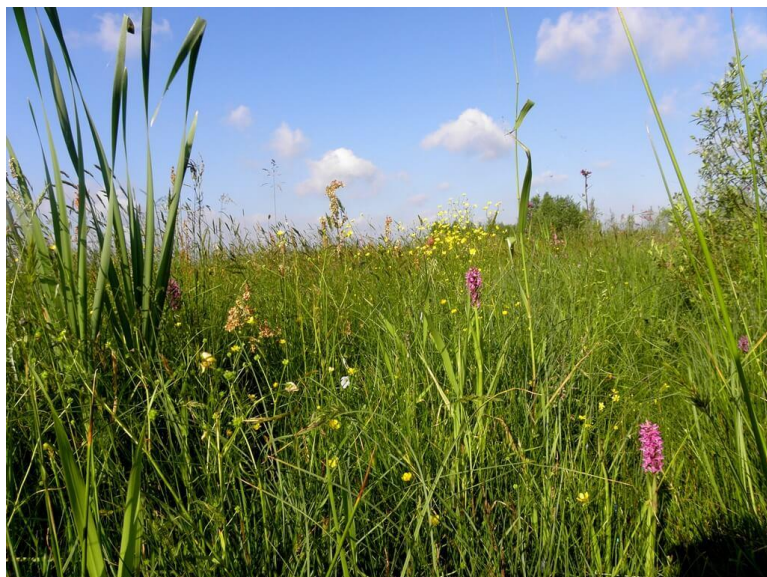
Na terenie Magurskiego PN stwierdzono 160 gatunków ptaków z czego 117 gatunków należy do lęgowych. Do najciekawszych należą: orzeł przedni, puchacz, włochatka, sóweczka, puszczyk, dzięcioł białostrzygi i trójpalczasty oraz orlik krzykliwy.

18.10. Narwiański Park Narodowy

Data utworzenia: 1 lipca 1996 r.
Powierzchnia: 6 810,23 ha

Źródło: <http://zpppn.pl/narwianski-park-narodowy-pl/park>

Źródło: <http://zpppn.pl/narwianski-park-narodowy-pl/park>

Flora i fauna:

Na terenie Parku występuje 58 zbiorowisk roślinnych. Przeważa roślinność bagienna - zbiorowiska wielkoturzycowe i szuwarowe. Na obrzeżach występują łąki, olsy i zarośla wierzbowe. Ponadto występują mineralne wzniesienia (grądziki), porośnięte przez traworośla, zbiorowiska łąkowe i grądowe. Takie rozmieszczenie roślinności wykształciło się w wyniku tradycyjnej gospodarki łąkarskiej.

Flora roślin naczyniowych w Narwiańskim PN liczy około 500 gatunków. Wśród nich są objęte ścisłą ochroną, jak grąźel żółty, grzybień biały, kosaciec syberyjski, mieczyk dachówkowy, goryczka wąskolistna, goździk pyszny, rosiczka okrągłolistna, wielosił błękitny, orlik pospolity, kukułka plamista, krwista i szerokolistna, widłak jałowcowaty i goździsty. Ochroną częściowo objęte są między innymi bobrek trójlistkowy, kocanka piaszkowa, kruszyna pospolita, pierwiosnek lekarski i konwalia majowa.

Źródło: <http://zpppn.pl/narwianski-park-narodowy-pl/park>

Park jest siedliskiem bardzo wielu gatunków ptaków, m.in. bielika i bojownika bataliona. Można tu też spotkać łasicowate jak np. gronostaje, tchórze. Na jednym trzech stanowisk w Polsce występuje tu chroniony motyl dzienny strzępotek edypus. W parku zaobserwować można 34 gatunki ssaków. Należą do nich m.in. bóbr europejski, piżmak, jeż europejski, ryjówka, rzęsosek rzeczek oraz większe, jak jeleń europejski, łoś, sarna i dzik. Spośród 21 gatunków ryb występujących w parku objęte ochroną są trzy: różanka pospolita, śliz pospolity, koza pospolita. Występuje tu również chroniony minóg ukraiński.

Parki Narodowe

Do 13 gatunków płazów zasiedlających obszar Narwiańskiego PN należą dwa ogoniaste: traszka zwyczajna i traszka grzebieniasta oraz bezogonowe: kumak nizinny, grzebiuszka ziemna, rzekotka drzewna, ropuchy: szara, zielona i paskówka oraz żaby: moczarowa, trawna i wodna.

Dolina Narwi, w tym Narwiański PN, od roku 2010 są uznawane za ostoję ptaków IBA. BirdLife International za gatunek kluczowy podaje tu wodniczkę (*Acrocephalus paludicola*) oraz wyszczególnia park jako miejsce ważne dla wędrujących ptaków wodnych. W latach 1979-2000 w parku stwierdzono obecność 203 gatunków ptaków, z czego 154 to gatunki lęgowe. Część jest zagrożona w skali światowej lub europejskiej, np. bąk zwyczajny, batalion, derkacz zwyczajny, bekas dubelt, kropiatka, zielonka, uszatka błotna i wodniczka. Spośród trzech gatunków błotniaków (zbożowy, łąkowy, stawowy) najliczniejszym jest błotniak stawowy.

18.11. Ojcowski Park Narodowy

Data utworzenia: 14 stycznia 1956 r.

Powierzchnia: 2145,62 ha

<http://zpppn.pl/ojcowski-park-narodowy-pl/park>

Źródło: <http://zpppn.pl/ojcowski-park-narodowy-pl/park>

Flora i fauna:

Na bogatą florę Parku składają się głównie gatunki środkowoeuropejskie (najliczniejsze), północnoeuropejskie i azjatyckie. Są to na ogół pospolite składniki flory Doliny Prądnika, tworzące runo lasów liściastych lub wchodzące w skład typowych zbiorowisk leśnych (m.in. buk, grab, dąb szypułkowy). Wśród ok. 50 gatunków górskich występuje tu grab, jodła, tojad smukły i mołdawski, żywiec gruczołowy i in. Do rzadkich roślin w tej grupie należy chaber miękkowłosy rosnący w Dolinie Zachwytu. W runie lasów jaworowych na pn.-wsch. stokach Chełmowej Góry i na skałach Czyżówki rośnie cienioluby gatunek rzadkiej paproci - jęczyznik zwyczajny.

Źródło: <http://www.ojcowskiparknarodowy.pl/main/galeria/idg:3/stg:2.html>

Bardzo charakterystyczną dla Parku grupą zwierząt i będącą jego symbolem są zamieszkujące jaskinie nietoperze – występuje ich tutaj aż 17 gatunków (w całej Polsce jest 25 gatunków), najczęstszymi są nocek duży i podkowiec mały. Z większych ssaków występują: sarna, zając szarak, dzik europejski, lis rudy, kuna leśna, tchórz zwyczajny, gronostaj, bóbr europejski, borsuk, orzesznica, piżmak. Stwierdzono występowanie 120 gatunków ptaków, w tym 94 lęgowe, m.in. są to: bocian czarny, pluszcz, zimorodek, puszczyk, jastrząb gołębiarz, sowa uszata, dzięcioł czarny, dzięcioł zielony, dzięcioł zielonosiwy, dzikie

Parki Narodowe

gołębie (gołąb grzywacz i turkawka), mysikrólik. Na zimę przylatują: czeczotki, jemioluszki i kwiczoły. Z płazów występują: traszka zwyczajna i grzebieniasta, kumak nizinny, ropucha szara, żaba trawna, rzekotka drzewna i inne. Gady reprezentowane są przez: zaskrońca zwyczajnego, jaszczurkę zwinkę, padalca zwyczajnego, żmiję zygzakowatą, gniewosza plamistego. Najpospolitszymi gatunkami ryb są żyjące w wodach Sąspówki oraz Prądnika pstrąg potokowy i pstrąg tęczowy. Z rzadkich ślimaków warto wymienić dużego pomrowa błękitnego i wielkiego. Najliczniejsze są owady (opisano ich tu ponad 5 tys. gatunków).

Problemy:

Do głównych zagrożeń Ojcowskiego Parku Narodowego należy niekorzystny wpływ turystyki na przyrodę Parku, presja osadnictwa zarówno na terenie Parku jak i w bezpośrednim jego sąsiedztwie, zanikanie rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, w tym opanowywanie siedlisk rodzimych roślin przez gatunki obce, niekorzystna struktura własnościowa (30% OPN stanowi własność obcą).

18.12. Park Narodowy Bory Tucholskie

Data utworzenia: 1 lipca 1996

Powierzchnia: 4613,04 ha

Źródło: http://www.pnbt.com.pl/ekosystemy_lesne-375

Lycopodium epidendrum fot. A. Salamaga

Źródło: https://www.pnbt.com.pl/krolestwo_protisty_protista-666

Flora i fauna:

Na szczególną uwagę zasługują zbiorowiska leśne i jeziora. Lasy zajmują ponad 83% powierzchni Parku. Są to najczęściej bory świeże i suche z licznymi gatunkami porostów, a także siedliska bagienne. Dominującym gatunkiem drzewostanu Parku jest sosna zwyczajna, ale to dąb „Bartuś” jest najstarszym drzewem w Parku.

Teren Parku to siedliska chętnie zajmowane przez śluzowce, grzyby, porosty i rośliny naczyniowe. W przypadku porostów, to ok. 15 % porostów Polski, mchy stanowią ok. 22 % a wątrobowce ok. 12 % liczebności gatunkowej Polski, rośliny naczyniowe ok. 33 % flory niżowej.

Na wyróżnienie zasługują tj.:

1. z porostów: chrobotek alpejski, włostka spleciona, włostka Wranga.
2. z mchów: bagniczka pływająca, widłożąb.
3. rośliny naczyniowe: lobelia jeziorna, poryblin jeziorny, rosiczka okrągłolistna, pośrednia i długolistna widłaki i widlicze.

Jelenie, fot. M. Chybowska

Źródło: <https://www.pnbt.com.pl/ssaki-7>

Fauna Parku Narodowego „Bory Tucholskie” reprezentowana jest zarówno przez kręgowce jak i bezkręgowce. Te pierwsze są zdecydowanie lepiej poznane. Oprócz pospolitych ssaków tj. jeleń, dzik, spotkać można także ryjówkę aksamitną, nocka tydkowłosego. Spośród ptaków na wyróżnienie zasługuje m.in. gągoł, dzięcioł czarny, bąk, łabędź krzykliwy, bielik i puchacz.

18.13. Park Narodowy Gór Stołowych

Data utworzenia: 16 września 1993r.

Powierzchnia: 6347,71 ha

Źródło: <https://www.pngs.com.pl/pl/galeria/foto.html>

Źródło: <https://www.pngs.com.pl/pl/galeria/foto1.html>

Flora i fauna:

Charakterystyczne gatunki flory: skalnica zwodnicza, storczyca kulista, arnika górska, goryczuszka czeska, lilia bulwkowata, śnieżycza wiosenna, liczydło górskie, ciemiężycza zielona, zerwa kulista, storczyk bżowy, pełnik europejski, sosna błotna.

Źródło: <https://www.pngs.com.pl/pl/galeria/foto1.html>

Wśród zwierząt występują m.in. jeleni szlachetny, puchacz, sóweczka, pluszcz, sokół wędrowny, bocian czarny, popielica, orzesznica, żaba trawna, ropucha szara, traszka górska, żmija zygzakowata, jaszczurka zwinka.

18.14. Park Narodowy Ujścia Warty

Data utworzenia: 1 lipiec 2001 r.
Powierzchnia: 8074 ha

Źródło: <http://zpppn.pl/park-narodowy-ujscie-warty-pl/park>

Źródło: <https://www.pnujsciewarty.gov.pl/54,swiat-roslin>

Flora i fauna:

Dotychczas stwierdzono na tym terenie ok. 60 zbiorowisk roślinnych oraz ok. 500 gatunków roślin naczyniowych. Spośród gatunków objętych w Polsce ochroną całkowitą występują tu m.in.: **kukułka krwista, listera jajowata, arcydzięgiel litwor, nasięźżał pospolity, salwinia pływająca**, dwa gatunki **włosiennicznika: wodny i skąpopręcikowy**, a także objęte ochroną częściową: **grzybienie białe, grąźel żółty, porzeczka czarna, kruszyna pospolita, kalina koralowa**. Z kolei do roślin rzadkich w skali kraju i zaliczanych do zagrożonych lub ginących w skali regionalnej należą m.in.: **groszek błotny, wilczomlec błotny, starzec bagienny, rzeżucha drobnokwiatowa, rdestnica szczeciolistna, selernica żyłkowana, przetacznik wodny**.

Źródło: <https://www.pnujsciewarty.gov.pl/56,ptaki?tresc=120>

Park Narodowy „Ujście Warty” to jeden z najcenniejszych pod względem ornitologicznym obszarów w kraju. Na obszarze Parku Narodowego „Ujście Warty” zaobserwowano ponad 279 gatunków ptaków, z czego lęgi stwierdzono u więcej niż 170 gatunków. Kilkanaście z nich figuruje w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt, np.: bączek, ohar, cyraneczka, mewa mała, kulik wielki. Wiele, z bytujących w Parku, ptaków uznano za „gatunki specjalnej troski” zgodnie z tzw. Dyrektywą Ptasia - jednym z dwóch dokumentów, na których opiera się europejska sieć obszarów chronionych NATURA 2000. Spośród 190 gatunków ptaków wymienionych w Dyrektywie, w Parku stwierdzono 78. Są to zarówno ptaki lęgowe na tym obszarze, np.: bąk, ślepowron, derkacz, kropiatka, rybitwa czarna, rybitwa białoczelna, wodniczka, jak i przebywające tu w okresie migracji: siewka złota, błotniak zbożowy, czy zimowania: łabędź krzykliwy, łabędź czarnodzioby.

Parki Narodowe

Spośród innych grup zwierząt, na terenie Parku występuje 43 gatunków ssaków, w tym m.in. wydra, gronostaj, borsuk, bóbr, dzik, sarna. Płazy są reprezentowane przez 2 gatunki ropuch, 5 gatunków żab, kumaka nizinnego, grzebiuszkę ziemną, traszki: zwyczajną i grzebieniastą. Z gadów występują tutaj jedynie: zaskroniec zwyczajny, jaszczurka zwinka oraz padalec.

Problemy:

Jednym z poważniejszych problemów, z jakimi boryka się Park jest powstrzymanie niekorzystnych zmian siedliskowych. Polegają one przede wszystkim na zarastaniu łąk i pastwisk na drodze sukcesji wtórnej, a wynikają głównie z zaniechania ich użytkowania. Następstwem tego jest kurczenie się otwartych siedlisk, będących miejscem gnieźdzenia i żerowania wielu zagrożonych i ginących gatunków ptaków. Aby temu zapobiec na terenie Parku od wielu lat stosuje się koszenie łąk oraz wypas bydła koni.

18.15. Pieniński Park Narodowy

Data utworzenia: 1 czerwca 1932 r.

Powierzchnia: 2372 ha

Pomurnik

Fot. Bogusław Kozik

Źródło: *Prezentacja, Ochrona przyrody w Pienińskim Parku Narodowym - Sieć Natura 2000 i Ochrona Gatunkowa, Grzegorz Voncina*

Flora i fauna:

Na obszarze Pienin stwierdzono występowanie około 1100 gatunków roślin naczyniowych, ok. 400 gatunków glonów, ok. 320 gatunków mchów i wątrobowców, ok. 470 gatunków porostów, ok. 1200 gatunków grzybów.

W Pieninach rosną dwa endemity (gatunki nigdzie indziej na świecie nie spotykane): mniszek pieniński, pszonak pieniński oraz odmiany endemiczne: chaber barwny, rozchodnik ostry odmiana wapienna, bylica piołun odmiana wapienna. Występują tu również relikty - rośliny, które przetrwały na swoich stanowiskach z wcześniejszych okresów geologicznych i żyją w izolowanych populacjach znacznie oddalonych od zwartych areałów występowania gatunku: chryzantema (złocień) Zawadzkiego, jałowiec sawina, dębik ośmiopłatkowy.

W Pieninach naliczono ponad 7369 gatunków zwierząt, w tym ok. 297 gatunków kręgowców. Z większych ssaków występują: dzik, jeleń, sarna, ryś, borsuk, kuna leśna. Sporadycznie odwiedzają park wilki i niedźwiedź. Dzięki występowaniu jaskiń, w których mogą zimować, bogata jest fauna nietoperzy, obejmująca aż 15 gatunków. Stosunkowo bogata jest awifauna parku. Doliczono się tu ok. 184 gatunków ptaków, z których 134 gatunki zakładają lęgi. Jednym z najciekawszych gatunków jest bardzo rzadki pomurnik, zamieszkujący wapienne ściany skalne. Na niedostępnych półkach skalnych gnieźdzą się również pustułki, kruki oraz sokoły wędrowne. Spośród ptaków leśnych najciekawsze to: bocian czarny, muchołówka szara, jarząbek oraz dzięcioły: czarny i trójpalczasty, orzechówka, drozd obroźny czy sikora czarnogłowa. Sowy reprezentowane są przez puchacza, sowę uszatą, sowę włochatą, puszczyka, pójdkę oraz sóweczkę. Nad wodami spotkać można sieweczkę rzeczną, zimorodka oraz pluszcza. W Dunajcu obok pstrągów i Głowaccy żyje głowacica, największa z ryb z rodziny łososiowatych.

Pszonak pieniński

Źródło: *Prezentacja, Ochrona przyrody w Pienińskim Parku Narodowym - Sieć Natura 2000 i Ochrona Gatunkowa, Grzegorz Voncina*

Zagrożenia:

Głównym zagrożeniem dla integralności ekosystemów Parku jest wzmożony ruch turystyczny. Rocznie Pieniński Park Narodowy odwiedza ponad 700 tys. turystów, co stawia go w czołówce parków najbardziej obciążonych ruchem turystycznym. Bardzo duży problem stanowi gęstniejąca zabudowa okolic parku, co powoduje zmniejszanie korytarzy ekologicznych łączących park z sąsiednimi pasmami górskimi.

18.16. Poleski Park Narodowy

Data utworzenia: 1 maja 1990

Powierzchnia: 9760,2864 ha

Źródło: *Prezentacja, Siedliska przyrodnicze w Poleskim Parku Narodowym, Jarosław Szymański*

Flora:

1. ok. 1000 gatunków roślin naczyniowych
2. 150 gatunków borealnych (brzoza niska, wierzba lapońska)
3. 25 gatunków atlantyckich (aldrowanda pęcherzykowata, kłoc wiechowata)
4. 45 gatunków pontyjskich (dziewanna fioletowa, lepnicza tatarska)
5. 12 gatunków górskich (ciemężycza zielona, klon jawor)
6. 8 gatunków śródziemnomorskich (narcyz wonny)
7. 16 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (kotewka orzech wodny)
8. 81 gatunków objętych ochroną gatunkową

9. Prawie 200 zespołów roślinnych (ponad 140 zespołów nieleśnych)
10. 5 gatunków z listy Natura 2000 (aldrowanda pęcherzykowata, obuwik pospolity, lipiennik Loesela, starodub łąkowy, dzwonecznik wonny)
11. 12 siedlisk z listy Natura 2000

Źródło: *Prezentacja, Siedliska przyrodnicze w Poleskim Parku Narodowym, Jarosław Szymański*

Fauna:

1. 48 chronionych gatunków bezkręgowców
2. 23 gatunki ryb w tym 4 chronione
3. 13 gatunków płazów
4. 7 gatunków gadów
5. ok. 200 gatunków ptaków w tym ok. 150 to gatunki lęgowe
6. 47 gatunków ssaków w tym 28 chronionych
7. wiele gatunków z listy Natura 2000 (np. bóbr, wilk, wydra, kumak nizinny, traszka grzebieniasta, żółw błotny, 4 gat. ryb - koza, piskorz, różanka, strzebla błotna, owady: jelonek rogacz, przeplatka aurinia, modraszek nausitous, modraszek telejus).

Źródło: Prezentacja, Siedliska przyrodnicze w Poleskim Parku Narodowym, Jarosław Szymański

Zagrożenia:

1. zmiany klimatyczne
2. pożary lasów
3. eksploatacja węgla kamiennego powodująca zmiany fizjograficzne (hydrografia, rzeźba tereny, krajobraz):
  - zmiany w zlewniach – efekt przesunięcia podziemnych i powierzchniowych działów wodnych,
  - osiadanie terenu – w przyszłości do 6 m.
4. pojawienie się obcych gatunków ssaków (jenot, piżmak, norka amerykańska)

Przestępstwa przeciwko mieniu parku i jego przyrodzie: **kradzieże** drewna lub mienia Parku i **kłusownictwo**.

18.17. Roztoczański Park Narodowy

Data utworzenia: 10 maja 1974 r.
Powierzchnia: 8 483 ha

Źródło: <http://zpppn.pl/roztoczanski-park-narodowy-pl/park>

Flora i fauna:

Świat roślin liczy ponad 1100 gatunków, wśród których rośliny naczyniowe stanowią ok. 950 gat., mszaki – ok. 200 gat. i glony – ok. 50 gat. Wśród roślin naczyniowych występują taksony reprezentujące siedem elementów geograficznych, m.in. typowe gatunki środkowoeuropejskie (żywiec cebulkowy i kokorycz pusta), gatunki borealne (macznica lekarska, pomocnik baldaszkowy i zimoziół północny), w tym także torfowiskowe (turzyca bagienna, przygiętka biała, bagnica torfowa oraz wszystkie gatunki rosiczek). Najbardziej charakterystycznymi elementami flory RPN są rośliny górskie, m.in.: żywiec gruczołowaty, tojad dzióbaty, czosnek niedźwiedzi, podrzeń żebrowiec, paprotnica sudecka i paprotnik Brauna. Z innych gatunków na uwagę zasługują rośliny stepowe (wiśnia karłowata, dzwonek syberyjski, powojnik prosty) oraz śródziemnomorskie (ożanka właściwa, ośmiął mniejszy). Do ciekawszych zaliczyć można mszaki reprezentujące elementy górskie: mechera kędzierzawa, żurawiec Hausknechta, bartramia owocokształtna, bezlist zielony i bezlistny, skrzydlik drobny, sierpowiec błyszczący a także rzadkie wątrobowce – biczyca trójwębna i przyziemka Müllera. Spośród ponad 150 gatunków porostów, z interesujących występują m.in. granicznik płucnik, włostka ciemniejsza i brodaczek.

Fauna parku liczy ponad 3630 gatunków (3300 bezkręgowców i ok. 340 kręgowców). Park jest osobliwym refugium w skali regionu i kraju w szczególności: ślimaków – świdrzyka zwodniczego i ślimaka żółtawego, pijawki lekarskiej, chrząszczy – zagłębka bruzdkowanego, zgniotka szkarłatnego, pachnicy dębowej, wynurta, ważek – zalotki większej, miedziopiersi północnej, trzepli zielonej, motyli – pasyna lucylli, dostojki eunomii, ksylomki strix a także modliszki zwyczajnej. Osobliwościami wśród kręgowców RPN są przede wszystkim: minóg ukraiński, głowacz białołetwy, traszka grzebieniasta, żaba zwinka,

Parki Narodowe

gniewosz plamisty, żółw błotny, bocian czarny, trzmielojad, orlik krzykliwy, puszczyk uralski, włośchatka, sóweczka, dzięcioł zielonosiwy, dzięcioł białostrzbiety, zniczek, muchołówka mała, muchołówka białoszyja, mopek, nocek duży, nocek Bechsteina, nocek Alkatoe, popielica, koszatka, ryś i wilk.

Zwierzę herbowe Roztoczańskiego Parku Narodowego to konik polski, którego protoplastą był występujący tu niegdyś, obecnie wymarły gatunek – tarpan. Na terenie Parku prowadzona jest hodowla zachowawcza tej prymitywnej rasy w systemie rezerwatowym i stajennym.

Źródło: <http://zpppn.pl/roztoczanski-park-narodowy-pl/park>

Zagrożenia:

Podstawowym zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego RPN jest antropopresja: rozwój rozproszonej zabudowy i infrastruktury energetycznej w jego bezpośrednim sąsiedztwie, na terenach ważnych korytarzy ekologicznych łączących RPN z innymi cennymi terenami, wzrost natężenia ruchu pojazdów oraz intensyfikacja rolnictwa (w tym scalenia gruntów i uprawa roślin przemysłowych). Głównymi działaniami ochronnymi w kontekście antropopresji, jest prawne usankcjonowanie istnienia korytarzy ekologicznych i ich ochrona przed zainwestowaniem.

18.18. Słowiński Park Narodowy

Data utworzenia: 1 stycznia 1967 r.

Powierzchnia: 5 327,03 ha

Źródło: <http://zpppn.pl/slowinski-park-narodowy-pl/park>

Flora i fauna:

Większość ściśle chronionych gatunków roślin to rośliny naczyniowe, m.in. storczyki: żłobik koralowy, kukułka Fuchsa, rosiczki: okrągłolistna, pośrednia, długolistna, mikołajek nadmorski, Inica wonna, woskownica europejska, długosz królewski, brzeżyca jednokwiatowa. Ochronie ścisłej podlegają również 3 gatunki mchów: błotniszek wełnisty, haczykowiec błyszczący, widłoząb Bergera, 1 gatunek spośród grzybów wielkoowocnikowych: kolczakówka strefowana oraz 24 gatunki porostów, m. in.: brodaczka nadobna, chrobotek alpejski, obrotnica rzęsowata, odnożyca kępkowa, włostka spleciona. Ochroną częściową objętych jest 40 gatunków roślin naczyniowych, 45 gatunków mchów, 3 gatunki grzybów oraz 21 gatunków porostów. Trzeba także podkreślić obecność chronionych gatunków glonów plechowatych: 3 – ściśle: krasnorost słodkowodny - rzeczna, krasnorost morski - widlik, morska brunatnica - morszczyn pęcherzykowaty i 2 – częściowo: słodkowodne zielenice: krynicznicza tępa i ramienica omszona.

Najliczniej reprezentowaną grupą zwierząt w Słowińskim Parku Narodowym pozostających pod ścisłą ochroną są przedstawiciele stawonogów, a wśród nich najwięcej jest owadów. Zaobserwowano tu 25 chronionych gatunków, 10 gatunków podlega ochronie ścisłej i 15 gatunków ochronie częściowej. Dominującą grupą kręgowców podlegających ochronie gatunkowej w Parku są ptaki, w tym 274 gatunki objęto ochroną ścisłą, 4 gatunki objęto ochroną strefową, są to: kania ruda, bielik, orzeł przedni, puchacz, a w załączniku I do "Dyrektywy Ptasiej" znajduje się 69 gatunków. Ssaki stanowią drugą licznie reprezentowaną grupę kręgowych zwierząt chronionych. Na terenie Parku stwierdzono występowanie 21 gatunków ssaków ściśle chronionych i 15 gatunków podlegających ochronie częściowej. Gady reprezentowane są przez 5 gatunków, wszystkie objęte są ochroną częściową, a spośród 11 gatunków stwierdzonych płazów 5 - znajduje się na liście zwierząt chronionych ściśle i 6 gatunków -na liście

zwierząt chronionych częściowo. Spośród kręgloustych i ryb status ochrony ścisłej posiada 1 gatunek – minóg morski oraz 9 gatunków ryb.

18.19. Świętokrzyski Park Narodowy

Data utworzenia: 1950 r.

Powierzchnia: 1731,30 ha

Łysiec, fot. Radek Kuroś

Źródło: <https://www.swietokrzyskipn.org.pl/galeria/>

Flora i fauna:

ŚPN jest parkiem typowo leśnym, w którym lasy zajmują 95% jego obszaru.

Na obszarze Parku i w jego najbliższym sąsiedztwie stwierdzono dotychczas 45 gatunków roślin górskich, przy czym aktualnie występuje 39 gatunków (co stanowi ok. 5% rodzimej flory Parku). Są to między innymi: tojad dzióbaty, przetacznik górski, paprotnik kolczysty, czosnek niedźwiedzi, żywiec dziewięciolistny, miesięcznica trwała, kokorycz okółkowa, a także jedyny gatunek wysokogórski (subalpejski) – omieg górski.

Parki Narodowe

Na terenie Świętokrzyskiego Parku Narodowego stwierdzono występowanie ponad 4000 gatunków zwierząt. W faunie ŚPN można wyróżnić gatunki będące relikdami polodowcowymi, wśród których wyróżnia się relikty plejstoceńskie i wczesnoholoceńskie. Należy do nich m.in. 6 gatunków ślimaków, 11 gatunków owadów i 1 gatunek płaza. Z pozostałych zwierząt występujących na terenie parku można wyróżnić m.in.: żmiję zygzakowatą, gniewosza plamistego, puszczyk, uszatka, puszczyk uralski, dzięcioł zielony, szpak, wilga, gąsiorek, piegża, cierniówka, zaganiacz, kulczyk, mazurek, trznadel. Nietoperze reprezentowane są przez 10 gatunków, w tym przez rzadkie dla Polski: mroczka posrebrzanego i poźlocistego.

Źródło: <https://www.swietokrzyskipn.org.pl/galeria/glosy-ptakow/>

18.20. Tatrzański Park Narodowy

Data utworzenia: 30 października 1954 r.

Powierzchnia: 21197 ha

Źródło: <http://zpppn.pl/tatrzański-park-narodowy-pl/park>

Flora i fauna:

Świat roślinny Tatr polskich obejmuje ok. 1000 gatunków roślin naczyniowych, co stanowi 43% wszystkich gatunków oznaczonych w naszym kraju. Ponad 450 taksonów to rośliny górskie, a wśród nich 200 niespotykanych nigdzie indziej w Polsce. Unikatowość przyrodniczą Tatr szczególnie podkreślają endemity i subendemity, czyli takie gatunki roślin i zwierząt, które poza tym miejscem nie występują nigdzie indziej na świecie lub pojawiają się nielicznie. Najbardziej znane endemity to kozica tatrzańska (symbol TPN), świstak tatrzański czy wysokogórska roślina warzucha tatrzańska. Obok wymienionych endemitów, do najbardziej charakterystycznych gatunków występujących w Tatrach należą także, niedźwiedź brunatny, ryś, orzeł przedni, szarotka alpejska, lilia złoto głów, ostróżka tatrzańska i limba.

Fot. Filip Zięba

Źródło: <https://tpn.pl/poznaj>

Zagrożenia dla mieszkańców wód:

1. Przegrodzenie koryta Wisły zaporą we Włocławku, koryta Dunajca zaporami w Czchowie, Rożnowie, Sromowcach i Czorsztynie całkowicie wyklucza powrót troci wędrowej na jej odwieczne tarliska w Tatrach. Przegrodzenie dopływów Dunajca progami na przedpolu Tatr utrudnia okresowe migracje pstrąga potokowego.
2. Zarybienie bezrybnego kiedyś jeziora - sprowadzony z Ameryki Północnej pstrąg źródłany unicestwił wiele unikatowych populacji gatunków planktonowych. Pstrąg źródłany żyje obecnie w Zielonym, Litworowym i Czarnym Stawie Gąsienicowym oraz w części jezior Doliny Pięciu Stawów Polskich.
3. Zakwaszenie opadów atmosferycznych przez zanieczyszczenia emitowane z kominów fabryk, palenisk domowych i rur wydechowych pojazdów prowadzi do acydyfikacji czyli zakwaszenia jezior tatrzańskich położonych w granitowej części Tatr, gdzie z natury kwaśne i pozbawione wapnia podłoże nie jest w stanie zneutralizować dopływu kwasów z atmosfery. W wyniku zakwaszenia jezior obserwowano zmiany w składzie planktonu, gatunki bardziej wrażliwe, jak np. niektóre rozwielitki przestawały pojawiać się w wodzie o zbyt niskim pH.
4. Zagrożeniem dla życia w wodach jest zanieczyszczenie ich i nadmierne użytkowanie przez człowieka.
5. Brak wody - obszar parku jest równocześnie strefą ochronną wodociągów dla obszarów położonych poniżej. Z terenu Parku pobierana jest woda dla wodociągów m.in. Zakopanego, a najdogodniejsza pod tym względem zlewnia Bystrej w okresie niżówek oddaje dla wodociągów tak dużą część wody, że jest to wyraźnie widoczne nawet gołym okiem.

18.21. Wielkopolski Park Narodowy

Data utworzenia: 1957 r.

Powierzchnia: 7584 ha

Jezioro Budzyńskie, fot. M. Górna, 2018

Źródło: Prezentacja „SZKOLENIE DLA FUNKCJONARIUSZY POLICJI W RAMACH PROJEKTU LIFE15 GIE/PL/000758 MASZ PRAWO DO SKUTECZNEJ OCHRONY PRZYRODY Poznań, 25-26.10.2018 r., WIELKOPOLSKI PARK NARODOWY Identyfikacja występujących na terenie parku chronionych gatunków zwierząt i roślin oraz problemy ich ochrony gatunkowej i strefowej, dr inż. Małgorzata Górna - główny specjalista ds. Ochrony przyrody”

Flora i fauna:

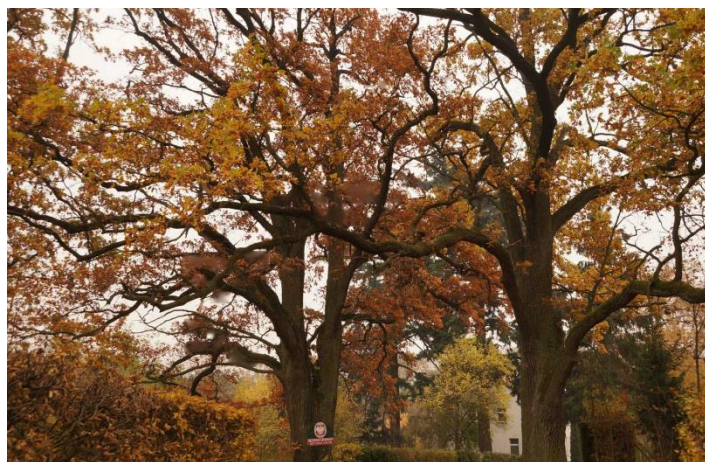
Stwierdzono tu występowanie około 1120 gatunków roślin naczyniowych, 148 gatunków mszaków, 150 gatunków porostów, 500 gatunków glonów, 800 gatunków grzybów. Główny element flory stanowią gatunki eurosyberyjskie, m. in. sosna zwyczajna (jej udział w lasach Parku wynosi 70%), a także liczne rośliny runa leśnego, jak np. czworolist pospolity czy konwalijka dwulistna oraz gatunki środkowoeuropejskie, np. dąb szypułkowy, grab pospolity, naparstnica zwyczajna, pięciornik biały. Rośnie tu też wiciokrzew pomorski, wąkrota zwyczajna, pięciornik płonny. Do roślin związanych z klimatem łagodnym należy również rzadkie drzewo jarzab brekinia tzw. brzęk.

Fauna Wielkopolskiego Parku narodowego charakteryzuje się bogactwem gatunków należących do rozmaitych grup systematycznych. Najbogatsza jest fauna bezkręgowców, wśród których najliczniej reprezentowane są owady - ponad 3 tys. gatunków. Lasy obfitują w chrząszcze. Są wśród nich gatunki

Parki Narodowe

chronione takie jak jelonek rogacz, kozioróg dębosz. Bogaty jest także świat pajęczaków. Z bardziej interesujących gatunków stwierdzono tutaj występowanie tygryka paskowanego, największego w Polsce przedstawiciela rodziny krzyżakowatych oraz pająka topika - jedyne w kraju gatunku spędzającego całe życie pod wodą. Występuje tutaj 5 gatunków gadów: miedzianka gniewosz, zaskroniec, beznoga jaszczurka padalec, jaszczurka zwinka i jaszczurka żyworodna. Wszystkie wymienione gatunki płazów i gadów podlegają ochronie gatunkowej. Ptaki w Parku reprezentowane są przez ok. 220 gatunków lęgowych i przelotnych. Z rzadko spotykanych wymieniłem należy kraszkę, zimorodka i dzięcioła czarnego. Z ptaków drapieżnych można zauważyć wśród lasów i łąk kanię czarną, w pobliżu pól myszołowa zwyczajnego, a przy bagnach błotniaka stawowego. Na jeziorach często widzimy kaczkę krzyżówkę, cyrankę, cyraneczkę oraz perkoza dwuczubego. Na obszarze Parku występuje kilkadziesiąt 40 gatunków ssaków.

Z owadożernych spotykamy tu m.in. ryjówki, nasze najmniejsze ssaki. Żyją tu również rozmaite gatunki nietoperzy i gryzoni. Z drapieżników zamieszkują m. in. kuna leśna, borsuk i lis. Rozległe lasy stanowią ostoję dla licznych jeleni, saren i dzików.

Dęby szypułkowe, fot. M. Górna,

Źródło: Prezentacja „SZKOLENIE DLA FUNKCJONARIUSZY POLICJI W RAMACH PROJEKTU LIFE15 GIE/PL/000758 MASZ PRAWO DO SKUTECZNEJ OCHRONY PRZYRODY Poznań, 25-26.10.2018 r., WIELKOPOLSKI PARK NARODOWY Identyfikacja występujących na terenie parku chronionych gatunków zwierząt i roślin oraz problemy ich ochrony gatunkowej i strefowej, dr inż. Małgorzata Górna - główny specjalista ds. ochrony przyrody”

Zagrożenia:

1. Intensyfikacja rolnictwa – melioracje odwadniające, nawożenie, podsiewanie wysokoprodukcyjnych gatunków traw paszowych (zanik bogactwa gatunkowego). Zaniechanie użytkowania kośnego – rozwój zarośli olchowych i stopniowe przekształcenie w zbiorowiska leśne (zanik bogactwa gatunkowego).
2. Zmiany poziomu wód gruntowych – osuszenie lub zabagnienie terenu.
3. Postępująca urbanizacja terenów wokół Parku.

18.22. Wigierski Park Narodowy

Data utworzenia : 1989 r.

Powierzchnia: ponad 150 km²

Źródło: Prezentacja ze Szkolenia dla funkcjonariuszy policji w ramach projektu LIFE15 GIE/PL/000758, Przyroda Wigierskiego Parku Narodowego siedliska przyrodnicze z uwzględnieniem obszarów Natura 2000 i problemy ich ochrony, dr Lech Krzysztofiak dr Anna Krzysztofiak Wigierski Park Narodowy

Flora i fauna:

W WPN ochronie prawnej podlega 100 gatunków roślin naczyniowych (w tym 85 ochronie ścisłej i 15 częściowej) oraz 80 gatunków mszaków, w tym 53 ochronie ścisłej i 27 częściowej. Aż 125 gatunków roślin figuruje na liście gatunków chronionych, w Polskiej Czerwonej Księdze, na liście gatunków rzadkich i zagrożonych, bądź na liście gatunków Natura 2000, których ochrona jest ważna w skali całego kontynentu. Podstawowym kierunkiem ochrony flory jest zachowanie zróżnicowania siedlisk roślin i ich zabezpieczenie przed zniszczeniem.

Chronione gatunki roślin:

1. Czermień błotna,
2. Wełnianka pochwowata,
3. Pływacz zwyczajny,
4. Porostnica wielokształtna,
5. Niecierpek gruczołowaty,
6. Chlorówka drobna
7. Próchnilec gałęzisty

8. Pierścieniak niebieskozielony

W Wigierskim Parku Narodowym opisano dotychczas występowanie ponad 2000 gatunków zwierząt, wśród których najliczniejszą grupę stanowią bezkręgowce. W jeziorach wigierskich żyje 31 gatunków ryb, w tym rzadkie w kraju sieja i sielawa. Na terenie Parku stwierdzono ponad 210 gatunków ptaków, w tym ok. 160 lęgowych. Występuje tu ok. 50 gatunków ssaków. Borealny charakter fauny podkreśla lęgowość gatunków ptaków o północnym zasięgu występowania: drożdżika, orzechówki, krzyżodzioba świerkowego, jarząbka, sóweczki i włośchatki, a także obecność zająca bielaka, który występuje w Polsce jedynie w Puszczy Augustowskiej, osiągając tu południową granicę zasięgu.

Źródło: Prezentacja ze Szkolenia dla funkcjonariuszy policji w ramach projektu LIFE15 GIE/PL/000758, Identyfikacja chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz problemy ich ochrony gatunkowej i strefowej, dr Lech Krzysztofiak dr Anna Krzysztofiak Wigierski Park Narodowy

Problemy:

1. Niszczenie siedlisk występowania cennych gatunków roślin i zwierząt,
2. Dewastacja i kradzieże urządzeń ochronnych,
3. Wykorzystywanie miejsc rozrodu płazów jako stawów rybnych,
4. Brak ciągłości działań związanych ze zwalczaniem gatunków inwazyjnych.

18.23. Woliński Park Narodowy

Data utworzenia: 1960 r.

Powierzchnia: 10937 ha

Źródło : Prezentacja - Siedliska przyrodnicze z uwzględnieniem obszarów Natura 2000 i problemy ich ochrony, Identyfikacja występujących na terenie parku chronionych gatunków zwierząt, roślin oraz problemy ich ochrony gatunkowej i strefowej, dr inż. Konrad Wrzecionkowski specjalista ds. ochrony

przyrody

Flora i fauna:

1. 900 gatunków roślin naczyniowych,
2. 300 gatunków mszaków,
3. 430 gatunków grzybów

Gatunki cenne: aster solny, babka nadmorska, jarnik solankowy, buławnik czerwony, kruszczyk rdzawoczerwony, pajęcznica liliowata, soplówka jeżowata, brodaczka.

Przeogromne bogactwo bezkręgowców, kręgowców, w tym około 240 gatunków ptaków. Gatunki cenne: pachnica dębowa, bielik, wodniczka, puchacz, sowa błotna, foka szara, żubr.

Problemy:

Presja na przyrodę Wolińskiego PN
Inwestycje liniowe:

1. droga nr 3 => planowana S3,
2. droga nr 102 + planowany Międzynarodowy Szlak Rowerowy „Velo Baltica”,
3. linia kolejowa relacji Szczecin - Świnoujście,
4. sieć energetyczna,
5. gazociąg DN300 i DN800.

Inne planowane/realizowane inwestycje:

1. projektowany port kontenerowy,
2. budowana przystań jachtowa.

Bibliografia

Podstawę merytoryczną (treść i grafika) poszczególnych rozdziałów niniejszego opracowania stanowią prezentacje przedstawiane podczas szkoleń zrealizowanych w ramach projektu „Masz prawo do skutecznej ochrony przyrody” w latach 2018-2020 dla stażystów, Policji i Prokuratury oraz sędziów.

2. Źródła prawa międzynarodowego z zakresu ochrony przyrody
  - a. **M. Kozłowska**, Źródła prawa międzynarodowego z zakresu ochrony przyrody, RDOŚ w Białymstoku
3. Analiza przepisów dotyczących form ochrony przyrody
  - b. **E. Choińska**, Analiza przepisów dotyczących form ochrony przyrody i ochrony gatunkowej z omówieniem najczęściej łamanych zakazów obowiązujących, RDOŚ w Białymstoku
4. Analiza aktów prawnych dotyczących ochrony gatunkowej
  - a. **E. Choińska**, Analiza przepisów dotyczących form ochrony przyrody i ochrony gatunkowej z omówieniem najczęściej łamanych zakazów obowiązujących, RDOŚ w Białymstoku
5. Ochrona gatunkowa a wycinka drzew i krzewów:
  - a. **Antoniów Agnieszka**, Wycinka drzew, a ochrona gatunkowa.
  - b. Kopacz Paweł, Jaka jest procedura wycinki w przypadku stwierdzenia gatunku chronionego? Jak i gdzie uzyskać pomoc w zakresie konsultacji w odniesieniu do wycinki drzew i gatunków chronionych? RDOŚ w Warszawie
  - c. Rusin Małgorzata, Wycinka drzew a ochrona gatunkowa.
  - d. Stanicka Monika, Wycinka drzew, a ochrona gatunkowa, RDOŚ w Katowicach
  - e. Agnieszka Ossowska, Usuwanie drzew, a ochrona gatunkowa, RDOŚ Gdańsk
6. Skala zjawiska przestępczości przeciwko przyrodzie
  - a. **M. Matyszewska**, Skala zjawiska przestępczości przeciwko przyrodzie oraz szkód wywołanych tymi przestępstwami, RDOŚ w Białymstoku
7. Ocena oddziaływania na środowisko
  - a. **Bezubik Beata**, Kryteria pozwalające, pomimo wystąpienia negatywnej przesłanki oddziaływania na obiekt Natura 2000, realizować inwestycję na tym terenie, RDOŚ w Białymstoku
  - b. **Holuk Janusz**, Kryteria pozwalające, pomimo wystąpienia negatywnej przesłanki oddziaływania na obiekt natura 2000, realizować inwestycje na tym terenie, RDOŚ w Lublinie
  - c. **Kozieł Monika**, Ocena oddziaływania na obszar Natura 2000, szkody powstałe w związku z przestępczością przyrodniczą, RDOŚ w Krakowie
  - d. **Krause Roksana**, Natura 2000 – ocena oddziaływania na obszar Natura 2000, zagrożenia dla przedmiotów ochrony, RDOŚ w Katowicach
  - e. **Lis Łukasz**, Ochrona przyrody w województwie podkarpackim wraz z elementami ocen oddziaływania na środowisko, RDOŚ w Rzeszowie

Bibliografia

- f. **Mizgalska Małgorzata**, Stępniewski Piotr, Ocena oddziaływania na obszar Natura 2000., RDOŚ w Gdańsku
  - g. **Suhecka Karolina**, Przedsięwzięcia na obszarach Natura 2000 - możliwości realizacji, RDOŚ w Szczecinie
  - h. **Tubielewicz Piotr**, Przepisy dotyczące obszarów Natura 2000, w tym zagadnienia dotyczące znaczącego negatywnego oddziaływania na te obszary, RDOŚ we Wrocławiu
8. Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda
- a. **Piotr Tubielewicz**, Szkody w środowisku w gatunkach chronionych lub chronionych siedliskach przyrodniczych (w rozumieniu ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie), RDOŚ we Wrocławiu
  - b. **Aleksandra Woźniak-Figurska**, Szkody w środowisku przyrodniczym w rozumieniu ustawy o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie, RDOŚ w Lublinie,
  - c. **Beata Bezubik**, Zniszczenia w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda o znamionach przestępstw przyrodniczych z art. 181 i 187 Kodeksu karnego, RDOŚ w Białymstoku
  - d. **Monika Nowik, Justyna Łotowska**, Zniszczenia w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda o znamionach przestępstw przyrodniczych z art. 181 i 187 Kodeksu karnego, RDOŚ w Białymstoku
  - e. **Piotr Ligocki**, Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda o znamionach przestępstw przyrodniczych z art. 181 i 187 Kodeksu karnego, RDOŚ w Łodzi
  - f. **dr Łukasz Lis**, Zniszczenie w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda o znamionach przestępstw przyrodniczych, RDOŚ w Rzeszowie
  - g. **dr. Inż. Katarzyna Dziubak**, Zniszczenia w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda o znamionach przestępstw przyrodniczych z art. 181 i 187 kodeksu karnego cz I, RDOŚ w Szczecinie
  - h. **Agnieszka Antoniów**, Zniszczenia w znacznych rozmiarach oraz istotna szkoda o znamionach przestępstw przyrodniczych z art. 181 i 187 kodeksu karnego – cd, RDOŚ w Szczecinie
9. Odebranie zwierzęcia właścicielowi
- a. **D. Niewiarowska**, Odebranie zwierzęcia właścicielowi, Instytut Kształcenia Kadr WSPol
10. Przesłpstwa przeciwko środowisku naturalnemu
- a. **M.Czosnek**, Przesłpstwa przeciwko środowisku naturalnemu, Instytutu Kształcenia Kadr Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie
11. Postępowanie dowodowe
- a. **dr Krzysztof Jóźwicki**, Proces wykrywczyw sprawach o przesłpstwa przeciwko środowisku naturalnemu –wybrane aspekty, WSP w Szczytnie,
  - b. **kom. Bożena Węgrzyn**, Ustalanie okoliczności zdarzeń i zabezpieczenie ich miejsca., Szkoła Policji w Katowicach.
12. Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności do 2030 r.
- a. **P.Derlacz**, Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności do 2030 r., GDOŚ
13. **Konwencja CITES – wykorzystano następujące prezentacje:**
- a. Konwencja Waszyngtońska CITES – Ministerstwo Klimatu <https://www.gov.pl/web/klimat/konwencja-waszyngtonska-cites>

Bibliografia

- b. **Kłoś Jacek**, Gatunki zwierząt i roślin zagrożonych wyginięciem oraz regulacje prawne dotyczące handlu okazami: materiały informacyjne przygotowane przez koordynatora ds. CITES w IAS w Katowicach
  - c. **Krzysztof Marszałek**, Konwencja CITES
  - d. **Andrzej Kepel, Borys Kala**, CITES w Polsce i Unii Europejskiej : podręcznik dla praktyków. Wyd. II. Poznań, 2016.
  - e. **J.Alejska**, Konwencja CITES, Izba Administracji skarbowej w Poznaniu
14. Kompetencje Straży Leśnej
- a. **H. Wojciechowski**, Kompetencje Straży Leśnej, Regionalna Dyrekcja Lasów państwowych w Poznaniu
15. Gospodarka odpadami:
- a. **A.Żółtański**, Obrót nielegalnymi odpadami, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu
16. Egzekwowanie przepisów o ochronie przyrody
- a. **L.Krzysztofiak**, Egzekwowanie przepisów o ochronie przyrody na przykładzie Wigierskiego Parku Narodowego, **WPN**
17. Cele i zadania parku narodowego na przykładzie RPN
- a. **T.Grabowski**, Rostoczanski Park Narodowy
18. Parki Narodowe – źródła:
- a. <https://dpn.pl/inne-parki>
  - b. http://www.pnbt.com.pl/zasady_zwiedzania_i_korzystania_z_pnbt-363
  - c. <http://zpppn.pl/drewnski-park-narodowy-pl/park>
  - d. [http://dpn.pl/galeria-drawińskiego-parku-narodowego/191-przyroda-parku.html#!prettyPhoto\[191\]/13/](http://dpn.pl/galeria-drawińskiego-parku-narodowego/191-przyroda-parku.html#!prettyPhoto[191]/13/)
  - e. <http://zpppn.pl/gorzanski-park-narodowy-pl/park>
  - f. https://www.gorzanski-park.pl/page,art,id,11,kategoria,Przyroda_nieożywiona.html
  - g. https://www.gorzanski-park.pl/page,art,id,12,kategoria,Świat_roślin.html
  - h. <http://zpppn.pl/kampinoski-park-narodowy-pl/park>
  - i. <https://www.kampinoski-pn.gov.pl/przyroda/flora>
  - j. <https://www.kampinoski-pn.gov.pl/przyroda/fauna>
  - k. <https://kpnmab.pl/flora>
  - l. <https://kpnmab.pl/muflon>
  - m. <https://slowinski-pn.pl/pl/ochrona-przyrody.html?showall=&start=2>
  - n. www.magurski-pn.pl/foto1.php?img=181&typ=0
  - o. <http://zpppn.pl/magurski-pl/park>
  - p. <https://kpnmab.pl/geomorfologia>
  - q. www.magurski-pn.pl/foto1.php?img=132&typ=0
  - r. <http://zpppn.pl/narwianski-park-narodowy-pl/park>
  - s. <http://zpppn.pl/ojcowski-park-narodowy-pl/park>
  - t. <http://www.ojcowski-park-narodowy.pl/main/galeria/idg:3/stg:2.html>
  - u. http://www.pnbt.com.pl/ekosystemy_lesne-375

- v. https://www.pnbt.com.pl/krolestwo_protisty_protista-666
- w. <https://www.pnbt.com.pl/ssaki-7>
- x. <https://www.pngs.com.pl/pl/galeria/foto.html>
- y. <https://www.pngs.com.pl/pl/galeria/foto1.html>
- z. <http://www.bgpn.pl/galeria/babiogorskie-pejzaze.html>
- aa. <http://zpppn.pl/babiogorski-park-narodowy-pl/park>
- bb. https://bpn.com.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=25&Itemid=46
- cc. https://bpn.com.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=24&Itemid=45
- dd. https://bpn.com.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=19&Itemid=38
- ee. <http://zpppn.pl/bialowieski-park-narodowy-pl/park>
- ff. https://bpn.com.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=27&Itemid=211
- gg. <https://www.biebrza.org.pl/49,flora>
- hh. <http://zpppn.pl/biebrzanski-park-narodowy-pl/park>
- ii. <http://zpppn.pl/bieszczadzki-park-narodowy-pl/park>
- jj. https://www.bdpn.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=30&Itemid=46
- kk. <http://zpppn.pl/park-narodowy-ujscie-warty-pl/park>
- ll. <https://www.pnujsciewarty.gov.pl/54,swiat-roslin>
- mm. <https://www.pnujsciewarty.gov.pl/56,ptaki?tresc=120>
- nn. <https://www.pieninypl.pl/pl/958/0/swiat-roslin.html>
- oo. <http://zpppn.pl/pieninski-park-narodowy-pl/park>
- pp. <http://zpppn.pl/wigierski-park-narodowy-pl/park>
- qq. http://www.wigry.org.pl/glowne/ochrona_roslin.htm
- rr. <http://zpppn.pl/roztoczanski-park-narodowy-pl/park>
- ss. <http://zpppn.pl/slowinski-park-narodowy-pl/park>
- tt. <https://www.swietokrzyskipn.org.pl/przyroda/rosliny/>
- uu. <http://zpppn.pl/swietokrzyski-park-narodowy-pl/park>
- vv. <https://www.swietokrzyskipn.org.pl/przyroda/zwierzeta/kregowce/ptaki/>
- ww. <https://www.swietokrzyskipn.org.pl/przyroda/zwierzeta/kregowce/ssaki/>
- xx. <https://www.swietokrzyskipn.org.pl/galeria/>
- yy. <https://www.swietokrzyskipn.org.pl/galeria/glosy-ptakow/>
- zz. <http://zpppn.pl/tatrzański-park-narodowy-pl/park>
- aaa. <http://zpppn.pl/wielkopolski-park-narodowy-pl/park>
- bbb. <https://tpn.pl/poznaj/wody>

www.gdos.gov.pl

Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, ul. Wawelska 52/54, 00-922 Warszawa,
tel. +48 (22) 57 92 900, kancelaria@gdos.gov.pl

Projekt LIFE15 GIE/PL/000758 pn. Masz prawo do skutecznej ochrony przyrody, finansowany ze środków Programu LIFE oraz ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.